

NOI PERSPECTIVE ÎN EDUCAȚIE (NPE)

SIPOCA 398, COD MYSMIS 116793

A2.4.5. Elaborarea unui raport agregat de analiză (pe baza A2.4.1-A2.4.4) și furnizarea de recomandări privind politicile publice din domeniul învățământului superior

Raport agregat privind dimanica și perspectivele învățământului superior românesc (pe baza A2.4.1 - A2.4.4)

Versiune finală - iulie 2020

Autori:

Cosmin Holeab

Andreea Popa

PROIECT COFINANȚAT DIN FONDUL SOCIAL EUROPEAN, PRIN PROGRAMUL
OEPRĂȚIONAL CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ 2014-2020

DESPRE RAPORT

Acest raport este rezultatul integrării seriei de studii privind dinamica și provocările învățământului superior din România și are ca scop fundamentarea deciziilor strategice din domeniu (*Integrarea selectivă a studiilor presupune modificări de formă și agregări ale conținutului analitic relevant*). Colecția de subiecte poate părea eterogenă, însă reflectă sensul și obiectele esențiale ale dinamicii învățământului superior românesc din ultimii 10 ani, cu perspective de viitor, în sensul capacității strategice existente și oportunităților de investiții și reformă:

1. **Analiza cadrului legislativ în domeniul învățământului universitar** (autori: Luisa Bunescu, Roland Olah, Ionuț Tudor, coordonator: Cezar Hâj)

Criteriul de organizare în vederea analizei legislative a fost cel al *sistematicității*, cu scopul stabilirii unei structuri integratoare, care să cuprindă întreaga legislație incidentă învățământului superior. Această cartografiere a presupus un traseu de la general la particular, de la domenii de reglementare generice, precum cele prevăzute în legi, ordonanțe ale guvernului și ordonanțe de urgență ale guvernului, până la aspecte particulare sau individuale, precum cele prezente în hotărârile de guvern sau ordinele de ministru. Coroborat criteriului *sistematicității* s-a avut în vedere criteriul *coerenței* pentru a fi evidențiate interdependențele între legislația primară, secundară și terțiară, urmărindu-se dacă traseul legislativ este cel conform legii și dacă nu produce efecte contrare intenției legiuitorului.

În procesul de analizare a domeniilor sub și supra-reglementate, pe lângă sursele primare de informație, au fost avute în vedere și surse secundare (e.g. articole și publicații relevante subiectelor analizate). De asemenea, au fost folosite și analize comparative, având în vedere inspirația unor variante alternative de reglementare sau viziune legislativă.

Ulterior dezvoltării unei taxonomii specifice și mapării actelor legislative, a fost realizată o analiză din perspectiva legală și mai puțin din punct de vedere al conținutului actelor normative, analiza vizând în special identificarea suprapunerilor legislative și a măsurilor de simplificare și sistematizare a actelor normative în vederea generării unor domenii de analiză aprofundată, inclusiv din punct de vedere al coerenței conținutului.

Raportul conține inclusiv o analiză comparativă a Legii Educației Naționale nr. 1/2011 și Legii 288/2004.

2. **Raportul privind mixul de politici în învățământul superior** (autori: Cosmin Holeab, Andreea Popa)

Conținutul acestui raport este structurat în trei părți:

- O analiză a modificărilor aduse Legii Educației Naționale (LEN) nr. 1/ 2011, cu privire la domeniul învățământului superior - pe baza unei metodologii dezvoltate de autorii raportului. Metodologia urmărește evaluarea sensului/ potențialului impact al fiecărei schimbări legislative;
- O analiză a intervențiilor (în ansamblul lor) din sistemul românesc de învățământ superior finanțate din fonduri structurale în perioada 2007-2016;
- O analiză a modului în care au fost implementate recomandările furnizate în perioada 2014 universităților de stat din România de către Asociația Universităților Europene (EUA) în urma evaluării instituționale derulate în perioada 2012-2014 (pe baza documentelor strategice publice ale universităților (2016-2020).

Pentru prezentarea informațiilor relevante, în cadrul acestui raport au fost construite infografice comprehensive. Acestea conțin reprezentări vizuale multiple care prezintă perspective de ansamblu și nuanțe pe care graficele clasice nu le pot surprinde.

Infograficele sunt incluse în a doua parte a fiecărei secțiuni tematice.

3. Raport privind asumările României la nivel internațional privind implementarea Procesului Bologna (autor: Ștefan-Marius Deaconu, coordonator: Cezar Hâj)

În ultimul deceniu, România a jucat un rol esențial în procesul de dezvoltare a politicilor din Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA/SEIS). România a găzduit secretariatul Procesului Bologna în perioada 2010-2012, organizând în 2012, la București, atât Conferința Ministerială a Miniștrilor responsabili cu Învățământul Superior, cât și Forumul Politic Bologna (Bologna Policy Forum). Totodată, începând cu 2012, România organizează Conferința Cercetătorilor Bologna (The Future of Higher Education – Bologna Process Researchers' Conference), conferințele finalizându-se cu un raport prezentat în cadrul Conferințelor Ministeriale, precum și cu volumele care au centralizat cele mai bune lucrări prezentate în cadrul conferințelor.

Având în vedere apartenența României la acest spațiu de cunoaștere și colaborare, a devenit esențială nevoia de compatibilizare a politicilor naționale în domeniul învățământului superior. În acest sens, analiza modului în care România a implementat angajamentele din cadrul Comunicatelor Ministeriale devine esențială pentru procesul de compatibilizare și de dezvoltare a învățământului superior în România. Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI) a realizat o primă astfel de analiză, publicată în 2014, luând în considerare angajamentele făcute până la conferința ministerială din România.

Prezenta analiză ia în considerare literatura existentă, vizând în special situația implementării angajamentelor până în 2020. Acest proces, deși nu poate fi unul exhaustiv, vizează identificarea acelor priorități tematice unde România încă are nevoie de politici naționale în vederea îndeplinirii angajamentelor internaționale, respectiv compatibilizării cu restul statelor membre EHEA.

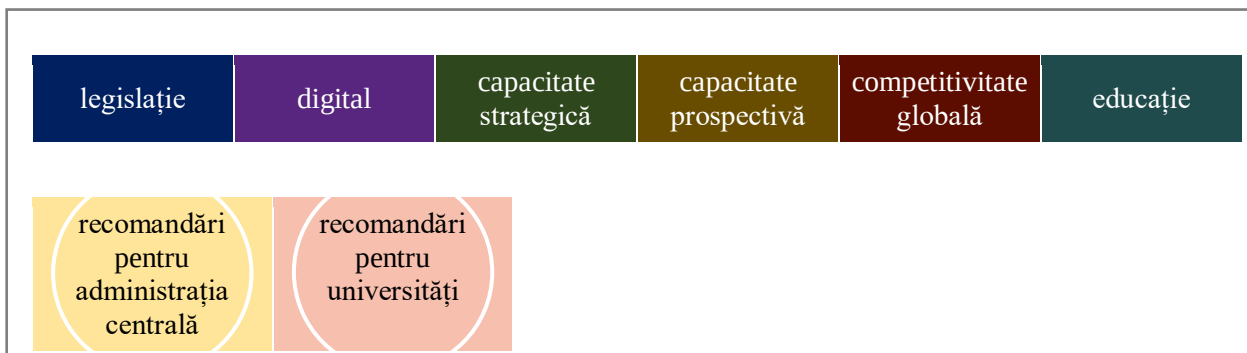
4. Raport privind utilizarea sistemelor informatice și a datelor în procesele decizionale în învățământul superior (autor: Ștefan-Marius Deaconu, Cezar Hâj)

Instituțiile organizatoare de învățământ terțiar beneficiază, în general, de un management care utilizează unul sau mai multe sisteme informatice. Acest lucru se datorează mai multor factori. Practic, cea mai mare majoritate a acestora funcționează în mediul urban, care este mult mai bine conectat la tehnologie, spre deosebire de o mare parte din unitățile de învățământ din mediul preuniversitar. De asemenea, gestionarea unei instituții de învățământ terțiar presupune procesarea unei cantități semnificative de date, aceste având de multe ori de un grad ridicat de complexitate.

Un alt aspect luat în considerare, în cazul României, este colectarea de date realizată de către multiple entități, fără a exista o coroborare între acestea prin prisma eficientizării fluxului de colectare și transmitere a datelor. În plus, există carențe și în ceea ce privește legătura cu datele colectate din învățământul preuniversitar.

Acest raport are ca obiectiv furnizarea unei imagini de ansamblu cu privire la sistemele informatice și datele culese în domeniul învățământului superior precum și o serie de recomandări în contextul unei posibile reforme a sistemului de învățământ. În acest sens, analiza vizează în special, platformele informatice funcționale sau cu potențial.

PRINCIPALELE CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI (REZUMAT)

* Concluziile și recomandările agregate incluse în această secțiune nu au fost selectate în relație de corespondență;

** Concluziile și recomandările in extenso privind Angajabilitatea absolvenților, Internaționalizarea învățământului superior, Dimensiunea socială a educației și Asigurarea calității se regăsesc în secțiunea V a raportului.

*** Fiecare secțiune tematică a raportului prezintă și fundamentează analitic seturi comprehensive de concluzii și recomandări.

<Operaționale>

CONCLUZII

1. Numărul mare de modificări ale LEN (inclusiv ale sensului unor prevederi cheie) a condus la probleme operaționale de operaționalizare legislativă (lacune, paralelisme, contradicții).
2. Ca orice domeniu de o complexitate sporită precum este cel analizat, tendința inflației legislative este justificată imediat prin necesitatea de a adresa problemele curente ale sistemului de învățământ, dar și de a adresa provocările lumii contemporane. Din acest motiv au fost emise de-a lungul timpului o multitudine de acte normative, în special ordine de ministru, ceea ce conduce inevitabil la fragmentare legislativă.
3. Neconcordanțele din reglementare dintre Legea nr. 288/2004 și LEN nr. 1/2011 provin din faptul că o serie de prevederi se repetă în LEN.
4. În ceea ce privește educația, pe site-ul data.gov.ro nu sunt publicate date deschise în mod coerent. Acestea ar trebui publicate anual (ex: rezultate evaluare națională, bacalaureat, titularizare, rețea școlară etc.) și anonimizate în mod unitar pentru a putea face corelații între bazele de date (fără posibilitatea identificării unor persoane protejate de normele GDPR).

RECOMANDĂRI

1. Pentru a adresa problema fragmentării într-un context dinamic și complex, sugerăm stabilirea unor domenii modulare principale (de tipul celor prezente în documentul de față drept subcapitole) care să reunească multitudine de acte normative subsecvente (ordine de ministru, metodologii, instrucțiuni etc.). De pildă, dacă ne raportăm la asigurarea calității (subcapitolul 6.5. din documentul prezent), nu găsim niciun impediment în conturarea unei legi sau a unei hotărâri de guvern care să adune la un loc toate actele normative incidente.

2. Pentru evitarea paralelismelor și asanarea legislației, în eventualitatea elaborării unei noi legi a educației și cercetării, se poate avea în vedere abrogarea expresă a Legii nr. 288/2004 pentru a elimina paralelismul de reglementare, iar normele care sunt considerate relevante și aplicabile să fie încorporate în legea educației.

3. În vederea simplificării și clarificării legislației din învățământul superior, pentru ca actele normative, în special cele mai relevante, să fie ușor identificabile și aplicabile, sugerăm fie republicări ale actelor normative, fie abrogări și legiferări de alte acte normative.

De pildă, se pot avea în vedere: Legea nr. 117/2008 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România, dar și Legea nr. 100/2018 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 54/2017 privind modificarea art. VIII alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 96/2016 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniile educației, cercetării, formării profesionale și sănătății.

4. În vederea simplificării reglementării, identificăm redundanța dintre art. 3 LEN, care cuprinde principiile aplicabile învățământului preuniversitar și superior, și art. 118, unde sunt enunțate principiile sistemului național de învățământ superior. Marea majoritate a principiilor se repetă, 12 principii din 14 prevăzute în art. 118 fiind deja prezente și definite în art. 3, lipsind cel de la lit. h) principiul respectării drepturilor și libertăților studenților și ale personalului academic, și cel de la lit. j) principiul libertății de mobilitate națională și internațională a studenților, a cadrelor didactice și a cercetătorilor. În scopul simplificării legislației, considerăm că nu ar reprezenta niciun impediment eliminarea art. 118 din LEN, iar cele două specifice să fie incluse în art. 3.

5. De asemenea, având în vedere nenumăratele incongruențe sau inadvertențe la nivel legislative (identificate în acest raport), fie că este vorba despre redundanțe, lacune, paralelisme de reglementare, formulări sau prevederi desuete etc. considerăm că se impune adresarea acestora într-o nouă variantă a LEN adecvată prezentului și aspectelor problematice din învățământul superior.

6. Sugerăm o analiză a deciziilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, în special cele privind dezlegarea unor chestiuni de drept, în scopul modificării prevederilor din LEN pentru a se asigura uniformitatea aplicării legii și eliminarea divergențelor de interpretare, cât și a clarificării normelor juridice.

7. De asemenea, se impune o analiză a deciziilor Curții Constituționale și a transpunerii acestora în legislație datorită obligativității impuse prin art. 147 din Constituție.

8. Evitarea dublei raportări a datelor statistice și îmbunătățirea legislației în domeniu

9. Publicarea în regim deschis a datelor ar reprezenta o soluție eficientă la provocările proceselor de colectare de date primare

10. Legislația în vigoare prevede adoptarea unui sistem de indicatori statistici de referință pentru învățământul superior/ a indicatorilor de monitorizare a învățământului superior și prognoza evoluției acestuia. Este necesară clarificarea „sistemului” de indicatori ce trebuie realizat în vederea monitorizării învățământului superior, și, adoptarea conform legii (sau după modificarea legii). Acești indicatori de monitorizare ar trebui să stea la baza dezvoltării raportului privind starea învățământului superior.

11. Implementarea sistemelor de gestiune a studenților la nivelul instituțiilor de învățământ superior nu se realizează în mod uniform. Există universități în care se utilizează mai multe sisteme de acest tip, fapt care îngreunează procesul de colectare centralizată a datelor. Este recomandat ca la nivel național să se utilizeze un sistem uniform de gestiune. În cazul în care acest lucru nu se poate realiza, este recomandat să existe posibilitatea transferării cât mai lesnicioase a datelor colectate de universități, în platforma/ platformele utilizate pentru raportarea la nivel național în vederea evitării unui efort suplimentar de culegere a datelor. Un sistem de gestiune a studenților ar trebui să vină în sprijinul universităților care doresc să folosească un astfel de sistem ca alternativă a sistemelor contra cost și nu ca obligație pentru universitățile care și-au dezvoltat deja sisteme proprii.
12. Dezvoltarea unui mecanism online pentru managementul procesului de abilitare
13. Pentru a putea folosi baze de date în procesele funcționale este nevoie ca atât oamenii care raportează, cât și oamenii care verifică, monitorizează și utilizează datele, să dețină capacitatea de a folosi aceste sisteme informatice.
14. Creșterea gradului de digitalizare a activităților care presupun atât asigurarea internă, cât și cea externă a calității în învățământul superior
15. Se impune o regândire a indicatorilor minimali prevăzuți în metodologiile de evaluare externă a calității în învățământul superior, dat fiind ponderea semnificativă de calificative pozitive obținute de instituțiile de învățământ superior. În contextul în care aceștia nu s-au modificat substanțial din 2005, în timp ce sistemul național de învățământ superior a evoluat, ca parte a EHEA, este de luat în considerare creșterea pragului minimal pe care instituțiile de învățământ superior trebuie să îl atingă.

<STRATEGICE>

CONCLUZII

1. Numărul mare de modificări ale LEN (ale sensului unor prevederi cheie) a condus la inconsistență sistemică și impredictibilitate, cu efecte negative asupra competitivității învățământului superior Românesc la nivel european și global.
2. Sistemul de învățământ superior din România este marcat de un număr extrem de mare de modificări legislative cu impact negativ pe termen scurt, mediu și lung (evaluat în cadrul acestui raport).
3. Capacitatea de *evidence-based policy making* este redusă la nivelul înregului sistem.
4. Impactul intervențiilor sistemice în modelarea ciclului de învățare asociat politicilor publice, atât la nivel central, cât și la nivelul universităților, este scăzut.
5. Strategiile reprojctate ale universităților din România (începând din 2016) reflectă mai degrabă un discurs strategic defectuos și eterogen cu privire la prioritățile furnizate de raportul de evaluare al EUA (Asociația Europeană a Universităților) (din 2014) precum și a conceptelor promovate de Viziunea Strategică la orizontul 2025 (din 2011).
6. Uităndu-ne la impactul relativ al celor două intervenții majore de sistem (exercițiul național de foresight pentru învățământ superior și exercițiul de evaluare instituțională externă), viziunea sistemului de IS din România publicată în 2011 este în întârziere (chiar mai mult) întârzie să trezească interesul IIS de a promova conceptele strategice. Mai mult decât atât, se

remarcă faptul că discursul de ansamblu al IIS este inconsistent în raport cu cele 12 priorități - așa cum este evidențiat de analiza semantică (prezentată în acest raport).

7. Intervențiile strategice prospective nu au reflex și continuare la nivelul universităților, cu impact negativ asupra capacității de planificare strategică pe termen mediu și lung.
8. Instituțiile de învățământ superior din România nu sunt încă suficient de atractive pentru studenții, personalul didactic și cel auxiliar din străinătate.
9. Sistemul românesc de învățământ superior nu este încă suficient de prezent în competiția globală a universităților. Măsurile de sprijin ale studenților internaționali sunt insuficiente în timp ce eforturile de realizare a proceselor de „internaționalizare acasă” sunt timide. România este prezentă astăzi la marile târguri de universități, printr-o cupolă comună (Study in Romania).

RECOMANDĂRI

1. Universitățile sunt private de absența unui sistem de monitorizare al absolvenților de învățământ superior, care să contribuie la îmbunătățirea, dezvoltarea sau stoparea unor programe de studii, în funcție de relevanța acestora, respectiv calitatea absolvenților pregătiți. Un astfel de sistem ar servi și decidenților de la nivel național, în procesul de elaborare a politicilor publice.
2. În mod special, Ministerul Educației și Cercetării trebuie să își dezvolte capacitatea de lucru cu baze de date și platforme în contextul nevoii de corelare a datelor din învățământul superior cu cele din învățământul preuniversitar.
3. Susținerea proceselor decizionale cu ajutorul datelor nu presupune doar monitorizarea unor indicatori, ci și utilizarea datelor în vederea realizării de analize țintite (analize de impact) privind anumite subiecte de politică publică. Astfel este nevoie de monitorizarea longitudinală a unor indicatori și culegerea punctuală de date specifice în vederea evaluării impactului anumitor politici publice.
4. Continuarea procesului incremental de dezvoltare a capacității strategice la nivel central și la nivelul universităților
5. Elaborarea unei noi strategii naționale pentru învățământ terțiar, care să fie operaționalizată prin planuri anuale, ținându-se cont de evoluția anumitor indicatori relevanți prin prisma politicilor publice naționale și europene. Corelarea acestei strategii cu Cadrul financiar multianual 2021-2027, în vederea sincronizării cu liniile de finanțare nerambursabile existente la nivelul UE, respectiv cu politicile adoptate în Spațiul European al Educației și Spațiul European al învățământului Superior.
6. Alocarea unor investiții semnificative în vederea dezvoltării și integrării sistemului informatic din educație și cercetare.
7. Este necesară adoptarea unui mecanism și a unor instrumente care să identifice mai bine nevoile de pe piața muncii, astfel încât să se coreleze oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior cu aceste necesități.
8. Continuarea procesului de dezvoltare și întărire a capacității de gândire prospectivă (*futures literacy*) la nivel central și la nivelul universităților (proiecte strategice)

- 9. Creșterea vizibilității universităților românești printr-un proces sistematic de internaționalizare, stimulat la nivel național printr-o strategie cadru, care se prevadă o serie de elemente minimale comune existente la nivelul fiecărei universități din țară.
- 10. Sprijinirea prin stimulente a dezvoltării unor strategii instituționale cu privire la internaționalizarea educației. Monitorizarea implementării acestor strategii printr-un organism dedicat.
- 11. Ministerul Educației și Cercetării, prin structurile abilitate, ar trebui ofere suport instituțiilor de învățământ superior privat, în vederea promovării unei conexiuni mai bune între acestea și reprezentanții pieței muncii.
- 12. Operaționalizarea doctoratului profesional în parteneriat cu mediul privat, pentru a potența cercetarea științifică în mediul universitar.
- 13. Oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior trebuie să devină mai flexibilă, prin prisma formelor de studiu, în special a celor la distanță sau fără frecvență. Măsuri care să stimuleze dezvoltarea acestor programe de studiu trebuie să fie însoțite de o serie de facilități oferite angajatorilor care au angajați fără studii terțiare și care doresc să urmeze cursurile unei instituții de învățământ superior, astfel încât să nu existe distorsiuni în ceea ce privește accesul la piața muncii al unor potențiale categorii de studenți.
- 14. Spiritul antreprenorial al studenților este în continuare insuficient stimulat și susținut. Stimularea tinerilor antreprenori studenți ar conduce la o mai bună absorbție a acestora în piața muncii, ulterior absolvirii studiilor sau chiar înainte de acest moment.

CUPRINS

DESPRE RAPORT	2
PRINCIPALELE CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI (REZUMAT).....	4
<OPERATIONALE>.....	4
Concluzii	4
Recomandări.....	4
<STRATEGICE>	6
Concluzii	6
Recomandări.....	7
I. ANALIZA CADRULUI ȘI MODIFICĂRILOR LEGISLATIVE DIN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR	12
ANALIZA SCHIMBĂRILOR LEN NR. 1/ 2011	12
DOMENII SUB-REGLEMENTATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR DIN ROMÂNIA	18
Incluziune socială și echitate.....	18
Programe de studii integrate.....	19
Autonomia universitară și libertatea academică	21
Evaluarea cadrelor didactice și cariera academică	22
Guvernarea în universitățile private.....	24
Etica universitară și integritatea academică	24
Sistemul de împrumuturi/ Agenția de Burse și Credite.....	26
Programele postdoctorale.....	27
Internaționalizarea și studenții internaționali	27
Unitățile de învățământ preuniversitar înființate în cadrul instituțiilor de învățământ superior	29
Învățământul superior pentru minoritățile naționale	30
Învățământul superior artistic și sportiv.....	31
Activitatea de cercetare și creație universitară	32
Parteneri de dialog social	33
Patrimoniul universităților.....	33
Centrul de consiliere și orientare în carieră	34
Tranziția dintre învățământul preuniversitar și cel universitar	34
Corelarea învățământului superior cu piața muncii	35
Digitalizarea	36
Masteratul didactic.....	37
Învățarea pe tot parcursul vieții.....	37
DOMENII SUPRA-REGLEMENTATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR DIN ROMÂNIA.....	39
Finanțarea învățământului superior	39
Rolul statului în învățământul superior	43
Conducerea universităților	44
Recunoașterea diplomelor.....	45
Echivalarea pe baza ECTS/ SECT a diplomelor și atestatelor	46
Promovarea calității în învățământul superior și în cercetarea științifică	48
Bibliotecile universitare și Consiliul Național al Bibliotecilor Universitare (CNBU).....	49
Burse pentru sprijinirea românilor de pretutindeni.....	50
ACTE NORMATIVE CARE NECESITĂ ADOPTARE ȘI PARALELISME DE REGLEMENTARE	52
Paralelisme de reglementare: analiza Legii 288/2004 și a LEN nr. 1/2011	54
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	65

INDEX AL LEGISLAȚIEI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR - MARTIE 2020	67
II. ANALIZA INVESTIȚIILOR DIN FESI ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR (2007-2016)	77
III. UTILIZAREA SISTEMELOR INFORMATICE ȘI A DATELOR ÎN PROCESELE DECIZIONALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR	88
ROLUL SISTEMELOR INFORMAȚIONALE ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR	88
ANALIZE EXISTENTE	91
CARTOGRAFIEREA SISTEMELOR INFORMAȚIONALE DIN SISTEMUL NAȚIONAL DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR (SNIS).....	94
<i>Registrul Matricol Unic (RMUR) [MEC/ UEFISCDI]</i>	94
<i>ANS [MEC/ UEFISCDI]</i>	95
<i>ERRIS [MEC/ UEFISCDI]</i>	97
<i>Registrul Educațional Integrat (REI) [MEC/ UEFISCDI]</i>	97
<i>BrainMap [MEC/ UEFISCDI]</i>	98
<i>Eurostudent/Chestionarul Național Studentesc (CNS) [MEC/ UEFISCDI]</i>	100
<i>StudyInRomania [MEC/ UEFISCDI]</i>	101
<i>Platforma Teze de doctorat [MEC/ UEFISCDI]</i>	101
<i>Platforma de abilitare [MEC/ UEFISCDI]</i>	102
<i>Platforma MEC/ ARACIS - proiect QAFIN</i>	103
<i>Tempo - online [MEC/ UEFISCDI]</i>	105
<i>Modul informatic pentru clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii [ARACIS]</i>	106
<i>Platforma de evaluare www.pfe.aracis.ro [ARACIS]</i>	109
<i>Platforma de e-learning www.platforma.aracis.ro [ARACIS]</i>	110
<i>Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior - Baza de date DEQAR [EQAR]</i>	110
<i>Erasmus+ Mobility Tool+ [ANPCDEFP]</i>	111
<i>Platforma RNCIS [ANC]</i>	112
RESPONSABILITĂȚI PRIVIND MONITORIZAREA ȘI GESTIUNEA PROCESULUI DE CULEGERE A DATELOR ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR	114
<i>Consiliul Național de Statistică și Prognoză a învățământului Superior (CNSPIS)</i>	114
<i>Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS)</i>	115
<i>Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)</i>	115
SISTEMUL NAȚIONAL DE INDICATORI PENTRU EDUCAȚIE.....	116
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	118
<i>Dubla raportare și îmbunătățirea legislației în domeniu</i>	118
<i>Publicarea datelor deschise</i>	118
<i>Adoptarea unor acte normative cu indicatorii de monitorizare a învățământului superior și monitorizarea anuală a acestor indicatori</i>	118
<i>Dezvoltarea de noi platforme în vederea eficientizării proceselor de raportare prin folosirea infrastructurii deja existente și a experienței acumulate, precum și pentru a oferi informații coerente pentru procesul de elaborare a politicilor</i>	118
<i>Întărirea capacității de a lucra cu sisteme informatice</i>	119
<i>Susținerea cercetărilor privind impactul politicilor publice</i>	119
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	120
PLATFORME SUPORT ÎN VEDEREA IMPLEMENTĂRII PREVEDERILOR LEN NR. 1/2011	121
IV. CICLURI DE ÎNVĂȚARE ASOCIATĂ POLITICILOR PUBLICE. EVALUAREA INSTITUȚIONALĂ A UNIVERSITĂȚILOR DE STAT DIN ROMÂNIA (2012-2014).....	122
ANALIZA SEMANTICĂ PENTRU ÎNȚELEGEREA <i>CICLULUI DE ÎNVĂȚARE ASOCIAT POLITICILOR ȘI PRINCIPIILOR DE GUVERNARE ALE UNIVERSITĂȚILOR</i>	123
REZULTATE ȘI CONCLUZII	125
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	131

V. ASUMĂRILE ROMÂNIEI LA NIVEL INTERNAȚIONAL PRIVIND IMPLEMENTAREA PROCESULUI BOLOGNA..133

ANGAJABILITATEA ABSOLVENȚILOR	134
<i>Reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor prin intermediul educației</i>	135
<i>Compatibilizarea noului sistem de cicluri cu angajarea și structura de carieră în administrația publică (Londra 2007)</i>	140
<i>Îmbunătățirea angajabilității absolvenților cu diplomă de licență (Bergen 2005, București 2012, Yerevan 2015)</i>	141
<i>Îmbunătățirea cooperării între angajatori, studenți și instituții de învățământ superior</i>	143
<i>Includerea practicii în programele de studiu și învățarea la locul de muncă (Leuven/ Louvain-la-Neuve 2009)</i>	147
<i>Îmbunătățirea serviciilor de consiliere în carieră</i>	148
<i>Îmbunătățirea procesului de colectare a datelor privind angajabilitatea absolvenților (Londra 2007, Yerevan 2015)</i>	150
INTERNATÎONALIZAREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI SUPERIOR (EHEA ÎN CONTEXT GLOBAL/ DESCHIDERE INTERNAȚIONALĂ)	151
<i>Internaționalizare</i>	153
<i>Mobilitate</i>	162
DIMENSIUNEA SOCIALĂ A EDUCAȚIEI	180
3.1. <i>Accesibilitatea învățământului superior</i>	181
<i>Transmiterea către BFUG a strategiilor naționale privind dimensiunea socială (Londra, 2007)</i>	193
<i>Integrarea grupurilor subreprezentate și reducerea inegalităților prin servicii studentești de suport, consiliere și orientare</i>	193
<i>Încurajarea învățării colegiale (peer learning) în domeniul dimensiunii sociale și monitorizarea progresului (București, 2012)</i>	195
<i>Înlăturarea obstacolelor în finalizarea studiilor legate de mediul de proveniență socială și economică a studenților (Londra, 2007)</i>	195
<i>Promovarea unor sisteme de învățământ superior mai incluzive prin implementarea Strategiei EHEA privind dimensiunea socială (Yerevan 2015)</i>	195
ASIGURAREA CALITĂȚII	197
<i>Implementarea unui sistem de asigurare a calității</i>	198
<i>Respectarea standardelor și direcțiilor pentru asigurare a calității în EHEA</i>	199
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	205
<i>Concluzii: Angajabilitatea absolvenților</i>	205
<i>Concluzii: Internaționalizare</i>	206
<i>Concluzii: Dimensiunea socială a educației</i>	207
<i>Concluzii: Asigurarea calității</i>	207
<i>Recomandări: Angajabilitatea absolvenților</i>	209
<i>Recomandări: Internaționalizare</i>	209
<i>Recomandări: Dimensiunea socială a educației</i>	210
<i>Recomandări: Asigurarea calității</i>	211
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	212

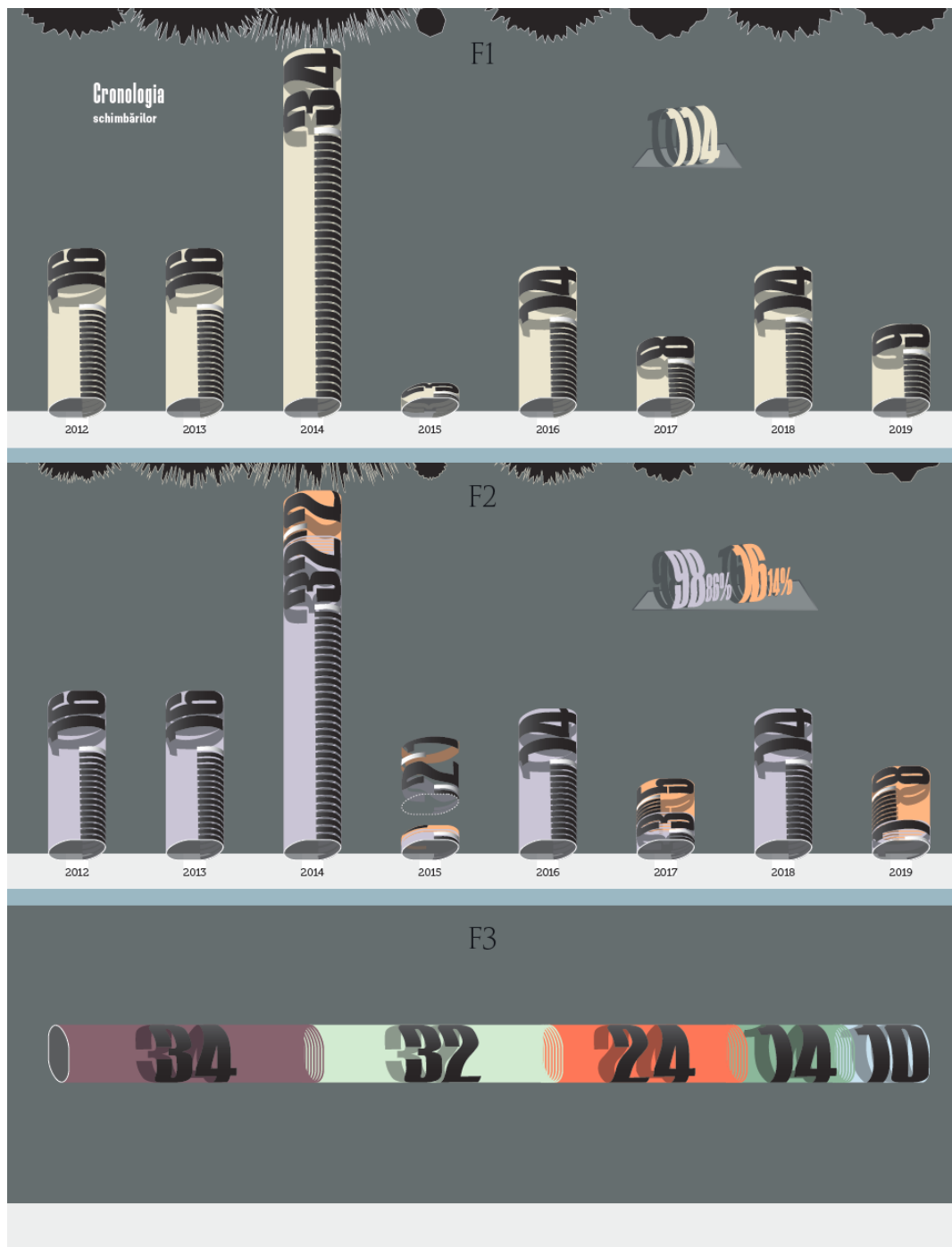
(modificărilor LEN) în logică dihotomică, în mod subiectiv, pe baza expertizei autorilor

transparentizare (implicit asigurarea mecanismelor relevante de comunicare instituțională)	reducerea transparenței
transparența deciziilor de alocare a finanțării (și implicit asigurarea competiției)	reducerea transparenței prin centralizarea deciziilor de alocare a finanțării (și implicit afectarea mediului competițional)
asigurarea sau creșterea standardelor de calitate	scăderea sau eliminarea standardelor de calitate
asigurarea sau creșterea standardelor de calitate asociate finanțării	scăderea sau eliminarea standardelor de calitate asociate finanțării (sau eliminarea sancțiunilor financiare)
definirea pragurilor și asigurarea criteriilor sau a mecanismelor de control al utilizării resurselor financiare publice	eliminarea restricțiilor, criteriilor sau mecanismelor de control al utilizării resurselor financiare publice
standardizare (și implicit predictibilitate)	permiterea practicilor neunitare care generează inconsistență sistemică (și implicit impredictibilitate)
asigurarea competiției	afectarea mediului competițional
calitate, predictibilitate, capacitate strategică și performanță publică a ministerului și a celorlalte structuri centrale	utilizare inconsistentă, redusă sau inexistentă a expertizei și capacității instituționale existente la nivelul sistemului și cu scop explicit în obiectivul vizat (inconsistență în funcționarea structurilor instituționale centrale), sau a instrumentelor prevăzute prin LEN pentru obiectivul vizat
asumarea responsabilității, la nivelul ministerului, în domenii de competență	neasumarea responsabilității, la nivelul ministerului, de luare a deciziilor cu privire la subiecte asociate competenței de formulare și implementare a politicilor publice
asigurarea (sau creșterea) autonomiei universitare prin facilitarea (sau transferul) deciziei la nivelul universității (asupra subiectelor care țin în mod natural și neechivoc de	intervenția ministerului prin decizii care țin, în mod natural și neechivoc, de misiunea, activitatea și competența universităților

	misiunea, activitatea și competența universităților)	
	diversificarea rolurilor și extinderea opțiunilor instituționale ale universităților (creșterea flexibilității în organizare și funcționare)	restrângerea rolurilor și a opțiunilor instituționale ale universităților
	responsabilizarea universităților (și a altor actori din sistemul de învățământ superior)/ măsuri care adresează probleme de etică (în special profesională)	măsuri care generează probleme de etică - în special profesională, cu privire la ocuparea sau menținerea unor poziții de conducere, sau care permit (sau nu sancționează) incompatibilități (inclusiv eliminarea sancțiunilor profesionale)
	calitatea resurselor umane din învățământ	reducerea nivelului de pregătire a resurselor umane din învățământ sau scăderea standardelor asociate performanței profesionale sau promovării în carieră
	asigurarea rutelor profesionale, a oportunităților de promovare și dezvoltarea carierei academice	măsuri care pot limita oportunitățile de promovare sau accesul la cariera academică
alte etichete pentru evaluarea impactului pozitiv (al modificărilor LEN), în mod subiectiv, pe baza expertizei autorilor	măsuri care au ca scop asigurarea resurselor cheie în învățământ	
	promovarea excelenței în educație	
	asigurarea rutelor educaționale flexibile	
	implicare socială a ministerului și măsuri cu impact asupra creșterii accesului la educație	
etichete transversale pentru evaluarea impactului	măsuri care reflectă gândire strategică anticipatorie sau care pot viza dezvoltarea capacității	X

(modificărilor LEN),
rezultate din
interpretarea
ansamblului de decizii
legislative și reflectând
viziunea autorilor

de gândire strategică anticipatorie	
măsuri proactive și responsabilitate a ministerului în luarea deciziilor și implementarea politicilor publice	lipsa implicării ministerului în procese cheie (de politici publice) și lipsă a construcției instituționale strategice
asigurarea datelor primare și a sistemelor de colectare, management, interoperare necesare pentru fundamentarea politicilor publice	limitarea sau îngreunarea mecanismelor de acces și colectare a datelor primare și de interoperare, încetinirea procesului de <i>evidence-based policy making</i>
asigurarea coerenței și construcției instituționale la nivel central	măsuri care pot afecta coerența și construcția instituțională la nivel central
flexibilitate instituțională, adaptare la condițiile socio-economice și la provocările globale	X
măsuri care vizează conexiuni inter-sectoriale ale sistemului de învățământ superior sau care permit orchestrarea unor viziuni strategice ori politici trans-sectoriale	măsuri care limitează sau blochează eventuale conexiuni inter-sectoriale ale sistemului de învățământ superior sau care pot împiedica orchestrarea unor viziuni strategice ori politici trans-sectoriale
adresarea cauzelor (implicit înțelegerea profundă a fenomenelor)	adresare (cvasi-superficială) a efectelor, nu a cauzelor
racordare la practicile internaționale (de actualitate)	desincronizare în raport cu practicile internaționale
asigurarea calității procesului educațional	măsuri care pot afecta calitatea procesului educațional
finanțare sustenabilă	finanțare nesustenabilă

tipuri de schimbări

amendare (prorogare sau excepții temporare)
anulare (abrogare)
modificare prin
completare (text în articole existente)
modificare
completare (alineate sau articole noi)

prin lege
OUG

DOMENII SUB-REGLEMENTATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR DIN ROMÂNIA

INCLUZIUNE SOCIALĂ ȘI ECHITATE

Necesitatea unei politici coerente la nivel național în a adresa incluziunea socială și echitatea a fost subliniată în câteva dintre studiile Băncii Mondiale în România, studii care arată că tinerii români proveniți din medii socio-economice dezavantajate, din zone rurale, cei de etnie romă sau cei cu diferite dizabilități au șanse mult mai mici să accedă în învățământul superior și să obțină o diplomă universitară. Pentru Comisia Europeană, „echitatea în domeniul educației, decalajul dintre mediul rural și cel urban și incluziunea romilor rămân provocări cheie, cu consecințe asupra unei creșteri favorabile incluziunii și asupra inegalităților în societate.”¹

Echitatea socială este una dintre ariile tematice adresate în proiectul „*România Educată: viziunea și strategia de dezvoltare a educației pentru 2030*”. Pentru adresarea echității în contextul învățământului din România, următoarele soluții sunt propuse:

- oferirea de sprijin copiilor și tinerilor din medii defavorizate în toate ciclurile de formare, inclusiv prin oferirea de acces la educație remedială;
- organizarea de programe sociale speciale pentru reducerea analfabetismului funcțional și a părăsirii timpurii a școlii;
- dezvoltarea de servicii educaționale de sprijin (consiliere, suport educațional, psihologic etc.) în toate școlile și universitățile.²

Un vid legislativ în acest domeniu este lipsa unui act normativ care definește grupurile țintă de studenți din medii dezavantajate/ studenți subreprezențați chiar dacă există tratate la nivel internațional (Yerevan Communiqué, 2015) care obligă România să definească astfel de grupuri și să lucreze spre includerea acestora în învățământul superior. O definiție oarecum indirectă există în Ordinul Nr. 3392/2017 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat, învățământ cu frecvență, însă și aici enumerarea grupurilor de studenți dezavantajați estedoar parțială.

Art. 205 alin. (6) din LEN prevede: „Candidații proveniți din medii cu risc socio-economic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social - romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori - pot beneficia de un număr de locuri bugetate garantate, în condițiile legii.” În primul rând, acest articol se referă doar la trei grupuri de candidați proveniți din medii cu risc socio-economic ridicat, deși există și alte categorii de studenți netradiționali care sunt marginalizați și foarte puțin reprezentați în învățământul superior. Recomandăm astfel o cartografiere extensivă a tinerilor din medii cu risc socio-economic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social și includerea acestora în actele normative relevante.

În vederea implementării art. 205 alin. (6) LEN, pentru studiile universitare de licență 2020-2021, actuala propunere de HG pentru cifra de școlarizare³ propune 2.000 de locuri finanțate de la bugetul de stat pentru absolvenții de licee din mediul rural (implementarea acestei măsuri are loc din 2018). Ordinul nr. 3062/2018 privind modificarea art. 13 din anexa la Ordinul ministrului educației naționale

¹ Comisia Europeană, 2018, „Monitorul educației și formării 2018 România”, p.2, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-romania_ro.pdf (data ultimei accesări: 23/01/2020)

² „Primul mandat al Președintelui României Klaus Iohannis 2014-2019”, p. 615, https://www.presidency.ro/files/userfiles/Primul_mandat_al_Presedintelui_Romaniei_Klaus_Iohannis_2014_2019.pdf?fbclid=IwAR1Fccosvp583MqA2EkVLGkoLEc20s02Ws5msrNEl9OoSdb1kM32RQ5cz38 (data ultimei accesări: 23/01/2020)

³ https://www.edu.ro/sites/default/files/proiect_HG_cifre_scolarizare_2020_proper.pdf

și cercetării științifice nr. 6.102/2016 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat prevede: „Instituțiile de învățământ superior stabilesc în cadrul metodologiei proprii condițiile privind admiterea pe locurile bugetate, alocate în condițiile legii, a absolvenților de licee situate în mediul rural”. Art. 205 alin. (6) nu este însă pus în aplicare în totalitate, întrucât absolvenții liceelor din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori nu apar în metodologia de finanțare și nici în metodologia cadru pentru admiterea în învățământul superior.

Deși prevederile legale indică faptul că valoarea minimă a burselor sociale trebuie să acopere un minim de cheltuieli pentru masă și cazare, nu există un mecanism (instituit din punct de vedere legal) care să monitorizeze nivelul bursei sociale în raport cu suma minimă calculată de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS).

În completarea lacunelor legislative identificate mai sus, un alt obstacol pentru promovarea unei politici centrate pe incluziune socială este lipsa de coordonare între diferitele standarde și indicatori folosiți de ARACIS pentru acreditare și evaluare. În metodologia de evaluare, ARACIS include ca și indicator de performanță faptul că “cerințele unei populații diverse de studenți, cum ar fi studenții maturi, cei cu frecvență redusă sau la învățământ la distanță, studenții angajați sau studenții străini, precum și studenții cu dizabilități, și schimbarea de paradigmă către învățământul centrat pe student, alături de modalități flexibile de învățare și predare, sunt luate în considerare la planificarea și alocarea resurselor de învățare și a celor pentru serviciile de sprijin pentru studenți”.⁴ În continuare însă, ARACIS include ca și indicator de performanță faptul că „admiterea se bazează exclusiv pe competențele academice ale candidatului” (ceea ce contravine unei agende pe incluziune socială), cu mențiunea ulterioară că „IIS are proceduri de admitere adaptate studenților cu dizabilități” (studenții cu dizabilități reprezentând însă doar o subcategorie printre studenții nontradiționali).⁵

O altă recomandare ar fi crearea unui cadru legal pentru ca și autoritățile locale să poată finanța burse sociale.

Totodată, altă nevoie ar fi clarificarea diverselor politici aplicate studenților din universitățile publice din punct de vedere al aplicării pentru studenții din categorii dezavantajate. Deși statul subvenționează costurile pentru cămine/ cantine nu există prevederi legale clare cu privire la susținerea categoriilor dezavantajate în special, deși, în virtutea autonomiei universitare, o parte din universități vizează în special aceste categorii.

În același timp, deși există politici care vizează în special o serie de categorii de studenți, este nevoie ca prevederile legale să permită și implementarea *de facto* a acestora. Amintim, în special sistemul de împrumuturi bancare pentru studenții care provin din familii cu venituri reduse (vezi și subsecțiunea 5.7) și programul național „Euro200” - program care vine în sprijinul elevilor și studenților cu posibilități financiare reduse în vederea achiziționării de calculatoare.

PROGRAME DE STUDII INTEGRATE

Prevederile legale referitoare la programele de studii integrate sunt fragmentate, referințe apărând dispersat în câteva acte normative. De pildă, programele de studii integrate sunt menționate în Legea Educației Naționale doar prin prisma programelor de doctorat în cotutelă (art. 162 alin. (1)). Programele

⁴ HOTĂRÂRE privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1.418/2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (14 decembrie 2017), p.9, https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/07/Metodologie_Mof_25_2018.pdf (data ultimei accesari: 10/03/2020)

⁵ Idem, p.10.

de studii integrate sunt parțial incluse, deși nedefinite în art. 15 alin. (3) din Legea nr. 288/2004, care menționează faptul că „pentru programele de studii integrate, oferite de două sau de mai multe universități, care conduc la obținerea de diplome comune, Ministerul Educației și Cercetării elaborează și supune spre aprobare Guvernului metodologia-cadru pentru aplicarea acestei prevederi, în conformitate cu reglementările legale”.

Abia metodologia-cadru pentru programele de studii integrate (adoptată prin Hotărârea nr. 1424/2006 pentru aprobarea metodologiei-cadru de organizare a programelor de studii integrate, oferite de două sau mai multe universități, care conduc la obținerea de diplome comune) oferă o definiție a programelor de studii integrate, stabilind cele trei forme de organizare a acestora: cooperarea interuniversitară dintre două sau mai multe universități acreditate din România și din străinătate, extensiuni ale universităților din România în alte state și extensiuni ale universităților din alte țări în România (franchising). Programele de studii integrate pot fi organizate pe cele trei cicluri de studii universitare (licență, masterat, doctorat).

Hotărârea nr. 1424/2006 completează prevederile din Legea Educației Naționale în cazul programelor de studii integrate, existând însă și o suprapunere între cele două acte normative: art. 162 alin. (1) din LEN specifică: „Studiile universitare de doctorat se pot organiza și în cotutelă, caz în care studentul-doctorand își desfășoară activitatea sub îndrumarea concomitentă a unui conducător de doctorat din România și a unui conducător de doctorat dintr-o altă țară sau sub îndrumarea concomitentă a doi conducători de doctorat din instituții diferite din România, pe baza unui acord scris între instituțiile organizatoare implicate. Doctoratul în cotutelă poate fi organizat și în cazul în care conducătorii de doctorat sunt din aceeași IOSUD, dar au specializări/domenii diferite de studiu sau unul dintre conducătorii de doctorat a atins vârsta pensionării, conform prevederilor din Carta universitară”, pe când art. 7 alin. (2) din HG nr. 1424/2006 prevede: „Programele de studii integrate pentru studii universitare de doctorat se pot organiza și în cotutelă internațională. Doctorandul își desfășoară activitatea sub îndrumarea concomitentă a unui conducător de doctorat din România și a unui conducător de doctorat dintr-un alt stat, pe baza unui acord scris între instituțiile organizatoare implicate.”

Art. 4 din HG nr. 1424/2006 menționează faptul că „Programele de studii integrate trebuie să se realizeze pentru o specializare recunoscută în legislația statelor partenere, astfel încât să se poată finaliza prin acordarea diplomei comune”. Considerăm însă că această normă este incompletă. Nu doar specializarea trebuie să fie recunoscută în legislația statelor partenere, dar și universitățile parte a consorțiului trebuie să aibă dreptul legal de a oferi specializarea respectivă (la nivel de ciclu de studii universitare, disciplină și specialitate). Altfel, universități care în propriile sisteme de învățământ superior nu sunt acreditate în a livra anumite programe, o pot face în cadrul unui program integrat, deci ocolind reglementările propriului sistem național.

În plus, metodologia actuală nu face nicio referire la modul de asigurare a calității în cadrul programelor de studii integrate. Considerăm că este necesar ca astfel de prevederi să fie incluse în metodologia-cadru, în special din punctul de vedere al asigurării calității externe, întrucât anumite sisteme de învățământ universitar au norme specifice în acest sens. Spre exemplu, în sisteme unde acreditarea se face (și) la nivel de programe de studiu, programele de studii integrate sunt evaluate în întregimea lor (și nu doar parțial, la nivelul creditelor oferite de universități partenere).

De asemenea, recomandăm ca și metodologia-cadru să includă într-o manieră mai sistematică și detaliată aspectele care trebuie cuprinse în acordul scris între instituțiile organizatoare implicate. În versiunea sa actuală, metodologia-cadru cuprinde doar referiri extrem de generale la forma de organizare a activităților didactice, mobilitatea studenților și cadrelor didactice, finanțarea și diploma acordată. Următoarele aspecte ar trebui însă de asemenea menționate în metodologia-cadru ca puncte

orientative pentru acordurile scrise: împărțirea responsabilităților în cadrul consorțiului, admiterea și înmatricularea studenților, limba de predare, asigurarea calității, legislația națională și/sau supranațională care reglementează programul integrat. Înmatricularea studenților este de altfel amintită în actuala metodologie-cadru, însă considerăm că informațiile sunt doar parțiale: art. 5 alin. (6) din HG nr. 1424/2006 amintește că „diploma se acordă conform legislației părții unde a fost înmatriculat studentul”, dar lăsa deschisă posibilitatea ca studentul să fie înmatriculat doar la o singură universitate din consorțiu, sau poate fi înmatriculat la mai mult de una. În practică, ambele cazuri sunt posibile.

Consortiul European pentru Acreditare (European Consortium for Accreditation, ECA) a publicat un ghid pentru organizarea de programe de studii integrate⁶. Acesta poate reprezenta o sursă de inspirație pentru o posibilă îmbunătățire a legislației curente pentru programele de studii integrate.

AUTONOMIA UNIVERSITARĂ ȘI LIBERTATEA ACADEMICĂ

Autonomia universitară este garantată prin art. 32 alin. (6) din Constituția României. În scopul îndeplinirii acestui deziderat constituțional art. 123 alin. (1) din LEN stabilește că „Autonomia universitară dă dreptul comunității universitare să își stabilească misiunea proprie, strategia instituțională, structura, activitățile, organizarea și funcționarea proprie, gestionarea resurselor materiale și umane, cu respectarea strictă a legislației în vigoare”. De asemenea, se specifică că aspectele autonomiei universitare se exprimă în Carta universitară, aprobată de senatul universitar, în concordanță strictă cu legislația în vigoare (art. 123 alin. (3) LEN). Prin urmare, putem concluziona că, în temeiul autonomiei universitare instituțiile de învățământ superior își pot alege o conducere proprie, stabili structura și strategia instituțională, precum și resursele materiale și umane, dar sub strictă supraveghere din partea ministerului de resort, cu respectarea legislației în vigoare și cu condiția asumării răspunderii publice. Concretizarea acestor condiții este materializată prin art. 123 alin. (4) LEN, care prevede că „autonomia universitară se exercită cu condiția asumării răspunderii publice”.

Pentru ca răspunderea publică să poată fi angajată, art. 124 și 125 din LEN prevăd, pe de o parte, condițiile care trebuie îndeplinite, iar pe de altă parte posibilele efecte juridice care pot decurge în caz de neîndeplinire.

Art. 124 LEN stabilește obligațiile instituțiilor de învățământ superior de stat sau particulare de a respecta legislația în vigoare, carta proprie, politicile naționale și europene în domeniul învățământului superior; să aplice și să se supună reglementărilor în vigoare referitoare la asigurarea și evaluarea calității în învățământul superior; să respecte politicile de echitate și etică universitară, cuprinse în Codul de etică și deontologie profesională aprobat de senatul universitar. De asemenea, obligă universitățile să asigure eficiența managerială și eficiența utilizării resurselor, dar și să asigure transparența tuturor deciziilor și activităților sale. Alin. (2) al articolului prevede în cazul instituțiilor de învățământ superior confesionale că răspunderea publică se extinde asupra respectării statutului și a prevederilor dogmatice și canonice specifice cultului respectiv.

Art. 125 LEN stabilește măsurile care se iau în cazul în care ministerul de resort constată nerespectarea prevederilor de la art. 124. Prima măsură prevăzută este sesizarea de către Ministerul Educației și Cercetării a senatului universitar în 30 de zile de la constatarea neregulilor. Instituția de învățământ superior are la dispoziție 3 luni să își corecteze neregulile constatate, iar în cazul în care acest lucru nu se întâmplă dispune, în cel mult 6 luni de prima sesizare a senatului universitar, una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

⁶ Aerden, A. (2014), Joint programme checklist: inspired by quality assurance”, European Consortium for Accreditation, http://ecahe.eu/w/images/d/dd/Joint_Programme_Checklist_-_inspired_by_quality_assurance.pdf (data ultimei accesări: 11/03/2020)

- revocarea din funcție a rectorului, în baza propunerii Consiliului de etică și management universitar, cu consultarea senatului universitar;
- propune Guvernului inițierea unui proiect de lege de reorganizare sau desființare a instituției de învățământ superior în cauză.

Constatarea încălcărilor prevăzute la art. 124 se face de către Consiliul de etică și management universitar (CEMU). Orice persoană poate sesiza CEMU pentru nerespectarea art. 124, iar consiliul trebuie să investigheze și să răspundă sesizării într-un termen de 3 luni. Însă prevederile articolului 124 sunt atât de generale încât CEMU poate fi sesizată inclusiv din motive arbitrare.

De asemenea, o altă prevedere menționată la art. 124 obligă instituțiile de învățământ superior la respectarea libertății academice a personalului didactic, didactic auxiliar și de cercetare, precum și drepturile și libertățile studenților. Libertatea academică este garantată prin LEN, iar prima atribuție a senatului universitar prevăzută la art. 213 alin. (2) se referă la garantarea libertății academice și a autonomiei universitare. De asemenea, libertatea academică a comunității universitare este reiterată la art. 304 alin. (3) pe baza căreia „ei pot exprima liber opinii academice în spațiul universitar și au libertatea de predare, de cercetare și de creație, în conformitatea cu criteriile de calitate academică”.

Deși Constituția României, respectiv Legea Educației Naționale, oferă o serie de garanții în privința exercitării autonomiei universitare, totuși putem concluzia că aceasta se realizează sub un strict control din partea executivului. Universitățile nu dispun de o autonomie universitară în adevăratul sens al cuvântului, neîngrădit de legislația în vigoare. Prin impunerea unor norme, ministerul educației se poate implica în domeniile în care instituțiile de învățământ superior ar trebui să beneficieze de prevederile legii educației.

Se poate argumenta că prin legislația în vigoare pot fi aduce atingeri autonomiei universitare, executivul având influență în domeniile vieții universitare prin aceleași norme edictate să le protejeze.

EVALUAREA CADRELOR DIDACTICE ȘI CARIERA ACADEMICĂ

Evaluarea calității cadrelor didactice este legiferată în art. 302 și art. 303 din LEN:

Art. 302 prevede: „(1) Datele și informațiile privind situația profesională a personalului didactic și de cercetare și a celui tehnic-administrativ se consemnează într-o fișă personală de serviciu. Accesul la fișă personală de serviciu este permis numai persoanei în cauză, titularului serviciului de resurse umane și conducătorului instituției de învățământ superior. (2) Fișele de post individualizate se încadrează la nivel de departament sau școală doctorală, în statul de funcții. Statul de funcții constituie documentul legal în baza căruia se face salarizarea lunară a fiecărui membru al personalului didactic și de cercetare.”

Art. 303 prevede: „(1) Rezultatele și performanțele activităților didactice și de cercetare ale personalului didactic și de cercetare dintr-o universitate sunt evaluate periodic, la intervale de maximum 5 ani. Această evaluare se face în conformitate cu o metodologie aprobată și aplicată de către senatul universitar. (2) Evaluarea de către studenți a prestației cadrelor didactice este obligatorie. Rezultatele evaluărilor sunt informații publice. (3) Salarizarea personalului didactic și de cercetare se face și în funcție de rezultatele și performanțele acestuia, conform legii. (4) Contractele de muncă ale personalului didactic și de cercetare includ asumarea de către angajat a unor standarde minimale ale rezultatelor activităților didactice și de cercetare, aprobate de către senatul universitar, și clauze privind sancționarea angajatului în condițiile neîndeplinirii acestor standarde minimale, în conformitate cu legislația în vigoare.”

Evaluarea calității cadrelor didactice nu este însă conectată cu cariera academică, stipulându-se doar că „salarizarea personalului didactic și de cercetare se face și în funcție de rezultatele și performanțele acestuia, conform legii” (art. 303 alin. (3) LEN). Recomandăm astfel introducerea unui nou paragraf

referitor la legătura și impactul evaluării cadrelor didactice asupra carierei academice și nu doar asupra salarizării.

Mai mult, art. 303 alin. (4) LEN citat mai sus insistă exclusiv asupra caracterului sancționator în cazul în care standardele minimale de calitate nu sunt atinse de către cadrul didactic. Recomandat ar fi introducerea unui articol care prevede ca angajatorul să ofere posibilitatea instruirii profesionale (cursuri de perfecționare) continue la locul de muncă, în special pentru cadrele didactice care nu întrunesc standardele minime. Susținem acest lucru întrucât nu ar trebui să fie prevăzute măsuri sancționatorii fără ca angajatorul să ofere și posibilitatea unor cursuri de perfecționare, pentru toate cadrele academice, și în special pentru cele care au nevoie, în urma rezultatelor evaluării. De fapt, ARACIS a dezvoltat un indicator de calitate în acest sens (IP.B2.1.4.), care se referă la faptul că cei care predau în mediul universitar trebuie să fie pregătiți special în domeniul predării, reunindu-se în grupuri de dezbatere pentru a discuta metodologia predării. Mai mult, se prevede ca “ în universitate se desfășoară o activitate continuă de identificare, dezvoltare, testare, implementare și evaluare a unor tehnici noi de învățare eficiente, incluzând aici noile aplicații ale calculatoarelor și ale tehnologiilor informației.”

În temeiul autonomiei universitare, completând prevederile generice din LEN, a fost emis Ordinul nr. 6129 /2016 privind aprobarea standardelor minimale necesare și obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învățământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare, a calității de conducător de doctorat și a atestatului de abilitare. Din analiza Ordinului 6129/2016, cât și a celor 35 anexe aferente comisiilor cărora li se adresează, se poate identifica setul de standarde minime pentru dobândirea titlurilor didactice și a gradelor profesionale. Aceste standarde sunt eminamente centrate pe contribuțiile științifice ale cadrelor didactice. Ceea ce considerăm lacună o reprezintă absența criteriilor didactice de evaluare. Acestea ar fi trebuit să completeze standardele de cercetare impuse fiecărui cadru didactic.

Coroborată acestora este evaluarea de către studenți a prestației cadrelor didactice. Deși obligatorie, conform art. 303 alin. (2) LEN, în mod concret impactul acestora este puțin cunoscut. Se impune astfel clarificarea acestui aspect, totodată avându-se în vedere aspectele de GDPR incidente. Astfel, în scopul îndeplinirii obiectivului stipulat în secțiunea 3, evaluarea calității cadrelor didactice, se impune suplimentarea criteriilor existente cu unele de natură didactică, revenind forurilor competente a decide stabilirea acestora și natura lor. Deși revine universităților prerogativa evaluării cadrelor la intervale de maxim 5 ani, în conformitate cu o metodologie aprobată și aplicată de către senatul universitar (art. 303 alin. (1) LEN), considerăm că emiterea unui act normativ de tipul unui ordin de ministru sau H.G. etc. care să cuprindă standarde didactice minimale de evaluare, agreeate în prealabil cu universitățile existente, nu aduce atingere autonomiei universitare, dar ar fi indispensabile pentru calitatea actului educațional. De asemenea, în completarea legislației primare vine metodologia de evaluare externă a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior⁷, document ce creează un cadru conceptual pentru evaluarea colegială, evaluarea personalului didactic de către studenți, respectiv evaluare de către managementul universității. Prin metodologia de evaluare este stabilită cadrul de desfășurare și periodicitatea evaluărilor, astfel încât evaluarea colegială, respectiv evaluarea de către managementul instituției se desfășoară anual, în timp ce evaluarea din partea studenților semestrial.

⁷ Hotărârea nr. 915 din 14 decembrie 2017 privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006 pentru aprobarea Metodologie de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior.

GUVERNAREA ÎN UNIVERSITĂȚILE PRIVATE

Organizarea și funcționarea învățământului superior particular și confesional particular este reglementată prin art. 227 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011. Acest articol nu face însă nicio referire la măsuri de tipul pârghii și control (checks and balances), astfel că rolurile diferitelor structuri decizionale din cadrul învățământului superior particular rămân nedefinite.

În special, art. 227 alin. (3) LEN prevede: “Structurile universităților particulare și confesionale particulare, atribuțiile, durata mandatelor, precum și alte considerente legate de statutul acestora sunt stabilite de Carta universitară, avizată de fondatori și aprobată de senatul universitar. Deciziile în acest sens aparțin universității”. În lipsa unor prevederi din partea legiuitorului, acest lucru creează nu doar confuzie, ci poate duce și la incompatibilități sau conflicte de interese - spre exemplu, membrii fondatori care pot, simultan să facă parte din senatul universitar și/sau din consiliul de administrație al universității.⁸

Deși universitățile private au un grad de libertate sporit în privința propriilor decizii administrative, se impune totuși extinderea anumitor reglementări aplicabile sistemului de învățământ superior de stat și acestora.

ETICA UNIVERSITARĂ ȘI INTEGRITATEA ACADEMICĂ

Etica universitară este menționată în mai multe acte normative:

- Legea Educației Naționale nr. 1/2011 (art. 217 care prevede constituirea Consiliului de etică și management universitar (CEMU, art. 306-310, art. 318-326);
- Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare;
- Ordinul nr. 4492/2005 privind promovarea eticii profesionale în universități;
- Ordinul de ministru nr. 3131/2018 privind includerea în planurile de învățământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituțiile de învățământ superior din sistemul național de învățământ, a cursurilor de etică și integritate academică;
- Ordinul nr. 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice.

O lacună legislativă poate fi considerată definiția plagiatului care apare într-un singur act normativ, și anume art. 4 alin. (1) din Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, care prevede: „Plagiatul - expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”. Așa cum s-a afirmat deja⁹, această lege nu ar putea să-i vizeze și pe studenții din ciclurile de licență sau master, ci doar pe cei care lucrează deja ca profesori sau cercetători. Mai mult decât atât, nici studenții din sistemul preuniversitar nu sunt vizați,

⁸ Sursock, A., 2014, “Ten priorities for Romanian Higher Education”, p.15, <https://www.iep-gaa.org/downloads/publications/romania%20system%20review%20report.pdf> (data ultimei accesări: 30/01/2020)

⁹ Vica, C., Socaciu, E., Gîbea, T., „Aplicații”, în *Etica și integritate academică*, Socaciu, E. et al (eds.), Ed. Universității din București, 2018, p. 111, (disponibil online: <https://deontologieacademica.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/11/Etica-si-integritate-academica.pdf>; data ultimei accesări: 20/01/2019)

astfel că plagiatul pare să fie, pentru moment, adresat doar la nivelul cercetării științifice, un aspect problematic având în vedere dezideratul limitării cazurilor de plagiat.

Deși în ultima perioadă tot mai multe universități au achiziționat software antiplagiat pe care îl folosesc la toate nivelurile de studiu, obligativitatea verificării unei lucrări împotriva plagiatului cu ajutorul unui program software antiplagiat rămâne doar la nivelul lucrărilor de doctorat, acest lucru fiind impus prin Ordinul nr. 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice. Astfel, deși Ordinul nr. 3131/2018 prevede ca începând cu anul universitar 2018-2019, cursuri de etică și integritate academică să fie incluse în planurile de învățământ, pentru toate programele de studii universitare, în practică nu există obligativitatea ca programe anti-plagiat să fie utilizate și în cazul unor lucrări de genul eseuri, referate, lucrări de licență și de master. Din perspectiva principiului conformității acest lucru ar trebui să fie menționat într-un act normativ și/sau în codurile de etică de la nivel instituțional. Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România (ANOSR) recomandă de altfel „utilizarea obligatorie a unor programe software de detectare a similitudinilor de text, de care să beneficieze în mod gratuit toți studenții și instruirea personalului în vederea analizării și interpretării rezultatelor date de către aceste programe”.¹⁰

Încălcarea regulilor de etică și integritate academică ar putea fi reglementată drept criteriu de alocare a finanțării suplimentare pentru universități, într-un mod în care punctajul universităților să fie diminuat progresiv în funcție de incidența problemelor (e.g. a plagiatului).¹¹ În acest sens, un prim pas a fost făcut prin OMEC nr. 3200/2020 privind aprobarea Metodologiei de evaluare a studiilor universitare de doctorat și a sistemelor de criterii, standarde și indicatori de performanță utilizați în evaluare, însă fără nicio referire la criteriul de alocare al finanțării suplimentare.

O problemă pe care o identificăm în prelungirea celor spuse anterior ține de consecințele care decurg din stabilirea unor abateri de la buna conduită în activitatea de cercetare-dezvoltare vizavi de cazurile de plagiat. Prin Legea 139/2019 a fost completată LEN, respectiv secțiunea intitulată „Diplome”, cu două articole referitoare la titlul de doctor și la diploma de doctor, și anume art. 146¹ („Titlul de doctor încetează să mai producă efecte juridice din momentul comunicării dispoziției de retragere a acestuia”) și art. 146² („(1) Diploma de doctor este revocată sau anulată prin hotărârea definitivă a unei instanțe judecătorești. (2) Prin derogare de la dispozițiile alin. (6) al art. 1 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, instituția emitentă introduce acțiunea în anularea diplomei, în termen de un an de la data dispoziției de retragere a titlului de doctor”). Art. 146¹ ar fi fost indicat să fie plasat fie în art. 170, fie în continuarea sa, având în vedere că art. 170 prevede la alin. (1) lit. b) retragerea titlului de doctor ca măsură dispusă de CNECSDTI. În varianta actuală se poate ajunge la confuzia dintre titlul și diploma de doctor, mai ales că privitor la titlul de doctor CNECSDTI are competența să se pronunțe, pe când privitor la diploma de doctor instanța judecătorească (conform art. 146²). De asemenea, considerăm că se impune clarificarea relațiilor existente între aceste prevederi și cele cuprinse în art. 14 din Legea nr. 26/2004, care în alin. (1) lit. e)

¹⁰ ANOSR, „Recomandările studenților privind noul cadru legislativ din sfera învățământului superior”, 2019, p. 3 (disponibil online: https://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2019/03/Recomand%C4%83ri_cadru-legislativ-%C3%8ES_ANOSR_2019-sintetizat.pdf; data ultimei accesări: 27/02/2020)

¹¹ Badescu, G., Mihut, G., Sum, P., „Reforma învățământului superior în România: propuneri de schimbări pentru un sistem onest, eficient și incluziv”, 2018, p. 13, (disponibil online: https://www.researchgate.net/publication/327630995_Reforma_invatamantului_superior_in_Romania_pr_opuneri_de_schimbari_pentru_un_sistem_onest_eficient_si_incluziv; data ultimei accesări: 26/02/2020)

include drept sancțiune retragerea titlului didactic, iar la lit. g) desfacerea disciplinară a contractului de muncă.

SISTEMUL DE ÎMPRUMUTURI/ AGENȚIA DE BURSE ȘI CREDITE

Art. 204 din LEN prevede: „(1) Studenții care provin din familii cu venituri reduse beneficiază de un sistem de împrumuturi bancare pentru efectuarea studiilor, garantate de stat, în condițiile legislației în vigoare, prin Agenția de credite și burse de studii. Împrumuturile pot acoperi taxele de studii și costul vieții pe perioada studiilor. (2) Absolvenții care vor practica profesia minimum 5 ani în mediul rural vor fi scutiți de plata a 75% din împrumut, această parte fiind preluată de către stat, în cuantum de maximum 5.000 lei. (3) Agenția de credite și burse de studii propune reglementări corespunzătoare în vederea acordării creditelor”. Sistemul de împrumuturi bancare nu este însă funcțional.

Agenția de Credite și Burse de Studii (A.C.B.S.) a fost mandatată să se ocupe și de gestionarea sistemului de împrumuturi bancare acordate tinerilor proveniți din familii cu venituri reduse, garantate de stat. În 2011 s-a reglementat prin LEN cadrul general de acordare al acestuia, cu precizarea că, dacă beneficiarii creditelor se angajează în mediu rural, statul le preia 75% din valoarea împrumutului.

Legislația subsecventă referitoare la instituirea sistemului de creditare a studenților a intrat în sarcina A.C.B.S., care a organizat întâlniri de lucru cu partenerii sociali (asociații de părinți, organizații studențești, asociații ale elevilor, bănci), cu Banca Națională a României, Ministerul Finanțelor Publice, Fondul Național de Garantare, cu direcțiile din ministerul educației naționale, în urma cărora au rezultat puncte de vedere, opinii, propuneri care să fundamenteze Metodologia de acordare a creditelor.¹² Din momentul apariției HG 1402/2009 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției de Credite și Burse de Studii și până în prezent, Direcția de Credite pentru studenți nu a avut niciun angajat.¹³

Privitor la statutul legal al Ordinului nr. 3088/2012 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Agenției de Credite și Burse de Studii subliniem faptul că acesta nu a fost publicat în Monitorul Oficial, cerință prevăzută expres de art. 11 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, prin care se impune obligativitatea publicării în Monitorul Oficial a ordinelor emise de conducătorii organelor administrației publice centrale de specialitate, ministrul educației făcând parte din această categorie. Absența publicării face ordinul inaplicabil.

Remarcăm atât faptul că pe site-ul oficial al A.C.B.S. ordinul este prezent ca parte integrantă din legislația aplicabilă funcționării Agenției, cât și faptul că ordinul reprezintă, inter alia, temei pentru Ordinul ministrului educației naționale nr. 3342/2018 (la rândul său nepublicat în Monitorul Oficial), producând astfel efecte juridice.

Privitor la conținutul normativ al Ordinului nr. 3088/2012, prin care se aprobă Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului Agenției de Credite și Burse de studii, remarcăm prevederea de la art. 25 al Regulamentului, conform căreia „Prezentul regulament intră în vigoare la data emiterii ordinului ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului”. În absența ordinului ministrului care să pună în aplicare Regulamentul, conchidem că acesta nu poate fi considerat ca fiind în vigoare sau provocând efecte juridice.

¹² Agenție de Credite și Burse de Studii, <https://roburse.ro/credite/>.

¹³ *Ibidem*.

PROGRAMELE POSTDOCTORALE

Legea Educației Naționale stabilește trei tipuri de programe postuniversitare, după cum urmează: programe postdoctorale de cercetare avansată; programe postuniversitare de formare și dezvoltare personală, respectiv programe postuniversitare de perfecționare.

Programele postdoctorale de cercetare avansată sunt definite la art. 172 din LEN drept programe destinate persoanelor care au obținut o diplomă de doctor în științe cu cel mult 5 ani înainte de admiterea în programul postdoctoral, asigură un cadru instituțional pentru dezvoltarea cercetărilor începute în cadrul studiilor doctorale, au o durată de minim un an, se pot finanța de către instituții publice sau operatori economici, respectiv se desfășoară în cadrul unei școli doctorale pe baza unui plan propus de către cercetător și aprobat de școala doctorală. Modul de finanțare al programelor postdoctorale este vag definit de către legislație.

În continuare, admiterea la programele postdoctorale se realizează pe baza unei metodologii elaborate de instituțiile gazdă, iar la finalul programului postdoctoral IOSUD sau instituția gazdă acordă un atestat de studii postdoctorale.

Prin urmare, programele postdoctorale se realizează după obținerea titlului de doctor, însă în Hotărârea nr. 681 din 29 iunie 2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat nu este menționată sau prevăzută o formă de continuare a studiilor doctorale. Recomandăm astfel legiuitorului includerea programelor postdoctorale în aceasta hotărâre.

De asemenea, statul nu alocă resurse și nu finanțează un număr prestabilit de locuri pentru studiile postdoctorale, așa cum se stabilește pentru studiile de licență, masterat sau doctorat prin Hotărârea nr. 260/2019 privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar/universitar 2019-2020. Astfel, majoritatea programelor postdoctorale se realizează în cadrul unor programe cu finanțare nerambursabilă externă.

INTERNAȚIONALIZAREA ȘI STUDENȚII INTERNAȚIONALI

Art. 142 alin. (4) din Legea Educației Naționale nr. 1/2011 facilitează internaționalizarea învățământului prin garantarea acelorași condiții de acces pentru toți studenții din statele membre ale SEE și Confederația Elvețiană ca și pentru studenții români: „la admiterea în învățământul superior de stat și particular, pentru fiecare ciclu și program de studii universitare, cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elvețiene pot candida în aceleași condiții prevăzute de lege pentru candidații români, inclusiv în ceea ce privește taxele de școlarizare”.

O definiție a internaționalizării lipsește însă din Legea Educației Naționale. Mai mult, aspecte ale procesului de internaționalizare se regăsesc dispersate, fragmentate și necorelate în multiple capitole și secțiuni din LEN. De pildă:

- Art. 287 alin. (8) LEN menționează faptul că „În cazul predării integrale în limbi de circulație internațională, la ciclurile de licență, master și doctorat, activitățile de predare, seminar sau alte activități pot fi normate cu un coeficient suplimentar multiplicativ de 1,25. Fac excepție de la această prevedere orele de predare a limbii respective.”
- Metodologia pentru distribuirea fondurilor publice din finanțarea de bază și finanțarea suplimentară pentru universitățile românești sprijină procesul de internaționalizare în educație, încurajând dezvoltarea de programe în limbi străine și programe de doctorat în cotutelă, prin atribuirea de fonduri suplimentare în acest sens.

Mai mult, în forma sa actuală, Legea Educației Naționale nu face nicio legătură între internaționalizare și calitatea actului educațional. Internaționalizarea ar trebui să fie cuplată ulterior cu recunoașterea creditelor transferabile în cazul mobilităților academice internaționale, momentan la art. 142 alin. (7²).

O definiție a procesului de internaționalizare ar putea fi benefică, în special dacă este cuplată cu o recomandare adresată de către MEN universităților din România, în vederea redactării și implementării de strategii instituționale în domeniul internaționalizării – strategii care de altfel nu sunt un scop în sine, ci mai degrabă modalități prin care se dezvoltă calitatea învățământului superior. O definiție a conceptului este necesară și pentru a evidenția faptul că procesul de internaționalizare nu se referă doar la programe de predare într-o limbă de circulație internațională sau mobilități de credite, ci și la crearea de planuri de învățare care avansează o perspectivă internațională în învățământul superior din România – „internaționalizarea acasă”.¹⁴

Privitor la situația studenților străini din România, LEN prevede la art. 224 alin. (4): „Condițiile de școlarizare a românilor de pretutindeni și a cetățenilor străini, inclusiv, condițiile de finanțare, se stabilesc prin hotărâre a Guvernului”. În primul rând, propunem ca la o viitoare consolidare a legii sau adoptarea unei alte legi alineatul să fie modificat astfel: „Condițiile de școlarizare și finanțare a românilor de pretutindeni și a cetățenilor străini se stabilesc prin hotărâre a Guvernului”. Această cerință se impune pentru a respecta condițiile de claritate a oricărui act normativ, formularea actuală fiind ambiguă, susceptibilă de a genera confuzii, dar și incorectă gramatical.

În al doilea rând, privitor la conținutul prevederii, remarcăm următoarele. Conform unei interpretări sistemice a actelor normative incidente învățământului superior din România, prin cetățeni străini se au în vedere acei cetățeni care aparțin unor țări terțe (a se vedea pct. 49 din lista definițiilor cuprinsă în anexa la Legea educației naționale: „Statele terțe reprezintă orice stat, cu excepția statelor membre ale Uniunii Europene, ale Spațiului Economic European și a Confederației Elvețiene”). Așadar, putem considera existența unei categorii care cuprinde cetățenii români, pe cei ai statelor membre UE, Spațiului Economic European și Confederației Elvețiene. Per a contrario, prin cetățeni străini se înțelege persoanele care nu fac parte din această categorie, incluzând atât românii de pretutindeni, cât și alți cetățeni, fiecare subcategorie fiind reglementată prin dispoziții legale speciale în mod distinct, deși Legea educației naționale le-a inclus în aceeași normă juridică. Pe de altă parte, se poate constata că legiuitorul a reglementat distinct cetățenii străini de românii de pretutindeni, acestora intenționând să le ofere o protecție juridică distinctă (în acest sens fiind emisă Hotărârea nr. 405/2017 privind aprobarea Strategiei naționale pentru românii de pretutindeni pentru perioada 2017-2021 (obiectiv 1.1)).

Privitor la cetățenii străini, *stricto sensu*, identificăm următoarele acte normative:

- Ordinul nr. 6000/2012 privind aprobarea Metodologiei pentru primirea la studii și școlarizarea cetățenilor străini din state terțe UE în învățământul de stat și particular acreditat din România, cu modificările ulterioare;
- Ordinul nr. 3855/2016 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini în unitățile de învățământ preuniversitar/instituțiile de învățământ superior de stat și particular acreditate, în anul școlar/universitar 2016-2017;
- Ordinul nr. 3473/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini începând cu anul școlar/universitar 2017-2018;

¹⁴ Petcu, V. et al., 2015, „Ghid practic privind internaționalizarea învățământului superior românesc”, în *Higher Education Policy Series*, No. 11, p. 10, <http://old.uefiscdi.ro/Upload/19bb0071-bc38-4855-9344-cb3e091bcb5d.pdf> (data ultimei accesări: 10/01/2020)

- Ordinul nr. 3236/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini pe locuri fără plata taxelor de școlarizare și cu bursă și pe locuri fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă, în instituțiile de învățământ superior de stat acreditate.

Recomandări:

1. Sugerăm rezolvarea suprapunerii de reglementare din cele patru ordine de ministru, în condițiile în care toate sunt în vigoare la momentul prezent, putând genera interpretări și aplicări deficitare ale legii;
2. Considerăm necesară intrarea în legalitate prin respectarea prevederilor art. 224 alin. (4) LEN, care impune emiterea unei hotărâri de guvern care să reglementeze condițiile de școlarizare și de finanțare ale cetățenilor străini. Sesizăm că există ordine emise pentru anii universitari 2016-2017, respectiv 2017-2018, acte normative care, din punct de vedere legal, sunt aplicabile intervalelor de timp prevăzute în chiar conținutul lor. Totuși, nu au fost emise ordine pentru anii subsecvenți, ridicând pentru prezent întrebarea care act normativ este aplicabil.
1. Considerăm că soluția adecvată ar reprezenta-o emiterea unei hotărâri de guvern care să cuprindă criteriile generice privind școlarizarea și finanțarea, în temeiul prerogativei hotărârilor de a fi emise pentru organizarea executării legilor, iar acolo unde se impune reglementarea unor detalii particulare, individuale, se pot emite ordine de ministru.
2. Pentru a evita orice neclaritate, sugerăm stabilirea unei strategii legislative care să clarifice dacă regimul străinilor este sau nu distinct de cel al românilor de pretutindeni, în funcție de aceasta fiind stabilite și actele normative necesare reglementării școlarizării și finanțării.
3. Clarificarea modului în care universitățile pot impune taxe de studiu pentru studenții din Uniunea Europeană pentru evitarea eventualelor discriminări în raport cu studenții români¹⁵.

UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR ÎNFIINȚATE ÎN CADRUL INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR

Prin art. 129 Legea educației naționale, permite instituțiilor de învățământ superior să înființeze singure sau prin asociere societăți, fundații, asociații, respectiv unități de învățământ preuniversitar, cu aprobarea Senatului universitar. Legea stabilește inițial o singură condiție pentru înființarea acestor unități preuniversitare în cadrul instituțiilor de învățământ superior și anume ca acestea să contribuie la creșterea performanțelor instituției și să nu influențeze negativ în niciun fel activitățile de învățământ, cercetare și consultanță. Ulterior, o altă condiție impusă prin Ordonanța de urgență nr. 48/2018 a fost că aceste unități de învățământ preuniversitar, fără personalitate juridică, pot fi înființate în urma evaluării externe conform prevederilor art. 29 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/2005, aprobată cu modificări prin Legea nr. 87/2006, cu modificările și completările ulterioare. Art. 29 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/2005 prevede faptul că orice persoană juridică, publică sau privată, care dorește să ofere servicii de educație trebuie să se supună procesului de evaluare și acreditare.

O altă prevedere importantă introdusă prin Ordonanța de urgență nr. 48/2018 a reprezentat stabilirea finanțării instituționale a unităților de învățământ preuniversitar, înființate de către universitățile de stat. Acestea sunt considerate, conform legii, unități de învățământ de stat și sunt finanțate din bugetul de stat prin contractele instituționale încheiate de universități cu Ministerul Educației și Cercetării. De

¹⁵ Amintim în acest sens universitățile cu profil biomedical care au introdus taxe de studii pentru studenții proveniți din țările membre U.E. și din țările partenere Spațiului Economic European.

asemenea, este stabilit un standard de cost la nivelul standardelor de cost specifice pentru învățământul preuniversitar.

Finanțarea unităților de învățământ preuniversitar în cadrul instituțiilor de învățământ superior este completată prin art. 104, alin 2¹ din LEN, ce prevede că „cheltuieli cu salariile, sporurile, indemnizațiile și alte drepturi salariale în bani stabilite prin lege, precum și contribuțiile aferente acestora”¹⁶ se asigură de la bugetul de stat pe baza costului standard per elev/preșcolar/antepreșcolar și sunt cuprinse în contractul instituțional. Însă, nu sunt menționate finanțarea altor cheltuieli, precum cele stabilite în cadrul finanțării de bază (art. 104, alin. 2, lit. b, c, d din LEN) ce revin în sarcina autorităților locale și bugetelor locale, având drept sursă de finanțare sume defalcate din taxa pe valoarea adăugată: cheltuieli cu pregătirea profesională; cheltuieli cu evaluarea periodică a elevilor; cheltuieli cu bunuri și servicii. Astfel, se impune clarificarea modului de finanțare a acestor unități de învățământ superior.

În continuare, posibilitatea înființării unor unități de învățământ preuniversitar este prevăzută și la art. 131 din Legea Educației Naționale care prezintă structura organizatorică a instituțiilor de învățământ superior.

Organizarea acestor unități de învățământ preuniversitar este detaliată prin legislația subsecventă, Ordinul nr. 5090/2019 pentru aprobarea Metodologiei privind fundamentarea cifrei de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat, evidența efectivelor de preșcolari și elevi școlarizați în unitățile de învățământ particular, precum și emiterea avizului conform în vederea organizării rețelei unităților de învățământ preuniversitar pentru anul școlar 2020-2021, care menționează că aceste unități sunt fără personalitate juridică și se includ în rețeaua școlară, pe baza deciziei rectorului și a ordinului ministrului educației și cercetării de funcționare provizorie/ acreditate, comunicate autorităților locale. De asemenea, documentul menționează că aceste unități nu dobândesc personalitate juridică nici după acreditare.

Trebuie să remarcăm faptul că deși legislația prevede evaluarea externă a acestor instituții de învățământ preuniversitar „conform prevederilor art. 29 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/2005, aprobată cu modificări prin Legea nr. 87/2006”¹⁷, analizând prevederile articolului anterior menționat constatăm că nu este clar menționat cine evaluează și acreditează aceste instituții de învățământ superior, Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) sau Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar (ARACIP). Dacă analizăm însă atribuțiile ARACIP, prevăzute la art. 24, alin. 3 din OUG nr. 75/2005, putem concluziona că aceasta revin în sarcina agenției de evaluare în învățământul universitar. Prin urmare, considerăm că este necesară clarificarea legislației în vederea stabilirii agenției de evaluare.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR PENTRU MINORITĂȚILE NAȚIONALE

Dreptul persoanelor care aparțin minorităților naționale de a învăța limba maternă și dreptul de a fi instruite în această limbă sunt garantate de Constituția României prin art. 32 alin. (3) cu mențiunea că „modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege”¹⁸. În completare, Legea Educației Naționale la art. 135 menționează că învățământul superior pentru minoritățile naționale se realizează în instituții de învățământ superior în cadrul cărora funcționează facultăți/linii/programe cu predare în limba maternă; în instituții de învățământ superior multiculturale și multilingve, respectiv în cadrul instituțiilor de învățământ superior pot fi organizate grupe, secții sau linii de predare în limbile minorităților naționale.

¹⁶ Legea Educației Naționale, art. 104

¹⁷ Legea Educației Naționale, art. 129

¹⁸ Constituția României.

În anul universitar 2019-2020, învățământul superior de stat se organizează în germană ca limbă maternă la Universitatea „Babeș - Bolyai” din Cluj Napoca, Universitatea Politehnica din București, respectiv la Universitatea de Vest din Timișoara, iar în maghiară ca limbă maternă la Universitatea „Babeș – Bolyai” din Cluj Napoca, Universitatea de Medicină, Farmacie, Știință și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș, Universitatea de Arte din Târgu Mureș, respectiv la Universitatea din Oradea.

Conform art. 363 din LEN, la data intrării în vigoare a legii, doar trei instituții de învățământ superior aveau statutul de universități multiculturale și multilingve, după cum urmează: Universitatea „Babeș – Bolyai” din Cluj Napoca (română, maghiară și germană), Universitatea de Medicină, Farmacie, Știință și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș (română și maghiară) și Universitatea de Arte din Târgu Mureș (română și maghiară).

În continuare, legislația stabilește că liniile de studiu se organizează în departamente, iar cadrele didactice adoptă un regulament de funcționare propriu, care stabilește aspecte privind alegerile și structura organizatorică, în concordanță cu Carta Universitară.

În învățământul universitar pentru minoritățile naționale se asigură pregătirea în ciclul I de studii universitare - licență, în ciclul II de studii universitare - master și în ciclul III de studii universitare - doctorat, precum și în învățământul postuniversitar, în limba maternă.

În cele din urmă, se menționează că finanțarea de bază se calculează după un coeficient mărit pentru studenții care urmează cursurile în limba unei minorități naționale. Acest coeficient de echivalare care se aplică doar în cazul programelor de studii de licență sau de master este 2,00 pentru studenții care învață în limba maghiară ca limbă maternă, respectiv 2,50 pentru studenții care învață în limba germană ca limbă maternă, conform Ordinului nr. 3128/2019 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2019.

Înființarea unor facultăți cu predare în limba minorităților naționale, în special în limba maghiară, a reprezentat în cazul Universității de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș un factor de tensiune socială. După o serie de solicitări ai comunității maghiare, a fost emisă Hotărârea nr. 230/2012 privind înființarea Facultății de Medicină și Farmacie în cadrul Universității de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, prin care s-a înființat o facultate în limba maghiară. Însă acest act normativ a fost contestat și suspendat de instanțele judecătorești¹⁹.

Deși cadrul legal pentru desfășurarea învățământului superior în limba minorităților naționale există, procedurile de înființare, organizare și de finanțare nu sunt clare și detaliate, permițând modalități arbitrare de aplicare a legii.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ARTISTIC ȘI SPORTIV

Învățământul superior artistic și sportiv este reglementat prin articolele 180-188 din Legea Educației Naționale, care stipulează că procesul educațional se desfășoară și în aceste cazuri prin activități didactice și prin activități practice de creație și performanță. Învățământul este organizat prin toate cele trei cicluri de studii universitare: ciclul I - studii universitare de licență, ciclul II – studii universitare de master și ciclul III - studii universitare de doctorat, incluzând doctoratul științific și doctoratul profesional, precum și programe de formare și dezvoltare profesională continuă.

¹⁹<http://www.ziare.com/kelemen-hunor/udmr/magistratii-au-anulat-hotararea-de-infiintare-a-unei-facultati-maghiare-la-targu-mures-1229397>

În cazul învățământului superior artistic și sportiv instituțiile de învățământ superior au o libertate mai mare în ceea ce privește adaptarea structurii anului în funcție de programul activităților specifice. De asemenea, un rol important revine practicii de specialitate a studenților care se desfășoară în universități, în centre de proiectare, ateliere artistice, unități de producție teatrale și cinematografice, spații destinate performanței sportive etc., pe bază de parteneriat instituțional.

Un alt aspect important menționat în legislația primară se referă la faptul că în evaluarea calității și clasificarea universităților artistice și sportive se iau în considerare criteriile specifice creației artistice și performanței sportive.

În continuare, legislația menționează că reglementarea altor aspecte specifice organizării și desfășurării activității în învățământul artistic și sportiv va fi realizată prin hotărâri ale Guvernului sau ordine ale ministrului de resort, însă din analiza noastră până acum nu au fost emise astfel de acte subsecvente.

Legea educației fizice și sportului nr. 69/2000 conține prevederi referitoare la învățământul superior sportiv, prin recunoașterea că formarea licențiatilor în educație fizică și sport, a profesorilor de educație fizică, a antrenorilor, a managerilor și a kinetoterapeuților se realizează în cadrul instituțiilor de învățământ superior. De asemenea, menționează că formarea continuă a antrenorilor se realizează în cadrul unor cursuri de perfecționare și stagii de pregătire organizate de către federațiile sportive naționale împreună cu instituțiile de învățământ superior.

Trebuie să menționăm că, în conformitate cu art. 223 alin. (14)-(16) din Legea Educației Naționale, instituțiile de învățământ superior pot aloca fonduri către cluburile sportive universitare și pot pune la dispoziția acestora baza materială a universității, cu titlu gratuit. De asemenea, prin *Legea 104/2019* a fost modificat alin. (16), astfel este permisă instituțiilor de învățământ superior să preia în subordinea lor cluburile sportive. În acest sens a fost emis Ordinul nr. 3126/2020 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a cluburilor sportive universitare din subordinea instituțiilor de învățământ superior de stat, iar finanțarea cluburilor sportive se realizează conform Ordinului nr. 5473/2017 pentru aprobarea Metodologiei privind evaluarea anuală a activității cluburilor sportive universitare și a fluxurilor aferente procesului de alocare a subvențiilor de la bugetul de stat pentru cluburile sportive studențești din subordinea Ministerului Educației Naționale și din subordinea instituțiilor de învățământ superior de stat.

O inadvertență identificăm în art. 22 alin. (3) din H.G. nr. 24/2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației și Cercetării, conform căruia „Cluburile sportive studențești cu personalitate juridică, înființate, potrivit legii, prin ordin al ministrului educației și cercetării, finanțate din venituri proprii și subvenții acordate de la bugetul de stat, prevăzute în anexa nr. 8, pot funcționa în subordinea instituțiilor de învățământ superior de stat prevăzute în anexa nr. 6. Subvențiile se acordă prin bugetul Ministerului Educației și Cercetării”. Sesizăm în primul rând terminologia neunitară, folosindu-se sintagma „cluburi sportive studențești”, în condițiile în care de regulă este folosită sintagma „cluburi sportive universitare” (așa cum apare în art. 223 alin. (14)-(15) LEN). În al doilea rând, în esență H.G. nr. 24/2020 permite funcționarea cluburilor sportive „în subordinea instituțiilor de învățământ superior de stat”. Art. 223 alin. (14) și (16) LEN prevăd faptul că instituțiile de învățământ superior de stat pot primi fonduri (alin. 14), și „pot prelua în subordinea lor cluburi sportive, caz în care devin ordonatori secundari de credite” (alin. 16). Între prevederile hotărârii de guvern și LEN există astfel discrepanțe care pot duce la o aplicare neunitară a legii.

ACTIVITATEA DE CERCETARE ȘI CREAȚIE UNIVERSITARĂ

În legislația primară se menționează că activitatea de cercetare, dezvoltare, inovare și creație artistică din universități se organizează și funcționează pe baza legislației naționale și a Uniunii Europene în domeniu. Universitățile care și-au asumat în misiunea universității și cercetarea științifică au obligația

să creeze structuri tehnico-administrative care să faciliteze managementul activităților de cercetare și a proiectelor de cercetare-dezvoltare derulate de personalul instituției.

În continuare, prin art. 190 din LEN se stabilește că rectorul instituției de învățământ superior prezintă Senatului universitar la sfârșitul fiecărui an bugetar un raport referitor la cuantumul regiei pentru granturile de cercetare și la modul în care regia a fost folosită de către instituție. De asemenea, se menționează că cuantumul maximal al regiei pentru granturile și contractele de cercetare este stabilit de finanțator sau de autoritatea contractantă și nu poate fi modificată pe perioada derulării acestora.

Un alt principiu important menționat în LEN se referă la mobilitatea instituțională a personalului de cercetare, astfel este stabilit un principiu „grantul urmează cercetătorul”, iar acesta este garantat prin LEN, iar titularul grantului răspunde public de modul de gestionare a grantului. Însă nu există un act normativ care să reglementeze transferul grantului de la o instituție la alta, mai ales că în proiecte sunt implicate echipe întregi de cadre didactice și cercetători sau o parte din baza materială a instituției.

PARTENERI DE DIALOG SOCIAL

Legea Educației Naționale prevede la art. 221 alin. (2) că Ministerul Educației și Cercetării în vederea exercitării atribuțiilor sale prevăzute în legislație colaborează cu următoarele structuri asociative:

- Consiliul Național al Rectorilor sau cu alte structuri asociative ale universităților;
- Autorități publice;
- Asociații profesionale și științifice naționale și internaționale reprezentative;
- Federații sindicale reprezentative;
- Federații studențești legal constituite.

De asemenea, LEN prevede că Ministerul Educației și Cercetării proiectează, fundamentează și aplică strategiile naționale în domeniul educației cu consultarea asociațiilor reprezentative ale profesorilor, structurile asociative ale părinților, Consiliului Național al Rectorilor, structurilor asociative ale universităților și școlilor de stat, particulare și confesionale, Consiliului Minorităților Naționale, sindicatelor reprezentative din învățământ, asociațiilor reprezentative ale elevilor, asociațiilor reprezentative ale studenților, autorităților administrației publice, mediului de afaceri și organizațiilor neguvernamentale finanțatoare care susțin programe educative/federații ale furnizorilor de servicii sociale.

Privitor la o parte din structurile asociative, legea care reglementează raporturile dintre instituții și membri acestora este Legea dialogului social nr. 62/2011. Totuși, în Legea dialogului social nu sunt indicate „asociațiile profesionale științifice naționale și internaționale”, precum și nici „federațiile studențești”. Chiar dacă art. 221 LEN prevede că „Reprezentanții acestor structuri sunt parteneri de dialog social”, nu credem că putem extinde câmpul de aplicare a Legii dialogului social și asupra acestor două categorii. Din acest motiv, considerăm oportună emiterea unui act normativ care să elucideze și să reglementeze raporturile existente, cât și cadrul necesar desfășurării procesului de consultare.

PATRIMONIUL UNIVERSITĂȚILOR

Patrimoniul instituțiilor de învățământ superior este reglementat, prin art. 226 din LEN care specifică că aceste instituții au patrimoniu propriu, pe care trebuie să îl gestioneze conform legii. Iar instituțiile de învățământ superior beneficiază de drepturi asupra patrimoniului în conformitate cu Codul Civil. Universitățile de stat pot avea în patrimoniu bunuri mobile și imobile din domeniul public sau din domeniul privat al statului. De asemenea, un aspect important prevăzut în LEN este emiterea unor certificate de atestare a dreptului de proprietate al universităților de stat asupra bunurilor existente în patrimoniu la data intrării în vigoare a LEN. LEN specifică expres că universitățile au drept de proprietate asupra bunurilor existente în patrimoniul lor, iar în acest sens ministerul de resort trebuie să

elibereze un certificat de proprietate. Un alt aspect menționat este faptul că universitățile își exercită dreptul de proprietate în conformitate cu condițiile prevăzute de Carta universitară și cu respectarea prevederilor din dreptul comun.

În cazul desființării unei instituții de învățământ de stat, bunurile aflate în proprietatea acesteia, rămase în urma lichidării, revin în proprietatea privată a statului. Bunurile și imobilele instituțiilor de învățământ superior de stat sunt inalienabile, insesizabile și imprescriptibile. Aceste bunuri pot fi închiriate pe baza unui contract cu renogociere anuală a contractului, numai în conformitate cu metodologia aprobată prin ordin de ministru al educației și cercetării. Închirierea se face cu prioritate pentru activități de învățământ. Însă acest ordin nu a fost emis de către ministerul de resort, în schimb s-a emis ordinul pentru închirierea bunurilor aflate în proprietatea publică a statului și în administrarea ministerului de resort, Ordinul nr. 5115/2019 privind aprobarea Procedurii pentru reglementarea modului de avizare a închirierii bunurilor imobile, temporar disponibile, aflate în proprietatea publică a statului și administrarea Ministerului Educației Naționale, în vederea aprobării închirierii acestor bunuri prin hotărâre a Guvernului.

CENTRUL DE CONSILIERE ȘI ORIENTARE ÎN CARIERĂ

Pentru facilitarea corelării sistemului de învățământ superior cu piața muncii, toate instituțiile de învățământ superior au fost obligate să înființeze Centre de Consiliere și Orientare în Carieră – CCOC, prin art. 350, 351, 352 din Legea Educației Naționale. Deși sistemul de învățământ superior dispune de o reglementare specifică pentru consiliere și orientare în carieră, CCOC rămâne un domeniu subreglementat.

Art. 9 din Ordinul nr. 650/2014 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor de consiliere și orientare în carieră în sistemul de învățământ superior din România, prevede doar că „finanțarea CCOC se face prin bugetul consolidat al universității. În scopul asigurării/dezvoltării activității CCOC, instituția de învățământ superior poate atrage fonduri nerambursabile și alte resurse extrabugetare”. Deși CCOC-urile se pot finanța prin Fondul de Dezvoltare Instituțională, Domeniul 1: creșterea echității sociale, în vederea incluziunii sociale și sporirea accesului la învățământul superior, corelarea ofertei educaționale cu cererea pieței muncii, inexistența unei finanțări directe de la bugetul de stat pentru CCOC sau alocarea prin lege a unui procentaj minim din bugetul universității pentru activitățile CCOC conduce la riscul unei finanțări insuficiente a CCOC și la un impact minim al existenței acestora, după cum arată și Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR).²⁰ Din punct de vedere al impactului scontat, ANOSR recomandă de asemenea „revizuirea raportului angajat al CCOC- număr de studenți de la <cel puțin 1 consilier de carieră/psiholog/2000 de studenți înmatriculați> la <cel puțin 1 consilier de carieră/psiholog/1000 de studenți înmatriculați> cu specificarea obligatorie ca aceștia să aibă studii în domeniul psihologiei, științelor educației sau domenii conexe”²¹. Recomandăm la rândul nostru implementarea acestei recomandări.

TRANZIȚIA DINTRE ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR ȘI CEL UNIVERSITAR

Legea Educației Naționale nu face nicio referire clară la tranziția dintre învățământul liceal și cel universitar, astfel că aceste cicluri de studii rămân, de cele mai multe ori necorelate, în defavoarea elevilor (viitorilor studenți).

²⁰ ANOSR, 2019, „Recomandările studenților privind noul cadru legislativ din sfera învățământului superior. Perspectiva ANOSR”, p.12, https://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2019/03/Recomand%C4%83ri_cadru_legislativ_%C3%8ES_ANOSR_2019.pdf (data ultimei accesări: 15/01/2020)

²¹ *Ibidem*

Deși, prin Art. 351 din LEN „statul asigură accesul gratuit la servicii de consiliere și orientare în carieră tuturor elevilor, studenților și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă”, pentru moment, tranziția dintre preuniversitar și universitar este lăsată exclusiv în grija Centrelor de Consiliere și Orientare în Carieră (CCOC), înființate la nivelul universităților; acestea, printre alte atribuții, au rolul de a asista și elevii din anii terminali (art. 352 alin. (2) LEN). Mai mult, art. 2 din Anexa 1 din Ordinul nr. 650/2014 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor de consiliere și orientare în carieră în sistemul de învățământ superior din România, prevede ca activitatea de consiliere și orientare în carieră a CCOC se adresează, printre alte categorii de persoane, și „elevilor din anii terminali de liceu, prin parteneriate încheiate cu unități din învățământul preuniversitar”. Aceste parteneriate nu sunt însă obligatorii. Pe de altă parte, nu se cunoaște numărul și eficacitatea unor astfel de parteneriate. Recomandăm stabilirea unor criterii de monitorizare a implementării cadrului legal pentru o evidență clară a eficienței reglementării în domeniu.

CORELAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR CU PIAȚA MUNCII

Promovarea educației antreprenoriale este una dintre cele mai importante măsuri privind corelarea programelor de studii universitare cu cerințele pieței muncii. În acest sens, LEN, prin articolul 123, prevede înființarea de Societăți Antreprenoriale Studențești (SAS). Ordinul nr. 3262/2017 privind organizarea și funcționarea de societăți antreprenoriale studențești în sistemul de învățământ superior din România menționează că „SAS reprezintă un mecanism de sprijinire, dezvoltare și încurajare a spiritului antreprenorial în mediul universitar, în special în rândul studenților și absolvenților de învățământ superior, în vederea creșterii competitivității universităților din România”.

Prevederile art. 6 lit. c) din Legea nr. 102/2016 privind incubatoarele academice de afaceri nu sunt însă legate în niciun fel de Societățile Antreprenoriale Studențești, deși cele două structuri ar trebui să funcționează în corelație.

Mai mult, Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră (art. 350, 351, 352 din Legea Educației Naționale) nu sunt conectate la strategia de stimulare a antreprenoriatului studențesc, deși ar putea contribui în mod decisiv la buna funcționare a SAS-urilor. ANOSR de altfel recomandă Ministerului Educației Naționale crearea unui cadru legislativ în care Societățile Antreprenoriale pentru Studenți, Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră, respectiv Incubatoarele academice de afaceri să conlucreze la dezvoltarea spiritului antreprenor²².

Art. 220 din Legea Educației Naționale prevede: „(1) Pentru monitorizarea eficienței manageriale, a echității și a relevanței învățământului superior pentru piața muncii, se stabilește, în termen de maximum 12 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi, un sistem de indicatori statistici de referință pentru învățământul superior, corelat cu sistemele de indicatori statistici de referință la nivel european din domeniu. (2) Sistemul de indicatori va fi elaborat de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, prin consultarea Consiliului Național de Statistică și Prognoză a învățământului Superior (CNSPIS), a Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior din România, a Consiliul Național al Cercetării Științifice, a Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și a Autorității Naționale pentru Calificări, și se aprobă prin hotărâre a Guvernului. Raportul anual privind starea învățământului superior se bazează pe indicatorii prevăzuți la alin. (1).” Această hotărâre de guvern lipsește însă, iar rapoartele anuale privind starea învățământului superior sunt redactate pe baza unui set de indicatori de bază incluși în Sistemul Național de Indicatori pentru Educație (SNIE).

²² ANOSR, 2017, “Considerente ANOSR cu privire la mediul antreprenorial studențesc”, https://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2017/02/Pozitie_ANOSR_antreprenoriat.pdf (data ultimei accesări: 10/01/2020)

Deși au existat proiecte care au urmărit traseul socio-profesional imediat după absolvire, (de exemplu „Absolvenții și piața muncii”²³ în 2009, „Studenti, Absolvenți și Piața Muncii”²⁴, cea mai recentă promoție acoperită fiind cea din 2014), un mecanism național permanent de monitorizare a inserției absolvenților lipsește. Deși prin studiile și rezultatele obținute aceste proiecte sunt foarte importante, prin natura lor (i.e. sursă de finanțare externă), acestea nu sunt sustenabile. Recomandabil ar fi lansarea unui program permanent care să colecteze date statistice cu privire la parcursul profesional al absolvenților, care să fie implementat anual și ale cărui rezultate să contribuie la o strategie națională de corelare a învățământului național cu piața muncii, dar și la adaptarea instituțională a programelor de studii oferite. Mai mult, pentru ca datele colectate să fie statistic relevante, durata de colectare trebuie să fie sistematică (de la an la an) și relativ lungă. Din acest motiv, rezultatele proiectelor mai sus enumerate pot fi cu greu utilizate ca suport pentru justificarea și implementarea unor politici educaționale în acest domeniu; în schimb, acestea pot fi folosite pentru începerea unei dezbateri la nivel național și instituțional despre integrarea absolvenților pe piața muncii.

Pentru o mai bună corelare a sistemului de învățământ superior cu piața muncii, membrii externi mediului academic (spre exemplu reprezentanți ai mediului de afaceri, sindicate etc.) ar putea fi incluși în diferite maniere în conducerea universităților.

DIGITALIZAREA

Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020²⁵, publicată în februarie 2015 și dezvoltată pe baza Agendei Digitale pentru Europa 2020, menționează patru domenii de acțiune, printre care unul este Domeniul de acțiune 2 - TIC în Educație, Sănătate, Cultură și eInclusion. În cadrul acestui domeniu, au fost elaborate trei seturi de măsuri, categorizate după cum urmează:

1. Educația prin activitatea curriculară bazată pe TIC;
2. Educația prin activitatea extracurriculară bazată pe TIC;
3. Pregătirea profesională continuă - Învățarea pe tot Parcursul Vieții (*Life-Long-Learning*) cu ajutorul TIC.

Printre liniile strategice de dezvoltare, găsim doar referiri tangențiale la învățământul superior, linii de acțiune generale, cum ar fi: Furnizarea cursurilor de pregătire TIC specifice, legate în mod direct de îmbunătățirea calității procesului de învățare și aptitudinilor digitale; implementarea utilizării Resurselor Educaționale Deschise; digitalizarea și arhivarea conținutului educațional; Includerea platformelor Web 2.0 în cadrul proceselor de predare-învățare; Încurajarea procesului de Învățare pe toată Durata Vieții²⁶.

Pentru susținerea gradului de acces al elevilor și studenților la tehnologia PC, respectiv susținerea digitalizării educației a fost demarată prin Legea nr. 269/2004 privind acordarea unui ajutor financiar în vederea stimulării achiziționării de calculatoare, prin care elevii și studenții din medii socio-economice dezavantajate beneficiază de un ajutor un stat în valoare de 200 de euro pentru stimularea achiziționării unui calculator. Însă, după cum arată Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România (ANOSR) în poziția intitulată „EURO 2020 - digitalizare pe hârtie”, suma alocată nu a fost niciodată indexată, chiar dacă pentru produsele nealimentare indicele de creștere a prețurilor de consum (IPC) a crescut în această perioadă cu 120,06%. De asemenea, dacă în 2004 au fost înaintate 4.496 de solicitări, în 2019 au aplicat doar 28 de elevi și studenți.

²³ <http://www.cnfis.ro/proiecte-pentru-invatamantul-superior-romnesc-absolventii-si-piata-muncii/>

²⁴ <http://sapm.forhe.ro/>

²⁵ <https://www.comunicatii.gov.ro/agenda-digitala-pentru-romania-2020/>

²⁶ Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020, pp. 64-68

Raportându-ne la Legea nr. 269/2004, este necesară actualizarea legislației în vigoare, plafonul venit brut maxim rămânând la valoarea de 250 de lei, valoarea voucher-ului acordat trebuind indexată, precum și reevaluarea limitei de vârstă de maxim 26 de ani etc.

De asemenea, este necesară elaborarea unei legislații prin care implementarea strategiei de digitalizare să devină o realitate.

În continuare, un proiect informatic important operaționalizat începând cu 2016 este Registrul Matricol Unic al Universităților din România (RMUR), parte componentă a Registrului Educațional Integrat (REI). RMUR funcționează pe baza art. 201 din LEN, respectiv al Ordinul nr. 3714/2018 privind aprobarea Regulamentului de organizare, funcționare și operaționalizarea Registrului Matricol Unic al Universităților din România. De asemenea, pentru colectarea datelor statistice în rândul instituțiilor de învățământ superior este utilizată și Platforma Națională de Colectare a Datelor Statistice pentru Învățământul Superior (ANS). Un alt proiect de digitalizarea vizează facilitarea procesului de evaluare a proiectelor de finanțare de UEFISCDI, este platforma BrainMap, unde se găsesc experți evaluatori, cercetători și cadre didactice români și străini.

MASTERATUL DIDACTIC

Masterul didactic ca program de studiu universitar de master este menționat în Art. 154(c) din Legea Educației Naționale, cu specificarea faptului că acesta este “organizat exclusiv la forma de învățământ cu frecvență”.

În plus, art. 238 din LEN specifică: „(1) Studenții și absolvenții de învățământ superior care optează pentru profesiunea didactică au obligația să absolve cursurile unui master didactic cu durată de 2 ani ori programele de formare psihopedagogică de nivel I, respectiv II, acreditate conform legii. (2) Programele de studii ale masterului didactic sunt elaborate pe baza standardelor profesionale pentru funcțiile didactice, se aprobă de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și se acreditează conform legii. (3) Studenții care frecventează cursurile masterului didactic acreditat de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului într-o instituție publică pot beneficia de burse de studii finanțate de la bugetul de stat. (4) Cuantumul unei burse acordate de la bugetul de stat este egal cu salariul net al unui profesor debutant. (5) Criteriile de acordare a burselor de la bugetul de stat se stabilesc de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. (6) Pregătirea psihopedagogică se finalizează prin obținerea diplomei de master didactic ori a certificatului de absolvire a programelor de formare psihopedagogică.”

Operaționalizarea masteratului didactic s-a făcut însă prin modificarea Legii 288/2004 privind organizarea studiilor universitare, prin OG nr. 9/2018. Aceasta menționează faptul că absolvenții ciclurilor de studii universitare de licență și masterat didactic pot ocupa posturi didactice în învățământul preuniversitar de orice nivel, iar că absolvenții de masterat didactic vor beneficia de 120 de credite de studii transferabile. Se menționează de altfel că „planul-cadru pentru studiile universitare de masterat didactic se aprobă prin ordin al ministrului educației naționale” (art. II alin. (3) din OG nr. 9/2018).

Recent (martie 2020), s-a pus în dezbatere proiectul de hotărâre de guvern privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar universitar 2020-2021.²⁷ Acesta prevede 400 de locuri finanțate de la bugetul de stat pentru masteratul didactic.

ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII

²⁷ https://www.edu.ro/sites/default/files/proiect_HG_cifre_scolarizare_2020_proper.pdf

Un domeniu pe care îl considerăm atât subreglementat cât și inoperabil este cel al învățării pe tot parcursul vieții. Acesta este prevăzut în LEN, la art. 356 și 357, cât și, tangențial, la art. 359. Învățarea pe tot parcursul vieții face obiectul unor preocupări europene²⁸ cât și a unei asumări explicite de către statele membre UE de stabilire a unor căi de acțiune pentru dezvoltarea acestora (în cazul României, a se vedea Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015-2020).²⁹

Conform Comisiei, învățarea pe tot parcursul vieții este importantă pentru competitivitate și angajabilitate, dar și pentru incluziunea socială, cetățenia activă și dezvoltarea personală.

În România, organizațiile și agențiile de implementare a Strategiei de învățare pe tot parcursul vieții includ MEC, Agenția Națională pentru Calificări (ANC), universități, ONG-uri, furnizori de formare și Centre Comunitare de Învățare Permanentă. ANC autorizează evaluarea centrelor de evaluare care la rândul lor verifică și certifică cunoștințele și competențele persoanelor care au deja experiență într-un anumit domeniu sau care au participat la formare într-un anumit domeniu³⁰.

Privitor la cadrul legislativ românesc, art. 356 LEN reglementează amănunțit o componentă a învățării pe tot parcursul vieții, și anume acordarea sumei de 500 euro, la naștere, fiecărui copil român, în scop educațional. Sunt reglementate *in extenso* (8 alineate) condițiile și efectele juridice ale acestor măsuri, alin. (5) impunând emiterea unei metodologii cu privire la modalitățile de cheltuire a fondurilor, iar alin. (7) obligând la emiterea unei hotărâri de Guvern privind deschiderea, gestionarea și accesul la contul pentru educație permanentă. Cum aceste acte normative nu au fost până în prezent emise, art. 356 este inaplicabil. În plus, remarcăm faptul că măsura nu a făcut obiectul abordării în cadrul Strategiei naționale de învățare pe tot parcursul vieții 2015-2020.

Aceeași lacună legislativă poate fi identificată și la art. 357 LEN, care stabilește la alin. (2) obligația emiterii de norme metodologice de elaborare a statutului și rutei de profesionalizare a personalului care lucrează în domeniul educației permanente, aprobat prin hotărâre a Guvernului. Acestea ar trebui să cuprindă obiective specifice învățării permanente, precum: competențe psihopedagogice specifice vârstei și profilului beneficiarilor învățării, dezvoltarea competențelor de utilizare a tehnologiilor moderne de informare și comunicare, competențe de facilitare a învățării în medii virtuale, utilizarea învățării pe bază de proiecte și portofolii educaționale. În prezent nu a fost emisă metodologia sau hotărârea Guvernului.

În strânsă legătură cu aceste articole, art. 359 impune ca „Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, împreună cu Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale și cu Ministerul Culturii și Patrimoniului Național elaborează un set de indicatori statistici pentru monitorizarea, analiza și prognoza activităților de învățare pe tot parcursul vieții”. Deși am putut identifica o serie de statistici în Strategia națională mai sus amintită, de la nivelul Guvernului nu am identificat un document oficial cu aceste informații.

Remarcăm faptul că prin Hotărârea nr. 24/2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației și Cercetării, Anexa 1, a fost eliminată din organigrama ministerului Direcția învățare pe parcursul vieții, prezentă în Anexa 1 a H.G. nr. 26/2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației Naționale.

Pentru ca art. 359 LEN să poată produce efectele juridice scontate, și anume elaborarea setului de indicatori statistici, se impune cu necesitatea clarificarea entităților ministeriale sau interministeriale care

²⁸ Comunicarea Comisiei Europene, Adult learning: It is never too late to learn /* COM/2006/0614 final */
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52006DC0614&from=EN>

²⁹ [https://www.edu.ro/sites/default/files/_fișiere/Minister/2016/strategii/Strategie%20LLL%20\(1\).pdf](https://www.edu.ro/sites/default/files/_fișiere/Minister/2016/strategii/Strategie%20LLL%20(1).pdf)

³⁰ <http://site.anc.edu.ro/strategii/>

să aibă atribuții în acest sens. O soluție ar fi reînființarea Direcției învățare pe parcursul vieții, cu desemnarea persoanelor responsabile în domeniu. De recomandat ar fi stabilirea unei entități interministeriale între MEC, Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Culturii, așa cum prevede art. 359 LEN. Oricare ar fi soluția adoptată, considerăm de asemenea că se impune elaborarea unui raport cel puțin anual care să conțină setul de indicatori statistici, cât și soluțiile care ar putea fi adoptate în baza acestuia.

DOMENII SUPRA-REGLEMENTATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR DIN ROMÂNIA

FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Dispozițiile generale cu privire la finanțarea instituțiilor de învățământ superior și patrimoniul acestora sunt cuprinse în art. 222-226 din LEN.

Finanțarea din fonduri publice a instituțiilor de învățământ superior de stat se face din bugetul MEN și are trei direcții principale:

- finanțarea de bază - acoperă principalele cheltuieli aferente procesului didactic și se alocă prin granturi de studii (cifră de școlaritate), urmărind prioritar domeniile de studiu care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății. Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice asigură finanțarea de bază pentru universitățile de stat, prin granturi de studii calculate pe baza costului mediu per student echivalent, per domeniu, per cicluri de studiu și per limbă de predare (art. 223 alin. (4) LEN);
- finanțarea suplimentară se acordă pentru a stimula excelența instituțiilor și programelor de studii, atât din cadrul universităților de stat cât și al celor particulare (art. 223 alin. (3) LEN); reprezintă minimum 30% din suma alocată la nivel național universităților de stat ca finanțare de bază;
- fondul de dezvoltare instituțională se adresează celor mai performante instituții de învățământ superior din fiecare categorie și se alocă după criterii competitive bazate pe standarde internaționale.

De asemenea, MEC oferă și finanțare complementară instituțiilor de învățământ superior, prin: subvenții pentru cazare și masă, fonduri pentru dotări și alte cheltuieli de investiții și reparații capitale, fonduri alocate pe baze competiționale pentru cercetarea științifică universitară, fonduri alocate pentru cluburile sportive universitare (art. 223 alin. (6), LEN).

Repartizarea efectivă a alocațiilor bugetare către universități se face de către MEC, în baza unor contracte încheiate cu instituțiile de învățământ superior.

Analizând legislația aferentă finanțării învățământului superior, s-a identificat o potențială suprapunere care limitează calitatea actului legislativ. În acest sens, o subcategorie din finanțarea complementară este reprezentată de fondurile alocate pe baze competiționale pentru cercetarea științifică, fonduri care se suprapun cu fondul de dezvoltare instituțională, aceste resurse din urmă fiind de asemenea alocate universităților pe bază de competiție. Se recomandă ca toate fondurile alocate pe bază competiționale să fie grupate într-o singură categorie de finanțare.

Atat finanțarea suplimentară cât și fondul de dezvoltare instituțională urmăresc încurajarea excelenței în educație și cercetare științifică. Finanțarea suplimentară este acordată pe baza unor indicatori de calitate (vezi tabelul de mai jos), iar fondul de dezvoltare instituțională este și el alocat pe baza unor criterii competitive. În acest sens, art. 197 din LEN stipulează: „Statul încurajează excelența în instituțiile de învățământ superior prin pârghii financiare specifice, existente în prezenta lege: a)

universităților li se alocă o finanțare suplimentară, în sumă, la nivel național, de minimum 30% din suma alocată la nivel național universităților de stat ca finanțare de bază, pe baza criteriilor și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național al Finanțării învățământului Superior și aprobate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului; b) universităților de stat li se alocă un fond distinct pentru dezvoltarea instituțională, din bugetul alocat Ministerului Educației Naționale. Fondul de dezvoltare instituțională se adresează celor mai performante instituții de învățământ superior din fiecare categorie și se alocă după criterii competitive bazate pe standarde internaționale. Metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltare instituțională se elaborează de către Ministerul Educației Naționale și se aprobă prin ordin al ministrului educației naționale.”

Din LEN nu este însă clar care este diferența dintre finanțarea suplimentară și fondul de dezvoltare instituțională. Doar parcurgând Ordinul 3129/2019³¹ (privind Metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat) se distinge faptul că „În vederea obținerii de fonduri de dezvoltare instituțională, universitățile elaborează proiecte de dezvoltare instituțională pe care le transmit CNFIS” (art. 2 alin. (3) din Metodologie). Recomandăm legiuitorului menționarea în LEN a faptului că pentru a accesa resurse din fondul de dezvoltare instituțională, universitățile trebuie să elaboreze proiecte de dezvoltare instituțională. Astfel, distincția dintre finanțarea suplimentară și fondul de dezvoltare instituțională va fi mai clară.

O problemă particulară a finanțării actuale este alocarea resurselor într-o manieră care nu ține cont în mod corespunzător de indicatorii de calitate și excelență. Spre exemplu, universitățile care au primit fonduri de excelență relativ scăzute au primit în schimb fonduri fără formulă de calcul (fond pentru situații speciale). Fondul pentru situații speciale este compus, în general între 1.5%- 2% din suma alocată din bugetul național pentru finanțarea instituțională a universităților. Cuantumul exact al acestui fond pentru situații speciale se stabilește prin metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, aprobată anual prin ordin al ministrului educației și cercetării.³²

În 2015, spre exemplu, CNFIS considera că această categorie de finanțare este justificată prin prisma nevoilor de dezvoltare regională a țării, cât și prin necesitatea adresării excedentului de forță de muncă în cazul universităților care au cunoscut o scădere însemnată a numărului de studenți în regim cu taxă.³³

Argumentul alocării unor astfel de fonduri pornind de la nevoile de dezvoltare regională este însă în mare parte contrazis de faptul că în anul 2014, patru din primele zece universități ordonate în funcție de suma fără formulă de calcul sunt din București.³⁴ Mai mult, CNFIS a acceptat cererea MECS de a sprijini financiar aceste universități prin fonduri fără formulă de calcul „însistând însă asupra faptului

³¹ Acest ordin a fost în vigoare de la 15 februarie 2019 până la 6 februarie 2020, fiind abrogat și înlocuit prin Ordinul nr. 3115/2020 (care aprobă Metodologia 2020. Articolul la care ne referim în text a fost preluat și în Metodologia 2020)

³² Ordin 3132/2020 privind constituirea și utilizarea fondului pentru finanțarea situațiilor speciale care nu pot fi integrate în formula de finanțare a instituțiilor de învățământ superior de stat, pentru anul 2020, <https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/ordin%203132-2020.pdf> (data ultimei accesări: 12/03/2020)

³³ UEFISCDI-CNFIS, 2015, “Raport public anual-2014. Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun, p.42, https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/studii%20si%20analize/2016/CNFIS/CNFIS-Raport-public2014_final.pdf (data ultimei accesări: 26/02/2020)

³⁴ Badescu, G., Mihut, G., Sum, P. (2018), “Reforma învățământului superior în România: propuneri de schimbări pentru un sistem onest, eficient și incluziv”, p.10, https://www.researchgate.net/publication/327630995_Reforma_invatamantului_superior_in_Romania_propuneri_de_schimbari_pentru_un_sistem_onest_eficient_si_incluziv (data ultimei accesări: 26/02/2020)

că universitățile respective trebuie să realizeze restructurări în noul an universitar, operând o reducere a costurilor prin statele de funcții.”³⁵ Se poate însă remarca faptul că universitățile care au primit sprijin financiar de salvare din partea MECS în 2012 au primit și în 2013 și 2014. Astfel, deficitul de excelență în cazul unor universități a fost compensat prin fondul pentru situații speciale. Așa cum alți experți au remarcat anterior³⁶, se recomandă ca ajutorul din fondul pentru situații speciale să fie acordat pe o durată maximă de timp, pe care legiuitorul să o decidă prin act normativ.

În cazul finanțării suplimentare, cea mai recentă metodologie este OM nr. 3128/2019 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de stat din România, pentru anul 2019³⁷, care include Lista indicatorilor de calitate și ponderile asociate, pentru anul 2019 din care decurge finanțarea suplimentară. Ar fi însă recomandat ca unii dintre acești indicatori să fie mai amplu discutați și revizuiți. Spre exemplu, C3 „Orientare internațională” din care ponderea mobilităților de personal lipsește, cât și indicatori specifici pentru „internaționalizarea acasă”. De asemenea, din indicatorii de calitate pentru finanțarea suplimentară lipsesc:

- evaluarea din partea studenților;
- abandonul pe durata studiilor;
- relevanța în raport cu piața muncii (spre exemplu, durata între absolvire și angajare).

Aceste criterii pot fi avute incluse în formula de finanțare suplimentară.

³⁵ UEFISCDI-CNFIS, 2015, “Raport public anual-2014. Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun, p.42,

https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/studii%20si%20analize/2016/CNFIS/CNFIS-Raport-public2014_final.pdf (data ultimei accesări: 26/02/2020)

³⁶ Badescu, G., Mihut, G., Sum, P. (2018), “Reforma învățământului superior în România: propuneri de schimbări pentru un sistem onest, eficient și incluziv”, p.23,

https://www.researchgate.net/publication/327630995_Reforma_invatamantului_superior_in_Romania_propuneri_de_schimbari_pentru_un_sistem_onest_eficient_si_incluziv (data ultimei accesări: 26/02/2020)

³⁷ <http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/OM-nr.3128-2019.pdf>

Clasa de indicatori	Denumire indicator (IC _k)	Pondere
C1. Predare/învățare (30%)	IC1.1 Raportul dintre numărul studenților și numărul de cadre didactice	10%
	IC1.2 Raportul numărului de studenți de la ciclul de master și numărul de studenți de la ciclul de licență	8%
	IC1.3 Raportul dintre numărul de cadre didactice cu vârsta de până la 40 ani, inclusiv, și numărul total de cadre didactice	6%
	IC1.4 Raportul dintre numărul cadrelor didactice titulare care au dreptul de a conduce doctorat și numărul de cadre didactice	6%
C2. Cercetare științifică / creație artistică/ performanță sportivă (40%)	IC2.1 Calitatea resursei umane	12%
	IC2.2 Impactul activității științifice/ creației artistice/ performanței sportive	10%
	IC2.3 Performanța activității științifice/ creației artistice/ performanței sportive	12%
	IC2.4 Fondurile pentru cercetare științifică/ creație artistică/ performanță sportivă	6%
C3. Orientare internațională (10%)	IC3.1 Ponderea mobilităților studentești	5%
	IC3.2 Ponderea studenților străini înscriși în programe de studii	5%
C4. Orientare regională& echitate socială (20%)	IC4.1 Capacitatea de a integra persoanele provenite din medii dezavantajate socio-economic în programe educaționale	5%
	IC4.2 Contribuția universității la fondul de burse	4%
	IC4.3 Activitatea de practică pentru ciclul de studii de licență	4%
	IC4.4 Locuri în cămine studentești	5%
	IC4.5 Fondurile nerambursabile atrase de universitate	2%
Pondere totală		100%
Pondere totală din FI		26,5%

De asemenea, analizând art. 193 alin. (8) LEN, conform căruia „Statul poate finanța programele de excelență în cercetare și educație din orice categorie de universități”, considerăm oportună stabilirea unei modalități adecvate și continue de finanțare a centrelor de excelență. În acest sens, este recomandabilă emiterea unei metodologii sau a unei hotărâri de guvern care să acopere domeniul de reglementare. Pe lângă activitățile de cercetare avansată pe care le întreprind, prin intermediul acestor centre sunt derulate activități cu implicarea elevilor din învățământul preuniversitar care pot reprezenta o modalitate eficientă de orientare în carieră, printr-o familiarizare cu domeniul învățământului universitar.

Deși domeniul finanțării învățământului superior este unul supra-reglementat, în urma analizei realizate am constatat că procedura de alocarea a granturilor doctorale nu este clară și nu sunt stabilite criterii obiective în acest sens. Procedura de alocare este stabilită prin art. 160 din LEN, care menționează că la propunerea ministrului de resort, guvernul adoptă numărul de locuri multianuale (granturi)³⁸. Valoarea grantului este stabilită pe baza unei metodologii de calcul, ce are în vedere costurile pentru

³⁸ Hotărârea 260/2019 privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar/universitar 2019-2020

programul de studii avansate, fiind ajustate cu coeficienți corespunzători pe domenii disciplinare și profesionale ale doctoratului³⁹. În continuare, LEN la art. 160, alin. 3 menționează că alocarea granturilor pe universități se aprobă prin ordin al ministrului educației, prioritate având universitățile de cercetare avansată și educație, însă nu sunt stabilite criterii în vederea repartizării granturilor. Astfel, recomandăm elaborarea unei metodologii de alocare a granturilor doctorale care să țină cont de o serie de indicatori de calitate.

Un alt aspect ce necesită clarificări reprezintă practica instituțiilor de învățământ superior de a transfera locurile neocupate între cicluri de studii. Acest aspect este menționat în Hotărârea 260/2019 privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar/ universitar 2019-2020, anexa 1, punctul 8: „În cadrul cifrei totale aprobate se pot face transferuri de locuri între cicluri prin ordin al ministrului educației naționale, inclusiv pentru extensiuni universitare”. Exemplificând, o instituție de învățământ superior poate transfera 10 locuri bugetate neocupate la nivel de licență în 5 locuri bugetate la studii de masterat. Considerăm că este necesară elaborarea unei proceduri clare, care să țină cont de prevederile metodologiei stabilite de CNFIS.

ROLUL STATULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Sistemul național de învățământ superior se bazează, printre altele, pe principiul autonomiei universitare (art. 118 LEN), atât la nivel financiar cât și organizațional. Rolul statului în învățământul superior este menționat în art. 216-221 LEN.

Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) „verifică periodic, la solicitarea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului sau din proprie inițiativă, realizarea proiectelor de dezvoltare instituțională și eficiența gestionării fondurilor publice de către universități” (art. 219 alin. (2) lit.b LEN). Recomandăm însă definirea mai clară a conceptului de „periodic”, pentru a evita politizarea procesului sau controale financiare mult prea frecvente, care ar pereclita autonomia financiară a universităților⁴⁰. De menționat este și faptul că CNFIS este singura structură de suport a MEN unde studenții nu sunt reprezentați și nu au drept de vot.

Prin prisma legislației existente (art. 211 LEN), rectorul trebuie confirmat prin ordin al ministrului educației. Doar după emiterea unui astfel de ordin, rectorul poate semna acte oficiale, înscrisuri, acte financiare/contabile, diplome și certificate. Într-o opinie, se poate susține că nevoia unei confirmări externe a rectorului aduce prejudiciu autonomiei universitare (la nivel internațional, spre exemplu, confirmarea externă a rectorului fiind considerată un indicator pentru autonomia organizațională a universităților⁴¹). Pe de altă parte, unii experți consideră că nu este vorba de limitare a autonomiei organizaționale, întrucât MEN verifică doar legalitatea alegerilor și respectarea legislației în vigoare.

Privitor la anumite aspecte de ordin instituțional, statul are dreptul de a interveni în înființarea și desființarea facultăților din cadrul universităților (notă: nu se menționează explicit dacă este vorba de universități de stat sau private): „Orice facultate se înființează, se organizează sau se desființează la propunerea și cu aprobarea senatului universitar, prin hotărâre a Guvernului privind structura instituțiilor de învățământ superior, inițiată anual de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului” (art. 132 alin. (2) LEN). La fel ca și în cazul confirmării externe a rectorului, dreptul de a

³⁹ <http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/OM-nr.3128-2019.pdf>, pp. 4-8

⁴⁰ *Ibidem*, p. 21.

⁴¹ EUA, University Autonomy in Europe III. The Scorecard 2017, p.15, <https://eua.eu/downloads/publications/university%20autonomy%20in%20europe%20iii%20the%20scorecard%202017.pdf> (data ultimei accesari: 03/03/2020)

decide asupra propriilor structuri interne este folosit în unele analize internaționale drept indicator al autonomiei instituționale.⁴²

CONDUCEREA UNIVERSITĂȚILOR

În cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat sau particulare, structurile de conducere sunt: senatul universitar și consiliul de administrație - la nivelul universității, consiliul facultății și consiliul departamentului (art. 207 LEN).

Legea Educației Naționale nr. 1/2011 oferă Senatului puterea de a controla activitatea rectorului și a consiliului de administrație: „Senatul universitar stabilește comisii de specialitate prin care controlează activitatea conducerii executive a instituției de învățământ superior și a consiliului de administrație. Rapoartele de monitorizare și de control sunt prezentate periodic și discutate în senatul universitar, stând la baza rezoluțiilor senatului universitar” (art.208 alin. (3)). Astfel, senatul universitar este „cel mai înalt for de decizie și deliberare la nivelul universității” (art. 213 alin. (1)), iar consiliul de administrație este structura care implementează deciziile senatului: „Consiliul de administrație al universității asigură, sub conducerea rectorului sau a unei alte persoane desemnate prin Carta universitară, în cazul universităților particulare și confesionale particulare, conducerea operativă a universității și aplică deciziile strategice ale senatului universitar” (art.213 alin. (13)).

Mai mult, activitatea rectorului face și ea obiectul verificării de către senatul universitar: „Rectorul confirmat de ministrul educației, cercetării, tineretului și sportului încheie cu senatul universitar un contract de management, cuprinzând criteriile și indicatorii de performanță managerială, drepturile și obligațiile părților contractuale” (art. 211 alin. (3)).

Rolul extins al senatului universitar este însă pus sub semnul întrebării de evaluarea IEP (2014), care menționează faptul că în sistemele de învățământ din Europa unde există senate universitare, acestea au un rol mai mult consultativ, puterile și aria acestora fiind mult mai restrânse decât este cazul în sistemul de învățământ superior din România.⁴³

Evaluarea IEP recomandă restrângerea atribuțiilor senatului universitar la probleme de ordin academic, în special cele legate de integritatea academică. Politicile de ordin organizațional vor deveni astfel atribuții exclusive ale consiliului de administrație și a rectorului. Astfel, o împărțire mai clară a atribuțiilor poate avea un efect pozitiv asupra procesului decizional, prin care măsurile vor fi adoptate într-o manieră mai eficientă și cu celeritate. Mai mult, se vor evita situații de inerție decizională, când senatul universitar și consiliul de administrație au păreri diferite. Există însă și o poziție contrară care susține faptul că senatul universitar are rolul de a contrabalansa consiliul de administrație, în special datorită faptului că rectorul are puteri sporite (e.g. acesta numește decanii) și influență semnificativă în consiliul de administrație. Din acest motiv, o propunere ar fi renunțarea numirii decanilor de către rector, ceea ce va duce la o compoziție mai echilibrată a consiliului de administrație și astfel la o necesitate mai mică de contrabalansare din partea senatului universitar.

Evaluările IEP au evidențiat și faptul că există suprapuneri între rolurile și responsabilitățile prorectorilor și ale unor comisii din cadrul senatului universitar.⁴⁴

Recomandăm, de asemenea, menționarea cazurilor de incompatibilitate în Legea Educației Naționale. Spre exemplu, faptul că un membru al Consiliului de Administrație să nu fie simultan membru al Senatului Universitar, incompatibilitățile dintre funcția de rector și alte funcții publice sau situații, stabilite de legiuitor (ex: funcții de conducere în partide politice, condamnările definitive, indiferent de

⁴² *Ibidem*, p.16.

⁴³ *Ibidem*, p. 15.

⁴⁴ *Ibidem*, p.16.

natura lor, ale persoanelor vizate, în toate cazurile de abateri, de la prevederile legislației penale în vigoare, date de către o instanță judecătorească abilitată în acest sens, decizie de plagiat a unei lucrări academice etc.).

În forma sa actuală, LEN nu prevede posibilitatea includerii în forurile de conducere a universităților a membrilor externi mediului academic. Deși este rar ca, în sisteme de învățământ cu senat universitar ca for de conducere, membri externi să fie incluși în luarea deciziilor, se recomandă totuși analizarea unei astfel de idei, spre exemplu pentru o mai bună cooperare cu instituțiile locale, regionale cât și cu piața muncii. Astfel, membri externi pot proveni din multiple instituții din afara mediului academic, spre exemplu din cadrul autorităților locale/regionale, camere de comerț, asociații profesionale, sindicate, mediu de afaceri etc. Se poate avea în vedere o astfel de posibilitate, în special dacă profilul și misiunea universităților este una specifică (e.g. politici publice, afaceri etc.).

Un alt aspect privitor la conducerea universităților este cel de la art. 213 alin. (3) LEN, care prevede că „Durata mandatului de rector este de 4 ani. O persoană nu poate ocupa funcția de rector la aceeași instituție de învățământ superior pentru mai mult de două mandate succesive, complete”. Termenul „complete” a ridicat probleme practice de aplicare a normei, generând ambiguități. Având în vedere că una dintre trăsăturile normei juridice trebuie să fie predictibilitatea, sugerăm modificarea alineatului pentru a se clarifica intenția legiuitorului. Cum perioada în care un rector poate fi suspendat sau se poate autosuspenda din funcție se poate întinde pe perioade îndelungate de timp, și chiar dacă nu se creează vid de conducere, considerăm că sintagma „complete” poate prelungi mandatul unui rector pe perioade nerezonabile de timp. Din acest motiv, o variantă posibilă ar reprezenta-o eliminarea termenului „complete”, pentru a limita mandatul la intervalul calendaristic de 4 ani, recte 8 ani în cazul unui mandat succesiv, prevăzut de lege.

RECUNOAȘTEREA DIPLOMELOR

Domeniul recunoașterii diplomelor este reglementat de multiple acte normative subsecvente, pe lângă prevederile art. 147 LEN. Acestea decurg ca obligație legală din însuși textul articolului, care impune elaborarea unor metodologii specifice. Totuși, sesizăm o neconcordanță în faptul că, propriu-zis, sediul principal al materiei îl reprezintă de fapt Legea nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România, completată de diferite ordine de ministru sau H.G.-uri. Art. 147 alin. (1) LEN impunea emiterea unui metodologii stabilite prin ordin de ministru, care nu a fost elaborată din 2011 până în prezent, fiind aplicabilă în continuare Legea nr. 200/2004, ceea ce ridică probleme cu privire la aplicarea legii în timp. Deși în art. 147 LEN sunt indicate ordine de ministru sau metodologii, nu se amintește nici măcar tangențial Legea 200/2004 sau măcar indicată generic prin formulări de genul: „sau alte reglementări” sau „conform legii”. Legea nr. 200/2004 a cunoscut multiple modificări până în prezent, adăugându-i-se conținut normativ consistent, pentru a putea fi adaptată modificărilor legislative ulterioare sau adaptării la noile contexte (intrarea României în UE și consecințele adoptării sistemului Bologna). Alături de aceasta, există alte 10 acte normative cu relevanță directă asupra domeniului de reglementare, și câteva cu relevanță indirectă.

Cum aspectele referitoare la recunoașterea și echivalarea studiilor au un impact semnificativ pentru beneficiarii procesului educațional, iar normele incidente trebuie să fie clare și suplimentare pentru entitățile juridice implicate, se impune o serie de modificări în vederea simplificării și eliminării inflației legislative. În primul rând, trebuie abordat statutul Legii 200/2004 în arhitectura normativă. Se poate avea în vedere fie o republicare a legii, fie o abrogare și emitere a unui alt act normativ. O republicare ar respecta implicit art. 70 al Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care prevede că „Actul normativ modificat sau completat în mod substanțial se republică având la bază dispoziția cuprinsă în actul de modificare, respectiv de completare”. Cum Legea nr. 200/2004 a fost modificată substanțial, o republicare ar reprezenta o soluție optimă.

Coroborată unei posibile republicări, dar și oricărei alte soluții legislative, există varianta comasării mai multor acte normative într-unul singur, având în vedere că fiecare dintre acestea vizează aspecte tangențiale recunoașterii diplomelor. Actele normative avute în vedere sunt: Ordinul 6121/2016 privind aprobarea Metodologiei de recunoaștere a actelor de studii de nivel licență, master sau postuniversitar eliberate de instituțiile acreditate de învățământ superior din străinătate; Ordinul nr. 5923/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind recunoașterea diplomei de doctor și a titlului de doctor în științe sau într-un domeniu profesional, obținute în străinătate; Ordinul nr. 4697 din 2 august 2019 pentru aprobarea Metodologiei privind eliberarea adeverinței de conformitate a studiilor universitare cu prevederile Directivei 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale, cu modificările ulterioare, pentru cetățenii care au studiat în România, în scopul desfășurării activității didactice la nivel de învățământ superior în străinătate; Ordinul nr. 3199/2012 pentru aprobarea Metodologiei privind eliberarea pentru profesiile nereglementate în România a adeverinței de conformitate a studiilor cu prevederile Directivei 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale; în vigoare; Ordinul nr. 3677/2012 privind echivalarea și recunoașterea actelor de studii obținute în străinătate care nu corespund celor 3 cicluri de studii universitare tip Bologna implementate în România; în vigoare; Ordinul nr. 3223/2012 pentru aprobarea Metodologiei de recunoaștere a perioadelor de studii efectuate în străinătate; în vigoare; Ordinul nr. 3619/2018 pentru aprobarea Metodologiei privind susținerea măsurilor compensatorii în vederea recunoașterii actelor de studii de nivel licență, master sau postuniversitar eliberate de instituții acreditate de învățământ superior din străinătate; Ordinul nr. 3067/2020 privind aprobarea Normelor metodologice pentru vizarea actelor de studii, a anexelor la actele de studii și a documentelor școlare universitare emise de instituțiile de învățământ superior din România.

ECHIVALAREA PE BAZA ECTS/ SECT A DIPLOMELOR ȘI ATESTATELOR

Sistemul european de acumulare și transfer al creditelor de studii (ECTS/SECT) este un instrument creat de Spațiul european al învățământului superior (EHEA). Acest instrument este menit să faciliteze mobilitatea studenților și recunoașterea calificărilor academice și a perioadelor de studiu la diverse instituții de învățământ, din țară și din străinătate. În România, „aplicarea în toate universitățile a Sistemului european de credite de studiu transferabile (ECTS) este obligatorie” (art. 15 alin. (1) din Legea nr. 288/2004). Începând cu anul universitar 2005-2006, Sistemul european de credite de studiu transferabile este utilizat în toate instituțiile de învățământ superior din România.

Art. 148 din LEN introduce conceptul de credit de studiu - ECTS, menționând faptul că „programele de studii universitare planifică și organizează volumul de muncă specific activităților de predare, învățare, aplicare practică și examinare în concordanță cu ECTS/ SECT, exprimându-l în termeni creditelor de studii transferabile. Un credit de studiu transferabil constă în cantitatea de muncă intelectuală dirijată și independentă necesară pentru finalizarea individuală de către student a unei unități componente a unui curs din cadrul unui program de studii universitare, completată cu validarea rezultatelor învățării.” (art.148 alin. (1) LEN). Creditul de studiu este însă definit și în Legea 288/2004 privind organizarea studiilor universitare, însă de această dată definiția este diferită față de cea din LEN: „Creditele de studiu transferabile sunt valori numerice alocate unor unități de cursuri și altor activități didactice. Prin creditele de studiu transferabile se apreciază, în medie, cantitatea de muncă, sub toate aspectele ei, efectuată de student pentru însușirea unei discipline.” (art 4 alin. (2) din Legea nr. 288/2004). Recomandăm consolidarea definiției creditului de studiu și republicarea acesteia într-un singur document de referință.

OMEC nr. 3617/2005 privind aplicarea generalizată a Sistemului European de Credite transferabile definește „cantitatea de muncă” pentru creditul de studiu ca „orele de prezență fizică la cursuri, seminarii, laboratoare, dar și orele de studiu individual, elaborare de lucrări, cercetare etc. necesare

pentru pregătirea și promovarea disciplinei.” În niciun act normativ nu se menționează însă necesitatea consultării studenților cu privire la cantitatea de muncă pentru obținerea unui credit de studiu. Considerăm că acest lucru este necesar, plinu-se principiului învățământului centrat pe student, promovat de Procesul Bologna.

Art. 150 din LEN specifică faptul că „studiile universitare de licență corespund unui număr cuprins între minimum 180 și maximum 240 de credite de studii transferabile, conform ECTS/SECT, respectiv între minimum 240 și maximum 300 de credite, în cazul unei dublei specializări, și se finalizează prin nivelul 6 din EQF/CEC.” Același articol, la alin. (2) specifică: „La învățământul cu frecvență, durata specifică a studiilor universitare de licență este, după caz, de 3-4 ani și corespunde unui număr de minimum 60 de credite de studii transferabile pentru un an de studii.” Legea nr. 288/2004 menționează, ca și LEN, același număr de credite specifice unui program de licență, însă, în plus față de LEN, adaugă și că „la învățământul seral, durata studiilor pentru obținerea numărului de credite de studii transferabile, necesare absolvirii, este mai mare cu un an față de cea de la învățământul de zi în domeniul respectiv.” (art. 4 alin. (4)). Pentru reducerea fragmentării informației, recomandăm consolidarea acestora într-un singur act normativ. Spre exemplu, informația complementară din art. 4 alin. (4) din Legea 288/2004 poate fi introdusă în LEN. De altfel, considerăm că nivelul de suprapunere între Legea nr. 288/2004 și LEN este semnificativ (la acest lucru ne referim ulterior în detaliu când analizăm nivelul de suprapunere între cele două acte normative).

În ceea ce privește studiile de masterat, legea stabilește faptul că acestea corespund unui număr minim de credite de studii transferabile, cuprins între 60 și 120 (art. 153 LEN), informație repetată și în Legea nr. 288/2004.

Numărul de credite de studii transferabile pentru ciclul de studii universitare de doctorat se stabilește de fiecare universitate în funcție de domeniul științific sau artistic (art. 148 alin. (6) LEN). LEN precizează faptul că și studiile postuniversitare pot utiliza ECTS/SECT (art. 173 alin. (3) LEN).

Recunoașterea și echivalarea studiilor sau a perioadelor de studii efectuate în țară sau în străinătate are la baza metodologia-cadru stabilită prin ordin de ministru (art. 147 LEN). Metodologii specifice aprobate de senatul universitar al fiecărei instituții de învățământ superior sunt ulterior derivate din această metodologie-cadru.

Printre altele, ECTS face posibilă combinarea diferitelor tipuri de învățare-formală, nonformală, la locul de muncă. În acest sens, art. 203 alin. (9) din LEN reglementează faptul că „studenții pot participa la acțiuni de voluntariat, pentru care pot primi un număr de credite de studii transferabile, în condițiile stabilite de Carta universitară.” Acest articol se referă însă doar la acțiunile de voluntariat, care pot atrage credite de studii transferabile. În spiritul Ghidului ECTS 2015⁴⁵, cât și al învățării pe tot parcursul vieții, recomandăm consolidarea acestui articol, prin menționarea faptului că studenții pot primi credite de studii pentru diverse activități din afara contextului formal de învățare, spre pildă voluntariat, studiu individual, experiență în munca, participarea în viața academică a universității, etc.

Implementarea creditelor de studii este o piesă centrală și pentru asigurarea calității în învățământul superior, astfel că Standardele și liniile directoare pentru asigurarea calității (ESG), spre exemplu, fac referire la ECTS. Folosirea ECTS, se presupune, va ajuta instituțiile de învățământ superior să îmbunătățească calitatea programelor oferite, cât și să faciliteze transparentizarea ofertei de învățământ.

⁴⁵ <http://site.anc.edu.ro/wp-content/uploads/2019/11/GHID-ECTS-2015-RO.pdf>

Unele țări din Spațiul European al Învățământului Superior au introdus monitorizarea implementării ECTS (și a principiilor din Ghidul ECTS 2015) în procedurile de asigurare externă a calității.⁴⁶

PROMOVAREA CALITĂȚII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ȘI ÎN CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ

Legea Educației Naționale prevede în art. 192 că „Asigurarea calității învățământului superior și a cercetării științifice universitare este o obligație a instituției de învățământ superior și o atribuție fundamentală a Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. În realizarea acestei atribuții, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului colaborează cu ARACIS, cu alte agenții înscrise în EQAR, precum și cu CNCS, CNATDCU, Consiliul de etică și management universitar (CEMU) și alte organisme cu competențe în domeniu”⁴⁷. Astfel, pentru aplicarea acestei prevederi, legislația prevede implicarea și atribuții pentru mai multe structuri, respectiv instituții. Principalele îndatoriri în promovarea calității în învățământul superior revin instituțiilor de învățământ superior și ministerului de resort.

Conform legii, activitățile de evaluare a universităților din România se realizează cu scopul autorizării și acreditării programelor de studii, respectiv ierarhizării programelor de studii și clasificării universităților. Această activitate se realizează de către Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior sau o altă agenție înregistrată în EQAR.

Legislația care stă la baza procesului de evaluare constă din:

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației, aprobată prin Legea 87/2006;
- Hotărârea 915/2017 privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior;
- Hotărârea nr. 789/2011 privind aprobarea Metodologiei de evaluare în scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii;
- Ordinul 4945/2012 privind domeniile și programele de studii universitare de masterat evaluate de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior organizate în cadrul instituțiilor de învățământ superior; modificat de Ordinul nr. 5823/2012;
- Ordinul 3353/2018 privind aprobarea de noi domenii în cadrul școlilor doctorale organizate în instituțiile organizatoare de studii universitare de doctorat acreditate;
- Ordinul nr. 146/2014 privind aprobarea Procedurii specifice de evaluare externă periodică a domeniilor de studii universitare de master acreditate;
- Ordinul nr. 5751/2015 privind publicarea Procedurii de selectare, prin concurs, a membrilor Consiliului Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior;
- Ordinul nr. 6154/2016 privind aprobarea Metodologiei de reglementare a activităților desfășurate de către agențiile de asigurare a calității din străinătate, înregistrate în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR), pe teritoriul României;
- Ordinul nr. 3200/2020 privind aprobarea Metodologiei de evaluare a studiilor universitare de doctorat și a sistemelor de criterii, standarde și indicatori de performanță utilizați în evaluare;

⁴⁶ European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, p.59, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf (data ultimei accesari: 27/03/2020).

⁴⁷ Legea Educației Naționale, art. 192

- Ordinul privind modificarea ordinului ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului 4072/2011 pentru aprobarea procedurii de colectare a datelor și informațiilor în vederea evaluării universităților și programelor de studii cu scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii, modificat prin Ordinul nr. 4174/2011.

De asemenea, legislația internă elaborată de ARACIS prevede o serie de metodologii, ghiduri, proceduri, standarde specifice, atât pentru evaluări instituționale, cât și pentru autorizări/ acreditări/ evaluări periodice de programe de licență/domenii de masterat, domenii și școli doctorale, evaluarea departamentelor pentru pregătirea personalului didactic, respectiv evaluarea programului pregătitor de limba română pentru cetățenii străini.

Având în vedere numărul mare de acte normative, respectiv proceduri interne ale ARACIS, se impune simplificarea legislației și a procedurii de evaluare.

Trebuie să remarcăm faptul că, deși Legea Educației Naționale prevede evaluarea școlilor doctorale din 5 în 5 ani, acest lucru nu s-a întâmplat până acum. În acest sens a fost emis Ordinul nr. 3200/2020 privind aprobarea Metodologiei de evaluare a studiilor universitare de doctorat și a sistemelor de criterii, standarde și indicatori de performanță utilizați în evaluare, iar ARACIS are la dispoziție 45 zile pentru elaborarea ghidului de evaluare.

În același timp, la art. 195 din LEN este prevăzută elaborarea unei metodologii cadru de către Consiliul Național al Cercetării Științifice, aprobat prin ordin de ministru, pentru evaluarea internă și clasificarea departamentelor pe 5 niveluri de performanță în cercetare. În continuare, trebuie să remarcăm faptul că nu a fost elaborată și aprobată de Guvernul României metodologia de înființare al Institutului de Studii și Cercetări Avansate din România, având ca obiect principal susținerea elitelor științifice românești din țară și din diaspora.

BIBLIOTECILE UNIVERSITARE ȘI CONSILIUL NAȚIONAL AL BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE (CNBU)

Bibliotecile universitare pot fi divizate în două categorii:

- Bibliotecile centrale universitare (biblioteci de drept public, de importanță națională, cu personalitate juridică și care sunt subordonate Ministerului Educației și Cercetării);
- Bibliotecile instituțiilor de învățământ superior de stat sau privat, care sunt subordonate senatelor acestor instituții și finanțate din bugetul instituției.⁴⁸

Consiliul Național al Bibliotecilor Universitare (CNBU) este un organism consultativ al Ministerului Educației și Cercetării (art. 217 LEN). Art. 219 alin. (4) LEN prevede că CNBU „are în atribuții elaborarea strategiei de dezvoltare, evaluare periodică și coordonarea sistemului de biblioteci din învățământul superior.” Înființarea, regulamentul de organizare și funcționare, structura și componența acestuia sunt stabilite prin ordin de ministru, conform art. 217 alin. (3) LEN. În primul rând, constatăm că nu a fost emis un ordin de ministru privitor la CNBU, așa cum o impune art. 217 alin. (3), și se recomandă emiterea unui.

În al doilea rând, se remarcă faptul că CNBU nu are o pagina web dedicată. Recomandăm ca o astfel de pagina să fie creată, pentru o mai mare transparență și pentru facilitarea găsirii tuturor informațiilor legate de CNBU într-un singur loc.

O serie de acte normative reglementează organizarea și funcționarea bibliotecilor universitare în România:

⁴⁸ <https://www.edu.ro/biblioteci-universitare> și art. 18 din Legea 334/2002.

- Legea educației naționale, nr. 1/2011;
- Legea bibliotecilor nr. 334/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 111/1995 privind Depozitul legal de documente (republicată);
- Legea nr. 186/2003 pentru susținerea și promovarea culturii scrise;
- Legea nr. 182/2000 pentru protejarea patrimoniului cultural național;
- Legea nr. 205/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 84/1998 privind constituirea Fondului de susținere a bibliotecilor din învățământ;
- Legea nr. 53/2003, Codul muncii, republicată;
- Hotărârea nr. 1.546/2003 a Guvernului României pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate;
- Ordinul MEC nr. 3944/2003 privind Regulamentul cadru de funcționare a bibliotecilor universitare din sistemul național;
- Ordinul MEC nr. 4626/2005 privind aprobarea Metodologiei de recuperare a documentelor pierdute, distruse ori deteriorate și de taxare a serviciilor și a nerespectării termenelor de restituire a publicațiilor împrumutate din bibliotecile cuprinse în rețeaua învățământului, precum și a Precizărilor privind calculul valoric al acestor documente;
- Ordinul MECT nr. 3039/2004 privind aprobarea Normelor de încadrare cu personal de specialitate a bibliotecilor universitare;
- Ordinul nr. 2062/2000 pentru aprobarea normelor metodologice privind evidența, gestionarea și inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice;
- Ordinul MEC nr. 2338/2004 privind aprobarea Regulamentului pentru împrumut interbibliotecar.

Dat fiind acest cadru normativ extins și fragmentat, recomandăm sistematizarea legislației referitoare la bibliotecile universitare într-un act normativ actualizat. De asemenea, se recomandă o diferențiere mai clară între rolul Consiliului Național al Bibliotecilor Universitare (CNBU) și rolul Comisiei Naționale a Bibliotecilor (CNB), ultima fiind autoritatea științifică națională pentru coordonarea bibliotecilor românești, înființată în temeiul Legii nr. 334/2002.

Dorim să remarcăm faptul că, deși Legea tinerilor nr. 350/2006 la art. 18 alin. (1) prevede că tinerii (14-35 de ani) beneficiază de gratuitate la accesul la fondul de carte și la sursele de informare administrate de bibliotecile publice, această prevedere fiind întărită prin art. 13 alin. (1) lit. b) din OMECTS 3666/2012 care stipulează că studenții beneficiază de gratuitate la eliberarea legitimațiilor de acces la biblioteci, acest lucru nu este aplicabil efectiv în cazul bibliotecilor universitare.

BURSE PENTRU SPRIJINIREA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Cadrul juridic care reglementează bursele pentru românii de pretutindeni este compus din următoarele acte normative:

- Legea Educației Naționale nr. 1/2011 (art. 224 alin. (1)): „Statul român poate acorda anual burse pentru sprijinirea românilor de pretutindeni, care doresc să studieze în cadrul unităților și instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pe baza metodologiilor aprobate, prin ordin comun al ministrului educației naționale, ministrului pentru românii de pretutindeni și ministrului afacerilor externe.”
- Legea nr. 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni, modificată prin Legea nr. 122/2018 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 85/2017;
- Hotărârea nr. 689/1994 privind acordarea unor burse de studii, doctorat și specializare, a altor forme de sprijin pentru tineri de origine etnică română sau pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate;

- Hotărârea nr. 844/2008 privind stabilirea cuantumului burselor pentru elevii, studenții, masteranzii, doctoranzii, medicii aflați la specializare și cursanții aflați la stagii de specializare/perfecționare postuniversitară din Republica Moldova, Ucraina, pentru cei de origine etnică română din afara granițelor țării, pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate, precum și pentru cetățenii străini, bursieri ai statului român, care studiază în instituții și unități de învățământ de stat din România;
- Hotărârea nr. 405/2017 privind aprobarea Strategiei naționale pentru românii de pretutindeni pentru perioada 2017-2021 (obiectiv 1.1));
- Ordinul 3900/A10/2046/C/129/2017 din 16 mai 2017 privind aprobarea Metodologiei de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul preuniversitar de stat din România, pe locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă, respectiv fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă începând cu anul școlar 2017-2018 și a Metodologiei de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul superior de stat din România, pe locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă, respectiv fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă începând cu anul universitar 2017-2018;
- Ordinul nr. 4294/2017 privind aprobarea procedurii de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul preuniversitar și superior de stat și particular acreditat din România, pe locuri de studii cu taxă în lei, începând cu anul școlar/universitar 2017-2018, nepublicat în M.O.

În conformitate cu prevederile art. 1 alin. (2) din Legea nr. 299/2007, republicată, cu modificările și completările ulterioare, din categoria românilor de pretutindeni fac parte:

- persoanele aparținând minorităților naționale, minorităților lingvistice sau grupurilor etnice autohtone române sau care aparțin filonului cultural și etnic românesc, existente în statele din vecinătatea României și alte state, care își asumă identitatea etnică, lingvistică și culturală română față de autoritățile române, indiferent de etnonimul folosit;
- românii emigranți, fie că au păstrat sau nu cetățenia română, descendenții acestora, precum și cetățenii români cu domiciliul sau reședința în străinătate;
- etnicii care se recunosc de origine română, aflați în afara granițelor țării, înregistrați ca altă minoritate în statul de reședință, care își asumă, prin autoidentificare, apartenența la spațiul cultural și identitar românesc.

Legea nr. 299/2007, republicată, cu modificările și completările ulterioare prevede și faptul că românii de pretutindeni au dreptul „de a studia în limba română în România, în străinătate și în țările de reședință, la toate nivelurile și formele de învățământ” (art. 5 alin. (1) lit. b) și „de a solicita și de a obține burse de studiu în România, în străinătate și în țările de reședință, la orice nivel și formă de învățământ, în vederea aprofundării cunoștințelor de limbă română și pentru afirmarea identității culturale, științifice, etnice și religioase românești” (art. 5 alin. (1) lit. c).

Având în vedere că au existat multiple modificări în arhitectura legislativă după 2007, odată cu intrarea României în Uniunea Europeană, dar și după 2011, prin noua Lege a educației, considerăm că se impune o reevaluare a legislației anterioare care este încă în vigoare. De pildă, se poate avea în vedere abrogarea Hotărârii nr. 689/1994 privind acordarea unor burse de studii, doctorat și specializare, a altor forme de sprijin pentru tineri de origine etnică română sau pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate, dar și a altor acte normative anterioare, care conțin prevederi desuete. Acestea ar putea fi integrate într-o hotărâre de guvern sau alt act normativ actualizat. Hotărârea nr. 689/1994, încă în vigoare, conține prevederi care contrazic actele normative mai recente. Spre exemplu, aceasta prevede faptul că „bursele și locurile respective vor fi acordate, cu prioritate, celor care solicită să studieze în următoarele domenii: filologie, pedagogie, ecologie, filozofie, istorie, economie, drept, artă, teologie”

și că „selecția candidaților pentru studii se realizează, în comun, de către Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Învățământului, pe baza unor criterii de selecție elaborate de acestea.”

Pe baza metodologiei actuale însă, instituțiile de învățământ superior de stat din România sunt cele care organizează concursul de admitere pentru românii de pretutindeni, selecția candidaților fiind făcută direct de către acestea. Candidații pot opta pentru orice domeniu de studiu și orice instituție de învățământ superior de stat din România, sau, în cazul candidaților din Republica Moldova, în cadrul extensiunilor deschise de universitățile din România în Chișinău, Cahul și Bălți.⁴⁹

Metodologia de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul superior de stat din România (Ordinul 3900/A10/2046/C/129/2017 din 16 mai 2017) reglementează ca limbă de predare exclusivă limba română. Statul român pune la dispoziția românilor de pretutindeni, două tipuri de locuri pentru a studia în învățământul universitar din România:⁵⁰

- locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă, în baza ofertei de locuri a universităților de stat din România;
- locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă, în baza ofertei de locuri a universităților de stat din România.

Mai mult, Hotărârea nr. 689/1994 este în contradicție cu metodologia actuală, mai sus amintită, întrucât Hotărârea specifică faptul că „Cetățenii de origine etnică română sau români cu domiciliul în străinătate, înscriși la studii pe cont propriu valutar în România și care nu au susținut examenul de admitere, pot beneficia de reducerea cu 1/3 a taxelor de școlarizare” (art. 17).

În plus, identificăm o serie de inadvertențe și suprapuneri legislative între Hotărârea nr. 689/1994 privind acordarea unor burse de studii, doctorat și specializare, a altor forme de sprijin pentru tineri de origine etnică română sau pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate și Hotărârea nr. 844/2008 privind stabilirea cuantumului burselor pentru elevii, studenții, masteranzii, doctoranzii, medicii aflați la specializare și cursanții aflați la stagii de specializare/perfecționare postuniversitară din Republica Moldova, Ucraina, pentru cei de origine etnică română din afara granițelor țării, pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate, precum și pentru cetățenii străini, bursieri ai statului român, care studiază în instituții și unități de învățământ de stat din România. Spre exemplu, HG nr. 689/1994 prevede faptul că bursa se atribuie în lei (art. 6), pe când HG nr. 844/2008 menționează cuanțumuri pentru burse în euro.

Dat fiind nivelul de fragmentare, inadvertențele și suprapunerile existente recomandăm integrarea actelor normative anterioare anului 2007 într-o singură hotărâre de guvern sau alt act normativ actualizat. Avantajul unui astfel de act va consta și în faptul că acesta va prelua definiția in extenso a românilor de pretutindeni, în conformitate cu prevederile Legii nr. 299/2007, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

ACTE NORMATIVE CARE NECESITĂ ADOPTARE ȘI PARALELISME DE REGLEMENTARE

Din analiza conținutului normativ a LEN, există o serie de prevederi care impun obligativitatea adoptării unor acte normative de aplicare sau completare a legii cadru. De la adoptarea LEN în 2011 aceasta nu a fost completată cu actele normative subsecvente sau au fost emise acte normative de altă natură.

⁴⁹ <https://www.edu.ro/romanii-de-pretutindeni>

⁵⁰ <https://www.edu.ro/metodologia-de-%C8%99colarizare-rom%C3%A2nilor-de-pretutindeni-%C3%AE-%C3%AEenv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2ntul-superior-de-stat-din-rom%C3%A2nia-pe>

La art. 148 alin. (4) se prevede: „Durata programelor de studii universitare de licență și master, pe domenii de specializare, se stabilește la propunerea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și se aprobă prin hotărâre a Guvernului”. Constatăm că nu a fost emisă o hotărâre a Guvernului. Durata programelor de studii este reglementată prin Legea nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România.

La art. 160 alin. (2) se prevede: „Prin hotărâre a Guvernului inițiată de Ministerul Educației Naționale se alocă anual, pentru studiile universitare de doctorat, un număr de locuri multianuale, echivalent numărului de granturi multianuale, pe o durată de minimum 3 ani. În metodologia de calcul a finanțării universităților se vor avea în vedere costurile pentru programul de studii avansate și pentru programul de cercetare. Aceste costuri sunt ajustate cu coeficienți corespunzători pe domenii disciplinare și profesionale ale doctoratului”. Constatăm o inadverență între prevederea legală și practica uzuală, de regulă fiind emise nu hotărâri ale guvernului, ci ordine de ministru, în fiecare an de studiu.

La art. 193 alin. (3) se stipulează: „Evaluarea în scopul ierarhizării programelor de studii și a clasificării universităților se realizează pe baza unei metodologii de evaluare propuse de Ministerul Educației și Cercetării și aprobate prin hotărâre a Guvernului, în maximum 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi. Aplicarea acestei metodologii intră în răspunderea Ministerului Educației și Cercetării. Evaluarea este realizată periodic”. Din informațiile pe care le deținem în acest moment (martie 2020), elaborarea metodologiei este în curs de elaborare.

La art. 195 alin. (1) se prevede: „Fiecare universitate are obligația să realizeze, la intervale de maximum 5 ani, evaluarea internă și clasificarea departamentelor pe 5 niveluri de performanță în cercetare, conform unei metodologii-cadru elaborate de CNCS și aprobate prin ordin al ministrului educației și cercetării. Rezultatele evaluării și clasificării sunt publice”. Până în prezent nu a fost emisă o astfel de metodologie-cadru.

La art. 196 se prevede: „Guvernul României înființează Institutul de Studii și Cercetări Avansate din România, având ca obiectiv principal susținerea elitelor științifice românești din țară și din diaspora. Metodologia de înființare a acestuia se elaborează de către Ministerul Educației și Cercetării și se adoptă prin hotărâre a Guvernului, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi”. Până în prezent nu a fost emisă o metodologie sau hotărâre a Guvernului.

LEN stabilește în art. 220 alin. (1): „Pentru monitorizarea eficienței manageriale, a echității și a relevanței învățământului superior pentru piața muncii, se stabilește, în termen de maximum 12 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi, un sistem de indicatori statistici de referință pentru învățământul superior, corelat cu sistemele de indicatori statistici de referință la nivel european din domeniu”, iar la art. 220 alin. (2) se prevede: „Sistemul de indicatori va fi elaborat de Ministerul Educației și Cercetării, prin consultarea Consiliului Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior (CNSPIS), a ARACIS, a CNCS, a CNFIS, a CNATDCU și a Autorității Naționale pentru Calificări, și se aprobă prin hotărâre a Guvernului. Raportul anual privind starea învățământului superior se bazează pe indicatorii prevăzuți la alin. (1)”. Până în prezent nu a fost emisă o hotărâre a Guvernului. Având în vedere că perioada de timp de 12 luni este cu mult depășită, recomandăm intrarea în legalitate prin redactarea și emiterea acestui act normativ.

La art. 224 alin. (3) este enunțat: „Numărul de burse prevăzute la alin. (1) și alin. (2) se aprobă, anual, prin hotărâre a Guvernului privind cifrele de școlarizare”. Ultimul act normativ care reglementează numărul de burse este Ordinul nr. 3473/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini începând cu anul școlar/universitar 2017-2018. Conform LEN, pentru anul în curs ar fi trebuit emisă o hotărâre a Guvernului.

La art. 293 se prevede: „Ocuparea posturilor didactice, evaluarea, motivarea, formarea continuă și concedierea personalului didactic și de cercetare sunt de competența universităților, în baza legislației în vigoare, a metodologiei-cadru stabilite de Ministerul Educației și Cercetării și a Cartei universitare”. Pentru punerea în aplicare a legii a fost emisă Hotărârea nr. 902/2018 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și desfășurarea examenului de promovare în cariera didactică, pentru învățământul superior. Drept lacună legislativă identificăm faptul că metodologia-cadru reglementează doar organizarea și desfășurarea examenului de promovare în cariera didactică, dar nu prevede și celelalte componente impuse de art. 293 LEN: evaluarea, motivarea, formarea continuă și concedierea personalului didactic și de cercetare.

La art. 358 se prevede în alin (3): „Metodologia de înființare, organizare, funcționare și finanțare a Muzeului Național al Științei se stabilește prin hotărâre a Guvernului, în termen de maximum 12 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi”. Până în prezent nu a fost emisă o hotărâre a Guvernului în completarea legii.

PARALELISME DE REGLEMENTARE: ANALIZA LEGII 288/2004 ȘI A LEN NR. 1/2011

Legea nr. 288/2004 este în prezent în vigoare, reglementând organizarea studiilor universitare pe trei cicluri, respectiv studii universitare de licență, studii universitare de masterat și studii universitare de doctorat.

Deși le reglementează *in extenso*, norme similare pot fi identificate și în LEN. Mai mult, ambele legi sunt organice, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. n din Constituție, vizând organizarea generală a învățământului.

Paralelismele de reglementare sunt următoarele:

1. Art. 1 alin. (1) din Legea nr. 288/2004 este similar în conținut cu art. 137 alin. (5) LEN;
2. Art. 1 alin. (4) din Legea nr. 288/2004 este reformulat în art. 138 alin. (4) LEN;
3. Art. 4 alin. (1) din Legea nr. 288/2004 este preluat integral într-o prevedere extinsă în art. 150 alin. (1) LEN;
4. Art. 4 alin. (2) din Legea nr. 288/2004 a fost preluat în formulare identică și plasat în pct. 19 din Anexa la LEN;
5. Art. 4 alin. (3) din Legea nr. 288/2004 este desuet ca exprimare și conținut, prin raportare la art. 150 alin. (2) LEN;
6. Art. 4 alin. (7) din Legea nr. 288/2004 este preluat integral în conținutul extins al art. 150 alin. (4) LEN;
7. Art. 5 alin. (4) din Legea nr. 288/2004 este desuet, aplicabil fiind în prezent art. 150 alin. (6) LEN;
8. Art. 8 din Legea nr. 288/2004 este desuet și inaplicabil, corespondentul său aplicabil în prezent fiind art. 153 LEN;
9. Între art. 8 alin. (5) din Legea nr. 288/2004 și art. 156 LEN identificăm paralelism de reglementare;
10. Art. 9 alin. (1) din Legea nr. 288/2004, care reglementează organizarea studiilor de masterat, este desuet căci nu se intercorelează cu alte aspecte din legislația învățământului superior intrate în vigoare prin LEN, precum masterul profesional, de cercetare sau didactic. De asemenea, condițiile pentru a ocupa posturi în învățământul preuniversitar și universitar

identificabile la art. 9 alin. (5) și (6) din Legea nr. 288/2004 fac obiectul unei reglementări modificate la art. 236 din LEN;

11. Art. 10 alin. (1) din Legea nr. 288/2004, privitor la diploma de master, o definește pe aceasta prin corelare cu cunoștințele și competențele generale și de specialitate, precum și abilitățile cognitive specifice. Art. 157 LEN definește diploma de master prin raportare la finalizarea formei de învățământ aferente. Astfel, optica legiuitorului asupra conținutului normativ diferă.
12. Art. 11 din Legea nr. 288/2004 este desuet, o reglementare cu conținut îmbogățit existând la art. 155 LEN, care ține cont de dezvoltările ulterioare din domeniu;
13. Între art. 12 din Legea nr. 288/2004 și art. 159 alin. (3) LEN este paralelism de reglementare.
14. Între art. 13 din Legea nr. 288/2004 și 169 LEN identificăm aceleași aspecte precum cele referitoare la diploma de master (pct. 11 de față), dar aplicate studiilor de doctorat, raportând obținerea diplomei la programul de studii, nu la cunoștințele, competențele și abilitățile aferente;
15. Art. 14 din Legea nr. 288/2004 este desuet, reglementarea adecvată și conformă cu restul sistemului legislativ fiind la art. 158 alin. (1) LEN;
16. Privitor la sistemul de credite și corelarea acestuia cu sistemele europene de învățământ, art. 15 din Legea nr. 288/2004 este desuet și incomplet, prin comparație cu art. 149 alin. (1), 152 alin. (2) și art. 157 LEN care vizează același conținut normativ, dar cu prevederi suplimentare și adecvate contextului normativ în vigoare;
17. Art. 16 din Legea nr. 288/2004 este desuet și inaplicabil;
18. Art. 17 din Legea nr. 288/2004 este preluat și detaliat extensiv în art. 176 LEN;
19. Art. 18 alin. (1) din Legea nr. 288/2004 devine totalmente desuet prin intrarea în vigoare a LEN, care reorganizează Consiliul Național al Calificărilor și Formării Profesionale a Adulților (CNCFPA) și a Unității Executive a Consiliului Național al Calificărilor și Formării Profesionale a Adulților în Autoritatea Națională pentru Calificări, conform art. 340 alin. (1). De asemenea, art. 18 alin. (2) din Legea nr. 288/2004 este reformulat în art. 6 alin. (1) LEN. Conținutul art. 18 alin. (3) este plasat în art. 153 alin. (1) prin corelare cu Cadrul Național al Calificărilor;

Articolele și conținutul lor este prezentat comparativ în tabelul de mai jos:

Legea 288/2004	Legea 1/2011
Dispoziții generale Art. 1 (1) Prezenta lege reglementează organizarea studiilor universitare pe trei cicluri, respectiv studii universitare de licență, studii universitare de masterat și studii universitare de doctorat. (2) Fiecare ciclu de studii este delimitat de celelalte prin proceduri distincte de admitere și de absolvire. (3) Durata ciclurilor de studii pe domenii și specializări se stabilește de Ministerul Educației și Cercetării, la propunerea Consiliului Național al Rectorilor, și se aprobă prin hotărâre a Guvernului. (4) Pentru profesiile reglementate în Uniunea Europeană prin norme speciale privind condițiile de studii, se aplică aceste norme. (5) Finanțarea ciclurilor de studii prevăzute la alin. (1) se realizează conform prevederilor Legii învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare.	<i>corespondent parțial:</i> art. 137 alin. (4): Programele de studii universitare sunt grupate pe domenii de studii și organizate pe 3 cicluri de studii: licență, master, doctorat. <i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> art. 138. (4): Pentru profesiile reglementate la nivelul Uniunii Europene, reglementarea națională nu poate contraveni celei europene. <i>fără corespondent</i>
Ciclul I - studii universitare de licență Art. 4. (1) Studiile universitare de licență corespund unui număr cuprins între minimum 180 și maximum 240 de credite de studiu transferabile, conform Sistemului european de credite de studiu transferabile (ECTS). (2) În sensul prezentei legi, creditele de studiu transferabile sunt valori numerice alocate unor unități de cursuri și altor activități didactice. Prin creditele de studiu transferabile se apreciază, în medie, cantitatea de muncă, sub toate aspectele ei, efectuată de student pentru însușirea unei discipline. (3) La învățământul de zi, durata normală a studiilor universitare de licență este de 3-4 ani și corespunde unui număr de 60 de credite de studiu transferabile pentru un an de studiu. Durata studiilor de licență pentru învățământul tehnic este de 4 ani. (4) La învățământul seral, durata studiilor pentru obținerea numărului de credite de studiu transferabile, necesare absolvirii, este mai mare cu un an față de cea de la învățământul de zi în domeniul respectiv. (5) Durata studiilor pentru obținerea creditelor de studiu transferabile la învățământul cu frecvență redusă și la distanță se reglementează prin hotărâre a Guvernului. (6) Studiile universitare de licență asigură un nivel de calificare adecvat exercitării unei profesii în vederea inserției pe piața forței de muncă, prin cunoștințe generale și de specialitate corespunzătoare.	Art. 150. (1) Acreditarea unui program de studii universitare de licență și stabilirea numărului maxim de studenți care pot fi școlarizați în cadrul programului și cărora li se poate acorda o diplomă de absolvire se realizează prin hotărâre a Guvernului, în urma evaluării externe realizată de către ARACIS sau de către o altă agenție de asigurare a calității, din țară sau din străinătate, înregistrată în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR). Studiile universitare de licență corespund unui număr cuprins între minimum 180 și maximum 240 de credite de studii transferabile, conform ECTS/SECT, și se finalizează prin nivelul 6 din EQF/CEC. Punctul 19 din Anexă: Creditele de studii transferabile sunt valori numerice alocate unor unități de cursuri și altor activități didactice. Prin creditele de studii transferabile se apreciază, în medie, cantitatea de muncă, sub toate aspectele ei, efectuată de student pentru însușirea cunoștințelor și competențelor specifice unei discipline. (2) La învățământul cu frecvență, durata specifică a studiilor universitare de licență este, după caz, de 3-4 ani și corespunde unui număr de minimum 60 de credite de studii transferabile pentru un an de studii. Durata studiilor de licență pentru învățământul universitar din domeniile științe ingineresti, științe juridice și teologie pastorală este de 4 ani.

(7) În cadrul studiilor universitare de licență este obligatorie efectuarea unor stagii de practică.	<i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> (4) În cadrul studiilor universitare de licență este obligatorie efectuarea unor stagii de practică. Universitățile au obligația de a asigura un minim de 30% din locurile de practică necesare, dintre care cel puțin 50% în afara universităților.
Art. 5 (1) Studiile universitare de licență oferă cunoștințe și competențe largi, pe domenii de studii. (2) Absolvenții cu diplomă ai studiilor universitare de licență își pot exercita profesia, conform competențelor și drepturilor corespunzătoare diplomei dobândite, sau pot continua studiile universitare prin masterat. (3) Ministerul Educației și Cercetării actualizează periodic, la propunerea Consiliului Național al Rectorilor, lista domeniilor și specializărilor de licență, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului. (4) Universitățile pot organiza, cu finanțare din resurse proprii, și studii în alte specializări decât cele prevăzute la alin. (3), cu respectarea procedurilor de autorizare și acreditare.	<i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> Art. 150 alin. (6): Senatul universitar poate înființa duble specializări. Procedura de autorizare și acreditare a acestor specializări este cea prevăzută de lege.
Art. 6 (1) Diploma acordată după finalizarea studiilor universitare de licență atestă că titularul acesteia a dobândit cunoștințe și competențe generale și de specialitate, precum și abilități cognitive specifice profesiei. (2) Cunoștințele generale permit abordările științifice ale domeniului de specialitate, care să asigure înțelegerea, inovarea și crearea de cunoștințe noi, precum și comunicarea efectivă orală și scrisă în domeniul de specialitate și în contexte culturale diverse. (3) Cunoștințele de specialitate se referă la procesele de cunoaștere, reproducere și înțelegere specifice domeniului de studiu considerat ca un tot, a modului de stabilire de relații cu cunoașterea din alte discipline și arii profesionale, familiarizarea cu cele mai recente dezvoltări ale cunoașterii și ale aplicațiilor profesionale din domeniu, precum și înțelegerea și aplicarea principiilor și metodelor fundamentale de investigare specifice. (4) Competențele generale se referă la: a) culegerea, analiza și interpretarea de date și de informații din punct de vedere cantitativ și calitativ, din diverse surse alternative, respectiv din contexte profesionale	<i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i>

reale și din literatura în domeniu, pentru formularea de argumente, decizii și demersuri concrete; b) utilizarea unor moduri diverse de comunicare scrisă și orală, inclusiv într-o limbă străină; c) utilizarea tehnologiilor informatice; d) asumarea responsabilității de a elabora un program personal de autoperfecționare; e) conceperea și conducerea proceselor specifice domeniului. (5) Abilitățile cognitive specifice presupun: a) aplicarea conceptelor, teoriilor și metodelor de investigare fundamentale din domeniul de studiu, pentru formularea de proiecte și demersuri profesionale; b) capacitatea de sintetizare și interpretare a unui set de informații, de rezolvare a unor probleme de bază și de evaluare a concluziilor posibile; c) analiza independentă a unor probleme și capacitatea de a comunica și a demonstra soluțiile alese; d) capacitatea de a evalua probleme complexe și de a comunica în mod demonstrativ rezultatele evaluării proprii; e) inițiativă în analiza și rezolvarea de probleme. (6) Competențele de specialitate se stabilesc prin reglementări proprii fiecărui domeniu.	
Art. 7 (1) Studiile universitare de licență pot fi continuate prin studii universitare de masterat. (2) În anumite domenii și specializări la care studiile universitare de licență nu sunt continuate de studii universitare de masterat, absolvenții pot opta, în condițiile stabilite de universități, pentru studii universitare de masterat organizate în alte domenii.	<i>fără corespondent</i> <i>fără corespondent</i>
Ciclul II - studii universitare de masterat Art.8. (1) Studiile universitare de masterat corespund unui număr de credite de studiu transferabile cuprins, de regulă, între 90 și 120. Prin excepție, în funcție de durata studiilor universitare de licență, limita inferioară poate fi de 60 de credite de studiu transferabile. (2) La învățământul de zi, durata normală a studiilor universitare de masterat este de 1-2 ani și corespunde unui număr de 60 de credite de studiu transferabile pentru un an de studiu.	Art.153. (1)Programele de studii universitare de master reprezintă al II-lea ciclu de studii universitare și se finalizează prin nivelul 7 din EQF/CEC și din Cadrul Național al Calificărilor. Acestea au o durată normală de 1-2 ani și corespund unui număr minim de credite de studii transferabile, cuprins între 60 și 120. Pentru profesii reglementate prin norme, recomandări sau bune practici europene, ciclul I și ciclul II de studii universitare pot fi oferite comasat, într-un program unitar de studii universitare cu o durată cuprinsă între 5 și 6 ani, la învățământul cu frecvență, în condițiile prezentei legi, diplomele obținute fiind echivalente diplomei de master.

(3) Durata totală cumulată a ciclului I - studii universitare de licență și a ciclului II - studii universitare de masterat trebuie să corespundă obținerii a cel puțin 300 de credite de studiu transferabile. (4) Pentru profesii reglementate prin norme ori recomandări sau bune practici europene, ciclul I și ciclul II pot fi oferite comasat într-un program unitar de studii universitare cu o durată cuprinsă între 5 și 6 ani, la învățământul de zi, în condițiile art. 1 alin. (3), diplomele obținute fiind echivalente titlului de master. (5) Admiterea în ciclul de studii universitare de masterat este condiționată de obținerea diplomei acordate după finalizarea studiilor universitare de licență.	(2) Diploma de absolvire sau de licență a absolvenților învățământului superior de lungă durată din perioada anterioară aplicării celor trei cicluri tip Bologna este echivalentă cu diploma de studii universitare de master în specialitate. Art. 156. Pot candida la programe de studii universitare de master absolvenții cu diplomă de licență sau echivalentă.
Art.9. (1) Studiile universitare de masterat se organizează, de regulă, la învățământul de zi. (2) Studiile universitare de masterat asigură aprofundarea în domeniul studiilor de licență sau într-un domeniu apropiat, dezvoltarea capacităților de cercetare științifică și constituie o bază pregătitoare obligatorie pentru studiile doctorale. (3) Studiile universitare de masterat efectuate în alte domenii decât cele prevăzute la alin. (2) asigură obținerea de competențe complementare. (4) Studiile universitare de masterat se pot organiza și cu frecvență redusă sau la distanță. Durata studiilor pentru obținerea creditelor de studiu transferabile la învățământul cu frecvență redusă și la distanță se reglementează prin hotărâre a Guvernului. (5) Absolvenții cu diplomă acordată după finalizarea studiilor universitare de licență, cu sau fără diplomă de masterat, pot ocupa posturi didactice în învățământul primar și gimnazial, cu condiția parcurgerii unui modul de pregătire psihopedagogică care să corespundă unui număr de minimum 30 de credite de studiu transferabile. (6) Absolvenții cu diplomă de masterat pot ocupa posturi didactice în învățământul liceal sau universitar, cu condiția realizării unei pregătiri psihopedagogice care să corespundă unui număr de minimum 60 de credite de studiu transferabile obținute în cadrul ciclurilor I și II.	Art.154 (1) Programele de studii universitare de master pot fi: a) master profesional, orientat preponderent spre formarea competențelor profesionale; b) master de cercetare, orientat preponderent spre formarea competențelor de cercetare științifică. Învățarea realizată în cadrul masterului de cercetare poate fi echivalată cu primul an de studiu din cadrul programelor de studii universitare de doctorat. Masterul de cercetare este exclusiv la forma de învățământ cu frecvență și poate fi organizat în cadrul școlilor doctorale; c) master didactic, organizat exclusiv la forma de învățământ cu frecvență. (2) Pot organiza programe de studii universitare de master într-un domeniu acele instituții de învățământ superior care sunt acreditate sau autorizate provizoriu în acest scop. Art. 236 (1) Formarea inițială pentru ocuparea funcțiilor didactice din învățământul preuniversitar cuprinde: a) formarea inițială, teoretică, în specialitate, realizată prin universități, în cadrul unor programe acreditate potrivit legii; b) finalizarea masterului didactic cu durata de 2 ani sau pregătirea în cadrul programelor de formare psihopedagogică de nivel I și II realizată prin departamentele de specialitate din cadrul instituțiilor de învățământ superior; c) stagiul practic cu durata de un an școlar, realizat într-o unitate de învățământ, de regulă sub coordonarea unui profesor mentor. (2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), formarea personalului din educația antepreșcolară pentru funcția de educator-puericultor, a celui din învățământul preșcolar și primar pentru funcțiile de educatoare/educator și învățătoare/învățător se realizează prin liceele pedagogice, iar a maiștrilor-instructori și a antrenorilor prin unități de învățământ terțiar nonuniversitar.

	(3) Pentru a obține altă specializare, absolvenții studiilor de licență pot urma un modul de minimum 90 de credite transferabile care atestă obținerea de competențe de predare a unei discipline din domeniul fundamental aferent domeniului de specializare înscris pe diploma de licență. Acest modul poate fi urmat în paralel cu masterul didactic sau după finalizarea acestuia.
Art.10. (1) Diplomele de master atestă că titularii acestora au dobândit cunoștințe și competențe generale și de specialitate, precum și abilități cognitive specifice. (2) Cunoștințele generale se referă la: a) familiarizarea cu cele mai noi și avansate dezvoltări ale cunoașterii în domeniu; b) abilități superioare de cercetare independentă; c) capacitatea de a aplica teoria în situații noi și care nu au putut fi prevăzute. (3) Cunoștințele de specialitate se referă la: a) acumularea unei cantități substanțiale de cunoștințe noi; b) identificarea, abordarea și soluționarea de probleme cognitive și profesionale noi; c) compararea cunoștințelor noi cu cele tradiționale și capacitatea de a stabili relații între acestea, în vederea sesizării direcțiilor noi de creștere a cunoașterii și de dezvoltare a profesiei. (4) Competențele generale se referă la: a) aplicarea creativă a tehnicilor de cercetare și rezolvare de probleme; b) elaborarea de studii și rapoarte publicabile sau aplicabile profesional; c) capacitatea de a conduce grupuri de lucru și de a comunica în contexte dintre cele mai diverse; d) capacitatea de a acționa independent și creativ în abordarea și soluționarea problemelor, de a evalua obiectiv și constructiv stări critice, de a rezolva creativ probleme și de a comunica rezultate în mod demonstrativ; e) abilități de conducător și angajare clară pe calea propriei dezvoltări profesionale. (5) Abilitățile cognitive specifice presupun: a) evaluarea critică a rezultatelor unor noi cercetări; b) formularea de alternative interpretative și demonstrarea relevanței acestora; c) aplicarea creativă a metodelor de cercetare; d) conceperea și conducerea proceselor specifice domeniului. (6) Competențele de specialitate se stabilesc prin reglementări proprii fiecărui domeniu.	Art.157. Diploma conferită după promovarea unui program de studii universitare de master și susținerea cu succes a lucrării de disertație se numește diplomă de master și cuprinde toate informațiile necesare pentru a descrie programul de studii absolvit, inclusiv forma de învățământ. Aceasta este însoțită de suplimentul la diplomă care se eliberează gratuit, în limba română și o limbă de circulație internațională.
Art.11. (1) Instituțiile de învățământ superior sunt autonome și răspund pentru proiectarea, aplicarea și dezvoltarea de specializări și programe de studii corespunzătoare.	Art.155. (1) Acreditarea pentru o universitate a unui domeniu de studii universitare de master, împreună cu stabilirea numărului maxim al studenților care pot fi școlarizați și cărora li se poate acorda o diplomă de absolvire se realizează prin

(2) Numărul de locuri finanțate anual de la bugetul de stat în condițiile art. 1 alin. (5) reprezintă minimum 50% din numărul de absolvenți cu diplomă acordată după finalizarea studiilor universitare de licență. (3) Instituțiile de învățământ superior pot iniția și dezvolta programe de studii universitare de masterat la solicitarea instituțiilor publice sau a altor factori interesați, cu asigurarea finanțării corespunzătoare de către aceștia.	hotărâre a Guvernului, în urma evaluării externe realizate de către ARACIS sau de către o altă agenție de asigurare a calității, din țară sau străinătate, înregistrată în Registrul European pentru Asigurarea Calității în învățământul Superior, denumit în continuare EQAR. (2) În cadrul domeniului acreditat sau autorizat provizoriu pentru studii universitare de master, programele de studii promovate sunt stabilite anual de către senatul universitar și comunicate Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului până la data de 1 februarie a fiecărui an, pentru a fi publicate centralizat. (3) Instituțiile de învățământ superior pot stabili parteneriate cu operatori economici, asociații profesionale și/sau instituții publice pentru dezvoltarea unor programe de studii universitare de master care să răspundă cerințelor pieței muncii. (4) Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului alocă pentru studiile universitare de master la forma de învățământ cu frecvență un număr de granturi de studii finanțate de la buget, pentru universitățile de stat.
Ciclul III - studii universitare de doctorat Art. 12. Studiile universitare de doctorat au, de regulă, o durată de 3 ani. În situații speciale, când tematica abordată necesită o perioadă mai mare de studiu sau experimentare, durata poate fi prelungită cu 1-2 ani, cu aprobarea senatului universitar, la propunerea conducătorului de doctorat. Susținerea tezei de doctorat se poate face în termen de maximum 3 ani de la terminarea studiilor universitare de doctorat.	Art. 159. (3) Durata programului de studii universitare de doctorat este, de regulă, de 3 ani. În situații speciale, durata programului de studii universitare de doctorat poate fi prelungită cu 1-2 ani, cu aprobarea senatului universitar, la propunerea conducătorului de doctorat și în limita fondurilor disponibile.
Art. 13. (1) Diploma de doctor atestă că titularul acesteia a dobândit cunoștințe și competențe generale și de specialitate, precum și abilități cognitive specifice. (2) Cunoștințele generale se referă la acumularea, interpretarea și dezvoltarea cunoașterii de vârf din domeniul de doctorat. (3) Competențele generale se referă la: a) dezvoltarea tehnicilor de cercetare și aplicarea lor în contexte diverse și specifice; b) construcție teoretică și aplicare profesională; c) construcții discursive de tip academic pentru publicații de prestigiu în domeniu și de tipul cunoașterii comune pentru comunicare publică; d) asumarea responsabilității de a elabora un program de cercetare, spirit critic, creativitate, inventivitate. (4) Abilitățile cognitive specifice presupun: identificarea de probleme noi și abordarea lor prin cercetare, imaginație creativă și combinativă, analiză critică și interpretativă	Art. 169. (1) Diploma conferită după promovarea unui program de studii universitare de doctorat se numește diplomă de doctor. În diploma care certifică obținerea și deținerea titlului de doctor se menționează, în mod expres, domeniul disciplinar sau interdisciplinar al doctoratului pentru doctoratul științific; în cea care certifică obținerea și deținerea titlului de doctor într-un domeniu profesional se menționează, în mod expres, domeniul profesional al doctoratului. (2) În urma finalizării studiilor universitare de doctorat științific, se conferă de către IOSUD diploma și titlul de doctor în științe, corespunzându-i acronimul Dr. (3) În urma finalizării studiilor universitare de doctorat profesional, se conferă de către IOSUD diploma și titlul de doctor într-un domeniu profesional, corespunzându-i acronimul Dr. P.

Art. 14. Reglementările specifice organizării studiilor universitare de doctorat se elaborează de Ministerul Educației și Cercetării și se supun spre aprobare Guvernului.	Art. 158. (1) (1) Studiile universitare de doctorat reprezintă al III-lea ciclu de studii universitare și permit dobândirea unei calificări de nivelul 8 din EQF/CEC și din Cadrul Național al Calificărilor. Acestea se desfășoară pe baza unui cod al studiilor universitare de doctorat, aprobat prin hotărâre a Guvernului.
Corelarea sistemului de învățământ din România cu sistemele europene de învățământ Art.15. (1) Aplicarea în toate universitățile a Sistemului european de credite de studii transferabile (ECTS) este obligatorie. (2) Începând cu anul universitar 2005-2006, universitățile eliberează gratuit, inclusiv într-o limbă de largă circulație, fiecărui absolvent, Suplimentul la diplomă, al cărui conținut este în conformitate cu normele europene. (3) Pentru programele de studii integrate, oferite de două sau de mai multe universități, care conduc la obținerea de diplome comune, Ministerul Educației și Cercetării elaborează și supune spre aprobare Guvernului metodologia-cadru pentru aplicarea acestei prevederi, în conformitate cu reglementările legale.	Art.149(1): Numărul creditelor de studii transferabile constituie elementul de referință pe care universitățile îl pot utiliza în recunoașterea unor studii sau perioade de studii universitare legale efectuate anterior în același domeniu fundamental în scopul echivalării și transferării creditelor de studii transferabile și a eventualei continuări a studiilor dintr-un program de studii. Art. 152(2): Pe diploma de licență, pe diploma de inginer sau, după caz, pe diploma de urbanist se menționează toate informațiile necesare pentru a descrie programul de studii absolvit, inclusiv forma de învățământ urmată și titlul obținut. Diploma de licență, diploma de inginer, respectiv diploma de urbanist sunt însoțite de suplimentul la diplomă și se eliberează, gratuit, în limba română și într-o limbă de circulație internațională. Art. 157: Diploma conferită după promovarea unui program de studii universitare de master și susținerea cu succes a lucrării de disertație se numește diplomă de master și cuprinde toate informațiile necesare pentru a descrie programul de studii absolvit, inclusiv forma de învățământ. Aceasta este însoțită de suplimentul la diplomă care se eliberează gratuit, în limba română și o limbă de circulație internațională. <i>Fără corespondent</i>
Capitolul VI Dispozitii tranzitorii si finale Art 16. (1) Învățământul superior de scurtă durată, care se desfășoară în prezent în colegiile universitare existente la data publicării prezentei legi, intră în lichidare sau se reorganizează în studii universitare de licență, în domeniile existente sau apropiate. (2) Absolvenții cu diplomă de învățământ superior de scurtă durată pot continua studiile pentru a obține licența în cadrul ciclului I - studii universitare de licență. (3) Instituțiile de învățământ superior stabilesc modul de obținere a creditelor de studii transferabile, pe baza cărora se admite înscrierea la examenul de licență a absolvenților învățământului superior de scurtă durată.	Nu este acoperit de LEN (întrucât Legea 288/2004 a dus la lichidarea învățământului superior de scurta durata)
Art.17. Organizarea programelor de studii în instituțiile de învățământ superior care pregătesc specialiști în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale se stabilește prin hotărâre a Guvernului.	(1) Învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională este învățământ de stat, parte integrantă a sistemului național de învățământ, și cuprinde: învățământ universitar pentru formarea ofițerilor, ofițerilor de poliție și a altor specialiști, precum și învățământ postuniversitar. (2) Instituțiile de învățământ superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională din cadrul sistemului național de învățământ, precum și

	specializările/programele de studii din cadrul acestora se supun reglementărilor referitoare la asigurarea calității, inclusiv celor legate de autorizare și acreditare, în aceleași condiții cu instituțiile de învățământ superior civil. (3) Structura organizatorică, oferta de școlarizare care conține profilurile, programele de studii, cifrele anuale de școlarizare, criteriile de selecționare a candidaților pentru învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională se stabilesc, după caz, de Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Justiției, Serviciul Român de Informații și alte instituții cu atribuții în domeniile apărării, informațiilor, ordinii publice și securității naționale, potrivit specificului fiecărei arme, specializări, nivel și formă de organizare a învățământului, în condițiile legii. (4) Formele de organizare a învățământului, admiterea la studii, derularea programelor de studii, finalizarea studiilor, autorizarea și acreditarea instituțiilor de învățământ, în învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională, se supun procedurilor și condițiilor aplicabile instituțiilor de învățământ superior civil. (5) Pentru învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională, după caz, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Justiției, Serviciul Român de Informații și alte instituții cu atribuții în domeniile apărării, informațiilor, ordinii publice și securității naționale pot emite ordine, regulamente și instrucțiuni proprii, în condițiile legii.
Art.18.(1) Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei stabilesc, având în vedere prevederile prezentei legi, corespondența dintre calificările universitare și clasificarea ocupațiilor, precum și modificările necesare în sistemul de salarizare, în condițiile legii. (2) Diplomele absolvenților de învățământ superior sunt recunoscute și oferă drepturi în condițiile stabilite de legislația în vigoare la data obținerii actului de finalizare a studiilor. (3) Diplomele absolvenților de învățământ superior cu durata de 5-6 ani sunt de drept echivalente cu diplomele de master. (4) Diplomele acordate după finalizarea studiilor universitare de licență, de masterat și de doctorat asigură accesul la profesii și ocupații diferite, care vor fi stabilite prin lege.	Art.340. (1) Se înființează Autoritatea Națională pentru Calificări prin reorganizarea Consiliului Național al Calificărilor și Formării Profesionale a Adulților (CNCFPA) și a Unității Executive a Consiliului Național al Calificărilor și Formării Profesionale a Adulților. Art. 6. (1) În România sunt valabile numai diplomele recunoscute de statul român, conform legislației în vigoare. Art.153(1): (1) Programele de studii universitare de master reprezintă al II-lea ciclu de studii universitare și se finalizează prin nivelul 7 din EQF/CEC și din Cadrul Național al Calificărilor. Acestea au o durată normală de 1-2 ani și corespund unui număr minim de credite de studii transferabile, cuprins între 60 și 120. Pentru profesii reglementate prin norme, recomandări sau bune practici europene, ciclul I și ciclul II de studii universitare pot fi oferite comasat, într-un program unitar de studii universitare cu o durată cuprinsă între 5 și 6 ani, la învățământul cu frecvență, în condițiile prezentei legi, diplomele obținute fiind echivalente diplomei de master.

Art.19. Prevederile prezentei legi se aplică învățământului superior public și privat, acreditat și autorizat provizoriu, care funcționează în condițiile legii, începând cu anul universitar 2005-2006, pentru studenții admiși în anul I, cu excepția prevăzută la art. 1 alin. (4).	N/A
Art.20. Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă prevederile art. 57, art. 60 alin. (2), art. 62-65, art. 72 alin. (4)-(6) și ale art. 73 alin. (1) din Legea învățământului nr. 84/1995, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 606 din 10 decembrie 1999, cu modificările și completările ulterioare.	N/A

Neconcordanțele din reglementare dintre cele două legi provin din faptul că o serie de prevederi se repetă în LEN. Dacă legiuitorul ar fi intenționat ca Legea nr. 288/2004 să reprezinte cadrul de referință pentru organizarea celor trei cicluri de studii, atunci o bună parte din prevederile regăsite în LEN nu ar fi trebuit introduse în conținutul normativ.

De principiu, în elaborarea LEN trebuia să se țină cont de art. 14 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care impune ca „reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind”, de regulă, într-un singur act normativ.

Mai mult, trebuia avută în vedere evitarea paralelismelor, aspect de tehnică legislativă prezent la art. 16 alin. (1) din Legea nr. 24/2000, conform căruia „(1) În procesul de legiferare este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative. Pentru sublinierea unor conexiuni legislative se utilizează norma de trimitere”. După cum sesizăm, numeroase prevederi identice sau cvasi-identice se pot identifica în ambele acte normative, lipsind normele de trimitere.

Inadvertența legislativă decurge din identificarea legii de referință aplicabile, ambele fiind abilitate să reglementeze organizarea învățământului, conform art. 1 din Legea nr. 288/2004, dar și conform art. 1 din LEN.

Se poate aprecia că una dintre legi reprezintă o reglementare derogatorie de la cealaltă, conform art. 15 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, „Reglementarea este derogatorie dacă soluțiile legislative referitoare la o situație anume determinată cuprind norme diferite în raport cu reglementarea-cadru în materie, aceasta din urmă păstrându-și caracterul său general obligatoriu pentru toate celelalte cazuri”. Or, după cum am văzut mai sus, e dificil de a aprecia care este reglementarea-cadru în materie, ambele fiind legi organice. Totuși, fiind emisă ulterior și având domeniul de reglementare care cuprinde întreg sistemul național de învățământ, decurge faptul că LEN reprezintă reglementarea-cadru, Legea nr. 288/2004 fiind specială și derogatorie.

Totuși, pentru evitarea paralelismelor și asanarea legislației (a se vedea art. 17 din Legea nr. 24/2000: „În vederea asanării legislației active, în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative se va urmări abrogarea expresă a dispozițiilor legale căzute în desuetudine sau care înregistrează aspecte de contradictorialitate cu reglementarea preconizată”), în eventualitatea elaborării unei noi legi a educației și cercetării, se poate avea în vedere abrogarea expresă a Legii nr. 288/2004 pentru a elimina paralelismul de reglementare, iar normele care sunt considerate relevante și aplicabile să fie încorporate în legea educației.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Având în vedere întinderea Legii educației naționale nr. 1/2011 ca număr de articole și conținut al reglementării, o primă sugestie de simplificare a LEN este ca, în cazul unei revizuirii sau republicări a acesteia, să fie introdus un cuprins cu titlurile și secțiunile legii, indicându-se totodată și articolele aferente.

În aceeași ordine de idei, ținându-se cont de nenumăratele modificări intervenite în conținutul LEN, sugerăm o republicare a acesteia care să cuprindă completările, abrogările, corecturile și orice alt tip de schimbări care au intervenit din anul 2011 până în prezent. În mod ideal s-ar recomanda ca acestea să fie incluse într-o nouă lege a educației.

În vederea simplificării și clarificării legislației din învățământul superior, pentru ca actele normative, în special cele mai relevante, să fie ușor identificabile și aplicabile, sugerăm fie republicări ale actelor normative, fie abrogări și legiferări de alte acte normative. De pildă, se pot avea în vedere: Legea nr. 117/2008 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2007 pentru modificarea și

completarea Legii nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România, dar și Legea nr. 100/2018 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 54/2017 privind modificarea art. VIII alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 96/2016 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniile educației, cercetării, formării profesionale și sănătății.

În vederea simplificării reglementării, identificăm redundanța dintre art. 3 LEN, care cuprinde principiile aplicabile învățământului preuniversitar și superior, și art. 118, unde sunt enunțate principiile sistemului național de învățământ superior. Marea majoritate a principiilor se repetă, 12 principii din 14 prevăzute în art. 118 fiind deja prezente și definite în art. 3, lipsind cel de la lit. h) principiul respectării drepturilor și libertăților studenților și ale personalului academic, și cel de la lit. j) principiul libertății de mobilitate națională și internațională a studenților, a cadrelor didactice și a cercetătorilor. În scopul simplificării legislației, considerăm că nu ar reprezenta niciun impediment eliminarea art. 118 din LEN, iar cele două specifice să fie incluse în art. 3.

Aceste simplificări și sistematizări locale trebuie însoțite de modificări în ce privește conținutul domeniilor analizate, prin raportare la sub-reglementările și supra-reglementările existente care predispon la aplicare deficitară sau neuniformă a legislației, cu efecte asupra funcționării învățământului superior din România.

Ca orice domeniu de o complexitate sporită precum este cel analizat, tendința inflației legislative este justificată imediat prin necesitatea de a adresa problemele curente ale sistemului de învățământ, dar și de a adresa provocările lumii contemporane. Din acest motiv au fost emise de-a lungul timpului o multitudine de acte normative, în special ordine de ministru, ceea ce conduce inevitabil la fragmentare legislativă. Pentru a adresa această problemă a fragmentării într-un context dinamic și complex, sugerăm stabilirea unor domenii modulare principale (de tipul celor prezente în documentul de față drept subcapitole) care să reunească multitudinea de acte normative subsecvente (ordine de ministru, metodologii, instrucțiuni etc.). De pildă, dacă ne raportăm la asigurarea calității (subcapitolul 6.5. din documentul prezent), nu găsim niciun impediment în conturarea unei legi sau a unei hotărâri de guvern care să adune la un loc toate actele normative incidente.

În cazul agreării unei asemenea strategii legislative, se poate avea în vedere o simplificare masivă a LEN, multe dintre prevederile punctuale putând fi plasate în domeniile modulare, ceea ce va avea drept consecință faptul că structura LEN va fi mult mai suplă. În cazul în care o asemenea abordare nu este favorabilă, se poate consolida LEN într-o nouă lege cu un conținut legislativ adăugat, care să includă aspecte și domenii reglementate ulterior, dar se va impune o restructurare a legii, căci adaosul cantitativ poate avea consecințe negative asupra calității conținutului normativ. Oricum, așa cum am subliniat în diverse locuri, sugerăm ca, orice modificări vor fi operate, acestea să urmeze îndeaproape reperele stabilite prin Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

Pe cale de recomandare sugerăm o analiză a deciziilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, în special cele privind dezlegarea unor chestiuni de drept, în scopul modificării prevederilor din LEN pentru a se asigura uniformitatea aplicării legii și eliminarea divergențelor de interpretare, cât și a clarificării normelor juridice.

De asemenea, se impune o analiză a deciziilor Curții Constituționale și a transunerii acestora în legislație datorită obligativității impuse prin art. 147 din Constituție.

Nu în ultimul rând, pe parcursul prezentului document am identificat nenumărate incongruențe sau inadvertențe la nivel legislativ, fie că e vorba de redundanțe, lacune, paralelisme de reglementare, formulări sau prevederi desuete etc. și care se impune să fie adresate într-o nouă variantă a LEN adecvată prezentului și care să adreseze aspectele problematice din învățământul superior.

INDEX AL LEGISLAȚIEI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR - MARTIE 2020

Cadrul legislativ general aplicabil domeniului învățământului superior este cuprins în Legea educației naționale nr. 1/2011.

În completarea acesteia, șapte acte normative care reglementează în mod distinctiv o serie de aspecte incidente în mod direct învățământului superior:

- Legea nr. 288/2004 privind organizarea studiilor universitare, modificată succesiv prin OUG 78/2005, Legea 49/2013, OUG 96/2016, OUG 9/2018;
- Legea nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România (!!!desuetă odată cu aderarea României la UE, cât și cu aderarea altor state la UE care anterior anului 2004 nu făceau parte din UE);
- Legea 258/2007 privind practica elevilor și studenților;
- Ordonanța nr. 27/2014 privind finanțarea instituțiilor de învățământ superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională;
- Legea 269/2004 privind acordarea unui ajutor financiar în vederea stimulării achiziționării de calculatoare;
- Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare;
- Ordonanța nr. 57/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică.

În completare, 16 acte normative reglementează o serie de aspecte incidente în mod indirect învățământului superior:

- Legea 335/2013 privind efectuarea stagiului pentru absolvenții de învățământ superior;
- Ordonanța nr. 42/2015 privind dreptul absolvenților de a beneficia de acte de studii recunoscute la finalizarea unor studii neautorizate și sancționarea instituțiilor de învățământ care școlarizează fără autorizare;
- Legea 72/2007 privind stimularea încadrării în muncă a elevilor și studenților;
- Ordonanța nr. 9/2018 privind modificarea și completarea unor acte normative în domeniul educației;
- Legea nr. 235/2010 pentru acordarea bursei de merit olimpic internațional elevilor premiați la olimpiadele școlare internaționale;
- Legea 376/2004 privind bursele private;
- Legea consorțiilor universitare nr. 287/2004;
- Ordonanța de urgență nr. 127/2000 privind organizarea doctoratului și a studiilor avansate academice în cadrul Academiei Române;
- Legea bibliotecilor nr. 334/2002;
- Legea 182/2005 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil;
- Legea nr. 111/1995 privind depozitul legal de documente;
- Legea nr. 95/2018 privind adoptarea unor măsuri în domeniul finanțării învățământului;
- Ordonanța nr. 62/1999 privind înființarea Centrului de Management pentru Finanțarea Învățământului Superior și a Cercetării Științifice Universitar;
- Legea nr. 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni;
- Legea 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare;
- Legea nr. 117/2008 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România; Ordonanța Guvernului nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților.

38 de hotărâri emise de executiv sunt în vigoare la acest moment și au fost emise în scopul îndeplinirii cerințelor legale prevăzute în Legea educației naționale nr. 1/2011 sau care au legătură tangențială cu aceasta:

- Hotărârea nr. 801/2004 privind organizarea și funcționarea caselor de cultură ale studenților și a Complexului Cultural Sportiv Studențesc Tei;
- Hotărârea nr. 365/2014 privind înființarea Casei de Cultură a Studenților din municipiul Suceava;
- Hotărârea 260/2019 privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar/universitar 2019-2020;

- Hotărârea 326/2019 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/ programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2019-2020;
- Hotărârea 318/2019 privind domeniile și programele de studii universitare de master acreditate și numărul maxim de studenți ce pot fi școlarizați în anul universitar 2019-2020;
- Hotărârea nr. 728/2016 privind aprobarea conținutului și formatului actelor de studii care vor fi eliberate absolvenților ciclului II - studii universitare de masterat și absolvenților ciclului I și ciclului II de studii universitare oferite comasat;
- Hotărârea nr. 49/1999 privind înființarea Centrului Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor;
- Hotărârea nr. 918/2013 privind aprobarea Cadrului național al calificărilor;
- Hotărârea nr. 917/2018 privind aprobarea registrului național al calificărilor profesionale din România;
- Hotărârea 607/2014 privind aprobarea conținutului și formatului actelor de studii care vor fi eliberate absolvenților ciclului I - studii universitare de licență;
- Hotărârea nr. 404/2006 privind organizarea și desfășurarea studiilor universitare de masterat;
- Hotărârea nr. 681/2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat;
- Hotărârea 469/2015 pentru aprobarea criteriilor minime obligatorii de autorizare și acreditare pentru programele de studii universitare de Medicină, Medicină dentară, Farmacie, Asistență medicală generală, Moașe, Medicină veterinară, Arhitectură;
- Hotărârea 294 din 2007 privind organizarea și funcționarea Academiei de Poliție “Alexandru Ioan Cuza” din cadrul Ministerului Administrației și Internelor;
- Hotărârea nr. 190/1991 privind transformarea școlilor militare de ofițeri în institute militare de învățământ;
- Hotărârea nr. 206/1995 privind reorganizarea Institutului Superior de Informații în Institutul Național de Informații, în subordinea Serviciului Român de Informații;
- Hotărârea nr. 1027/2003 privind schimbarea denumirii Academiei de Înalte Studii Militare în Universitatea Națională de Apărare și unele măsuri referitoare la organizarea și funcționarea acesteia;
- Hotărârea nr. 789/2011 privind aprobarea Metodologiei de evaluare în scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii;
- HG nr. 288/1993 privind școlarizarea în România a cetățenilor din alte țări;
- Hotărârea 915/2017 privind modificarea anexei la Hotărârea Guvernului nr. 1.418/2006 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior;
- Hotărârea nr. 1402/2009 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției de Credite și Burse de Studii;
- HG 42/2017 norme metodologice acordare facilitati transport intern elevi și studenți;
- Hotărârea nr. 26/2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației Naționale;
- Hotărârea nr. 1239/1996 privind înființarea, organizarea și funcționarea Federației Sportului Școlar și Universitar;
- Hotărârea nr. 260/2019 privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar/universitar 2019-2020;
- Hotărârea nr. 100/2011 privind acordarea unor măsuri de sprijin pentru familiile persoanelor decedate în accidentul de la Exploatarea Minieră Uricani, județul Hunedoara;
- Hotărârea nr. 1467/2008 privind acordarea unor măsuri de sprijin familiilor afectate de explozia care a avut loc în data de 15 noiembrie 2008 la Exploatarea Minieră Petrila, județul Hunedoara;
- HG 780/2015 pentru aprobarea Strategiei naționale privind imigrația pentru perioada 2015-2018;
- HG nr. 844/2008 privind stabilirea cuantumului burselor pentru elevii, studenții, masteranzii, doctoranzii, medicii aflați la specializare și cursanții aflați la stagii de specializare/perfecționare postuniversitară din Republica Moldova, Ucraina, pentru cei de origine etnică română din afara granițelor țării, pentru cetățenii români cu domiciliul în străinătate, precum și pentru cetățenii străini, bursieri ai statului român, care studiază în instituții și unități de învățământ de stat din România;
- Hotărârea nr. 405/2017 privind aprobarea Strategiei naționale pentru românii de pretutindeni pentru perioada 2017-2021;

- Hotărâre 883/2018 privind modificarea și completarea Metodologiei-cadru de concurs pentru ocuparea posturilor didactice și de cercetare vacante din învățământul superior, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 457/2011;
- Hotărâre 902/2018 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și desfășurarea examenului de promovare în cariera didactică, pentru învățământul superior;
- Hotărârea nr. 1282/2007 pentru aprobarea normelor privind recunoașterea diplomelor, certificatelor și titlurilor de medic, de medic dentist, de farmacist, de asistent medical generalist și de moașă, eliberate de un stat membru al Uniunii Europene, de un stat aparținând Spațiului Economic European sau de Confederația Elvețiană;
- Hotărârea nr. 931/2010 privind desemnarea coordonatorilor sistemului de informare al pieței interne - IMI și pentru aprobarea normelor și procedurilor de cooperare administrativă prin intermediul IMI;
- Hotărârea nr. 556/2011 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Calificări; Hotărârea nr. 918/2013 privind aprobarea Cadrului național al calificărilor, cu modificări și completări;
- Hotărârea nr. 598/2017 pentru aprobarea Metodologiei de acreditare, evaluare periodică, organizare și funcționare a centrelor comunitare de învățare permanentă;
- HG nr. 453 din 4 mai 2011 privind implementarea Programului de schimburi pentru studii universitare în Europa Centrală (CEEPUS III);
- Hotărârea nr. 1424/2006 pentru aprobarea metodologiei-cadru de organizare a programelor de studii integrate, oferite de două sau mai multe universități, care conduc la obținerea de diplome comune.

Peste 150 ordine de ministru sunt aplicabile sau au valența de a fi aplicabile domeniului. Acestea reglementează *in extenso* aspecte de organizare a activităților din învățământul superior, pun în aplicare metodologii emise de forurile competente în exercitarea atribuțiilor legale sau adresează punctual probleme specifice etc. Astfel, sunt incluse aici ordine de ministru în măsură să genereze norme legale și nu ordine care vizează aspecte de ordin individual, de pildă cele prin care se retrage un titlu științific sau similar:

- Ordinul 6125/2016 privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare și desfășurare a examenelor de licență/diplomă și disertație;
- Ordinul 4945/2012 privind domeniile și programele de studii universitare de masterat evaluate de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior organizate în cadrul instituțiilor de învățământ superior; modificat prin Ordin nr. 5823/2012;
- Ordinul nr. 5376/2017 privind aprobarea domeniilor și specializărilor/programelor de studii universitare corelate cu sectoarele economice cu potențial de creștere în România;
- Ordinul nr. 5800 privind înregistrarea instituțiilor de învățământ superior acreditate din România în Sistemul de informare al pieței interne - IMI;
- Ordinul nr. 6251/2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea, desfășurarea și normarea activităților didactice la formele de învățământ la distanță și cu frecvență redusă la nivelul învățământului superior;
- Ordinul nr. 4945/2012 privind domeniile și programele de studii universitare de masterat evaluate de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior organizate în cadrul instituțiilor de învățământ superior;
- Ordinul 5272/2015 privind aprobarea Procedurii de aprobare a necesarului de formulare tipizate care atestă finalizarea studiilor;
- Ordinul 657/2014 pentru aprobarea Regulamentului privind regimul actelor de studii în sistemul de învățământ superior;
- Ordinul 5140/2019 pentru aprobarea Metodologiei privind mobilitatea academică a studenților;
- Ordinul nr. 6125/2016 privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare și desfășurare a examenelor de licență/diplomă și disertație;
- Ordinul 6121/2016 privind aprobarea Metodologiei de recunoaștere a actelor de studii de nivel licență, master sau postuniversitar eliberate de instituțiile acreditate de învățământ superior din străinătate;
- Ordinul nr. 5923/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind recunoașterea diplomei de doctor și a titlului de doctor în științe sau într-un domeniu profesional, obținute în străinătate;
- Ordin nr. 4697/2019 pentru aprobarea Metodologiei privind eliberarea adeverinței de conformitate a studiilor universitare cu prevederile Directivei 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale, cu modificările ulterioare, pentru cetățenii care au studiat în România, în scopul desfășurării activității didactice la nivel de învățământ superior în străinătate;

- Ordinul nr. 3199/2012 pentru aprobarea Metodologiei privind eliberarea pentru profesiile nereglementate în România a adeverinței de conformitate a studiilor cu prevederile Directivei 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale;
- Ordinul nr. 3677/2012 privind echivalarea și recunoașterea actelor de studii obținute în străinătate care nu corespund celor 3 cicluri de studii universitare tip Bologna implementate în România;
- Ordinul nr. 3223/2012 pentru aprobarea Metodologiei de recunoaștere a perioadelor de studii efectuate în străinătate;
- Ordinul nr. 6551/2011 privind documentele școlare și universitare oficiale care se întocmesc numai în limba română (in vigoare);
- Ordinul nr. 3619/2018 pentru aprobarea Metodologiei privind susținerea măsurilor compensatorii în vederea recunoașterii actelor de studii de nivel licență, master sau postuniversitar eliberate de instituții acreditate de învățământ superior din străinătate;
- Ordinul nr. 5146/2019 privind aprobarea aplicării generalizate a Sistemului european de credite transferabile;
- Ordin nr. 5436 din 2011 privind aprobarea Normelor metodologice pentru vizarea actelor de studii și a anexelor la actele de studii emise de instituțiile de învățământ superior din România (modificat prin Ordin nr. 3579/2012 și apoi Ordin 5530/2015 privind completarea Normelor metodologice pentru vizarea actelor de studii și a anexelor la actele de studii emise de instituțiile de învățământ superior din România);
- Ordinul nr. 6563/2011 pentru aprobarea Calendarului activităților prevăzute în Metodologia privind echivalarea pe baza ECTS/SECT a învățământului universitar de scurtă durată, realizat prin colegiul cu durată de 3 ani sau institutul pedagogic cu durată de 3 ani, cu ciclul I de studii universitare de licență, pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, aprobată prin Ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5.553/2011, sesiunea 2012, și a Calendarului activităților prevăzute în Metodologia privind recunoașterea și echivalarea competențelor profesionale dobândite formal, nonformal sau informal de către cadrele didactice care ocupă funcții de educatori/educatoare, institutori/institutoare, învățători/învățătoare, maestru-instructor, antrenor, în vederea ocupării funcției didactice de profesor pentru învățământul preșcolar, profesor pentru învățământul primar, profesor de instruire practică, respectiv profesor-antrenor în cluburile sportive școlare, palatele și cluburile copiilor, aprobată prin Ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5.484/2011, sesiunea 2012;
- Ordinul nr. 3344/2018 pentru aprobarea Calendarului activităților prevăzute în Metodologia privind echivalarea pe baza ECTS/SECT a învățământului universitar de scurtă durată, realizat prin colegiul cu durată de 3 ani sau institutul pedagogic cu durată de 3 ani, cu ciclul I de studii universitare de licență, pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, aprobată prin Ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5.553/2011, sesiunea 2017-2018;
- Ordinul nr. 5553/2011 pentru aprobarea Metodologiei privind echivalarea pe baza ECTS/SECT a învățământului universitar de scurtă durată, realizat prin colegiul cu durată de 3 ani sau institutul pedagogic cu durată de 3 ani, cu ciclul I de studii universitare de licență, pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar; modificat de Ordin nr. 4111/2012 și Ordin nr. 5120/2014;
- Ordinul nr. 6575/2011 pentru aprobarea Procedurii privind gestionarea și eliberarea atestatelor de echivalare pe baza ECTS/SECT a învățământului universitar de scurtă durată, realizat prin colegiul cu durată de 3 ani sau institutul pedagogic cu durată de 3 ani, cu ciclul I de studii universitare de licență, pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, și a Procedurii privind gestionarea și eliberarea atestatelor de recunoaștere și echivalare a competențelor dobândite formal, nonformal și informal de către cadrele didactice care ocupă funcții de educatori/educatoare, institutori/institutoare, învățători/învățătoare, maestru-instructor, antrenor, în vederea ocupării funcției didactice de profesor pentru învățământul preșcolar, profesor pentru învățământul primar, profesor de instruire practică, respectiv profesor-antrenor în cluburile sportive școlare, palatele și cluburile copiilor;
- Ordinul nr. 5480/2015 pentru aprobarea Calendarului activităților prevăzute în Metodologia privind echivalarea pe baza ECTS/SECT a învățământului universitar de scurtă durată, realizat prin colegiul cu durată de 3 ani sau institutul pedagogic cu durată de 3 ani, cu ciclul I de studii universitare de licență, pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar, aprobată prin Ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5.553/2011, sesiunea 2015-2016;
- Ordinul nr. 3753/2011 privind aprobarea unor măsuri tranzitorii în sistemul național de învățământ;

- Ordinul nr. 3475/2017 pentru aprobarea Metodologiei de înscriere și înregistrare a calificărilor din învățământul superior în Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior (RNCIS);
- Ordinul nr. 3023/2018 privind controlul standardelor de pregătire profesională și înregistrarea acestora în Registrul Național al Calificărilor Profesionale din Educație (RNCPE);
- Ordinul nr. 3782/2015 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini din state terțe UE în unitățile de învățământ preuniversitar/instituțiile de învățământ superior acreditate/autorizate provizoriu, în anul școlar/universitar 2015-2016;
- Ordinul nr. 4868/2006 privind suplimentul la diplomă;
- Ordinul nr. 5289/2008 privind diploma de licență și suplimentul la diplomă;
- Ordinul nr. 3841/2012 pentru aprobarea condițiilor privind organizarea masterului didactic;
- Ordinul nr. 6102/2016 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat;
- Ordinul nr. 6153/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind autorizarea, acreditarea și evaluarea periodică a școlilor doctorale, pe domenii;
- Ordinul nr. 5140/2019 pentru aprobarea Metodologiei privind mobilitatea academică a studenților;
- Ordinul nr. 3200/2019 privind Metodologia de evaluare a studiilor universitare de doctorat și a sistemelor de criterii, standarde și indicatori de performanță;
- Ordinul nr. 3100/2019 privind înființarea domeniilor de doctorat în cadrul instituțiilor organizatoare de studii universitare de doctorat;
- Ordinul nr. 5382/2016 privind funcționarea școlilor doctorale în anul universitar 2016-2017;
- Ordinul nr. 4154/2018 privind înființarea domeniilor de doctorat în cadrul instituțiilor organizatoare de studii universitare de doctorat;
- Ordinul 5125/2015 privind aprobarea de noi domenii în cadrul școlilor doctorale organizate în instituțiile de învățământ superior, organizatoare de studii universitare de doctorat;
- Ordinul nr. 4210/2018 privind înființarea domeniilor de doctorat în cadrul Academiei Române;
- Ordinul nr. 4970/2012 privind alocarea granturilor doctorale în vederea admiterii la studii universitare de doctorat în anul universitar 2012-2013; în vigoare;
- Ordinul nr. 6102/2016 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea admiterii în ciclurile de studii universitare de licență, de master și de doctorat;
- Ordin nr. 3329/2018 privind stabilirea cuantumului burselor pentru studenții doctoranzi înmatriculați la studii universitare de doctorat finanțate de la bugetul de stat cu bursă, la formă de învățământ cu frecvență, în instituțiile de învățământ superior de stat;
- Ordinul nr. 5110/2018 privind aprobarea standardelor naționale minime pentru acordarea titlului de doctor;
- Ordinul nr. 5921/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind recunoașterea automată, de către instituțiile de învățământ superior, respectiv instituțiile organizatoare de studii universitare de doctorat din România, a calității de conducător de doctorat obținute în instituții de învățământ universitar acreditate din străinătate;
- Ordinul nr. 4982/2013 privind activitatea de conducere de doctorat;
- Ordinul nr. 3267/2007 privind luarea măsurii prevăzute la art. 170 alin. (1) lit. B din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, urmare a soluționării unor sesizări referitoare la nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la existența plagiatului în cadrul tezei de doctorat;
- Ordinul nr. 3121/2015 privind organizarea și desfășurarea procesului de obținere a atestatului de abilitare;
- Ordinul 4750/2019 privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare și înregistrare a programelor postuniversitare de către instituțiile de învățământ superior;
- Ordinul nr. 5191/2019 privind aprobarea listei instituțiilor de învățământ superior acreditate care pot organiza Programul de formare psihopedagogică în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică, în anul universitar 2019-2020;
- Ordinul nr. 3850/2017 pentru aprobarea Metodologiei-cadru de organizare a programelor de formare psihopedagogică în cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică;
- Ordinul nr. 5415/2016 al ministrului educației naționale și cercetării științifice pentru aprobarea Procedurii privind recunoașterea programelor de formare psihopedagogică finalizate în statele membre ale Uniunii Europene, în statele semnatare ale acordului privind Spațiul Economic

European sau în Confederația Elvețiană, în vederea continuării studiilor sau desfășurării activității didactice în România;

- Ordinul nr. 4046/2018 privind aprobarea Metodologiei-cadru pentru recunoașterea parțială a studiilor absolvenților școlilor sanitare postliceale, cu diplomă de bacalaureat, în vederea continuării studiilor în învățământul superior medical, la programele de studii universitare de licență "Asistență medicală generală";
- Ordinul nr. 144/2012 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind transferul studenților înmatriculați în cadrul programelor de studii universitare de licență în instituțiile de învățământ superior militar; modificat de Ordinul nr. 12/2018;
- Ordinul 58/2013 pentru aprobarea Instrucțiunilor privind corpul instructorilor militari;
- Ordinul nr. 19/2016 pentru aprobarea Normelor de aplicare în Ministerul Apărării Naționale a prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 27/2014 privind finanțarea instituțiilor de învățământ superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională;
- Ordinul 6154/2016 privind aprobarea Metodologiei de reglementare a activităților desfășurate de către agențiile de asigurare a calității din străinătate, înregistrate în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR), pe teritoriul României;
- Ordinul nr. 6156/2016 privind organizarea și desfășurarea anului pregătitor de limbă română pentru cetățenii străini;
- Ordinul Ministrului economiei, comerțului și turismului nr. 287/2015 modificat prin Ordinul Viceprim-ministrului, ministrului economiei, comerțului și relațiilor cu mediul de afaceri nr. 289/2016;
- Ordinul 3128/2019 privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2019*);
- Ordinul nr. 3129/2019 privind aprobarea Metodologiei de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a instituțiilor de învățământ superior de stat;
- Ordinul 6153/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind autorizarea, acreditarea și evaluarea periodică a școlilor doctorale, pe domenii;
- Ordinul 4945/2012 privind domeniile și programele de studii universitare de masterat evaluate de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior organizate în cadrul instituțiilor de învățământ superior;
- Ordinul 3353/2018 privind aprobarea de noi domenii în cadrul școlilor doctorale organizate în instituțiile organizatoare de studii universitare de doctorat acreditate;
- Ordinul nr. 146/2014 privind aprobarea Procedurii specifice de evaluare externă periodică a domeniilor de studii universitare de master acreditate;
- Ordinul nr. 5751/2015 privind publicarea Procedurii de selectare, prin concurs, a membrilor Consiliului Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior;
- Ordinul nr. 6154/2016 privind aprobarea Metodologiei de reglementare a activităților desfășurate de către agențiile de asigurare a calității din străinătate, înregistrate în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR), pe teritoriul României;
- Ordinul 1168/2017 / 492/2018 / 3024/2018 / 3337/2017 privind încadrarea în activitatea de creare de programe pentru calculator;
- Ordinul 650/2014 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor de consiliere și orientare în carieră în sistemul de învățământ superior din România;
- Ordinul nr. 3714/2018 privind aprobarea Regulamentului de organizare, funcționare și operaționalizare a Registrului Matricol Unic al Universităților din România cu modificări și completări;
- Ordinul nr. 5568 din 18.10.2016 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Agenției de Credite și Burse de Studii;
- Ordinul 3088 din 25.01.2012 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Agenției de Credite și Burse de Studii (**nepublicat M.O.**);
- Ordin nr. 3914/2011 privind aprobarea cuantumului tarifelor percepute de Agenția de Credite și Burse de Studii, începând cu anul 2011;
- Ordinul 3666 din 30 martie 2012 privind aprobarea Codului drepturilor și obligațiilor studentului;
- Ordinul nr. 3111/2018 privind modificarea anexei la Ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5.052/2012 pentru aprobarea Normelor metodologice privind alocarea de fonduri de la bugetul de stat instituțiilor de învățământ superior de stat pentru organizarea și

desfășurarea activităților extracurriculare - științifice, tehnice, cultural-artistice și sportive naționale, precum și a celor pentru studenții capabili de performanțe;

- Ordinul 3694/2019 privind constituirea și utilizarea fondului pentru finanțarea situațiilor speciale care nu pot fi integrate în formula de finanțare a instituțiilor de învățământ superior de stat, pentru anul 2019;
- Ordinul 3130/2019 pentru aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare destinate subvențiilor câmine-cantine pentru instituțiile de învățământ superior de stat din România;
- Ordinul nr. 5114/2014 privind aprobarea Metodologiei de organizare, desfășurare și finalizare a programului special de revalorizare a formării inițiale de asistent medical generalist, dobândită anterior datei de 1 ianuarie 2007, pentru absolvenții învățământului postliceal sanitar;
- Ordinul 3131/2019 metodologie alocare fonduri subvenție transport public local suprafață studenți;
- Ordinul 5515/2017 modalitate transmitere date conform HG 42/2017;
- Ordinul 3933/2017 privind aprobarea termenelor de plată și a modalităților de raportare a cuantumului de 5% din încasările în valută provenite din taxele achitate de studenții și cursanții străini instituțiilor de învățământ superior de stat;
- Ordinul 3751/2015 de aprobare a Metodologiei-cadru referitoare la procesul de stabilire și de alegere a structurilor și funcțiilor de conducere la nivelul instituțiilor din sistemul național de învățământ superior;
- Ordinul nr. 3666/2012 privind aprobarea Codului drepturilor și obligațiilor studentului;
- Ordinul nr. 2456/M.13/537/C/2220/161/3097/304/740 din 2015/2016 al ministrului afacerilor externe, al ministrului apărării naționale, al ministrului justiției, al ministrului culturii, al ministrului afacerilor interne, al ministrului educației naționale și cercetării științifice, al ministrului sănătății și al ministrului mediului, apelor și pădurilor privind aprobarea Regulamentului de funcționare a Comisiei Naționale de Drept Internațional Umanitar;
- Ordinul 5462/2018 privind aprobarea listei universităților de prestigiu din alte state;
- Ordinul 3619/2018 pentru aprobarea Metodologiei privind susținerea măsurilor compensatorii în vederea recunoașterii actelor de studii de nivel licență, master sau postuniversitar eliberate de instituții acreditate de învățământ superior din străinătate;
- Ordinul 5037/2013 privind corespondența între domeniile de studii universitare de doctorat/masterat, domeniile de studii universitare de doctorat și domeniile de doctorat;
- OMENCS 5804/23.11.2016 Regulamentului de organizare și funcționare, a statului de funcții și a organigramei Unității Executive pentru Finanțarea învățământului superior, a cercetării, dezvoltării și inovării;
- Ordinul 3921/2018 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior;
- Ordinul 3330/2018 din 14 martie 2018 privind aprobarea componentei nominale a Consiliului Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior, modificat prin Ordinul 3001/2019;
- Ordinul 3897/2017 pentru modificarea Regulamentului de organizare și funcționare al Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare, aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice nr. 3.482/2016;
- Ordinul 3485/2016 privind lista programelor recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și utilizate la nivelul instituțiilor de învățământ superior organizatoare de studii universitare de doctorat și al Academiei Române, în vederea stabilirii gradului de similitudine pentru lucrările științifice;
- Ordin nr. 3615/2017 privind numirea comitetelor de selecție care analizează aplicațiile depuse și propune completarea CNATDCU;
- Ordinul nr. 3482/2016 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare;
- Ordinul 4106/2016 privind componența nominală a Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (cu modificări și completări ulterioare);
- Ordinul 213/2017 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Consiliului Național al Cercetării Științifice, precum și a componentei nominale a acestuia;
- Ordinul 212/2017 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Colegiului Consultativ pentru Cercetare-Dezvoltare și Inovare, precum și a componentei nominale a acestuia;
- Ordinul nr. 4403/2015 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (cu modificări și completări ulterioare);

- Ordinul 4275/2019 din 14 iunie 2019 privind aprobarea componenței Consiliului Național pentru Finanțarea Învățământului Superior în mandatul 2019 - 2023;
- Ordinul nr. 4626/2005 privind aprobarea Metodologiei de recuperare a documentelor pierdute, distruse ori deteriorate și de taxare a serviciilor și a nerespectării termenelor de restituire a publicațiilor împrumutate din bibliotecile cuprinse în rețeaua învățământului, precum și a Precizărilor privind calculul valoric al acestor documente;
- Ordinul nr. 2338/2004 privind aprobarea Regulamentului pentru împrumutul interbibliotecar;
- Ordinul nr. 2062/2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestionarea și inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice (art. 11, alin 2, lit. a);
- Ordinul nr. 2428/2013 pentru stabilirea personalului împuternicit să constate contravenții și să aplice amenzi prevăzute de Legea nr. 111/1995 privind Depozitul legal de documente, precum și pentru aprobarea modelului legitimației persoanelor împuternicite și a modelelor proceselor-verbale de constatare și sancționare a contravențiilor;
- Ordinul nr. 4783/2017 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului de etică și management universitar;
- Ordinul 5552/ 29 noiembrie 2017 privind componența Consiliului de etică și management universitar (cu modificări și completări ulterioare);
- Ordinul 5873/2015 pentru abrogarea Ordinului ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului, interimar, nr. 4.393/2012 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării;
- Ordinul 211/2017 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării – CNECSDTI, precum și a componenței nominale a acestuia;
- Ordinul nr. 5473/2017 pentru aprobarea Metodologiei privind evaluarea anuală a activității cluburilor sportive universitare și a fluxurilor aferente procesului de alocare a subvențiilor de la bugetul de stat pentru cluburile sportive studențești din subordinea Ministerului Educației Naționale și din subordinea instituțiilor de învățământ superior de stat;
- Ordinul nr. 5473/2017 pentru aprobarea Metodologiei privind evaluarea anuală a activității cluburilor sportive universitare și a fluxurilor aferente procesului de alocare a subvențiilor de la bugetul de stat pentru cluburile sportive studențești din subordinea Ministerului Educației Naționale și din subordinea instituțiilor de învățământ superior de stat;
- Ordinul 3956/2019 privind stabilirea modalității de acordare a voucherelor de vacanță pentru unitățile/instituțiile de învățământ de stat, Ministerul Educației Naționale și alte unități/instituții din subordinea/coordonarea acestuia;
- Ordinul nr. 672/2014 privind transferul de locuri între cicluri de studii universitare și numărul de locuri - granturi de studii (anul I) finanțate de la bugetul de stat din instituțiile de învățământ superior de stat, pentru anul universitar 2014-2015;
- Ordinul 4004/2019 din 14 mai 2019 privind metodologia de calcul și plată a sumelor reprezentând daune-interese moratorii sub forma dobânzii legale prevăzute în titlurile executorii, pentru personalul din unitățile/instituțiile de învățământ de stat, Ministerul Educației Naționale și alte unități din subordinea/coordonarea acestuia, în anul 2019;
- Ordinul 4196/2018 pentru aprobarea Metodologiei privind acordarea gradației de merit personalului didactic auxiliar din bibliotecile centrale universitare;
- Ordinul nr. 5454/2018 privind corelarea prin transfer a numărului de locuri între cicluri de studii universitare și numărul de locuri - granturi de studii (anul I) finanțate de la bugetul de stat din instituțiile de învățământ superior de stat, pentru anul universitar 2018-2019;
- Ordinul nr. 3822/2015 pentru aprobarea schemei de ajutor de stat "Finanțarea activităților de cercetare-dezvoltare și inovare (CDI) și a investițiilor în CDI prin Programul operațional Competitivitate (POC)";
- Ordinul nr. 3823/2015 pentru aprobarea schemei de ajutor de minimis "Ajutor de minimis pentru sprijinirea START-UP-urilor și SPIN-OFF-urilor inovatoare" aferentă Programului operațional Competitivitate (POC);
- Ordinul 3392/2017 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat, învățământ cu frecvență;

- Ordinul nr. 4507/2018 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 235/2010 pentru acordarea burselor de merit olimpic internațional elevilor premiați la olimpiadele școlare internaționale;
- Ordinul nr. 1759/2004 pentru aprobarea Instrucțiunilor de aplicare a Legii nr. 376/2004 privind bursele private;
- Ordinul 3900/A10/2046/C/129/2017 din 16 mai 2017 privind aprobarea Metodologiei de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul preuniversitar de stat din România, pe locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă, respectiv fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă începând cu anul școlar 2017 - 2018 și a Metodologiei de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul superior de stat din România, pe locuri de studii fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă, respectiv fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă începând cu anul universitar 2017 - 2018;
- OMEN nr. 4858/2017 privind aprobarea condițiilor de promovare și mobilitate academică internă a bursierilor statului român înmatriculați la studii în instituțiile de învățământ superior din România;
- OMEN nr. 4294/2017 privind aprobarea procedurii de școlarizare a românilor de pretutindeni în învățământul preuniversitar și superior de stat și particular acreditat din România, pe locuri de studii cu taxă în lei, începând cu anul școlar/universitar 2017-2018;
- OMEN nr. 4369/2017 privind scutirea de la plata taxelor de înscriere, de procesare a dosarului, de înmatriculare, pentru testarea competențelor lingvistice de limbă română, de susținere a concursului de admitere la doctorat și a probelor specifice de aptitudini a candidaților la bursele oferite de statul român;
- Ordinul nr. 3473/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini începând cu anul școlar/universitar 2017-2018;
- Ordinul nr. 3236/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini pe locuri fără plata taxelor de școlarizare și cu bursă și pe locuri fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă, în instituțiile de învățământ superior de stat acreditate;
- Ordinul nr. 3775/2016 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini pe locuri fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă, în instituțiile de învățământ superior de stat acreditate;
- Ordinul 5115/2019 privind aprobarea Procedurii pentru reglementarea modului de avizare a închirierii bunurilor imobile, temporar disponibile, aflate în proprietatea publică a statului și administrarea Ministerului Educației Naționale, în vederea aprobării închirierii acestor bunuri prin hotărâre a Guvernului;
- Ordinul 6419/2858/2011 privind aprobarea Nomenclatorului general de funcții didactice și de cercetare auxiliare din învățământul superior;
- Ordinul 5922/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind recunoașterea automată, de către instituțiile de învățământ superior, a funcțiilor didactice din învățământul universitar obținute în instituții de învățământ universitar acreditate din străinătate;
- Ordinul nr. 5481/2015 pentru aprobarea Regulamentului privind regimul atestatelor de formare continuă a personalului didactic;
- Ordinul nr. 3058/943/2018 privind reglementarea funcțiilor cu statut de personal didactic auxiliar care nu se regăsesc în anexa I "Familia ocupațională de funcții bugetare Învățământ" la Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice;
- Ordinul nr. 6129/2016 privind aprobarea standardelor minime necesare și obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învățământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare, a calității de conducător de doctorat și a atestatului de abilitare;
- Ordinul nr. 5559/2011 pentru aprobarea Normelor metodologice privind efectuarea concediului de odihnă al personalului didactic din învățământ; modificat prin Ordin nr. 5411/2012;
- Ordinul nr. 4492/2005 privind promovarea eticii profesionale în universități; Ordinul nr. 5446/2016 privind încadrarea în gradul I, respectiv în gradul II a instituțiilor de învățământ superior de stat în vederea stabilirii cuantumului salariilor de bază pentru funcțiile didactice și didactice auxiliare de conducere;
- Ordinul nr. 177/2016 privind activitatea de management resurse umane în unitățile militare ale Ministerului Afacerilor Interne;
- Ordinul nr. 695/2016 privind aprobarea Procedurii de acordare a accesului, pe baza recunoașterii automate a experienței profesionale, pentru persoanele care doresc să exercite în România

activitățile cuprinse în anexa IV la Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale;

- Ordinul nr. 4543/2004 pentru aprobarea Procedurii de evaluare și certificare a competențelor profesionale obținute pe alte căi decât cele formale;
- Ordinul nr. 5658/2018 privind nominalizarea Autorității Naționale pentru Calificări în calitate de punct național de contact pentru recunoașterea calificărilor și pentru cererile, întrebările și comunicările referitoare la European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO) - Clasificarea europeană a aptitudinilor, competențelor, calificărilor și ocupațiilor;
- OMEN nr. 5520/2017 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Autorității Naționale pentru Calificări;
- Ordinul nr. 1151/4115/2018 privind Lista specializărilor și a perfecționărilor pentru care furnizorii de formare profesională a adulților au dreptul să organizeze programe de formare profesională finalizate cu certificate de absolvire cu recunoaștere națională pentru absolvenții de studii universitare;
- Ordinul nr. 3597/2013 privind aprobarea criteriilor necesare desemnării reprezentanților instituțiilor membre, respectiv nominalizării membrilor Consiliului Național al Calificărilor, organ consultativ al Autorității Naționale pentru Calificări;
- Ordinul nr. 5414/2016 pentru aprobarea Metodologiei privind eliberarea adeverinței de conformitate a studiilor cu prevederile Directivei 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale și a adeverinței privind certificarea competențelor pentru profesia de cadru didactic, pentru cetățenii care au studiat în România, în vederea desfășurării activității didactice în străinătate;
- Ordinul nr. 35/3112 din 26 ianuarie 2004 pentru aprobarea Nomenclatorului calificărilor pentru care se pot organiza programe finalizate cu certificate de calificare;
- Ordinul nr. 3712/1721/2018 privind aprobarea Metodologiei de elaborare, validare, aprobare și gestionare a standardelor ocupaționale și a modelului de standard ocupațional; Ordinul nr. 5039/2126/2018 privind aprobarea corespondenței dintre nivelurile Cadrului național al calificărilor, actele de studii/calificare ce se eliberează, tipul de programe de educație și formare profesională din România prin care pot fi dobândite nivelurile de calificare, nivelurile de referință ale Cadrului european al calificărilor, precum și condițiile de acces corespunzătoare fiecărui nivel de calificare; Ordinul nr. 3629/2018 privind aprobarea Metodologiei pentru stabilirea criteriilor și procedurilor de evaluare și certificare ale evaluatorilor de competente profesionale, evaluatorilor de evaluatori și evaluatorilor externi; Ordinul nr. 3894/823/2019 pentru aprobarea Instrucțiunilor specifice privind acreditarea și evaluarea periodică a centrelor comunitare de învățare permanentă; Ordinul nr. 3742/2016 privind aprobarea modelului Suplimentului descriptiv la certificatul de calificare/certificatul de calificare profesională, EUROPASS; Ordinul 1804/4469/2012; Ordinul nr. 3952/2012 pentru reglementarea unor măsuri privind finalizarea studiilor în învățământul superior pentru situațiile prevăzute la art. 361 alin. (4) și (5) din Legea educației naționale nr. 1/2011; Ordinul nr. 4342/2015 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea învățământului terțiar nonuniversitar, organizat la nivelul colegiilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate.

II. ANALIZA INVESTIȚIILOR DIN FESI ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR (2007-2016)

Au fost prelucrate (masiv) și agregate datele privind investițiile din fonduri structurale în învățământul superior din perioada 2007-2016. Au fost construite șapte vizualizări agregate comprehensive:

F1: Descrie peisajul general al fondurilor structurale 2007-2013 (cu proiecte și linii de finanțare prelungite până în 2016). Conține informația despre numărul proiectelor finanțate prin fiecare operațiune și bugetul total - care reprezintă bugetul planificat, aprobat pentru fiecare proiect și - să îi spunem și așa - estimarea, ambiția aplicantului. În peisajul general sunt evidențiate investițiile în învățământul superior - ca subiect al finanțării i.e. din perspectiva obiectului fiecărei operațiuni; în cazul operațiunilor care au adresat parțial subiectul (ex. *infrastructură educațională*, POR - prin care au fost finanțate preponderent infrastructuri preuniversitare), proiectele pentru învățământ superior au fost identificate prin prisma titlurilor și beneficiarilor.

Are beneficiul de a pune finanțarea învățământului superior în contextul general și, secundar, de a reprezenta vizual informația agregată despre toate investițiile din fonduri structurale din România.

F2: Reprezintă un fragment al F1 - focalizare vizuală exclusivă asupra primei cincimi a graficului -, cu scopul de a facilita vizualizarea operațiunilor cu bugete totale aprobate foarte mici în raport cu arhitectura graficului.

F3: Pentru că F1 prezintă bugetele totale, cele planificate, F3 arată gradul de rambursare a fondurilor - păstrând evidențierea investițiilor în învățământ superior. A fost aleasă abordarea graficelor pereche F1-F3 (bugete totale - grad de rambursare) în detrimentul reprezentării de la bun început, în F1, a bugetelor rambursate, pentru a ilustra diferența dintre planificare - așteptări și realitatea din 2016, rezultatul final.

F4: Pentru că investiția totală în învățământ superior conține, adițional la proiectele finanțate prin operațiuni care au adresat subiectul (proiecte „de învățământ superior”), și proiecte finanțate prin alte operațiuni, accesate de instituții din sistem (proiecte „ale beneficiarilor din învățământ superior”), F4 descrie acest peisaj agregat adăugând investițiile suplimentare la cele evidențiate anterior - și agregă reprezentările vizuale din F1 și F3 (bugete totale și grad de rambursare) pentru operațiunile noi (cele accesate de instituții din sistem).

Beneficiarii proiectelor adăugate aici sunt doar universități de stat și instituțiile administrației publice centrale din domeniu (ministerul educației, ARACIS, ANC și UEFISCDI), deoarece structura și categoriile bazei de date nu permit identificarea altor beneficiari din sistem (ex. universități private).

F4-F7 conțin exclusiv informații despre investițiile (agregate) în învățământ superior - reprezentate în F4.

F5: Prezintă informațiile la un nivel diferit de agregare față de F6 - mai centralizat și cu detalii suplimentare.

F6: Scoate în evidență localitățile în care au fost implementate proiectele pentru că, în fapt, fiecare județ a fost reprezentat de o singură localitate; cu excepția județelor Hunedoara (Petroșani) și Ilfov (Voluntari), proiectele au fost implementate doar în orașele reședință de județ.

F7: Prezintă ,valurile' de proiecte (anii în care au fost demarate) și ,încărcarea' programelor operaționale (anii în care au fost derulate proiectele).

Graficele sunt construite pe baza celor mai recente date așa cum au fost prezentate public pe data.gov.ro.

Baza de date nu conține și informații despre partenerii din proiecte. Cu acele informații disponibile, graficele ar fi fost mai bogate, mai sugestive, în final - mai exacte.

Fonduri Structurale 2007-2013

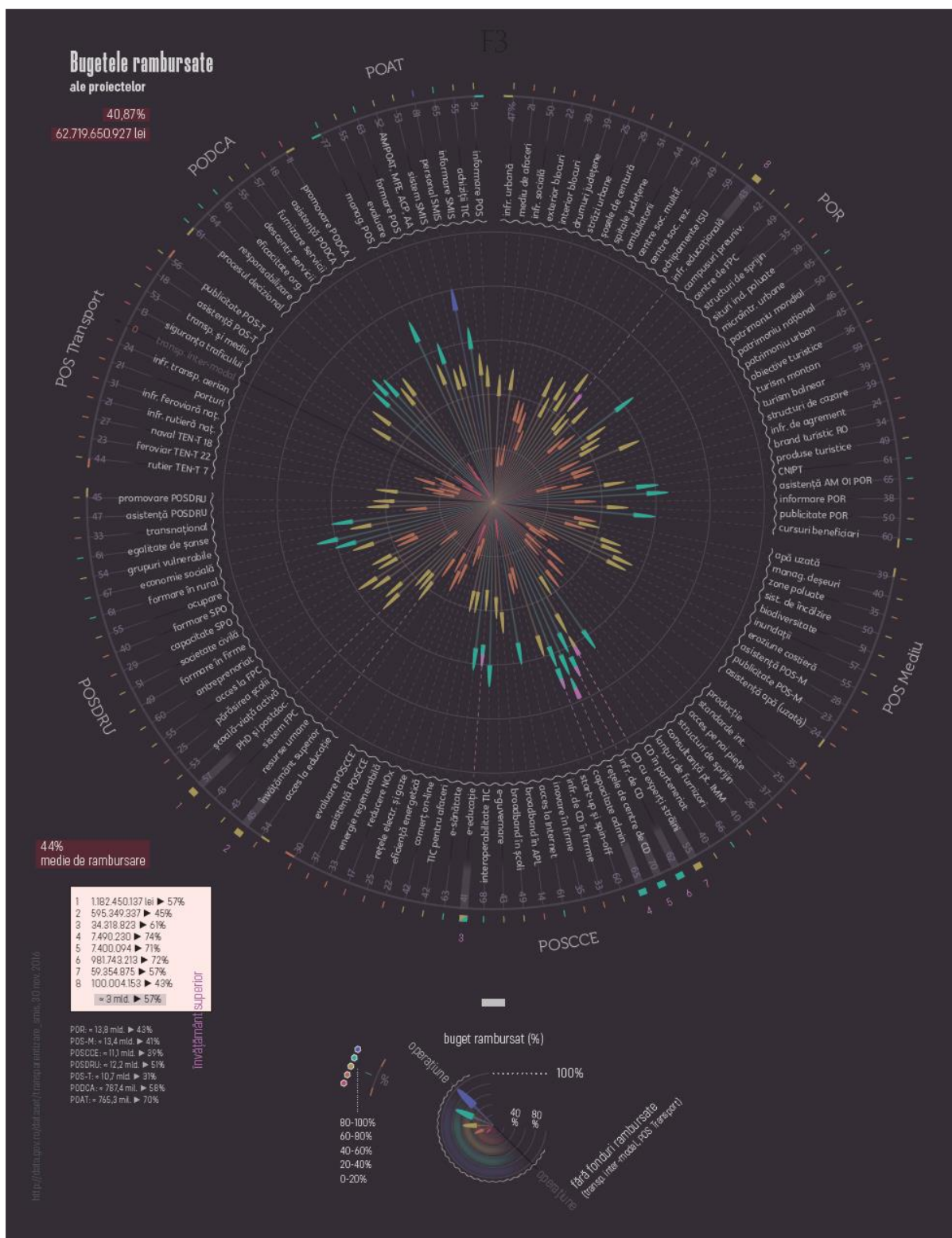
16

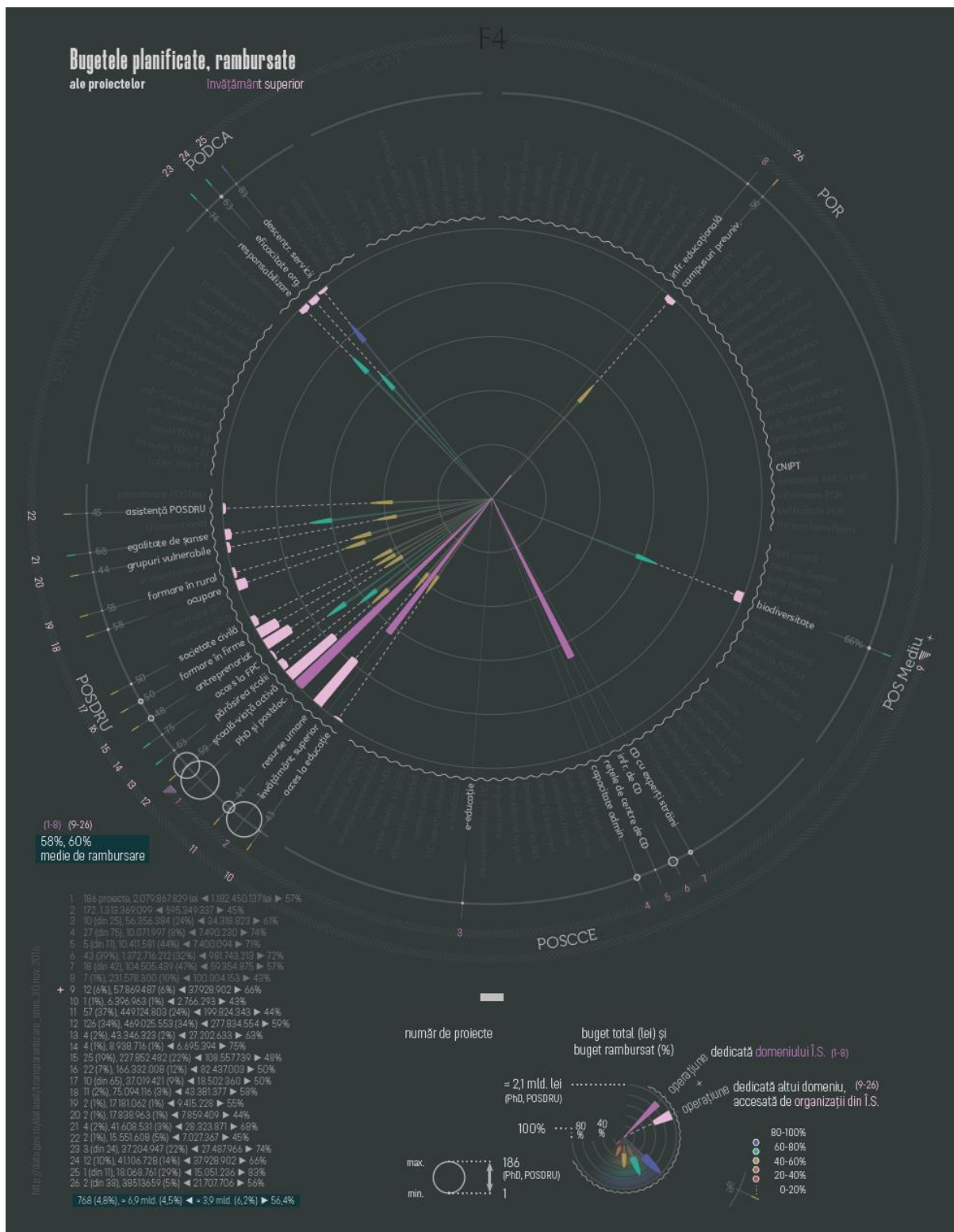
Programul Operațional Regional	axă prioritară	domeniu de intervenție	oportunitate	Programul Operațional Regional	axă prioritară	domeniu de intervenție	oportunitate	Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice	axă prioritară	domeniu de intervenție	oportunitate	Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane	axă prioritară	domeniu de intervenție	oportunitate
	1	1	Reabilitarea infrastructurii urbane și îmbunătățirea serviciilor urbane, inclusiv transportul urban		1	1	infr. urbană		1	1	Srijin pentru consolidarea și modernizarea sectorului productiv prin investiții tangibile și intangibile		1	1	Acces la educație și formare profesională inițială de calitate
	1	2	Dezvoltarea durabilă a mediului de afaceri		1	2	mediu de afaceri		1	2	Srijin pentru implementarea standardelor internaționale		1	2	Calitate în învățământul superior
	2	1	Reabilitarea infrastructurii sociale, inclusiv a locuințelor sociale		2	1	infr. socială		2	1	Srijin pentru accesul pe noi piețe și internaționalizare		2	1	Dezvoltarea resurselor umane în educație și formare profesională
	2	2	Lucrări la spațiile exterioare ale blocului/ scării de bloc		2	2	exterior blocuri		2	2	Dezvoltarea unor structuri de srijin al afacerilor de dimensiune națională și internațională		2	2	Calitate în formarea profesională continuă
	2	3	Reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene		2	3	interior blocuri		2	3	Srijin pentru consultanță pentru IMM-uri		2	3	Programe doctorale și post-doctorale în srijinul cercetării
	3	1	Reabilitarea și modernizarea rețelei de străzi urbane		3	1	drumuri județene		3	1	Srijin pentru integrarea întreprinderilor în lanțuri de furnizori și clustere		3	1	Tranziția de la școală la viață activă
	3	2	Reabilitarea, modernizarea și echiparea spitalelor județene		3	2	străzi urbane		3	2	Proiecte de cercetare-dezvoltare în parteneriat între universități/instituiții de cercetare și întreprinderi		3	2	Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii
	3	3	Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea ambulatoriilor (din spitale și de specialitate)		3	3	șosele de centură		3	3	Proiecte CD de înalt nivel științific la care vor participa specialiști din străinătate		3	3	Acces și participare la FPC
	3	4	Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea clădirilor pentru centre sociale multifuncționale		3	4	spitale județene		3	4	Dezvoltarea infrastructurii de CD existente și crearea de noi infrastructuri de CD (laboratoare, centre de cercetare)		3	4	Promovarea culturii antreprenoriale
	3	5	Reabilitarea, modernizarea și echiparea clădirilor pentru centre sociale rezidențiale		3	5	ambulatorii		3	5	Dezvoltarea unor rețele de centre de CD, coordonate la nivel național și racordate la rețele europene și internaționale de profil - GRID, GEANT		3	5	Formare și srijin pentru întreprinderi și angajați pentru promovarea adaptabilității
	4	1	Achiziționarea de vehicule și echipamente specifice pentru intervenții în situații de urgență		4	1	centre soc. multif.		4	1	Dezvoltarea infrastructurii de CD a întreprinderilor, cu crearea de noi locuri de muncă pentru CD		4	1	Dezvoltarea parteneriatelor și încurajarea inițiativelor pentru partenerii sociali și societatea civilă
	4	2	Reabilitarea, modernizarea și echiparea infrastructurii educaționale preuniversitare și universitare		4	2	centre soc. rez.		4	2	Dezvoltarea infrastructurii de CD a întreprinderilor, cu crearea de noi locuri de muncă pentru CD		4	2	
	4	3	Crearea și dezvoltarea campusurilor preuniversitare		4	3	echipamente ISU		4	3	Promovarea inovației în cadrul întreprinderilor		4	3	
	4	4	Reabilitarea, modernizarea și echiparea centrelor de formare profesională continuă		4	4	infr. educațională		4	4	Srijin pentru start-up-urile și spin-off-urile inovative		4	4	
	5	1	Crearea și dezvoltarea diferitelor tipuri de structuri regionale/ locale de srijinire a afacerilor		5	1	campusuri preuniv.		5	1	Dezvoltarea infrastructurii de CD a întreprinderilor, cu crearea de noi locuri de muncă pentru CD		5	1	
	5	2	Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități		5	2	centre de FPC		5	2	Srijin pentru accesul la internet și la serviciile conexe		5	2	
	5	3	Srijinirea dezvoltării microîntreprinderilor din mediul urban		5	3	structuri de srijin		5	3	Srijin pt APL pt realizarea rețelelor broadband și PAPI în zonele de esec al pieței		5	3	
	6	1	Restaurarea, protejarea și conservarea patrimoniului cultural mondial și modernizarea infrastructurii conexe		6	1	situri ind. poluate		6	1	Sustinererea conectării unităților școlare la internet prin conexiuni broadband		6	1	
	6	2	Restaurarea, protejarea și conservarea patrimoniului cultural național cu potențial turistic și modernizarea infrastructurii conexe, în scopul introducerii în circuitul turistic		6	2	microlintr. urbane		6	2	Sustinererea implementării de soluții de e-guvernare și asigurarea conexiunii la broadband, acolo unde este necesar		6	2	
	6	3	Restaurarea, protejarea și conservarea patrimoniului cultural din mediul urban		6	3	patrimoniu mondial		6	3	Implementarea de sisteme TIC în scopul creșterii interoperabilității sistemelor informatice și asigurarea conexiunii la broadband, acolo unde este necesar		6	3	
	7	1	Amenajarea obiectivelor turistice naturale cu potențial turistic		7	1	patrimoniu național		7	1	Sustinererea implementării de aplicații de e-educatie și asigurarea conexiunii la broadband, acolo unde este necesar		7	1	
	7	2	Valorificarea potențialului turistic montan prin construirea infrastructurii necesare		7	2	patrimoniu urban		7	2	Sustinererea implementării de soluții de e-sanatate și asigurarea conexiunii la broadband, acolo unde este necesar		7	2	
	7	3	Dezvoltarea turismului balnear		7	3	obiective turistice		7	3	Srijin pentru sisteme TIC integrate și alte aplicații electronice pentru afaceri		7	3	
	7	4	Reabilitarea, modernizarea și extinderea structurilor de cazare precum și a utilitatilor aferente		7	4	turism montan		7	4	Srijin pentru dezvoltarea sistemelor de comerț electronic și a altor soluții on-line pentru afaceri		7	4	
	7	5	Crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilitatilor aferente		7	5	turism balnear		7	5	Srijinirea investițiilor în instalații de echipamente pentru întreprinderi din industrie, care să conducă la economii de energie, în scopul îmbunătățirii eficienței energetice		7	5	
	7	6	Crearea unei imagini pozitive a României prin definirea și promovarea brandului turistic național		7	6	structuri de cazare		7	6	Srijinirea investițiilor în extinderea și modernizarea rețelelor de transport al energiei electrice și gazelor naturale		7	6	
	7	7	Dezvoltarea și consolidarea turismului intern prin srijinirea promovării produselor turistice		7	7	infr. de agrement		7	7	Investiții în instalații de desulfurare a gazelor de ardere, arzătoare cu NOx redus și filtre pentru instalațiile mari de ardere din grupuri modernizate / rețehnologizate		7	7	
	7	8	Crearea centrelor naționale de informare și promovare turistică (CNIPT) și dotarea acestora		7	8	brand turistic RO		7	8	Srijinirea investițiilor în modernizarea și realizarea de noi capacități de producere a energiei electrice și termice, prin valorificarea resurselor energetice regenerabile		7	8	
	8	1	Srijinirea Autorității de Management și a Organismelor Intermediere pentru implementarea POR		8	1	produse turistice		8	1	Srijin pentru managementul, implementarea, monitorizarea și controlul POS CCE		8	1	
	8	2	Crearea unui sistem de informare a tuturor celor interesați de conținutul POR		8	2	CNIPT		8	2	Srijin pentru comunicare, evaluare și dez voltare TI		8	2	
	8	3	Realizarea și distribuția materialelor de informare și publicitate		8	3	asistență AM OI POR		8	3	Acces la educație și formare profesională inițială de calitate		8	3	
	8	4	Organizarea de conferințe, forumuri, prezentări, cursuri de pregătire pentru beneficiari		8	4	informare POR		8	4	Dezvoltarea resurselor umane în educație și formare profesională		8	4	
	9	1	Extinderea/ modernizarea sistemelor de apă/ apă uzată		9	1	publicitate POR		9	1	Calitate în învățământul superior		9	1	
	9	2	Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor și extinderea infrastructurii de management al deșeurilor		9	2	cursuri beneficiari		9	2	Dezvoltarea resurselor umane în educație și formare profesională		9	2	
	9	3	Reabilitarea zonelor poluate istoric		9	3	apă uzată		9	3	Calitate în formarea profesională continuă		9	3	
	9	4	Reabilitarea sistemelor urbane de încălzire în zonele herbinji (hot-spot)		9	4	manag. deșeuri		9	4	Programe doctorale și post-doctorale în srijinul cercetării		9	4	
	9	5	Dezvoltarea infrastructurii și a planurilor de management în vederea protejării biodiversității și Natura 2000		9	5	zone poluate		9	5	Tranziția de la școală la viață activă		9	5	
	9	6	Protecția împotriva inundațiilor		9	6	sist. de încălzire		9	6	Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii		9	6	
	9	7	Reducerea eroziunii costiere		9	7	biodiversitate		9	7	Acces și participare la FPC		9	7	
	9	8	Srijin pentru managementul și evaluarea POS		9	8	inundații		9	8	Promovarea culturii antreprenoriale		9	8	
	9	9	Srijin pentru informare și publicitate		9	9	eroziune costieră		9	9	Formare și srijin pentru întreprinderi și angajați pentru promovarea adaptabilității		9	9	
	9	10	Extinderea/ modernizarea sistemelor de apă/ apă uzată - Asistență tehnică		9	10	asistență POS-M		9	10	Dezvoltarea parteneriatelor și încurajarea inițiativelor pentru partenerii sociali și societatea civilă		9	10	

Programul Operațional Sectorial Transport	4	Întărirea capacității SPO pentru furnizarea serviciilor de ocupare	capacitate SPO
		Formarea personalului propriu al SPO	formare SPO
	5	Dezvoltarea și implementarea măsurilor active de ocupare	ocupare
		Promovarea sustenabilității pe termen lung a zonelor rurale în ceea ce privește DRU și ocuparea forței de muncă	formare în rural
	6	Dezvoltarea economiei sociale	economie socială
		Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii	grupuri vulnerabile
		Promovarea egalității de șanse pe piața muncii	egalitate de șanse
		Inițiative transnaționale pentru o piață inclusivă a muncii	transnațional
	7	Sprijin pentru implementarea, managementul general și evaluarea POS DRU	asistență POSDRU
		Sprijin pentru promovare și comunicare POS DRU	promovare POSDRU
Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative	1	Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii rutiere de-a lungul Axei Prioritare TEN-T 7	rutier TEN-T 7
		Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii feroviare de-a lungul Axei Prioritare TEN-T 22	feroviar TEN-T 22
		Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport naval de-a lungul Axei Prioritare TEN-T 18	naval TEN-T 18
	2	Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii rutiere naționale	infr. rutieră naț.
		Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii feroviare naționale și a serviciilor pentru călători	infr. feroviară naț.
		Modernizarea și dezvoltarea porturilor fluviale și maritime	porturi
		Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport aerian	infr. transp. aerian
	3	Promovarea transportului inter-modal	transp. inter-modal
		Îmbunătățirea siguranței traficului pentru toate modurile de transport	siguranța traficului
		Minimizarea efectelor adverse ale transporturilor asupra mediului	transp. și mediu
Programul Operațional Asistență Tehnică	4	Sprijinirea managementului eficient, implementării, monitorizării și controlului POST	asistență POS-T
		Sprijin pentru informare și publicitate privind POST	publicitate POS-T
	1	Îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor la nivel politico-administrativ	procesul decizional
		Creșterea responsabilității administrației publice	responsabilizare
		Îmbunătățirea eficacității organizaționale	eficacitate org.
	2	Sprijin pentru procesul de descentralizare sectorială a serviciilor	descentr. servicii
		Îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor	furnizare servicii
	3	Sprijin pentru implementarea, managementul general și evaluarea PO DCA și pentru pregătirea următorului exercițiu de programare	asistență PODCA
		Sprijin pentru activitățile de comunicare și de promovare ale PO DCA	promovare PODCA
		Sprijin pentru managementul și implementarea instrumentelor structurale	manag. POS
Programul Operațional Asistență Tehnică		Evaluare	evaluare
	1	Formare orizontală în domeniul gestionării programelor/proiectelor	formare POS
		Funcționarea Autorității de Management pentru POAT, a MFE, a Autorității de Certificare și Plată și a Autorității de Audit	AMPOAT, MFE, ACP, AA
		Dezvoltarea și mentenanța SMIS și a rețelei sale digitale	sistem SMIS
		Funcționarea Unității Centrale SMIS și a rețelei de coordonatori	personal SMIS
	2	Formarea utilizatorilor, distribuirea ghidurilor de proceduri și a manualelor de utilizator, precum și activități de informare privind SMIS	informare SMIS
		Achiziția de echipamente și servicii TI&C	achiziții TIC
	3	Diseminarea informațiilor generale și derularea activităților de publicitate cu privire la instrumentele structurale alocate României	informare POS
		Funcționarea Centrului de Informare pentru Instrumentele Structurale	

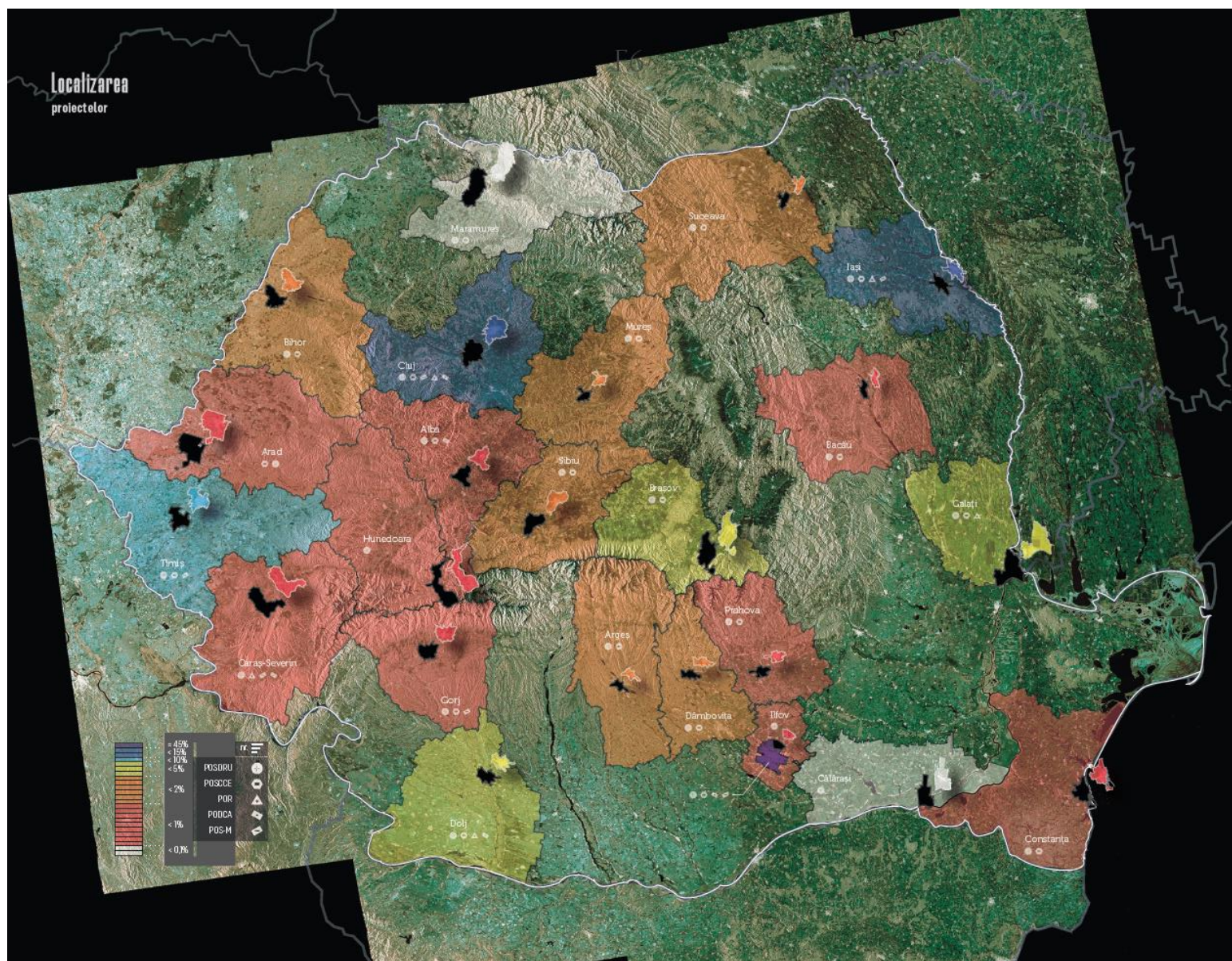

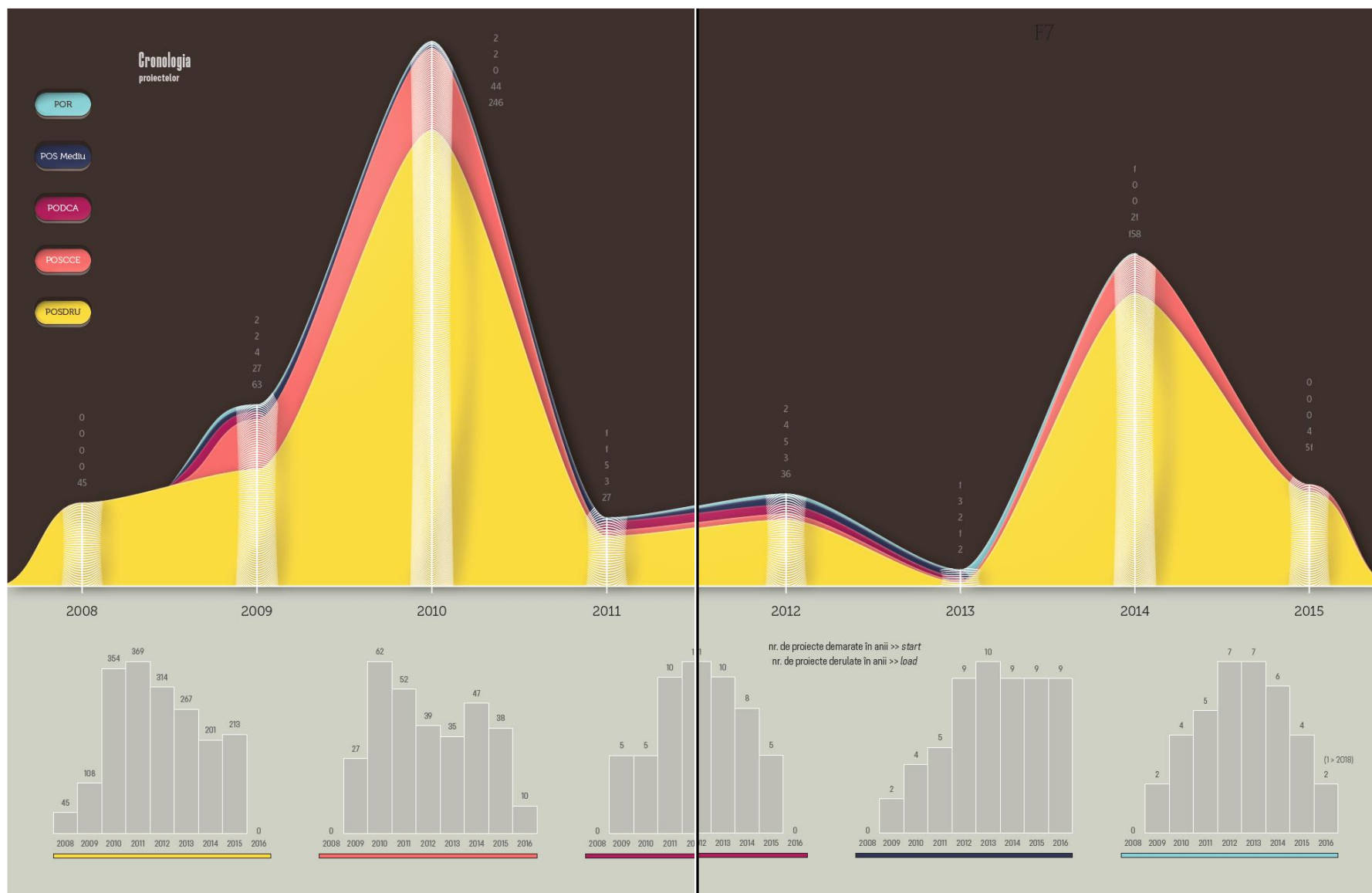

III. UTILIZAREA SISTEMELOR INFORMATICE ȘI A DATELOR ÎN PROCESUL DECIZIONAL ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Utilizarea sistemelor informatice și a datelor în procesele decizionale reprezintă un **aspect fundamental** în societatea secolului al XXI-lea. Raportul de față își propune să detalieze contextul actual, respectiv care sunt sistemele informatice existente și cum sunt acestea utilizate. În acest sens, vor fi cartografiate sistemele informatice dezvoltate, respectiv cele utilizate în procesele educaționale, pentru a finaliza cu un set de concluzii și recomandări.

Instituțiile organizatoare de învățământ terțiar beneficiază, în general, de un management care utilizează unul sau mai multe sisteme informatice. Acest lucru se datorează mai multor factori. Practic, cea mai mare majoritate a acestora funcționează în mediul urban, care este mult mai bine conectat la tehnologie, spre deosebire de o mare parte din unitățile de învățământ din mediul preuniversitar. De asemenea, gestionarea unei instituții de învățământ terțiar presupune procesarea unei cantități semnificative de date, aceste având de multe ori de un grad ridicat de complexitate⁵¹.

Un alt aspect luat în considerare, în cazul României, este colectarea de date realizată de către multiple entități, fără a exista o coroborare între acestea prin prisma eficientizării fluxului de colectare și transmitere a datelor. În plus, există curențe și în ceea ce privește legătura cu datele colectate din învățământul preuniversitar¹.

Printre prioritățile pe care Ministerul Educației și Cercetării și le-a propus în anul universitar 2018/2019, s-au numărat următoarele⁵²:

- „corelarea actualelor instrumente de colectare și raportare a datelor pentru învățământul superior (ANS, RMU, Infrastructura Cercetare, RMUR ș.a.) și operaționalizarea completă a sistemelor existente (RMU, REI, SAPM, Study in Romania etc.)”;
- „corelarea bazelor de date din învățământul superior și cercetare cu cele aparținând altor entități (evidența populației, sănătate etc.)”;
- „stabilirea unui set de indicatori pentru evaluarea și monitorizarea politicilor publice pentru învățământul superior”;
- „dezvoltarea bazelor de date de la nivelul universităților și îmbunătățirea conectării lor informatice la nivel național”;
- „conectarea la baze de date și la rețele universitare internaționale și stimularea utilizării lor în procesele didactice și de cercetare”;

ROLUL SISTEMELOR INFORMAȚIONALE ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

Pentru a analiza care este rolul sistemelor informaționale în procesul de luare a deciziilor, trebuie să stabilim, pentru început, care sunt obiectivele principale ale acestuia. Enumerăm aici o serie dintre acestea. Considerăm relevante a fi obiectivele identificate în cadrul studiului realizat de Banca Mondială, anterior menționat în prezentul studiu⁵³:

⁵¹ Banca Mondială (2014), *Assessment of the current tertiary education statistics and data collection environment: Towards the development of a comprehensive Tertiary Education Management and Information System*, București.

⁵² MEC (2018), *Raport privind starea învățământului superior din România*, p. 43

⁵³ Banca Mondială (2014), p. 7-8.

- Îmbunătățirea proceselor de colectare, procesare, stocare, analizare și diseminare a datelor în vederea adoptării unor politici bazate pe evidențe, respectiv a fundamentării unor analize pornind de la acestea;
- Coordonarea achizițiilor, procesării, analizării și diseminării informațiilor legate de managementul educațional;
- Raționalizarea fluxului de informații prin reducerea duplicatelor și introducerea datelor lipsă;
- Conectarea diferitelor sisteme informaționale și integrarea lor într-un singur sistem de colectare a datelor cantitative și calitative;
- Îmbunătățirea procesului de colectare a datelor în vederea adaptării la o evoluție constantă în ceea ce privește necesitatea strângerii de date;
- Îmbunătățirea accesului la informație pentru actorii din sistem, precum studenții și potențialii studenți, cadrele didactice și cercetătorii, asociațiile profesionale, ONG-urile, chiar publicul larg în sine;
- Creșterea transparenței sistemului de învățământ terțiar;
- Îmbunătățirea opțiunilor și a oportunităților pe care le au diferite tipuri de beneficiari ai învățământului terțiar;
- Îmbunătățirea participării individuale, respectiv a organizațiilor, la procesul de luare a deciziilor în mediul educațional.

De asemenea, în vederea realizării unui design pentru un sistem informațional de management educațional, instituțiile de învățământ superior, respectiv cele abilitate să administreze acest domeniu, ar trebui să pornească de la următorii pași⁵⁴:

- Acesta trebuie să fie bazat pe o viziune strategică și un plan, fiind detaliate scopurile și obiectivele acestui sistem, respectiv cum vor putea fi acestea atinse.
- Să fie definite acțiunile pe care le vor realiza structurile participante în procesul de colectare și prelucrare a datelor:
 - o Să se definească fluxul informațional.
 - o Să se specifice capacitățile și facilitățile pe care se presupune că le au organismele cu atribuții în învățământul terțiar (inclusiv instituțiile de învățământ superior), precum și alte agenții care pot oferi sau colectează date.
 - o Să se stabilească o serie de stimulente pentru organizațiile care raportează prompt sau care utilizează în mod adecvat datele.
 - o Să se precizeze care sunt drepturile de acces pentru utilizatorii sistemului informațional de management educațional în învățământ terțiar, respectiv, cum vor putea aceștia vizualiza ulterior datele introduse.
- Să se determine modul în care se va realiza coordonarea și inter-operarea sistemului informațional de management educațional în învățământul terțiar, cu alte sisteme similare la nivel național sau internațional, inclusiv cu cele care colectează date despre învățământul preuniversitar sau piața muncii.
- Să se dezvolte un mecanism sustenabil de finanțare a sistemului informațional de management educațional în învățământul terțiar, inclusiv resursele pentru a actualiza tehnologia utilizată.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 11.

O abordare similară, dar care prevede nouă etape și care este aplicabilă în contextul promovării obiectivelor de dezvoltare ale mileniului, dar cu aplicabilitate extinsă în implementarea unui sistem informațional de management universitar, a fost descrisă încă din 2003 într-un raport UNESCO⁵⁵:

- Definirea obiectivelor de dezvoltare la nivel național, din acestea fiind identificate obiectivele naționale în domeniul educațional;
- Identificarea resursele necesare pentru implementarea și monitorizarea unei politici de operare a sistemului informațional de management educațional;
- Cartografierea datelor și cerințelor necesare pentru sprijinirea măsurilor necesare în atingerea obiectivelor stabilite; este necesară identificarea precisă a obiectivului și modului de utilizare a datelor colectate;
- Crearea bazelor de date necesare;
- Stabilirea modului de monitorizare și colectare a datelor pentru a corespund necesităților identificate;
- Colectarea datelor și informațiilor conform unor proceduri bine definite și asimilate de către personalul implicat în acest proces;
- Procesarea datelor colectate, inclusiv stabilirea unor proceduri de verificare a acestora pentru a asigura un grad ridicat de consistență și acuratețe;
- Diseminarea rezultatelor și generarea rapoartelor rezultate din prelucrarea și interpretarea datelor;
- Evaluarea rezultatelor prin stabilirea unui mecanism prin care să fie identificate carențele și punctele tari ale sistemului implementat.

Principalele elemente și facilități recomandate de către Aldarbesti și Saxena (2014)⁵⁶ pentru a fi incluse și implementate în design-ul unui sistem informațional de management educațional sunt:

- Asigurarea unei conectivități între practicile și cercetărilor în domeniu și oportunitățile utilizării tehnologiei informației;
- Asigurarea unui transfer rapid al informației;
- Utilizarea celor mai avansate mijloace de comunicare și organizare digitală și încorporarea acestora în sistemul informațional dedicat managementului educațional;
- Permitearea utilizării sistemului la toate nivelele de gestionare și management implicate, de la nivel central la nivel local și în fiecare universitate;
- Îmbunătățirea constantă a software-ului utilizat și facilitarea utilizării acestui de către utilizatori;
- Informațiile rezultate ca urmare a implementării unui sistem informațional ar trebui să fie centrate pe utilizatori;
- Colectarea, procesarea, analiza și prezentarea datelor ar trebuie realizată într-un mod care permite utilizarea eficientă în planificare, dezvoltarea unor strategii și formularea unor politici publice;
- Sistemul ar trebui să pună la dispoziție date suficiente în funcție de obiectivele urmărite;
- Sistemul ar trebui să genereze rapoarte în mod regulat pentru a fi examinate de către decidenți și alți actori interesați.

⁵⁵ UNESCO (2003), *Education Management Information System (EMIS) and the formulation of Education for All (EFA): plan of action, 2002-2015*, p. 11-13

⁵⁶ H. Aldarbesti, J.P. Saxena (2014), *Management Information System for Education*, în *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, e-ISSN: 2320-7388, p-ISSN: 2320-737X Volume 4, Issue 1 Ver. IV (Feb. 2014), p. 43-44

ANALIZE EXISTENTE

În contextul implementării unui număr mare de proiecte ce conțin dezvoltarea de platforme informatice precum și culegerea de date, este nevoie ca periodic instituțiile centrale să realizeze o analiză detaliată cu privire la procesele de culegere a datelor în vederea găsirii de soluții pentru evitarea dublei colectări a datelor.

Una dintre primele analize realizate în România, pe acest subiect, este Assessment of the current tertiary education statistics and data collection environment: Toward the development of a comprehensive Tertiary Education Management and Information System (TEMIS). Studiul a fost realizat de Banca Mondială, în 2014.

Analiza atinge o serie de puncte de interes, realizând o diagnoză a modului în care erau utilizate sistemele informatice în învățământul terțiar, la acel moment. Aceasta pune accentul pe tipul de date colectate, dar și pe modul în care se realizează colectarea. Documentul se încheie cu identificarea principalelor probleme, dar și cu un set de propuneri și recomandări.

Consiliul Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior (CNSPIS) a realizat, în 2018, un document intitulat Raport și recomandări privind indicatorii de monitorizare ai învățământului superior din România, care cuprinde un capitol dedicat descrierii contextului din momentul în care a fost redactat acest studiu.

Acesta abordează, în mod succint, principalele entități publice care au dreptul și responsabilitatea legală de a colecta, centraliza, procesa și raporta date statistice privind învățământul superior românesc. Este vorba de Ministerul Educației și Cercetării (prin UEFISCDI), respectiv Institutul Național de Statistică (INS). În subsidiar, Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), Institutul de Științe ale Educației (IȘE) și Banca Mondială (BM) întreprind inițiative de colectare sau prelucrare a unor date⁵⁷.

În ceea ce privește alți furnizori de date statistice privind învățământul superior, CNSPIS mai menționează CNFIS, care:

„utilizează datele statistice raportate de universitățile publice în platforma ANS, sau raportate către MEN și centralizate de CNFIS, în vederea realizării analizelor suport pentru fundamentarea și elaborarea metodologiei de repartizare a finanțării instituționale pentru instituțiile de învățământ superior de stat, respectiv implementarea acestora”.

În plus, IȘE, comasat între timp cu Centrul Național pentru Evaluare și Examinare, devenind Centrul Național de Politici și Evaluare, „a produs începând din 2005 rapoarte privind starea învățământului superior, la cererea MEN, în baza prevederilor legale în vigoare, folosind date colectate de alte instituții (MEN, INS). Institutul de Științe ale Educației elaborează, de asemenea, rapoarte tematice, ultimul de acest fel fiind raportul studiului EUROSTUDENT, realizat împreună cu UEFISCDI, cu privire la condițiile de viață ale studenților”.

Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării a derulat în perioada februarie 2012 - februarie 2014, proiectul Politici publice fundamentate în Învățământul Superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative 2007-2013, cod SMIS al proiectului 34912, proiect în cadrul căruia a realizat o serie de analize, printre care și una care viza colectarea și gestionarea datelor ce privesc sistemul de învățământ superior din România.

⁵⁷ CNSPIS (2018), *Raport și recomandări privind indicatorii de monitorizare ai învățământului superior din România*, p. 1.

Principala problemă identificată este faptul că au fost dezvoltate și aplicate în paralel o serie de platforme, fără o corelare adecvată la nivelul metodelor și instrumentelor și a principalelor fluxuri de colectare a datelor primare de la universități, în special de către INS și MEC – CNFIS. Acest lucru a generat, prin urmare:

- Calendare de colectare nesincronizate.
- Instrumente și metode de raportare diferite.
- Diferențe majore privind categoriile de date, nomenclatoarele și terminologia utilizate, respectiv proceduri de validare distincte⁵⁸.

Între consecințele generate de acest context enumerăm⁵⁹:

- Diferențe semnificative între seturi de date similare raportate către MEC și INS, în diferite momente de timp, pe machete diferite.
- Dublarea efortului instituțional în vederea raportării.
- Imposibilitatea utilizării în același timp a datelor colectate de INS și MEC, pentru realizarea unor analize de către alte instituții.
- Imposibilitatea realizării unor validări încrucișate între datele colectate de INS și MEC.

De asemenea, în cadrul aceluiași studiu au mai fost identificate probleme precum⁶⁰:

- Datele colectate de Institutul Național de Statistică au o dimensiune și o structură organizațională care face dificilă adaptarea la cerințele specifice implicate de particularitățile sistemului de învățământul superior.
- Datele colectate de către MEC-CNFIS se schimbă periodic, prin prisma modificării scopului funcțional a procesului de gestionare al acestora, principiile care stau la baza modificărilor fiind diferite de cele specifice analizelor statistice.
- Universitățile colectează în mod tradițional date care servesc analizelor statistice pentru problemele operaționale, fiind mult mai puțin orientate în vederea fundamentării unor strategii instituționale pornind de la acestea.

Una din consecințele care rezultă din problemele identificate este aceea că există dificultăți în identificarea de obiective comune în procesul de colectare a datelor între Institutul Național de Statistică și instituțiile de învățământ superior. De asemenea, prin prisma problemelor de mai sus, s-a constatat o reducere semnificativă a opțiunilor de realizare a unor analize statistice, atât din punct de vedere transversal (la nivelul tuturor universităților), cât și longitudinal (pentru seturi de date istorice). Nu în ultimul rând, a fost menționată și „insuficiența profesionalizare și experiență în realizarea analizelor interne și a raportării și validării ulterioare a datelor transmise către beneficiarii externi cu influență negativă directă atât asupra volumului de informații disponibile la nivelul conducerii universităților cât și a nivelului de acuratețe a datelor la nivelul sistemului”⁶¹.

Studiul propunea o serie de măsuri, printre care⁶²:

- Crearea unei structuri profesionale aflată în coordonarea MEC dedicate gestionării datelor statistice în învățământul superior.
- Dezvoltarea unei aplicații informatice integrate dedicate gestionării datelor din învățământul superior.

⁵⁸ UEFISCDI (2014), *Analiza instituțională a colectării și gestionării datelor ce privesc sistemul de învățământ superior (SIS) din România*, p. 27.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Idem*.

⁶¹ *Idem*.

⁶² *Ibidem*, p. 28.

- Corelarea calendarelor și a metodologiilor utilizate pentru cele două fluxuri principale de date sau transformarea acestora într-un flux unic.
- Crearea unui grup de responsabili în gestionarea datelor și realizarea de analize statistice și prognoze la nivelul universităților.

La rândul său, studiul Assessment of the current tertiary education statistics and data collection environment: Toward the development of a comprehensive Tertiary Education Management and Information System (TEMIS) identifica o serie de probleme, grupate pe mai multe categorii⁶³:

Categorii	Problemă identificată
A. Capacitate administrativă	Personalul implicat în procesul de colectare a datelor din cadrul instituțiilor de învățământ superior nu este specializat în acest sens, fiind schimbat de la un exercițiu de colectare a datelor, la un altul.
	Numărul persoanelor implicate în procesul de colectare a datelor este insuficient, ceea ce generează o încărcare semnificativă și conduce la întârzieri, erori și alte probleme în ceea ce privește raportarea datelor.
	Nu toate instituțiile de învățământ superior au o structură internă specializată în coordonarea procesului de colectare și raportare a datelor.
	Nu toate instituțiile de învățământ superior au o arhivă digitală în ceea ce privește datele colectate.
	În general, nu există reglementări interne la nivelul universităților cu privire la circuitul informației în procesele de colectare a datelor.
	Colectarea datelor se face, de regulă, extrem de centralizat, ceea ce face sistemul să fie unul rigid și încet.
b. Reglementări legislative la nivel național	Există interpretări diferite în ceea ce privește interpretarea legislației privind colectarea datelor cu caracter personal, ceea ce reprezintă o piedică în vederea colaborării instituționale din acest punct de vedere.
	Nu există nicio structură la nivel național care să fie responsabilă de colectarea datelor privitoare la sistemul de învățământ superior, în ciuda faptului că au fost făcuți pași în vederea operaționalizării Consiliului Național pentru Statistică și Prognoză în Învățământul Superior (CNSPIS).
	Lipsa unor metodologii, proceduri, definiții sau clasificări comune în privința colectării datelor necesare.
	Lipsa de predictibilitate în ceea ce privește tipul de date colectate și modalitatea în care acestea se colectează.
C. Lipsa exercițiului de utilizare transparentă a datelor în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice	Nu există o abordare sistemică în ceea ce privește elaborarea unor politici publice bazate pe evidențe.
	Nu există un dialog între instituții în ceea ce privește comunicarea datelor și interoperabilitatea acestora.
	Nu există o motivație a instituțiilor de învățământ superior în ceea ce privește transparentizarea procesului de colectare a datelor, precum și rezultatele acestuia, în absența unor sancțiuni certe.

⁶³ Banca Mondială (2014), p. 48-50.

CARTOGRAFIEREA SISTEMELOR INFORMAȚIONALE DIN SISTEMUL NAȚIONAL DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR (SNIS)

În prezentul studiu ne vom referi la fluxurile informaționale din Sistemul Național de Învățământ Superior ca fiind circuitele informațiilor în interiorul unor entități organizaționale sau între mai multe entități organizaționale care au atribuții în acest domeniu. Organizarea și funcționarea statisticii oficiale în România este reglementată de Legea nr. 226/2009. Prin aceasta, este prevăzut că statistica oficială acoperă ansamblul activităților organizate pentru colectarea, procesarea, analiza, diseminarea datelor statistice, dezvoltarea culturii statistice, constituirea și administrarea seriilor de date statistice oficiale realizate de autoritățile și instituțiile publice, respectiv Banca Națională a României.

În ceea ce privește colectările de date realizate în mod sistematic, identificăm doi actori principali:

- Ministerul Educației și Cercetării (MEC)
- Institutul Național de Statistică (INS)

De asemenea, sunt alte instituții care colectează, după caz, date în mod periodic, precum:

- Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS).
- Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP).
- Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC).
- Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, Cercetare, Dezvoltare și Inovare (UEFISCDI).
- Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS).

REGISTRUL MATRICOL UNIC (RMUR) [MEC/ UEFISCDI]

În ceea ce privește Registrul Matricol Unic (RMUR), acesta este definit în baza art. 201 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011⁶⁴. Acesta este singurul sistem informatic la nivel național, existent în acest moment și care înregistrează informații la nivel individual, celelalte sisteme utilizând date agregate din punct de vedere statistic. RMUR a fost dezvoltat în perioada 2008-2011, cu scopul inițial de a fi interconectat cu celelalte baze de date din sistemul educațional, în vederea urmăririi traseului educațional a persoanelor din sistemul național de învățământ din România, indiferent de ciclurile de studii parcurse⁶⁵.

În perioada 2015 - 2016 au fost realizate o serie de demersuri în vederea operaționalizării și inter-operării acestui sistem⁶⁶. Funcționarea RMUR este reglementată prin OMEN nr. 3714/2018 privind aprobarea Regulamentului de organizare, funcționare și operaționalizare a Registrului Matricol Unic al Universităților din România, cu modificările ulterioare.

Tipurile de date înregistrate în RMU pot fi grupate în 6 categorii, după cum urmează:

⁶⁴ Art. 201 alin. (1), Legea educației naționale nr. 1/2011: „RMUR este o bază de date electronică în care sunt înregistrați toți studenții din România din universitățile de stat sau particulare acreditate ori autorizate să funcționeze provizoriu, precum și studenții-doctoranzi din Academia Română. Registrele matricole ale universităților și al Academiei Române devin parte a RMUR, asigurându-se un control riguros al diplomelor”.

⁶⁵ CNSPIS (2018), p. 3.

⁶⁶ În 2016, prin alocarea în premieră a fondului pentru dezvoltare instituțională pe bază de concurs, unul dintre domenii a fost dedicat „asigurării transparenței în gestiunea studenților și implementarea Registrului Matricol Unic al Universităților din România”. De asemenea, începând cu același an, Ministerul Educației și Cercetării a introdus obligativitatea introducerii studenților înscriși în acel an universitar, în RMUR, de către instituțiile de învățământ superior de stat.

- Date personale ale studentului cu cetățenie română/străină: Numele de familie la naștere (din certificatul de naștere), Numele de familie actual (după căsătorie, înfiere, modificare la cerere, dacă este cazul, conform actului doveditor), Prenumele, Câmpuri, Inițialele tatălui/mamei, CNP, Data nașterii, Locul nașterii, Sexul, Starea civilă, Starea socială specială, Cetățenia, Etnia, Domiciliul stabil, Actul de identitate/Documentul de călătorie, Alte date personale ale studentului, Situație medicală specială.
- Date privind școlaritatea studentului: Universitatea, Facultatea/Departamentul, Ciclul de studii sau alt nivel de studii, Domeniul fundamental de studii, Domeniul de studii, Programul de studii/Specializarea, Anul universitar, Anul de studii, Forma de învățământ, Forma de finanțare a studiilor, Tipul de bursă, Situația înmatriculării, Situația școlarității la începutul anului universitar, Situația școlarității la sfârșitul anului universitar, Alte date privind școlaritatea studentului.
- Date privind pregătirea anterioară a studentului (absolvent de liceu): Studiile preuniversitare absolvite (nivel liceu), Datele de identificare ale diplomei, Alte observații (pentru cazurile în care candidatul a absolvit studii anterioare în străinătate).
- Date privind pregătirea anterioară a studentului (absolvent de facultate): Studiile universitare absolvite, Datele de identificare ale actului de studii.
- Date de tip administrativ privind studentul: Numărul matricol din registrul matricol (al facultății), informații privind cazarea studenților.
- Date privind absolventul: Ciclul de studii absolvit, Diploma de finalizare/certificat, alte date suplimentare.

Funcționalități:

- Colectarea standardizată a datelor primare privind studentul, în urma introducerii unice a acestora (prin preluare date din sistemele informatice proprii ale universităților sau încărcare directă în sistem);
- Semnalarea, în timp real, a erorilor de validare identificate, direct în contul instituțional și facilitarea operării modificărilor necesare;
- Replicarea în timp real a modificărilor din aplicațiile proprii ale universităților;
- Actualizarea automată a nomenclatoarelor accesibile universităților din contul instituțional;
- Preluarea de către universitate, prin contul instituțional, a unor date existente în sistemul RMU, asigurând unicitatea în timp real a studenților;
- Generarea de rapoarte la nivel național și instituțional, în funcție de nivelul de acces
- Acces securizat la nivelul sistemului;
- Interconectarea și interoperabilitate cu alte sisteme prin intermediul serviciilor web expuse de sistem;

Utilizare:

- versiunea online, din ianuarie 2016, pentru studenții de la ciclurile de studii universitare de licență, master și doctorat, începând cu anul universitar 2015-2016.

ANS [MEC/ UEFISCDI]

Platforma ANS a reprezentat o soluție de unificare și standardizare a activităților de raportare de la nivelul instituțiilor de învățământ superior, fiind utilizată de CNFIS în vederea cuantificării indicatorilor de calitate din cadrul finanțării suplimentare⁶⁷. Scopul platformei ANS este de a veni în sprijinul „instituțiilor care colectează și gestionează date privind învățământul superior prin realizarea unui sistem care să ajute la inter-operarea datelor deja culese de către acestea, evitând dubla colectare și

⁶⁷ UEFISCDI (2014), p. 2.

raportare a datelor statistice”⁶⁸. Aceasta a fost dezvoltată de UEFISCDI, în cadrul proiectului Politici publice fundamentate în Învățământul Superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României, derulat în perioada 2012 – 2014 și cofinanțat din fonduri structurale PODCA.

Datele colectate prin intermediul platformei ANS vizează:

- Baza materială: amfiteatre, săli de curs și seminar, terenuri de sport; date financiare: bugetul de venituri și cheltuieli; date privind activitatea de cercetare: venituri din cercetare, brevete, proiecte, articole științifice; date privind programele de studii pe domenii fundamentale, de ierarhizare, ciclu și forma de învățământ precum numărul total, acreditarea, organizarea în co-tutelă sau valoarea medie a taxei de studiu, capacitatea și cifra de școlarizare pe domenii fundamentale, de ierarhizare și ciclu pe ultimii 5 ani.
- Studenții: locația de desfășurare a cursurilor (locația de baza, în extensii universitare din țară sau străinătate), cetățenia studenților (Romani, UE/SEE și non-UE/SEE), domeniul fundamental și domeniile de ierarhizare, ciclul și forma de învățământ (zi/ID/FR/Seral), limba de predare și forma de finanțare (buget/ taxa), anii de studii; la nivel de cetățenie pot fi colectate și date privind mediul de proveniență (urban – rural) și studenții aflați la a doua facultate la nivel general; la nivel de ciclu pot fi colectate date privind genul, etnia și statutul de student cu dizabilități sau matur.
- Absolvenții: locația de desfășurare a cursurilor (locația de baza sau în extensii universitare din țară sau străinătate), cetățenia studenților (Romani, UE/SEE și non –UE/SEE), domeniul fundamental și domeniile de ierarhizare, ciclul și forma de învățământ (zi/ID/FR/Seral), limba de predare și forma de finanțare (buget/taxă), tipuri de absolvenți (promoția curentă/ absolvenți ai propriei universități).
- Cadrele universitare: tipul de personal (didactic/nedidactic/de cercetare); date generale privind personalului didactic: numărul de posturi legal constituite, numărul de cadre cu funcții de conducere, cetățenia pentru cadrele didactice titulare și asociate; date privind personalul didactic și asociat: statutul posturilor (vacant/ocupat de titular/ocupat prin cumul), genul (per funcție didactică), personalul didactic cu titlul științific de doctor, personalul didactic cu vârsta mai mică de 41, cu vârstă mai mare de 65 de ani; date privind personalul didactic auxiliar (status posturi și sexul); date privind personalul nedidactic ce oferă diverse servicii (secretariat/ medicale/ consiliere); date privind personalul de cercetare.
- Politicile: serviciile de cazare: numărul de solicitări, numărul de subvenții individuale de cazare solicitate și acordate, pentru fiecare cămin: numărul de locuri normate și ocupate per tipuri de studenți (români, străini, copii de cadre didactice etc.) precum și cuantumul cu privire la tarifele de cazare pentru fiecare tip de cămin; sistemul de burse studențești: număr și valoare pentru fiecare tip de bursă, mobilități după preselectarea țărilor pentru studenți și profesori per tipuri de mobilități; pentru mobilitățile studenților: numărul acestora pe domeniul fundamental, de ierarhizare, ciclul, tipul mobilității (incoming/outgoing), durata și destinația/proveniența (UE/non-UE); locurile speciale pentru studenții de etnie roma.

Funcționalități:

- Generarea de rapoarte statistice pentru universități și pentru decidenți.

Utilizare:

- Platforma cuprinde datele prezentate⁶⁹, raportate anual, din ianuarie 2015.

⁶⁸ Mai multe informații sunt disponibile la adresa web <https://date.invatamant-superior.ro/>.

⁶⁹ În funcție de importanța datelor în procesul de finanțare a universităților, o serie de date, considerate a fi mai puțin importante, nu au fost raportate anual.

ERRIS [MEC/ UEFISCDI]

Platforma ERRIS reunește majoritatea infrastructurilor de cercetare găzduite de organizațiile publice și private și reprezintă unicul punct de acces pentru serviciile oferite de acestea. ERRIS a fost creată în vederea facilitării colaborării între infrastructurile de cercetare publice/private din România și cei care doresc să beneficieze de serviciile oferite de aceste infrastructuri. Totodată, platforma vine în sprijinul infrastructurilor de cercetare prin asigurarea vizibilității infrastructurilor, fiind focalizate serviciile de cercetare pe care acestea le furnizează;

Platforma ERRIS oferă o imagine de ansamblu asupra capacității de CDI din România, astfel putându-se identifica punctele tari, potențialul de dezvoltare, lipsurile, într-un cuvânt: nevoile reale ale sistemului. De asemenea, aceasta contribuie la atingerea obiectivelor privind internaționalizarea sistemului național de cercetare, dezvoltare și inovare, în concordanță cu Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020.

Tipuri de date:

- Scurta descriere a organizației cu activitate de cercetare și a infrastructurilor asociate.
- Geolocație: oraș, județ, coordonate geografice.
- Date de contact ale organizației și infrastructurilor asociate.
- Date de contact ale administratorilor de cont și a persoanelor asociate serviciilor de cercetare.
- Detalii privind domenii de cercetare, serviciile de cercetare și tehnologice și echipamentele asociate infrastructurilor de cercetare.

Funcționalități:

- Căutarea avansată în cadrul hărții interactive: după județ organizației, infrastructură, domeniu de cercetare, servicii și echipamente asociate.
- Generare de rapoarte statistice pentru decidenți.
- Posibilitate accesare serviciu de cercetare prin transmitere mesaj solicitare.

Utilizare:

- Platforma a fost lansată în anul 2015.
- Aceasta cuprinde informații actualizate privind 1981 infrastructuri de cercetare, 9.274 servicii de cercetare, 407 servicii tehnologice, 27.105 echipamente.
- pentru accesarea unui serviciu, persoanele interesate trebuie să-și creeze un cont (utilizator individual) în platformă.
- s-au înregistrat 1.681 conturi de utilizatori individuali.
- s-au înregistrat 687 conturi organizaționale.

REGISTRUL EDUCAȚIONAL INTEGRAT (REI) [MEC/ UEFISCDI]

cuprinde:

- Registrul Matricol Unic care include date cu privire la toți studenții din România (momentan disponibil doar pentru A8 universităților și MEN).
- Harta instituțiilor de învățământ superior din România.
- Date statistice cu privire la studenți.

Registrul Educațional Integrat cuprinde Registrul Matricol Unic care include date cu privire la toți studenții din România (momentan disponibil doar pentru reprezentanții universităților și MEN), Harta instituțiilor de învățământ superior din România și date statistice cu privire la studenți.

Astfel, Registrul Educațional Integrat oferă acces la parcursul educațional al unei persoane prin interconectarea sistemelor de gestiune informațională din sectorul educațional - învățământul

preuniversitar, învățământul universitar și formarea continuă - printr-o soluție de tip cloud. De asemenea, permite generarea de rapoarte și indicatori statistici care să răspundă cerințelor de *benchmarking* de la nivel național și internațional.

De asemenea, platforma națională REI asigură administrarea procesului de evaluare a dosarelor de doctorat înaintate CNATDCU în vederea validării tezelor de doctorat și a formulării propunerii de acordare/neacordare a titlului de doctor. Pentru facilitarea schimbului de informații și analiza corelării ofertei educaționale cu cerințele pieței muncii, REI este interoperabil și cu platforma SAPM.

Tipuri de date:

- Date personale (Surse de date : SIIR/RMUR)
- Date parcurs educațional - preuniversitar – studii liceale (sursa de date: SIIR);
- Date parcurs educațional - universitar – studii de licență și de masterat (sursa: RMU).
- Date parcurs profesional:
 - o Formare continuă. Cursuri profesionale (Surse de date: RNCIS - prin ANC).
 - o Parcurs profesional. Angajatori (Sursa de date: REVISAL - MMPS).
 - o Șomaj (SIANOFM – ANOFM).
 - o Activități desfășurate sub incidența statutului profesiilor libere (ANAF).
- Date Instituții de învățământ superior

Funcționalități:

- standardizarea terminologiei specifice învățământului superior în conformitate cu criteriile generale de organizare și desfășurare a studiilor universitare.
- generarea de rapoarte și indicatori statistici care să răspundă cerințelor de *benchmarking* de la nivel național și internațional.
- integrează un modul de actualizare și generare a nomenclatoarelor pentru învățământul superior, asigurând unicitatea nomenclatoarelor utilizate la nivelul sistemului educațional (SIIR, RMU, ARACIS etc.).
- interoperabilitate cu sistemul informatic pentru învățământ preuniversitar (SIIR) și postuniversitar și de formare continuă (deținute la nivelul MEC sau ANC) prezentare/raportare modulara a datelor/informațiilor, prin gruparea acestora după criterii funcționale:
 - o informațiilor referitoare la parcursul educațional și profesional al unei persoane pe parcursul vieții (acces individual).
 - o rapoarte predefinite care fac referire la obiectul de activitate al unei instituții (acces instituțional).
 - o seturi de rapoarte care vor permite întocmirea statisticilor referitoare la diferiți indicatori specifici (acces guvernamental) .
- administrarea platformei și sistemelor/modulelor (RMU, teze doctorat), conturi de acces și nivel de utilizare.

Utilizare:

- din ianuarie 2016, pentru studenții de la ciclurile de studii universitare de licență, master și doctorat, începând cu anul universitar 2015-2016 și absolvenții de liceu cu diplomă de bacalaureat, începând cu anul școlar 2003-2004.

BRAINMAP [MEC/ UEFISCDI]

BrainMap este o platformă online care centralizează informații extinse despre actorii cu activitate de cercetare-inovare din România și din diasporă. Totodată, reprezintă un instrument de recrutare a experților care doresc să se implice în procesele de evaluare a proiectelor depuse pentru a atrage

finanțare prin Planul Național de Cercetare-Dezvoltare și Inovare 2015-2020. În plus, prin funcționalitățile implementate, platforma susține procesul de depunere și evaluare a candidaturii celor interesați să facă parte din diverse comisii de specialitate de la nivelul consiliilor sau organismelor consultative ale Ministerului Educației și Cercetării, precum CNATDCU.

BrainMap își propune să îndeplinească nu doar o funcție de suport pentru evaluarea proiectelor de cercetare, ci să creeze o comunitate pentru actorii implicați în activități de cercetare, inovare și antreprenariat și să devină un punct unic de acces către informația relevantă pentru cercetare și inovare, de exemplu: publicații, brevete, proiecte, apeluri competiționale, expertiză specifică, infrastructuri de cercetare, printre altele.

Tipuri de date

- Date personale ale utilizatorilor din platformă: nume, prenume, CNP, email.
- Date profesionale ale persoanelor înregistrate în platformă: afiliere instituțională și profesională, activități antreprenoriale, informații despre titlul de adresare, titlul științific, doctorat și CV, rolul organizațional.
- Informații despre conturile persoanei pe platformele majore de cercetare și despre identificarea persoanei în bazele internaționale de cercetători: ResearchGate, Google Scholar, indexurile Hirsch, identificatorii ORCID și ResearcherId.
- Afilierea persoanelor în proiecte de cercetare finanțate de UEFISCDI și rolul în proiect.
- Rezultatele cercetării: listă cu proiecte, publicații și patente.
- Scurtă descriere a organizațiilor prezente în platformă și date de contact.
- Infrastructurile de cercetare asociate organizațiilor cu activitate de cercetare, publice și private.

Funcționalități:

- Facilitează participarea utilizatorului în procesul de selecție a evaluatorilor de proiecte CDI finanțate public
- Facilitează procesul de aplicație a utilizatorului în consilii naționale.
- Facilitează identificarea implicărilor curente și anterioare ale utilizatorului în proiectele finanțate public, oferindu-i posibilitatea ca aceste implicări să fie publicate în profilul său public.
- Facilitează procesul de aplicație pentru finanțare de proiecte.
- Filtrează rezultatele din proiectele CDI finanțate public după unul sau mai multe criterii: plan național, program, competiție, cod depunere proiect, nume director proiect, denumire instituție coordonatoare, titlu proiect.
- Motorul de căutare permite identificarea persoanelor relevante după cuvinte cheie sau pe baza de competențe și specializări și vizualizarea experților pe harta interactivă.
- Permite generarea de rapoarte statistice pentru decidenți.

Utilizare:

- platforma a fost dezvoltată în cadrul proiectului SiPOCA 27 (începând cu 2016).
- În platformă sunt înscrși 36.604 utilizatori.
- Rolurile asociate conturilor: Researcher - 12065 (conturi), Teaching staff - 6604, Technician - 883, Scientific reviewer - 3549, Entrepreneur - 663, Manager - 1664, Consultant - 1439, Designer - 523, Civil servant - 132, Student - 82, Retired professional - 26. 1345 conturi - nu au un rol asociat.
- 507 înregistrări - secțiune antreprenariat.

EUROSTUDENT/CHESTIONARUL NAȚIONAL STUDENȚESC (CNS) [MEC/ UEFISCDI]

Platforma Studenti, Absolvenți și Piața Muncii SAPM vizează colectarea datelor empirice privind parcursul educațional și profesional al absolvenților, fiind folosit ca instrument de cercetare chestionarul de tip omnibus, care cuprinde un număr de întrebări grupate în funcție de diferite teme: educație preuniversitară, date biografice, date factuale privind programul de studii universitare de licență absolvit, alte forme de formare profesională, alte programe de educație, căutarea unui loc de muncă după absolvire, primul loc de muncă după absolvire, locul de muncă și profesia în prezent.

EUROSTUDENT este parte a unui demers amplu european de cercetare a condițiilor sociale și de viață ale studenților. Principalele teme abordate sunt situația și contextul actual al studiilor, condițiile de viață, mobilitatea internațională și situația familială a studentului. România participă la acest demers.

Chestionarul Național Studențesc reprezintă un instrument dezvoltat în cadrul proiectului „Calitate în învățământul superior: internaționalizare și baze de date pentru dezvoltarea învățământului românesc (POCU HE)”, al cărui beneficiar este UEFISCDI, Ministerul Educației Naționale fiind partener.

Scopul principal al CNS este măsurarea gradului de satisfacție a studenților privind calitatea învățământului superior.

Tipuri de date:

- Tipurile de date colectate prin intermediul chestionarului EUROSTUDENT sunt: caracteristicile populației studențești, contextul socio-economic, tranziția către și după învățământul superior, tipuri și moduri de studiu, bugetul de timp al studenților, angajarea studenților, resursele studenților, cheltuielile studenților, situația locuirii, mobilitatea transnațională a studenților și planuri de viitor și evaluare.
- Tipurile de date colectate prin intermediul chestionarului CNS cuprinde un număr de 62 de întrebări, împărțite pe categorii, după cum urmează: întrebări generale, infrastructura universitară, reprezentanții studenților, resursele învățării, servicii sociale, activitatea de predare, evaluare, comunicare și feedback, oportunități de învățare, organizarea procesului educațional și sprijin academic.
- Diverse tipuri de date, în funcție de tematica specifică a chestionarului implementat prin platforma (sau a întrebărilor utilizate), conform diferitelor cerințe și priorități naționale și instituționale.

Funcționalități:

- Crearea/dezvoltarea de chestionare online personalizate (inclusiv propuneri de întrebări), la nivel național sau instituțional (universitate/grup de universități), pentru implementarea de studii de cercetare privind tematici specifice considerate relevante,
- Gestionarea/monitorizarea etapei de colectare a datelor (contactare grup țintă/participanți, monitorizare rata răspuns și evoluție, gestionare date colectate și analiza primară a acestora).
- Generarea de tipuri de rapoarte sintetice referitoare la itemii incluși în studiu (tabelar, grafic) cu posibilitatea realizării de comparații interinstituționale și elaborarea de benchmarks cu referire la indicatori naționali.
- Sistem de validare anonimizată a calității de student prin RMU.
- facilitează colectarea de date longitudinale, la nivel de chestionare sau tipuri de întrebări/itemi.
- Administrare conturi de acces; Acces la chestionarele aplicate și la cele aflate în derulare, acces la date statistice privind învățământul superior, rapoarte naționale, rapoarte transversale.

- Răspuns la întrebări CNS.
- Sistem de validare anonimată a calității de student prin RMU – CNS.

Utilizare:

- Platforma SAPM a fost utilizată din 2015, pentru realizarea Studiului național de monitorizare a inserției pe piața muncii a absolvenților din învățământul superior de licență (promoțiile 2010 și 2014).
- În 2017 s-a implementat cercetarea națională EUROSTUDENT VI.
- Chestionarul CNS 2020 și EUROSTUDENT VII (care se implementează din trei în trei ani) urmează a fi lansate în toamna lui 2020.

STUDYINROMANIA [MEC/ UEFISCDI]

Platforma studyinromania.gov.ro oferă informații detaliate cu privire la programele de studiu oferite de instituțiile de învățământ superior din România. Aceasta, realizată în cadrul proiectului implementat de către UEFISCDI: „Internaționalizare, echitate și management universitar pentru un învățământ superior de calitate” (IEMU), include posibilitățile de studiu din România, fiind realizată în vederea promovării programelor de studii universitare în rândul studenților români și străini.

Tipuri de date:

- Descriere standardizată a universității.
- Date de contact ale persoanelor care se ocupa cu internaționalizarea/mobilitățile ERASMUS.
- Detalii privind mobilitățile ERASMUS.
- Detalii privind condițiile de viață în campusul universitar.
- Detalii privind organizațiile studențești.
- Detalii privind programele de studiu oferite (denumirea în engleză, descriere, limba de predare, tip studii - frecvență, la distanță, județ, oraș, număr de credite, calendar, condiții și proces de admitere, taxe, website).

Funcționalități:

- Căutarea programelor de studiu după o serie de criterii: ciclu, limba de predare, domeniul de studiu, județ.
- Vizualizarea pe hartă a programelor de studiu cu posibilități de filtrare.
- Răspunsuri la întrebări frecvente cu privire la procesul de admitere în sistemul de învățământ superior din România.
- Informații actualizate privind România și condițiile de studiu, viață și muncă din țară.
- Generarea de rapoarte pentru decidenți.

Utilizare:

- Platforma cuprinde informații actualizate privind 3.684 programe de studiu în 313 domenii de studiu din 46 universități.

PLATFORMA TEZE DE DOCTORAT [MEC/ UEFISCDI]

Modulul CNATDCU de evaluare a tezelor de doctorat, disponibil în platforma REI/RMU, are ca scop principal automatizarea online a fluxurilor de lucru pentru acordarea titlurilor de doctor în sistemul de învățământ superior din România. Fluxul informațional implementat conform Regulamentului CNATDCU (Anexa 1 a OMENCȘ nr. 3482/2016) permite încărcarea online a dosarelor de doctorat, interacțiunea între IOSUD și departamentul de specialitate din cadrul MEN dar și un proces transparent de evaluare din partea comisiilor de specialitate CNATDCU, începând din luna iunie 2016. Dezvoltat

ca un „repository deposit” acest sistem informatic asigură transparența privind tezele de doctorat și a dosarelor de doctorat elaborate în cadrul instituțiilor de învățământ superior

Tipuri de date:

- Informații referitoare la doctorand (profilul doctorandului) - Date identificare doctorand (CNP, nume, prenume, nume actual, cetățenie, țara naștere, județ naștere, oraș naștere, data naștere, e-mail), Studii absolvite (ciclu studiu, țara, universitatea, facultatea, specializarea, forma de învățământ, an absolvire).
- Informații privind școala doctorală și teza de doctorat (Școala doctorală, data înmatriculării la doctorat, titlu teză, limbă susținere, formă de finanțare, data susținere, calificativ acordat de comisia de susținere), conducător de doctorat, comisie și domeniu de studiu, alte informații (Prelungiri, întreruperi în stagiul de doctorat/perioade de grație acordate, transferuri de la un IOSUD la altul, Schimbare conducător de doctorat), opțiunea studentului-doctorand referitoare la publicarea tezei de doctorat.
- Dosarul de doctorat (în conformitate cu Articolul 9, Capitolul III, Anexa 1 la OMENCȘ nr. 3482/2016 Regulamentul de organizare și funcționare al Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și certificatelor universitare).
- Informații referitoare la numărul și data Ordinului de Ministru privind acordarea titlului de doctor.

Funcționalități:

- Se generează rapoarte - Rapoarte predefinite (Număr teze avizate, validate, invalidate, finalizate, membri CNATDCU, status opțiuni publicare, etc).
- Statistici accesare teze publice.

Utilizare:

- Întregul proces aflat în sarcina CNATDCU, privind acordarea titlului de doctor, este desfășurat prin intermediul platformei.
- În aprilie 2020 erau încărcate 8.178 de teze de doctorat evaluate de CNATDCU din cele 8.614 înregistrate 8.614 în platformă.

PLATFORMA DE ABILITARE [MEC/ UEFISCDI]

Platforma de abilitare va asigura suportul membrilor CNATDCU în derularea procesului de obținere a atestatului de abilitare conform prevederilor OMECȘ nr. 3121/2015, similar cu platforma teze de doctorat.

Tipuri de date:

În cadrul platformei vor fi colectate date privind:

- Date identificare aplicant abilitare (date personale, studii absolvite).
- Date privind teza de abilitare (data depunere cerere, titlu teza, comisie, domeniu).
- Dosarul de abilitare.

Funcționalități:

- Se vor genera rapoarte pentru membrii CNATDCU și pentru MEC.

Utilizare

- Platforma este în curs de dezvoltare, termenul de finalizare fiind 2021.

PLATFORMA MEC/ ARACIS - PROIECT QAFIN

Ministerul Educației și Cercetării derulează, în perioada 29.05.2017-09.02.2021 proiectul Îmbunătățirea politicilor publice în învățământul superior și creșterea calității reglementărilor prin actualizarea standardelor de calitate QAFIN - SIPOCA 16, în parteneriat cu Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, prin care s-a urmărit dezvoltarea unui modul informatic „pentru introducerea datelor și indicatorilor, în acord cu prevederile metodologiei privind evaluarea universităților în scopul clasificării instituționale și a ierarhizării programelor de studii”⁷⁰.

Tipuri de date:

1. Date primare pentru clasificarea universităților

- Brevete înregistrate (BV).
- Brevete înregistrate aplicate (BVA).
- Conducători de doctorat într-un domeniu fundamental (PDID).
- Mobilități personal didactic într-un domeniu fundamental (MobilitatiPD).
- Numărul brevetelor acordate instituției în ultimii 5 ani (PatentsNo5).
- Numărul clasamente și de poziții în clasamente – 11 clasamente.
- Numărul de candidați la admitere în DF la nivel de universitate (CA).
- Numărul de doctoranzi și postdoctoranzi într-un DF (St_D).
- Numărul de masteranzi într-un DF (St_M).
- Numărul de studenți de licență într-un DF (St_L).
- Numărul studenților absolvenți de licee din zone rurale (STRUR).
- Numărul studenților care declară că ar recomanda această instituție unei alte persoane (STSAT).
- Numărul studenților care plătesc taxă de școlarizare (STAXE).
- Numărul studenților care primesc sprijin financiar (SBURS).
- Numărul studenților cu dizabilități (STDIS).
- Numărul studenților de etnie Roma (STRRM).
- Numărul studenților internaționali (STINT).
- Personal didactic asociat (PDA).
- Personal didactic într-un domeniu fundamental (PD).
- Personal didactic titular (PDT).
- Scorul citărilor din lucrări științifice publicate în reviste indexate aferente instituției, pe domeniu fundamental (Cit).
- Scorul publicațiilor științifice în reviste indexate aferente instituției, pe domeniu fundamental (Pub).
- Total venituri (VN).
- Venituri din cercetare într-un domeniu fundamental (VNC).
- Veniturile totale din taxe (VTAXE)

* Indicatori compozit utilizați în clasificarea instituțiilor de învățământ superior determinați pe baza datelor primare:

- Ponderea studenților doctoranzi.
- Mobilitatea externă a personalului didactic și internaționalizarea ofertei universitare.

⁷⁰ MEC (2018), *Raport privind starea învățământului superior din România*, p. 38

(9)https://www.aracis.ro/wpcontent/uploads/2019/11/R.2_Anexa_I_s_i_II_Indicatori_Metodologie_QAFIN-dupa_pilotare1.pdf

- Capacitatea de conducere de doctorat.
 - Ponderea veniturilor din cercetare-dezvoltare-inovare.
 - Rezultatele cercetării-dezvoltării-inovării prin proiecte.
 - Rezultatele cercetării prin publicații.
 - Rezultatele de impact ale cercetării prin citări.
 - Rezultatele implicării sociale ale universității.
 - Rezultatele transferului de cunoaștere prin brevete.
 - Poziționarea universității în clasamentele internaționale.
 - Materiale didactice realizate și utilizate în procesul de predare-învățare.
 - Gradul de diversitate și de dezvoltare a ofertei universitare.
 - Satisfacția studenților/absolvenților
2. Date primare pentru ierarhizarea programelor de studii
- Absolvenți angajați (NTALCMN).
 - Absolvenți de licență (SPLA).
 - Absolvenți de licență înscriși la master (SPLA_M).
 - Cadre didactice implicate la programul de studii (CD).
 - Candidați înscriși (N_COPS).
 - Câștigul salarial mediu al absolvenților la nivelul programului de studii al universității (CMSA_PS).
 - Câștigul salarial mediu al absolvenților, la nivel național (CMSA_PS_T).
 - Diplome de absolvire (DABS).
 - Media contingentului de studenți admiși în anul întâi (MNB).
 - Numărul de locuri (N_LOPS).
 - Scorul articolelor publicate aferente cadrelor didactice care predau în programul de studiu (Pub).
 - Scorul citărilor articolelor publicate aferente cadrelor didactice care predau în programul de studiu. (Cit).
 - Studenți din categoriile defavorizate absolvenți (PNDA).
 - Studenți din categoriile defavorizate înscriși la licență (NSCD).
 - Studenți înmatriculați care au susținut stagii de practică (ST_SP).
 - Studenți înmatriculați la programul de studii (ST).
 - Studenți înscriși la licență (SPL).
 - Studenți internaționali înmatriculați (SInt).
 - Studenți naționali înmatriculați care au studiat și în străinătate (SNat).
 - Total absolvenți (NTA).

* Indicatori compozit utilizați în clasificarea instituțiilor de învățământ superior determinați pe baza datelor primare:

- Gradul de competitivitate /atractivitate la admitere.
- Gradul de diversitate și de dezvoltare a specializării.
- Raportul studenți /cadre didactice și de cercetare titulare.
- Resursele didactice realizate pentru procesul de predare-învățare.
- Gradul de internaționalizare.
- Rata mobilității internaționale de studii și de formare.
- Ponderea studenților din mediul rural.
- Scorul ratei de absolvire pe promoții.
- Rata de absolvire a studenților din categorii defavorizate, beneficiari de burse sociale.

- Rata de angajare a absolvenților (nu se solicită în evaluarea curentă).
- Câștigurile salariale medii ale absolvenților (nu se solicită în evaluarea curentă).
- Rata de continuare a studiilor la masterat.
- Stagiile de practică susținute de instituție.
- Satisfacția studenților/absolvenților (Secțiunea II).

Funcționalități:

1. Clasificarea universităților
 - Gruparea universităților pe domenii fundamentale de clasificare.
 - Centralizarea și prelucrarea datelor primare în vederea clasificării.
 - Verificarea conformității datelor.
 - Determinarea și normalizarea indicatorilor compozit pe domenii fundamentale de clasificare.
 - Stabilirea categoriei: A, B și C pe fiecare pe domeniu fundamental de clasificare.
 - Clasificarea universităților pe cele 3 categorii - A, B și C conform art. 193 alin.4. din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare.
2. Ierarhizarea programelor de studii de licență
 - Gruparea programelor de studii universitare de licență pe domenii de ierarhizare.
 - Colectarea și centralizarea datelor primare în vederea ierarhizării.
 - Verificarea conformității datelor.
 - Determinarea și normalizarea indicatorilor compozit pe domenii de ierarhizare.
 - Determinarea indicelui agregat pe programe de studii universitare de licență.
 - Ierarhizarea programelor de studii universitare de licență pe domenii de ierarhizare într-un clasament în ordine descrescătoare după nivelul indicatorului agregat.

Utilizare:

- Datele vor fi actualizate conform prevederilor din HG privitor la clasificare și ierarhizare.
- Utilizatori: MEC, Universități, CNFIS, CNR.
- Permite clasificarea universităților pe domenii fundamentale de studii și pe domenii de clasificare după criterii prestabilite la momentul evaluării pe bază de date primare furnizate de universități și preluate din baze de date ale UEFISCDI.
- Permite ierarhizarea programelor de studii de licență pe domenii de studii și pe domenii de ierarhizare după criterii prestabilite la momentul evaluării pe bază de date primare furnizate de universități și preluate din baze de date ale UEFISCDI.
- Studii comparative privind clasificarea și ierarhizarea pe grupuri de universități sau pe domenii de studii în funcție de criteriile selectate de utilizator.

TEMPO - ONLINE [MEC/ UEFISCDI]

Institutul Național de Statistică colectează date în mod direct de la instituțiile de învățământ superior din România. Acestea sunt completate la nivel de facultăți și universități, referențialul temporal fiind dat de momentele de început și sfârșit ale anului universitar⁷¹. Datele colectate sunt disponibile pe platforma TEMPO. Cea mai mare parte dintre acestea se trimit și către EUROSTAT.

În conformitate cu art. 10 alin. (6) din Legea nr. 226/2009 organizării și funcționării statisticii oficiale în România, se adoptă anual un Program statistic național, care este avizat de Consiliul Statistic Național și care este aprobat prin Hotărâre de Guvern. Ultimul act normativ adoptat în acest sens este HG nr. 489/2019 privind aprobarea Programului statistic național anual 2019. În ceea ce privește învățământul

⁷¹ UEFISCDI (2014), p. 4.

universitar de licență (ISCED 6 și 7), de master (ISCED 7), programe postuniversitare (ISCED 7), respectiv programe doctorale sau postdoctorale (ISCED 8). Prioritățile stabilite pentru anul 2019 au fost⁷²:

- Proiectarea instrumentarului statistic de colectare a datelor conform noii clasificări ISCED 2011 și a metodologiei mobilității în scop educațional din învățământul superior pentru îmbunătățirea calității indicatorilor diseminat.
- Stabilirea unui cadru conceptual de valorificare optimă a informațiilor furnizate de sursele de date existente în domeniul educației și formării profesionale.

Sfera de cuprindere este dată de unitățile de învățământ universitar publice și private, respectiv institute, universități, academii acreditate și în curs de acreditare.

Tipuri de date:

- Date privind unitățile de învățământ (preuniversitar și superior) per forma de proprietate, macroregiuni, regiuni de dezvoltare, județe, medii de rezidență, localități.
- Gradul de cuprindere în învățământ a populației de vârstă școlară, pe sexe.
- Populația școlară (preuniversitar și superior) per ciclu, vârstă, sex, macroregiuni, regiuni de dezvoltare, județ, localități, medii de rezidență, forma de învățământ, forma de proprietate și grupe de specializări.
- Personalul didactic (preuniversitar și superior) per sex, macroregiuni, regiuni de dezvoltare, județ, localități, forma de proprietate, medii de rezidență.
- Infrastructura: Săli de clasă (cabinete școlare/amfiteatre) / Laboratoare școlare / Săli de gimnastică / Ateliere școlare / Terenuri de sport / Bazine de înot / PC-uri per forma de proprietate, medii de rezidență, macroregiuni, regiuni de dezvoltare, județ și localități.

Funcționalități:

- Căutare dinamică după criterii.
- Generarea de rapoarte în mai multe formate, cu sursa, metodologie calcul, observații.

Utilizare:

- Conține date din 1990 având un decalaj de 1-2 ani față de anul curent.

MODUL INFORMATIC PENTRU CLASIFICAREA UNIVERSITĂȚILOR ȘI IERARHIZAREA PROGRAMELOR DE STUDII [ARACIS]

ARACIS reprezintă unul dintre cei mai importanți actori instituționali în Sistemul Național de Învățământ Superior, fiind înființată odată cu adoptarea OUG nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației. ARACIS are un rol fundamental în domeniul evaluării externe a calității, fiind responsabilă de a elabora periodic metodologia și standardele de acreditare pentru diferite tipuri de programe de studii universitare, precum și pentru furnizorii de învățământ superior. Acestea sunt avizate de Ministerul Educației și Cercetării, fiind aprobate printr-o hotărâre de guvern. În baza rapoartelor de acreditare, MEC aprobă acte normative în vederea înființării unor structuri de învățământ superior.

De asemenea, ARACIS are atribuții în vederea formulării și revizuirii periodice a standardelor naționale de referință, precum și a indicatorilor de performanță privind evaluarea și asigurarea calității în învățământul superior. Pornind de la acestea, ARACIS își formulează propriile proceduri privind evaluarea externă a calității învățământului superior. Acreditarea unei instituții de învățământ superior se acordă prin lege, în baza avizului ARACIS și al MEC.

⁷² Institutul Național de Statistică, *Programul statistic național anual 2019*, p. 205, document disponibil la adresa web http://www.insse.ro/cms/files/legislatie/Initiative%20legislative/2018/PSNA_2019_10.12.2018.pdf.

Evaluările efectuate de ARACIS se realizează în baza Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță, adoptată prin HG nr. 915/2017, care a modificat HG nr. 1418/2006. Metodologia prevede trei domenii pentru asigurarea calității educației, fiecare cuprinzând o serie de criterii. De asemenea, fiecărui criteriu îi corespund o serie de standarde. Standardul minimal este astfel definit încât prin indicatorii săi de performanță să corespundă nivelului minim acceptabil. Valorile indicatorilor de performanță pentru standardele de referință variază instituțional.

Unul dintre cele mai importante documente de sinteză produse periodic de către agenție este Barometrul calității, care reprezintă o sursă extrem de utilă pentru informarea celor interesați. Barometrul Calității Sistemului de Învățământ Superior (BCSIS) prezintă o imagine concretă privind starea Sistemului de învățământ superior și este un instrument util și de referință pentru MEC, instituții de învățământ superior sau alte instituții/organizații interesate de starea și calitatea mediului academic, în sprijinul dezvoltării unor politici menite să sporească calitatea și să îmbunătățească situația Sistemului Național de Învățământ Superior. BCSIS poate fi considerat un ghid și un instrument de constatare, analiză și corelare a fenomenelor complexe existente în mediul academic românesc. Analiza statistică a celor mai semnificativi indicatori oferă o imagine concretă și de ansamblu asupra stării și dinamicii sistemului educațional superior al României în ultimii 15 ani⁷³.

În cadrul proiectului QAFIN - „Îmbunătățirea politicilor publice în învățământul superior și creșterea calității reglementărilor prin actualizarea standardelor de calitate” cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020, MEC și-a propus, alături de ARACIS, optimizarea planificării strategice și a bugetării pe programe, implicit furnizarea instrumentelor necesare pentru acest deziderat și clarificarea rolului instituțiilor implicate în procesul evaluare și asigurarea calității în învățământul superior. Un alt obiectiv important a fost acela de a îmbunătăți capacitatea administrativă a MEC și ARACIS, la nivel sistemic.

În cursul anului 2019, ARACIS a dezvoltat un modul informatic pentru introducerea datelor de către instituțiile de învățământ superior și preluarea unor date din bazele de date existente și gestionate de UEFISCDI, platformă care urmează a fi utilizată în vederea colectării mai multor informații, în contextul în care este prevăzută dezvoltarea și implementarea unei metodologii privind clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii universitare de licență din România.

Tipuri date:

- Criterii și standarde de calitate pentru evaluarea instituțiilor de învățământ superior, respectiv a programelor de studii
- Criterii și standarde de calitate pentru evaluarea instituțiilor de învățământ superior
 - o Misiune, obiective și integritate academică.
 - o Conducere și administrație. Management strategic. Eficacitate administrativă.
 - o Patrimoniu, dotare, resurse financiare alocate, sprijin pentru studenți.
 - o Calitatea și pregătirea personalului didactic.
 - o Admiterea studenților.
 - o Valorificarea calificării universitare obținute.
 - o Centrarea pe student a metodelor de predare/învățare.
 - o Programe de cercetare. Valorificarea cercetării.
 - o Structuri și politici pentru asigurarea calității.
 - o Aprobarea, monitorizarea și evaluarea periodică a programelor de studii și diplomelor care corespund calificărilor.
 - o Evaluarea studenților.

⁷³ https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/08/Quality-Barometer-2016_EN.zip

- Calitatea personalului didactic și de cercetare.
- Informație publică.
- Criterii și standarde de calitate pentru evaluarea programelor
 - Structurile instituționale, administrative și manageriale ESG 1.1, 1.2, 1.6.
 - Misiunea și obiectivele programului de studii evaluat.
 - Baza materială (ESG 1.6). Disponibilitatea și dotarea spațiilor de învățământ și cercetare.
 - Calitatea personalului didactic.
 - Conținutul programelor de studii ESG 1.2, 1.3, 1.4.
 - Structura și prezentarea programului de studii.
 - Relevanța programului de studii.
 - Organizarea și coordonarea programului de studii.
 - Valorificarea calificării universitare prin angajarea pe piața muncii.
 - Centrarea pe student a metodelor de învățare.
 - Nivelul de satisfacție al studenților.
 - Activitatea de cercetare științifică.
 - Strategii și proceduri pentru asigurarea calității ESG 1.1.
 - Accesibilitatea resurselor adecvate învățării ESG 1.3, 1.6.
 - Transparența informațiilor de interes public cu privire la programele de studii ESG 1.8.

Deși este unul dintre actorii care colectează un volum impresionant de informații din partea instituțiilor de învățământ superior din România, acestea, deși publice, sunt greu de prelucrat statistic. ARACIS a înregistrat progrese în publicarea unui volum impresionant de documente justificative în vederea acordării unor calificative, datele care au stat la baza acordării acestor calificative nu sunt însă publice (întrucât sunt documente interne de lucru ale furnizorilor de educație sau ale ARACIS), ci doar o serie de rapoarte, unele dintre acestea extrem de sintetice.

De altfel, CNSPIS a menționat că: „ARACIS centralizează și publică date referitoare la numărul programelor de studii acreditate și autorizate provizoriu, pe cicluri de învățământ superior, precum și cu privire la cifrele de școlarizare aprobate pe domenii de studii și cicluri. ARACIS colectează și alte informații statistice în cadrul rapoartelor de auto-evaluare ale instituțiilor de învățământ superior, dar respectivele informații nu sunt agregate sintetic la nivel național”⁷⁴.

Deși semnificativ ameliorată în ultimi ani, dimensiunea tehnologiei informației în cadrul ARACIS, necesită îmbunătățiri. Printre recomandările formulate de către reprezentanții ENQA cu privire la îmbunătățirea activității ARACIS, se numără și:

- Realizarea unor rapoarte sintetice anuale cu privire la rezultatele proceselor de evaluare externă a calității⁷⁵.
- Diseminarea suplimentară și accesibilă tuturor părților interesate a rapoartelor de evaluare și de cercetare realizate de ARACIS în rândul actorilor relevanți⁷⁶.

Accesarea paginii web a ARACIS, la secțiunea Publicații⁷⁷, conduce utilizatorul spre un număr semnificativ de studii și publicații de interes pentru toți cei interesați.

⁷⁴ CNSPIS (2018), p. 2.

⁷⁵ ENQA (2018), *ENQA Agency Review: Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education (ARACIS)*, p. 21.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 22.

⁷⁷ <https://www.aracis.ro/informatii-publice/>

- Modernizarea sistemului de tehnologie a informației utilizat, prin intermediul finanțării nerambursabile atrase⁷⁸.
- Să își îmbunătățească performanțele în ceea ce privește depozitarea, organizarea și prezentarea datelor colectate despre instituțiile de învățământ superior, astfel încât acestea să fie prezentate pe un website modern, care să poată fi indexat de către motoarele de căutare online⁷⁹.

Noul site al ARACIS are prevăzute elemente de căutare indexată însă migrarea datelor în acest format este o problemă de timp. Vechiul site al ARACIS dispunea deja de unele din facilități de căutare și sortare a informațiilor privind rezultatul evaluărilor.

PLATFORMA DE EVALUARE [WWW.PFE.ARACIS.RO](http://www.pfe.aracis.ro) [ARACIS]

Platforma de evaluare www.pfe.aracis.ro are ca obiectiv crearea și actualizarea în timp real al unei baze de date cu experții evaluatori ARACIS, contribuind la generarea Registrului Național al Evaluatorilor. Platforma are o structură și design minimalist și permite doar înregistrarea online a evaluatorilor cadre didactice, având titlurile academice de conferențieri, respectiv profesori universitari (conform legislației în vigoare).

Platforma cuprinde o pagină principală, ce conține o prezentare succintă a platformei, o serie de documente utile ale ARACIS (standarde de referință, standarde specifice, hotărâri la Consiliul), adăugate prin hyperlink cu sursă pe site-ul principal al ARACIS (www.aracis.ro), respectiv o secțiune de întrebări frecvente. În continuare, platforma are o pagină de înscriere, unde cadrele didactice se pot înscrie pentru a face parte din Registrul Național al Evaluatorilor, respectiv câte o pagină pentru fiecare dintre cele două etape de evaluare, pagini accesibile doar utilizatorilor înregistrați pe bază de parole.\

Tipuri de date:

- Date personale ale evaluatorilor din Registrul Național al Evaluatorilor (RNE).
- Parcursul academic al evaluatorilor.
- Specializări prin programe de licență, masterat, doctorat.
- Publicații în domeniul științific pentru care candidează.
- Experiență la nivel național și internațional în domeniul asigurării calității.
- Publicații și proiecte în domeniul educației și al asigurării calității.
- Cunoștințe de bază privind Metodologiile și ghidurile ARACIS.

Funcționalități:

- Testarea automată online privind cunoștințe privind Metodologiile și ghidurile ARACIS.
- Testarea automată online privind evaluarea externă a unei universități.
- Selectarea pe baza datelor personale și a rezultatului celor două testări a evaluatorilor în RNE.

Utilizare:

- Baza de date cuprinde circa 1.400 de evaluatori înscriși în RNE.
- Datele sunt actualizate ori de câte ori apar schimbări în parcursul academic al evaluatorilor.
- Generează liste de evaluatori pe domenii de studii și specializări.
- Facilitează configurarea echipelor de evaluare externă.

⁷⁸ ENQA (2018), p. 42.

⁷⁹ *Ibidem*.

În prezent, în cadrul proiectului QAFIN baza de date a evaluatorilor RNE, conținutul și structura acesteia se reconfigurează prin dezvoltarea unei noi platforme unice care va permite:

- Introducerea datelor personale și a parcursului academic în format Europass.
- Accesul tuturor compartimentelor din ARACIS la datele relevante ale evaluatorilor din RNE.
- Generarea automată a listelor evaluatorilor alocați pe comisii permanente și specializări.
- Selectarea pe baza de criterii predefinite a evaluatorilor care formează comisiile de evaluare.
- Ținerea evidențelor privind numărul evaluărilor efectuate și a universităților evaluate de fiecare evaluator.
- Sincronizarea bazei de date a evaluatorilor cu platforma e-Learning privind actualizarea cunoștințelor.

PLATFORMA DE E-LEARNING WWW.PLATFORMA.ARACIS.RO [ARACIS]

Platforma de e-learning este gândită ca un instrument util pentru evaluatorii cadre didactice înregistrate în Registrul Național al Evaluatorilor al Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior, ce cuprinde materiale online pentru dezvoltarea permanentă a cunoștințelor evaluatorilor ARACIS și testarea acestora.

Accesul se realizează pe baza unui înregistrări prealabile, este necesară crearea unui cont, în acest sens se găsește pe prima pagină a platformei un formular de înregistrare.

Tipuri de date:

- Platforma recunoaște și poate fi accesată numai de evaluatorii înregistrați în RNE.
- Cursuri în format specific învățământului la distanță cu prezentări, teste de autoevaluare și teste finale.
- Acces la Metodologii și Ghiduri ale ARACIS.
- Cursurile sunt realizate în conformitate cu un template care conduce la o structură standardizată a acestora.

Funcționalități:

- Funcționalitățile sunt cele specifice platformelor de învățământ la distanță în mediul virtual.
- Permite înregistrarea parcursului fiecărui cursant.
- Testele grilă sunt evaluate automat pe baza răspunsurilor furnizate de tutore.
- Poate fi ușor configurată conform specificului fiecărui tip de curs: text, audio, video și orice combinație.

Utilizare:

- Cel puțin 80% dintre evaluatorii înregistrați în RNE au fost instruiți prin platformă și au primit certificare de participant.
- Prin intermediul platformei se transmit evaluatorilor din RNE toate actualizările la metodologii, ghiduri, standarde sau standarde specifice.

REGISTRUL EUROPEAN PENTRU ASIGURAREA CALITĂȚII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR -
BAZA DE DATE DEQAR [EQAR]

Site-ul EQAR este o platformă complexă ce conține informații detaliate despre EQAR, baza legală de funcționare, documente oficiale, informații utile, etc. Este descris procesul complex de înscriere și înregistrare în EQAR, proiecte desfășurate sub coordonarea EQAR, dar și date statistice, rapoarte și prezentări. Platforma cuprinde rezultatele evaluărilor externe din Spațiul European al Învățământului Superior, cât și din alte 35 de state din Australia, Asia, Africa, America de Sud.

De asemenea, site-ul EQAR conține o bază de date, DEQAR care cuprinde informații despre majoritatea evaluărilor externe realizate de către agențiile care fac parte din registru, atât în cazul evaluărilor unor programe, cât și în cazul evaluărilor instituționale. Pe platformă sunt încărcate rapoartele de evaluare validate de către agențiile de evaluare naționale.

Tipuri de date:

- Date privind universitățile din România acreditate (raport, agenție, tip evaluare/activitate QA, decizie).
- Date privind programele de studiu acreditate din România (raport, agenție, tip evaluare/activitate QA, decizie).

Funcționalități:

- Opțiuni de căutare după mai multe criterii, feedback.

Utilizare:

- Baza de date conține registrul complet al evaluărilor privind asigurarea calității realizate în România.

ERASMUS+ MOBILITY TOOL+ [ANPCDEFP]

Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP) gestionează programul Erasmus+ în România. Raportarea datelor aferente proiectelor de mobilitate din 2013 până în prezent se realizează prin intermediul instrumentului de mobilitate proiectat, dezvoltat și menținut de Comisia Europeană, Mobility Tool+⁸⁰. Acesta reprezintă un sistem informatic care permite organizațiilor beneficiare din cadrul Programului Erasmus+ să acceseze și să gestioneze informațiile referitoare la proiectele descentralizate, să solicite rapoartele participanților individuali și să transmită Agențiilor Naționale rapoartele finale. ANPCDEFP utilizează Mobility Tool+ pentru a monitoriza și a valida informațiile despre proiectele finanțate.

Tipuri de date:

- Date privind proiectele de mobilitate: detalii organizație beneficiară, reprezentant legal, persoane de contact, instituții și organizații partenere, participanți la mobilități, grant alocat și utilizat (sprijin individual și transport, sprijin pentru organizarea mobilităților, sprijin pentru nevoi speciale, costuri excepționale), raport (intermediar, final).
- Date privind studenții care participă la mobilități de studiu sau practică: nr. proiect, tipul de activitate, date personale student (nume, data nașterii, sex, adresă e-mail, naționalitate, grup social), participare anterioară la mobilități, domeniu de studiu (ISCED-7 2013), ciclu de studii, dacă e proaspăt absolvent, detaliile instituției de trimitere, detaliile instituției gazdă, date de începere și finalizare ale mobilității, durata mobilității (nr. zile), sprijin financiar acordat, credite ECTS recunoscute, chestionar online individual de feedback.
- Date privind cadrele didactice sau personalul administrativ care participă la mobilități de predare sau de formare: nr. proiect, tipul activității, date personale cadru didactic (nume, data nașterii, sex, adresă e-mail, naționalitate, categorie de personal), dacă e mobilitate combinată de predare și formare, domeniu de studiu, ciclu de studii, detaliile instituției de trimitere, detaliile instituției gazdă, date de începere și finalizare ale mobilității, durata mobilității (nr. zile), sprijin financiar acordat, chestionar online individual de feedback.
- Date privind proiectele de parteneriat strategic: reuniuni transnaționale de proiect (titlu întâlnire, organizația gazdă, date de începere și finalizare ale activității, nr. participanți, țara și

⁸⁰ Accesarea platformei (<https://webgate.ec.europa.eu/eac/mobility>) se realizează pe baza unui cont propriu European Commission Authentication Service (ECAS).

orașul de trimitere, țara și orașul gazdă, interval de distanță, sprijin financiar acordat), rezultate intelectuale (titlu, tip de rezultat intelectual, nr. zile lucrătoare, sprijin financiar), evenimente de multiplicare asociate (titlu, date de începere și finalizare ale activității, organizator, țara, nr. de participanți locali și internaționali, sprijin financiar), activități de învățare, predare și formare (tip de activitate, nume participant, date de începere și finalizare ale mobilității, durata mobilității, detaliile instituției de trimitere, detaliile instituției gazdă, sprijin financiar acordat), grant alocat și utilizat (gestionarea și implementarea proiectului, reuniuni transnaționale de proiect, rezultate intelectuale, evenimente de multiplicare, activități de învățare, predare și formare, sprijin pentru nevoi speciale, costuri excepționale, garanția pentru costuri excepționale, transferuri bugetare permise între categoriile de buget), raport (intermediar, final).

Funcționalități:

- Platforma oferă posibilitatea beneficiarilor de proiecte Erasmus+ de a raporta detaliat implementarea proiectelor de mobilitate sau de parteneriat strategic finanțate prin Erasmus+.
- Platforma oferă Agenției Naționale Erasmus+ posibilitatea de a monitoriza implementarea programului la nivel național, de a valida informațiile raportate, de a culege feedback din partea participanților la mobilități.
- Platforma oferă Agenției Naționale Erasmus+ posibilitatea de a extrage rapoarte și statistici cu privire la proiectele implementate (mobilitățile organizate, feedback-ul participanților).

Utilizare:

- Platforma cuprinde toate datele cu privire la mobilitățile studenților și a cadrelor didactice începând cu 2013, vizând proiectele KA103, KA107 și KA203 (proiecte din domeniul universitar), respectiv direcțiile outgoing și incoming (după caz).
- O organizație beneficiară are responsabilitatea de a introduce în Mobility Tool+ datele și informațiile aferente proiectului implementat și de a le actualiza lunar. Activitatea este monitorizată periodic de Agenția Națională Erasmus+, iar validarea/verificarea datelor se realizează în cadrul etapelor de raportare prevăzute (intermediară și finală) sau a altor tipuri de controale. Raportarea datelor și informațiilor în Mobility Tool+ are un impact asupra calculării bugetului aferent proiectului implementat.
- Accesul prin Mobility Tool+ la un proiect se poate realiza de către reprezentantul legal al organizației beneficiare, persoana de contact (pot fi adăugate mai multe persoane de contact), Agenția Națională Erasmus+ care acordă finanțarea proiectului și Comisia Europeană.
- Agenția Națională Erasmus+ dintr-o țară poate extrage rapoarte detaliate cu privire la mobilitățile outgoing și incoming finanțate de organizațiile beneficiare din țara respectivă. Însă Agenția Națională Erasmus+ dintr-o țară poate extrage rapoarte detaliate cu privire la mobilitățile incoming către țara respectivă, dacă țara de origine a participanților este o altă țară a programului, însă fără a avea acces la anumite date personale ale participanților (nume, adresă e-mail).

PLATFORMA RNCIS [ANC]

Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC) reprezintă o instituție cheie în ansamblul sistemului educațional din România. Aceasta are atribuții în vederea elaborării, implementării și actualizării Cadrului Național al calificărilor, respectiv al Registrului Național al Calificărilor. De asemenea, ANC are misiunea de a asigura compatibilitatea sistemului național al calificărilor cu celelalte sisteme de calificări existente la nivel european și internațional. Funcționarea ANC este reglementată de HG nr. 556/2011 *privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Calificări*.

Site-ul Autorității Naționale pentru Calificări conține informații relevante pentru realizarea formării profesionale continue și dezvoltarea cadrului general de calificări. Sunt menționate atât documentele referitoare la legislația națională, cât și cea europeană. De asemenea, sunt prezentate standardele ocupaționale și de pregătire profesională.

Cadrul Național al Calificărilor reprezintă un instrument necesar în vederea clasificării calificărilor care corespund diferitelor niveluri de învățare, în conformitate cu un set de criterii corespunzătoare, coerente și în acord cu cadrul existent la nivel european. Acest instrument joacă un rol important și în transparentizarea activității ANC, implicat a entităților acreditate de ANC.

Site-ul ANC prezintă informații și despre Centrul Național de Acreditare, reglementările de funcționare, organizare și de evaluare, precum și Registrul Național al Centrelor de evaluare și certificare a competențelor profesionale obținute pe alte căi decât cele formale, Registrul Național al Absolvenților și Registrul Evaluatoarelor.

De asemenea, se găsește în format online Registrul Național al Calificărilor, ce conține Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior. Cu ajutorul acestui registru pot fi asociate programele de studii oferite de instituțiile de învățământ superior din România cu titlul calificării, domeniul educațional conform ISCED, codul calificării, numărul de credite acordare prin absolvirea programului, ocupațiile care pot fi practicate în piața muncii, codul COR, organismul extern de asigurare a calității care a evaluat programul, informații publice despre furnizorul de educație. De asemenea, suplimentul de diplomă poate fi descărcat în format PDF.

Site-ul ANC cuprinde și următoarele registre: Registrul Național al Calificărilor Profesionale; Registrul Național al Programelor Postuniversitare.

În conformitate cu OMEN nr. 3475/2017, a fost legiferată o metodologie privind procedura de validare și înscriere în Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior (RNCIS) a calificărilor, respectiv programelor de studii care urmează a fi evaluate de către Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, respectiv de oricare altă agenție înscrisă în EQAR. Potrivit acestei metodologii, „înscrierea calificărilor în RNCIS este o condiție necesară autorizării/acreditării programelor de studii oferite de către instituțiile de învățământ superior abilitate de lege pentru a demonstra legătura dintre ocupațiile și cerințele mediului socioeconomic și calificările obținute”.

Tipuri de date:

Calificările se în scriu în RNCIS, sub următoarea formă:

Categorie	Informații introduse
Informații generale	Titlul calificării
	Domeniul educațional conform ISCED 2013 F
	Codul calificării
	Nivel CNC
Descrierea calificării (1) ⁸¹	Cunoștințe
	Aptitudini
	Responsabilitate și autonomie
Descrierea calificării (2)	Câmp ce permite introducerea unui text liber pentru a descrie ceea ce ar trebui să cunoască, să înțeleagă și să fie capabil să facă cursantul.

⁸¹ Instituțiile de învățământ superior pot opta pentru una dintre cele două variante privind descrierea calificării.

Organismul de acordare a calificării	
Asigurarea calității	Puncte de credit sau volum de muncă estimat a fi necesar pentru a obține rezultatele învățării
	Organismul extern de asigurare a calității sau de reglementare
Alte informații relevante privind calificarea	Diplomă/ certificat și suplimentul la diplomă/ certificat
	Data expirării
	Informații privind furnizorul
	Legătura cu diferite ocupații sau sectoare de activitate. Ocupații care pot fi practicate pe piața muncii

Utilizare:

- Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior poate fi accesat online⁸², interfața fiind una ușor accesibilă. De asemenea, utilizatorii pot sorta rezultatele interogărilor efectuate. Adoptarea OMEN nr. 3475/2017, însemnând practic introducerea obligatorie a atestării calificărilor unui program de studii în circuitul de evaluare externă a acestuia, a reprezentat un pas semnificativ în ceea ce privește operaționalizarea RNCIS.

RESPONSABILITĂȚI PRIVIND MONITORIZAREA ȘI GESTIUNEA PROCESULUI DE CULEGERE A DATELOR ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Ministerul Educației și Cercetării are, practic, responsabilitatea de a monitoriza la nivel sistemic, procesul de colectare a datelor în învățământul superior. Prin multitudinea de procese decizionale care necesită date, precum finanțarea de bază sau finanțarea suplimentară instituțională, alocarea granturilor competitive (ex. FDI) sau acordarea titlurilor de doctor, MEC trebuie să se asigure de faptul că aceste informații sunt colectate în mod corect.

În conformitate cu art. 220 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011, trebuia aprobat „un sistem de indicatori statistici de referință pentru învățământul superior, corelat cu sistemele de indicatori statistici de referință la nivel european din domeniu”. Acest se avea rolul de a „monitoriza eficiența managerială, a echității și a relevanței învățământului superior pentru piața muncii”.

Art. 220 alin. (2) din Legea educației naționale nr. 1/2011 prevedea că acest sistem de indicatori va fi elaborat de MEC, prin consultarea CNSPIS, ARACIS, CNCS, CNFIS, CNATDCU și ANC, fiind aprobat prin hotărâre de guvern. De asemenea, se prevede și faptul că, raportul anual privind starea învățământului superior se bazează pe indicatorii din acest set. Această prevedere legislativă nu a fost pusă în aplicare.

Procese ce culegere a datelor deriva în principal din:

- Atribuțiile diverselor instituții de a gestiona o serie de procese;
- Obligațiile legale ale instituțiilor de a raporta o serie de date;
- Prevederilor unor proiecte care necesita culegerea unor date;
- Nevoia realizării unor cercetări în domeniu;

CONSILIUL NATIONAL DE STATISTICĂ ȘI PROGNOZĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR
(CNSPIS)

⁸² <http://site.anc.edu.ro/registrul-national-al-calificarilor-din-invatomantul-superior-rncis/>

Art. 218 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011, prevede faptul că, Consiliul Național de Statistică și Prognoză a învățământului Superior are ca atribuții principale elaborarea și actualizarea permanentă a indicatorilor de monitorizare a învățământului superior și prognoza evoluției acestuia în raport cu dinamica pieței muncii. Acest consiliu publică anual datele corespunzătoare acestor indicatori.

În cadrul CNSPIS sunt constituite trei comisii permanente, respectiv Comisia de statistică și monitorizare în învățământul superior, Comisia de prognoză în învățământul superior și Comisia de monitorizare și analiză raportări în platforme electronice pentru învățământul superior ANS & RMU. CNSPIS realizează anual și fundamentarea cifrei de școlarizare într-un an universitar, începând cu anul universitar 2017/2018, la solicitarea MEC⁸³.

Surse de date folosite: RMUR, ANS, TEMPO-ONLINE

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR (CNFIS)

Printre responsabilitățile CNFIS, se numără și propunerea către Ministerul Educației și Cercetării, a următoarelor:

- Metodologia de finanțare a universităților - art. 219 alin. (2) lit. a) din Legea educației naționale nr. 1/2011.
- Alocarea sumelor pentru diferite surse de finanțare, în baza unui contract instituțional - art. 223 alin. (2) din Legea educației naționale nr. 1/2011:
 - o finanțarea de bază;
 - o finanțarea complementară;
 - o finanțarea suplimentară;
 - o realizarea de obiective de investiții;
 - o alocarea pe bază competițională a fondurilor pentru dezvoltare instituțională
 - o fondurilor pentru incluziune, burse și protecția socială a studenților, pe bază competițională;
- Stabilirea anuală a costului mediu per student echivalent, pe cicluri de studii, pe domenii de studii și pe limbă de predare - art. 219 alin. (2) lit. a) din Legea educației naționale nr. 1/2011.
- Procedurile de finanțare de bază a universităților prin granturi de studii calculate pe baza costurilor medii - art. 223 din Legea educației naționale nr. 1/2011.
- Criteriile și standardele de calitate pentru alocarea către universități a finanțării suplimentare destinate stimulării excelenței instituțiilor și a programelor de studii - art. 197 lit. a) din Legea educației naționale nr. 1/2011.
- Metodologia de alocare preferențială de resurse financiare consorțiilor sau universităților fuzionate - art. 194 alin. (2) din Legea educației naționale nr. 1/2011.
- Cuantumul minim al bursei sociale pentru susținerea financiară a studenților cu venituri reduse, ținând cont de faptul că acestea trebuie să acopere cheltuielile minime de masă și cazare - art. 223 alin. (10) din Legea educației naționale nr. 1/2011.

Surse de date folosite: RMUR, ANS, TEMPO-ONLINE

CONSILIUL NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE (CNATDCU)

- Procesul de acordare a titlului de doctor
- Procesul de acordare a abilitării pentru cadre didactice

Surse de date folosite: platforma pentru doctorate/abilitare

⁸³ <http://www.cnspis.ro/>

SISTEMUL NAȚIONAL DE INDICATORI PENTRU EDUCAȚIE

Se poate face o diferențiere între colectorii de date, în funcție de scopul urmărit. Astfel, Institutul Național de Statistică realizează colectarea datelor în vederea unor prelucrări cu caracter statistic, pentru a fi utilizate de diferite instituții la nivel național sau internațional, scopul urmărit fiind unul mai degrabă evaluativ⁸⁴.

Ministerul Educației și Cercetării, prin Direcția Generală Învățământ Universitar, urmărește colectarea datelor cu un scop funcțional. Astfel, datele colectate sunt utilizate în vederea elaborării bugetului anual pentru finanțarea învățământului universitar, respectiv constituie parte fundamentală în elaborarea unor strategii sectoriale și a unor planuri naționale de dezvoltare⁸⁵.

În cadrul proiectului PODCA Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România – SIIIR (cod SMIS 39144), printre alte linii de acțiune, a fost dezvoltat și Sistemul Național de Indicatori pentru Educație (SNIE). SNIE, ca parte a SIIIR, a fost dezvoltat pentru a fi „un instrument strategic care contribuie la elaborarea politicilor publice, strategiei în educație și eficientizării comunicării cu cetățenii și instituțiile aflate în subordonare și coordonare”⁸⁶.

Din punct de vedere teoretic, a fost urmărită colectarea și monitorizarea sistemică a unui set de indicatori care au fost fundamentați „pe imperativele din ce în ce mai evocate în constituirea politicilor educaționale de a întemeia orice decizie privind viitorul unor generații de copii și tineri pe date de cercetare (evidence based policy making)”⁸⁷.

1.	2.	3.	4.	5.
•Colectarea datelor primare.	•Constituirea indicatorilor.	•Raportarea indicatorilor la diversele criterii de analiză (ex. obiectivele politicilor educaționale sau starea sistemului de educație).	•Evaluarea politicilor educaționale în raport cu astfel de criterii (ex. echitatea de gen, repartizarea teritorială a resurselor, eficiența externă a sistemului de educație);	•Luarea deciziei (ex. printr-o măsură legislativă, o realocare a resurselor sau elaborarea unui plan de acțiune).

Figură 1. Model de elaborare a unor politici bazate pe evidențe (sursa: IȘE 2014)⁸⁸.

Între MEC, UEFISCDI și CNFIS, respectiv Institutul Național de Statistică, există o colaborare în ceea ce privește coroborarea nomenclatoarelor utilizate la nivelul Registrului Matricol Unic și al INS, astfel încât să fie furnizate date statistice sistemice cât mai relevante la nivel național⁸⁹. Aceste date stau la baza SNIE.

⁸⁴ UEFISCDI (2014), p. 4.

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ IȘE (2014), *Sistemul Național de Indicatori pentru Educație. Ghid metodologic*, p. 4.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 6.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 8.

⁸⁹ MEC (2018), p. 38.

Utilizarea unor astfel de indicatori răspunde la multiple necesități⁹⁰:

- Comparabilitate - nivel continental, și nu numai, este necesară colectarea unor date în mod sistematizat, astfel încât direcțiile cheie să fie luate pornind de la referințe comune.
- Răspundere publică - Utilizarea unor resurse semnificative din bugetul de stat presupune o responsabilitate din partea autorităților publice cu privire la cheltuirea judicioasă a fondurilor alocate, respectiv transparentizarea modului în care acest proces se derulează.
- Descentralizare, fără a pierde din calitate - având în vedere trendul internațional, precum și necesitatea de a eficientiza procesul de luare a deciziilor la nivelul instituțiilor de învățământ universitar, este clar că anumite decizii cu privire la modul în care se dezvoltă sistemul național de învățământ terțiar, nu pot fi luate de MEC în absența unor date colectate standardizat. Acest lucru este important și pentru a nu pierde din vedere calitatea actului educațional, într-un moment în care dinamica universitară este, la fel precum cea socială, fără precedent.

Din cei 181 de itemi identificați în Sistemul Național de Indicatori pentru Educație, 73 (40,33%) vizează într-o măsură mai mare sau mai mică sistemul de învățământ terțiar, respectiv sunt de interes pentru instituțiile de învățământ superior. Nu fac parte din analiza noastră indicatorii din capitolul *Calitatea educației*, care se regăsesc într-o formă sau alta în rândul celorlalți indicatori.

Furnizorul de date	Numărul de indicatori
Institutul Național de Statistică	65
Ministerul Educației și Cercetării	22
Baza națională de date pentru educație	14
Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	9
Ministerul Finanțelor Publice	5
Alte instituții specializate	3
Ministerul Afacerilor Externe	2

În mod cert, Institutul Național de Statistică reprezintă principalul furnizor de informații pentru Sistemul Național de Indicatori pentru Educație, 65 de indicatori dintr-un total de 73 (89,04%) fiind construiți cu date provenind de la această sursă. Ministerul Educației și Cercetării contribuie, în mod direct, cu date pentru 22 de indicatori, reprezentând un procent de 30,13% din numărul total de indicatori. Printre furnizorii de date pentru Sistemul Național de Indicatori pentru Educație regăsim și Baza națională de date pentru educație (19,17%), Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (12,32%), Ministerul Finanțelor Publice (6,84%), Alte instituții specializate (4,10%) sau Ministerul Afacerilor Externe (2,73%).

Putem observa că pentru colectarea datelor privind învățământul superior, reflectate în Sistemul Național de Indicatori pentru Educație, se utilizează date provenind de la nu mai puțin de șapte instituții. Acest lucru este expresia faptului că modul în care se centralizează datele privitoare la educație, în România, este unul care lasă loc de îmbunătățit semnificativ.

Prin urmare, există o bază solidă în Sistemul Național de Indicatori pentru Educație, în vederea realizării raportului anual privind starea sistemului național de învățământ superior din România, așa cum se întâmplă în fiecare an. Este discutabilă, în schimb, actuala compunere a acestor indicatori.

⁹⁰ IȘE (2014, p. 7).

Aceștia nu au mai fost actualizați din 2014, timp în care învățământul terțiar a cunoscut transformări profunde. Parte dintre indicatorii relativ relevanți în discuție sunt comuni cu învățământul preuniversitar. Aceștia se referă la contextul economic general, ocuparea forței de muncă, indicatori demografici sau finanțarea educației. De asemenea, în analiza noastră, am considerat relevant să includem în subsidiar învățământului terțiar, și indicatorii privind învățarea permanentă.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

DUBLA RAPORTARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA LEGISLAȚIEI ÎN DOMENIU

Se impune evitarea dublei raportări a populației de studenți prin intermediul platformei ANS și a RMU. Registrul Matricol Unic trebuie să devină platforma fanion utilizată în gestionarea datelor privind populația de studenți. În vederea renunțării la modulul *Studenți* din ANS, este necesar ca mai multe date din platforma ANS să devină obligatorii în vederea completării de către universități. În vederea gestionării procesului de raportare, este necesară elaborarea unui sistem de susținere a capacității administrative a universităților în procesul de raportare.

Mai mult, sunt necesare prevederi legale explicite care să reglementeze procesele de culegere a datelor în vederea evitării colectării multiple sau a strângerii de date care nu servesc unui scop clar. În acest sens, noile reglementări ar trebui să susțină dezvoltarea de protocoale între instituțiile statului, pentru acces la date.

PUBLICAREA DATELOR DESCHISE

Pentru evitarea unor noi procese de culegere a datelor, precum și pentru nevoia semnării unor protocoale între instituțiile statului, publicarea în regim deschis a datelor ar reprezenta o soluție eficientă, cu respectarea prevederilor legale, inclusiv a celor privind protecția datelor cu caracter personal.

În ceea ce privește educația, pe site-ul data.gov.ro nu sunt publicate date deschise în mod coerent. Acestea ar trebui publicate anual (ex: rezultate evaluare națională, bacalaureat, titularizare, rețea școlară etc.) și anonimizate în mod unitar pentru a putea face corelații între bazele de date (fără posibilitatea identificării unor persoane protejate de normele GDPR).

ADOPTAREA UNOR ACTE NORMATIVE CU INDICATORII DE MONITORIZARE A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR ȘI MONITORIZAREA ANUALĂ A ACESTOR INDICATORI.

Legislația în vigoare prevede adoptarea unui sistem de indicatori statistici de referință pentru învățământul superior/a indicatorilor de monitorizare a învățământului superior și prognoza evoluției acestuia. Este necesară clarificarea „sistemului” de indicatori ce trebuie realizat în vederea monitorizării învățământului superior, și, adoptarea conform legii (sau după modificarea legii).

CNSPIS a propus în 2018 un set de indicatori însă lipsa unui cadru legal coerent nu a condus și la o monitorizare propriu-zisă a indicatorilor propuși.

Acești indicatori de monitorizare ar trebui să stea la baza dezvoltării raportului privind starea învățământului superior.

DEZVOLTAREA DE NOI PLATFORME ÎN VEDEREA EFICIENTIZĂRII PROCESELOR DE RAPORTARE PRIN FOLOSIREA INFRASTRUCTURII DEJA EXISTENTE ȘI A EXPERIENȚEI ACUMULATE, PRECUM ȘI PENTRU A OFERI INFORMAȚII COERENTE PENTRU PROCESUL DE ELABORARE A POLITICILOR.

1. Implementarea sistemelor de gestiune a studenților

Implementarea sistemelor de gestiune a studenților la nivelul instituțiilor de învățământ superior nu se realizează în mod uniform. Există universități în care se utilizează mai multe sisteme de acest tip, fapt care îngreunează procesul de colectare centralizată a datelor. Este recomandat ca la nivel național să se utilizeze un sistem uniform de gestiune. În cazul în care acest lucru nu se poate realiza, este recomandat să existe posibilitatea transferării cât mai lesnicioase a datelor colectate de universități, în platforma/platformele utilizate pentru raportarea la nivel național în vederea evitării unui efort suplimentar de culegere a datelor. Un sistem de gestiune a studenților ar trebui să vină în sprijinul universităților care doresc să folosească un astfel de sistem ca alternativă a sistemelor contra cost și nu ca obligație pentru universitățile care și-au dezvoltat deja sisteme proprii.

2. Implementarea unui platforme pentru monitorizarea absolvenților de învățământ superior

Universitățile sunt private de absența unui sistem de monitorizare al absolvenților de învățământ superior, care să contribuie la îmbunătățirea, dezvoltarea sau stoparea unor programe de studii, în funcție de relevanța acestora, respectiv calitatea absolvenților pregătiți. Un astfel de sistem ar servi și decidenților de la nivel național, în procesul de elaborare a politicilor publice.

1. Nevoia dezvoltării unui mecanism online pentru procesului de abilitare

ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII DE A LUCRA CU SISTEME INFORMATICE

Pentru a putea folosi baze de date în procesele funcționale este nevoie ca atât oamenii care raportează, cât și oamenii care verifică, monitorizează și utilizează datele, să dețină capacitatea de a folosi aceste sisteme informatice. În acest sens, sunt necesare următoarele:

- Introducerea atribuțiilor specifice în fișa postului pentru persoanele care urmează să folosească aceste sisteme;
- Alocarea responsabilităților astfel încât aceste persoane să dețină timpul necesar pentru a opera aceste sisteme;
- Realizarea unor sesiuni de formare pentru persoanele responsabile de gestiunea acestor sisteme.
- Realizarea unor ghiduri de bună practică din punct de vedere al prevederilor GDPR, pentru a evita probleme ulterioare;
- Realizarea de ghiduri bine structurate, posibil integrate în platforme (cu explicații pentru fiecare câmp în parte), care să permită unei universități să găsească rapid orice explicație cu privire la completarea datelor;
- Crearea posibilității de lucru cu fișiere de tip Excel, predefinite, ce pot fi încărcate automat în platforma pentru preluarea informațiilor în vederea simplificării procesului de raportare;

În mod special, Ministerul Educației și Cercetării trebuie să își dezvolte capacitatea de lucru cu baze de date și platforme în contextul nevoii de corelare a datelor din învățământul superior cu cele din învățământul preuniversitar.

SUSȚINEREA CERCETĂRIILOR PRIVIND IMPACTUL POLITICILOR PUBLICE

Susținerea proceselor decizionale cu ajutorul datelor nu presupune doar monitorizarea unor indicatori, ci și utilizarea datelor în vederea realizării de analize țintite (analize de impact) privind anumite subiecte de politică publică. Astfel este nevoie de monitorizarea longitudinală a unor indicatori și culegerea punctuală de date specifice în vederea evaluării impactului anumitor politici publice.

De exemplu, ar fi indicat ca Registrul Matricol Unic să fie completat cu un nou câmp pentru evaluarea performanței școlare ca medie generală a fiecărui an (necompletată, în caz de nepromovare cu toate creditele luate) și a mediei finale a anilor de studiu; Platforma ANS ar trebui să conțină tipurile de date necesare analizei impactului tuturor politicilor publice majore din învățământul superior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

ANPCDEFP, Mobility Tool+: Mobility Tool+ Ghidul beneficiarului, disponibil la pagina web <https://www.erasmusplus.ro/instrumente-it>

ANPCDEFP, Mobility Tool+: Ghid de utilizare pentru raportarea finala , in proiectele de parteneriat strategic. disponibil la pagina web <https://www.erasmusplus.ro/library/files/Ghid%20Mobility%20Tool+.pdf>

ARACIS (2019), DEFINIREA ȘI DESCRIEREA INDICATORILOR utilizați în ”Metodologia de clasificare a instituțiilor de învățământ superior și de ierarhizare a programelor de studii de licență”, http://proiecte.pmu.ro/c/document_library/get_file?p_l_id=1886283&folderId=1885515&name=DLFE-6726.pdf

ARACIS (2020), *Îmbunătățirea politicilor publice în învățământul superior și creșterea calității reglementărilor prin actualizarea standardelor de calitate*, p.3

Banca Mondială (2014), Assessment of the current tertiary education statistics and data collection environment: Toward the development of a comprehensive Tertiary Education Management and Information System, București

CNSPIS (2018), *Raport și recomandări privind indicatorii de monitorizare ai învățământului superior din România*

ENQA (2018), *ENQA Agency Review: Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education (ARACIS)*

H. Aldarbesti, J.P. Saxena (2014), Management Information System for Education, în *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*

Institutul Național de Statistică, *Programul statistic național anual 2019*, p. 205, http://www.insse.ro/cms/files/legislatie/Initiative%20legislative/2018/PSNA_2019_10.12.2018.pdf

IȘE (2014), *Sistemul Național de Indicatori pentru Educație. Ghid metodologic*

Legea educației naționale nr. 1/2011

Legea nr. 226/2009 *organizării și funcționării statisticii oficiale în România*,

MEC (2018), *Raport privind starea învățământului superior din România*

Platforma ANS <https://date.invatamant-superior.ro/>

Platforma BRAINMAP <https://www.brainmap.ro/>

Platforma DEQAR <https://www.eqar.eu/qa-results/deqar-project/>

Platforma de e-learning www.platforma.aracis.ro

Platforma Erasmus+ Mobility Tool+ <https://webgate.ec.europa.eu/eac/mobility>

Platforma ERRIS <https://erris.gov.ro/index.php>

Platforma de evaluare www.pfe.aracis.ro

Platforma INS TEMPO ONLINE <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/>

Platforma Registrul Matricol Unic (Registrul Educational Integrat) <https://rei.gov.ro/>

Platforma RNCIS <http://site.anc.edu.ro/registrul-national-al-calificarilor-din-invatomantul-superior-rncis/>

Platforma Study in Romania <https://www.studyinromania.gov.ro>

Platforma Teze doctorat <https://rei.gov.ro/teze-doctorat>

UEFISCDI (2014), *Analiza instituțională a colectării și gestionării datelor ce privesc sistemul de învățământ superior (SIS) din România*

UNESCO (2003), *Education Management Information System (EMIS) and the formulation of Education for All (EFA): plan of action, 2002-2015*

PLATFORME SUPT ÎN VEDEREA IMPLEMENTĂRII PREVEDERILOR LEN NR. 1/2011

Titlul	Sect.	Titlul secțiunii	Platforme colectare date
II	5	Admiterea în programe de studii	ANS - Modul Studenți
II	5	Admiterea în programe de studii	Registrul Matricol Unic
III	6	Exame de finalizare a programelor de studii	Registrul Matricol Unic (RMU)
III	8	Diplome	Registrul Matricol Unic (RMU)
III	10	Ciclul I - Studii universitare de licență	Registrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior (RNCIS)
III	10	Ciclul I - Studii universitare de licență	Registrul Matricol Unic (RMU)
III	10	Ciclul I - Studii universitare de licență	ANS - Modul Studenți
III	11	Ciclul II - Studii universitare de master	ANS - Modul Studenți
III	11	Ciclul II - Studii universitare de master	Registrul Matricol Unic (RMU)
III	12	Ciclul III - Studii universitare de doctorat	CNATDCU - Modul gestiune evaluarea lucrarilor de doctorat
III	12	Ciclul III - Studii universitare de doctorat	ANS - Modul Studenți
IV	1	Programele postdoctorale	ANS - Modul Studenți
VI	3	Resurse umane	ANS - Modul Cadre didactice
X	2	Înmatricularea studenților. Registrul matricol unic al universităților din România	Registrul Matricol Unic (RMU)
XI	3	Rolul statului în învățământul superior	ANS - Modul Date Universitate
XII	1	Dispoziții generale	ANS - Modul Date Universitate
XII	1	Dispoziții generale	ANS - Modul Cercetare Științifică
XII	1	Dispoziții generale	ANS - Modul Politici
XII	1	Dispoziții generale	Registrul Matricol Unic (RMU)
XI	4	Patrimoniul instituțiilor de învățământ superior particulare și confesionale particulare	ERRIS - Registrul Infrastructurilor de cercetare
II	1	Norma universitară	ANS - Modul Cadre didactice
II	2	Ocuparea funcțiilor didactice și a posturilor didactice	ANS - Modul Cadre didactice

IV. CICLURI DE ÎNVĂȚARE ASOCIATĂ POLITICILOR PUBLICE. EVALUAREA INSTITUȚIONALĂ A UNIVERSITĂȚILOR DE STAT DIN ROMÂNIA (2012-2014)

Urmând inițiativa strategică din anul 2011 a Ministerului Educației Naționale de a clasifica 90 de universități în trei categorii (*universități avansate în predare/pedagogie și cercetare, universități didactice și de cercetare științifică - inclusiv universități didactice și artistice / creative și universități de predare și învățare*), o evaluare internațională independentă a 70 de universități a fost realizată de către: Programul Instituțional de Evaluare (IEP), agenția de asigurare a calității listată în Registrul european de asigurare a calității (EQAR) și un membru independent al Asociației Universității Europene (EUA), cu sprijinul UEFISCDI.

IEP a coordonat în trecut evaluări similare (în Bosnia și Herțegovina, Catalonia, Irlanda și Slovacia) însă prin amploarea sa, exercițiul de evaluare desfășurat în România a fost cel mai important din istoria IEP. Succesul ambițiosului exercițiu de evaluare s-a datorat extinderii extensive a grupului de experți IEP precum și îmbunătățirii calității activităților de secretariat în vederea asigurării coerenței judecății în rapoartele de evaluare.

În timpul și la finalul procesului de evaluare, EUA și UEFISCDI au publicat două rapoarte de evaluare pentru fiecare universitate și un raport final de evaluare agregat vizând identificarea provocărilor comune și propunerea recomandărilor strategice pentru Instituțiile de Învățământ Superior din România.

Principalele concluzii rezultate din cele 70 de rapoarte de evaluare se concentrează asupra capacității strategice pe termen lung, asigurarea calității și arhitectură sistemică:

- În ciuda angajamentului ridicat al conducătorilor, al personalului academic și administrativ față de instituțiile lor, capacitatea strategică pe termen lung a instituțiilor este limitată prin sfera îngustă a autonomiei lor, prin modificările constante ale legislației și incertitudinea financiară
- Cadrul de reglementare detaliat și modul în care se realizează procesul național de asigurare a calității consolidează izomorfismul instituțional în întregul sector, deoarece aceste aspecte sunt imbinat de o tendință puternică către inbreeding academic și internaționalizare limitată
- Sistemul de învățământ superior din România este caracterizat de fragmentarea sa din cauza existenței prea multor instituții mici, o lipsă de cooperare instituțională și o variație în durabilitatea și calitatea instituțiilor

Raportul final a înglobat 30 de recomandări, unele dintre ele specifice Instituțiilor de Învățământ Superior iar altele adresate autorităților. Aceste recomandări au fost grupate în funcție de zece priorități tematice (nouă specifice Instituțiilor de Învățământ Superior și guvernării specifice și una exclusiv guvernării centrale): încurajarea schimbării instituționale, securizarea finanțării sustenabile, investiții în oameni/resursele umane, asigurarea calității, promovarea accesului și succesului studenților, trecerea la învățământul centrat pe student, creșterea capacității de cercetare, colaborarea cu societatea, internaționalizarea, regândirea peisajul învățământului superior. (Sursock, 2014)

Solicitarea Ministerului Educației Naționale pe care toate universitățile ar trebui să o publice (actualizată) în cadrul strategiilor instituționale până în anul 2016, a fost, cu certitudine, o inițiativă de sus în jos cu scopul de a stimula strategic Instituțiile de Învățământ Superior. Planurile strategice revizuite ne permit să realizăm o analiză semantică aprofundată care încearcă să dezvăluie principiile

actuale de guvernare ale instituțiilor de învățământ superior din România în contextul ciclului de învățare al politicilor descris anterior.

ANALIZA SEMANTICĂ PENTRU ÎNȚELEGEREA *CICLULUI DE ÎNVĂȚARE ASOCIAT* *POLITICILOR ȘI PRINCIPIILOR DE GUVERNARE ALE UNIVERSITĂȚILOR*

Pentru a vedea rezultatele măsurilor sistemice menționate mai sus în ceea ce privește consolidarea capacității strategice la nivel instituțiilor de învățământ superior (IIS) și pentru a marca ciclul de învățare a politicilor în sistemul de învățământ superior românesc, am analizat strategiile instituționale reprojectate ale universităților românești în relație cu viziunea strategică a Învățământului superior din România (publicat în 2011) și cu raportul de evaluare sistemică (publicat în 2014).

Analiza a fost elaborată prin metoda bibliometrică bazată pe îmbinarea analizei semantice și a rețelei care permit funcționarea combinată a modelelor parametrice complexe și a celor non-parametrice, cum ar fi algoritmi structurali și semantici liberi, împreună cu algoritmi matematici și statistici pentru vizualizarea dinamică a datelor.

În vederea realizării analizei semantice, s-a utilizat softul Tropes (ACETIC, CYBERLEX, 2002). (ACETIC, CYBERLEX, 2002)

Teoria pe baza căreia a fost fundamentat softul integrează două modele de lucru teoretice: *analiza propozițională a discursului* (Ghiglione, Kekenbosch, & Landré, 1995) și *analiza predicativă propozițională* (Kintsch & Van Dijk, 1978). Această abordare analitică derivă din nevoia identificării *unității cognitive* pentru prelucrarea informațiilor primare și a *unității sintactice* care să permită „tăierea” discursului. Unitatea minimă care îndeplinește ambele solicitări este *propoziția*. În ceea ce privește analiza conținutului, teoria este bazată pe faptul că propoziția expune microlumi mai mult sau mai puțin articulate între ele, mai mult sau mai puțin complete. Altfel *actorii* (actanți și care au acționat mai departe) apar, evidențiați prin *fapte/acțiuni* (predicate) ca fiind întruhipați de strategiile argumentative și constrângerile care sunt constituționale pentru sistemul lingvistic. Numărul referințelor (microlumi) care se învârt în jurul unui subiect depind de o serie de obiecte centrale menționate ca referințe nodale, acestea fiind elementele structurale ale universului semantic dat. În final, un model logic al construcției discursului este implementat pentru a marca relația cauză-consecință facilitând astfel identificarea nodului care generează referința, și care joacă un rol esențial în conturarea și analizarea discursului. (Ghiglione, Kekenbosch, & Landré, 1995) (Caragea & Curaj, 2013).

Principalele rezultate generate de Tropes, relevante pentru analiza bibliometrică prezentată în acest raport constau în matricile de referințe (subiecte centrale care conțin în principal cuvinte cheie definite de utilizator) cu relații direcționale cauză-efect în funcție de pozițiile relative ale fiecărei referințe dintr-o propoziție și referințele co-apariții. Aceste rezultate pot fi procesate în continuare cu instrumente de analiză a rețelei. Pentru această speță, s-a utilizat un alt soft pentru analize rețelelor - Gephi.

Principiul care stă la baza utilizării concomitente a celor două softuri este faptul că programul de analiză de rețea interpretează matricile de referințe și relațiile lor (sau ontologie semantică care este ceea ce generează Tropes) ca noduri și margini. Beneficiul substanțial este faptul că instrumentele de analiză de rețea îmbunătățesc vizualizarea Big Data prin algoritmi statistici care sunt potriviți pentru analiza semantică. Un exemplu este agregarea clasei de modularitate pe mai multe niveluri pentru descompunerea rețelelor și identificarea comunităților (Blondel, Guillaume, Lambiotte, & Lefebvre, 2008) care, în analiza semantică, identifică subrețelele modulare de referințe care sunt episoadele discursive, adică grupurile de cuvinte cheie care apar cel mai adesea în aceeași propoziție sau co-apar în propoziții diferite, dar cu aceiași conectori / cuvinte cheie. (Holeab, Păunică, & Curaj, 2017)

Analiza semantică a fost realizată pe un eșantion de 45 de strategii instituționale actualizate ale Instituțiilor de Învățământ Superior (acoperind aproximativ 80% din Instituțiile de Învățământ Superior

publice). Fișierele au fost preluate de pe site-urile instituționale prin urmare, totalul de 45 de documente nu reflectă numărul real de universități care și-au revizuit strategiile instituționale, ci numărul Instituțiilor de Învățământ Superior care și-au făcut publice documentele strategice. Datele statistice privind corespondența dintre instituțiile de învățământ superior evaluate și instituțiile de învățământ superior cu strategii revizuite sau cu distribuția teritorială la nivel național, nu sunt incluse în acest document din cauza lipsei de relevanță analitică.

Procesul analizei semantice combinat cu analiza de rețea a celor 45 de documente a constatat în:

1. faza pregătitoare în care s-au formatat și curățat informațiile textuale prin eliminarea redundanțelor, introducerea și anexarea fiecărui document, care ar fi putut rezulta în antologii și statistici semantice incoerente.
2. elaborarea și perfecționarea unui dicționar semantic adică scenariu de analiză cu structură arborescentă pe trei niveluri care conține 12 referințe semantice (clase), cele nouă priorități tematice furnizate de raportul extern de evaluare instituțională a EUA (Figura 1) și cele trei concepte strategice promovate de Viziunea Strategică pentru 2025, cu 271 cuvinte cheie (efectuat cu soft-ul Tropes); având în vedere diversitatea conceptuală a recomandărilor oferite de EUA în cadrul celor nouă priorități, cele 12 referințe semantice au fost ulterior operaționalizate de 34 de subclase semantice (conform recomandărilor actuale) sub care au fost grupate cuvintele cheie. Dicționarul a fost elaborat în limba română – datorită documentelor redactate în aceeași limbă, însă cele 12 referințe semantice au fost introduse în engleză pentru a fi prezentate în acest raport, deoarece software-ul semantic nu operează cu nivelurile de clasificare pentru potrivirea textuală și analiza semantică a documentelor.

Trebuie menționat că cele 271 de cuvinte cheie, care descriu cel mai bine cele nouă priorități cu recomandările corespunzătoare și cele trei concepte strategice, au fost riguros selectate și introduse. Luând ca exemplu prioritatea nr. 7 "Creșterea capacității de cercetare" și una dintre recomandările asociate "dezvoltarea unei culturi de cercetare", dacă s-ar fi ales "cercetare" ca și cuvânt cheie - unul care este atât de des utilizat - atunci analiza ar fi arătat un accent strategic al clădirii Instituțiilor de Învățământ Superior pe baza acelei recomandări specifice. În schimb, încercând să nu se piardă complexitatea reprezentării, ne-am străduit pentru menținerea preciziei să folosim cuvinte cheie precum "tineri cercetători" sau "volum redus de muncă didactică" oglindind conținutul și semnificația reală a recomandărilor furnizate.

În același timp, trebuie menționat faptul că dicționarul semantic - care conduce întreaga analiză - reflectă punctul de vedere al analistului, prin urmare, este întotdeauna improvizabil și deschis spre o dezbateră mai aprofundată. O notă metodologică finală se referă la limitările tehnice ale instrumentelor de analiză / software: datele primare pentru analiza semantică în Tropes constau în forma digitală a cuvintelor - biți în format Unicode, cu caracterele speciale românești. Întrucât documentele au fost făcute publice de către Instituțiile de Învățământ Superior sub formă de documente scanate semnate oficial, în vederea efectuării analizei, a fost necesară utilizarea algoritmilor de recunoaștere optică a caracterelor, care în anumite cazuri (în funcție de calitatea scanării) au recunoscut doar caractere ASCII, neidentificând anumite litere românești cu diacritice. Asta înseamnă că există posibilitatea ca analiza să fi omis în anumite cazuri cuvinte cheie cuprinse în dicționarul nostru, rezultând o ușoară scădere a statisticilor semantice înregistrate în comparație cu situația reală - însă acele cazuri nu pot fi documentate decât dacă trecem pe larg prin cele 16,8 milioane de caractere ale eșantionului textual.

3. Dezvoltarea reprezentărilor vizuale (Fig 5) ale rețelei semantice a întregului eșantion textual prin utilizarea algoritmilor de tip force-directed graph layout în ontologiile semantice

exportate din Tropes, i.e. *ForceAtlas2* cu *LinLog* și *low-scaling Dissuade Hubs* - distribuție care prezintă clase modulare (realizate cu softul Gephi).

REZULTATE ȘI CONCLUZII

Figura 1 arată frecvența celor 12 referințe semantice (ca sume din aparițiile lor de cuvinte cheie clasificate) - marcate prin bare albastre și etichete. Se poate observa cu ușurință existența a două subiecte cheie care s-au regăsit din abundență în planurile strategice ale Instituțiilor de Învățământ Superior, nr.9 internaționalizare și nr.4 asigurarea calității. O explicație pentru acest lucru se poate regăsi în acest document.

În ceea ce privește internaționalizarea învățământului superior, între 2014 și 2015, UEFISCDI a implementat un proiect finanțat din fonduri structurale care a livrat cu succes - în urma unui proces extrem de participativ- un cadru strategic și diverse instrumente și orientări metodologice pentru internaționalizarea învățământului superior românesc, o platformă funcțională de marketing pentru învățământul superior (Study in Romania) și 19 strategii de internaționalizare pentru Instituțiile de Învățământ Superior. Majoritatea universităților participante la proces a publicat strategii revizuite care sunt incluse în analiza prezentată în acest raport. Ca urmare a acestui fapt, capacitatea strategică a Instituțiilor de Învățământ Superior din România referitoare la internaționalizare a fost semnificativ consolidată; sau, într-o măsură mai mică a importanței strategice, prioritățile și măsurile pe această temă erau deja disponibile pentru o parte a Instituțiilor de Învățământ Superior în vederea includerii în strategiile lor revizuite analizate aici.

În ceea ce privește prioritatea *asigurării calității*, aici trebuie să detaliem cadrul de operaționalizare al recomandărilor oferite de EUA. Subclasele semantice pe care le-am ales ca fiind cele mai bune delimitări ale recomandărilor sunt asigurarea internă a calității, cultura calității și asigurarea calității, cu 3, 4 sau 70 apariții. Cuvintele cheie folosite în analiză, sunt desigur, markeri semantici ai acestor subiecte. Simplul fapt că am folosit subiecte destul de generale ale asigurării calității, lucru care nu a putut fi evitat având în vedere recomandările, a făcut să impulsioneze statisticile cu privire la această prioritate. Luând în considerare dinamica sistemică, dialogul deschis și interesul din ce în ce mai ridicat pentru asigurarea calității în învățământul superior românesc din ultimii ani, *asigurarea calității* a fost integrată cu generozitate în discursul instituțional.

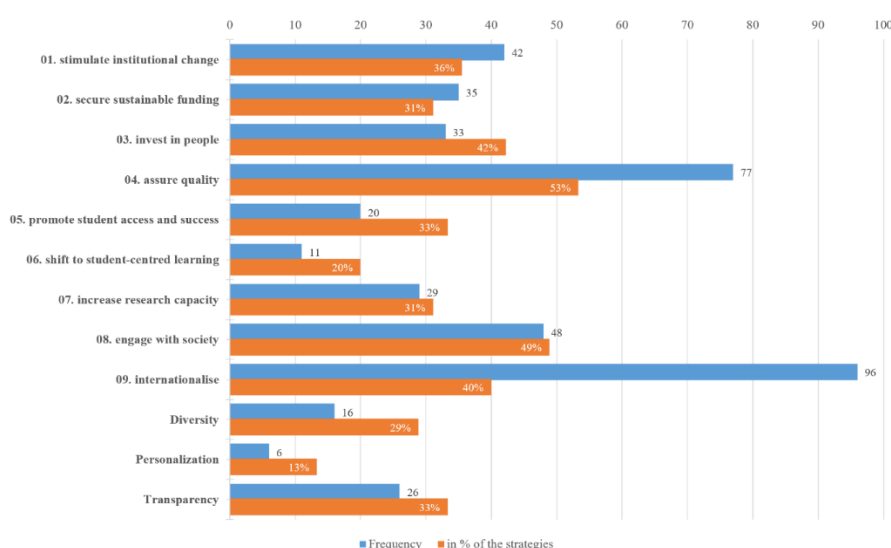

Fig. 1 Aparițiile celor 12 clase semantice

Figura 1 arată, de asemenea, că, pe lângă subiectele de interes mediu, există subiecte cheie care sunt abordate destul de marginal de către Instituțiile de Învățământ Superior: *personalizare* (articulat în mod constant de Viziunea strategică pentru învățământul superior românesc din 2025 publicat în 2011) cu doar șase apariții în șase documente (o singură referință izolată pe document) și prioritatea privind trecerea la *învățarea centrată pe elev* (nr.6) cu doar 11 apariții în nouă documente. Marcate prin bare portocalii, procentul de instituții de învățământ superior care abordează fiecare prioritate strategică evidențiază că doar asigurarea calității depășește pragul de 50% (menționat la 53% din documente - 24 din cele 45). O observație interesantă este că prioritatea cheie cea mai frecvent citată – *internaționalizarea* (nr. 9) se regăsește doar în 40% (18) din strategiile instituționale, asta deoarece jumătate dintre referințe sunt furnizate de doar trei dintre cele 45 de instituții de învățământ superior cum este evidențiat în Figura 2. O primă concluzie generală ar fi aceea că, cu o acoperire medie de 34%, cele 12 priorități cheie sunt abordate în mod non-exhaustiv de către instituțiile de învățământ superior în planurile strategice din 2016.

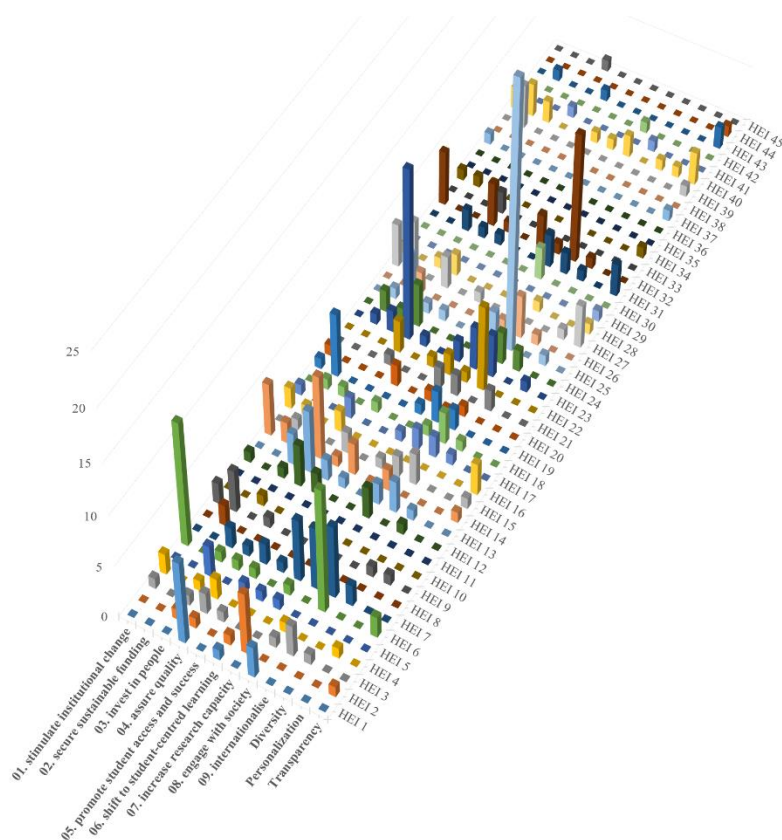

Fig. 2 Distribuția celor 12 clase semantice în planurile strategice ale instituțiilor de învățământ superior

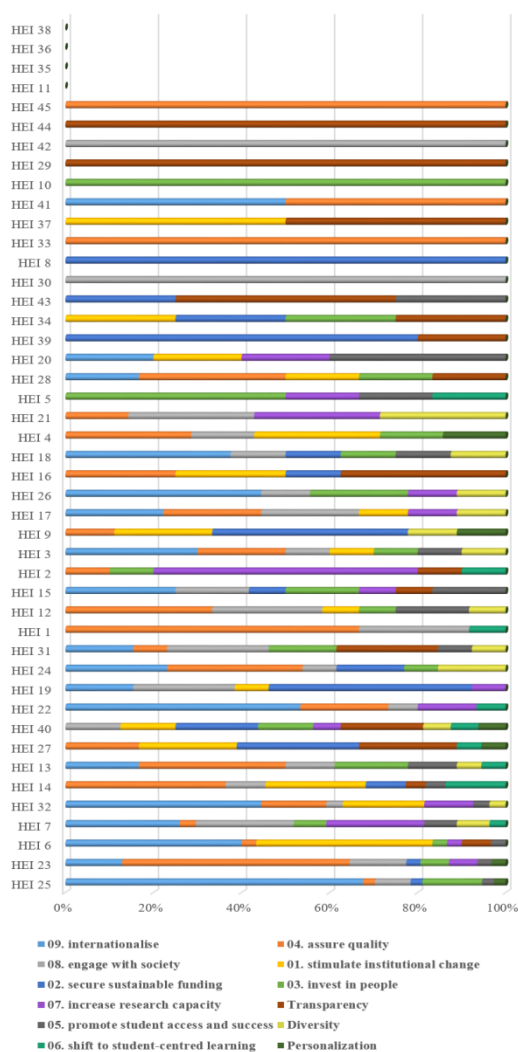

Fig. 3 Distribuția celor 12 clase semantice în planurile strategice ale instituțiilor de învățământ superior (frecvențe relative)

Figura 2 prezintă un „peisaj strategic” destul de eterogen în ceea ce privește cele nouă priorități oferite de raportul EUA și cele trei concepte strategice promovate de viziunea strategică pentru 2025. Prima perspectivă a eterogenității este că diferențele de frecvențe din universități reflectă accentul lor strategic; de exemplu, 25 de Instituții de Învățământ Superior se concentrează moderat pe prioritatea de a *investi în oameni* (cinci apariții) și de a se *angaja cu societatea* (trei apariții) de asemenea, pe scurt (cu câte o apariție înregistrată fiecare) *personalizare* și prioritățile nr. 2, 4 și 5 în timp ce se referă la internaționalizarea învățământului superior (25 de apariții). Există, de asemenea, aspectele mai puțin plăcute ale eterogenității, și anume că există o anumită lipsă de masă critică și de coerență a discursului strategic în raport cu principalele provocări identificate pentru sistemul de învățământ superior din România. Figura 3 evidențiază atenția Instituțiilor de Învățământ Superior diversă în ceea ce privește acoperirea tematică, intensitatea și distribuția (o singură universitate abordând în mod egal patru subiecte – IIS 34).

Ca detalii suplimentare privind acoperirea celor 12 priorități cheie, fiecare Instituție de Învățământ Superior din cele 45 nu reușește să abordeze cel puțin patru priorități din cele 12 (excepție făcând o universitate care nu reușește să abordeze trei priorități); primele cinci instituții de învățământ cu număr

total de referințe (IIS 25, 23, 6, 7 și 32 – la bază în Figura 3) au eșuat în a aborda patru sau cinci priorități în timp ce la polul opus opt universități au abordat doar o prioritate iar alte patru nu au abordat niciuna dintre referințele strategice – transformând-o astfel într-un grup de 25% (45) din instituțiile de învățământ superior care este plasat în afara curentului general al ceea ce am descris ca fiind ciclul de învățare al politicilor din sistemul de învățământ superior românesc.

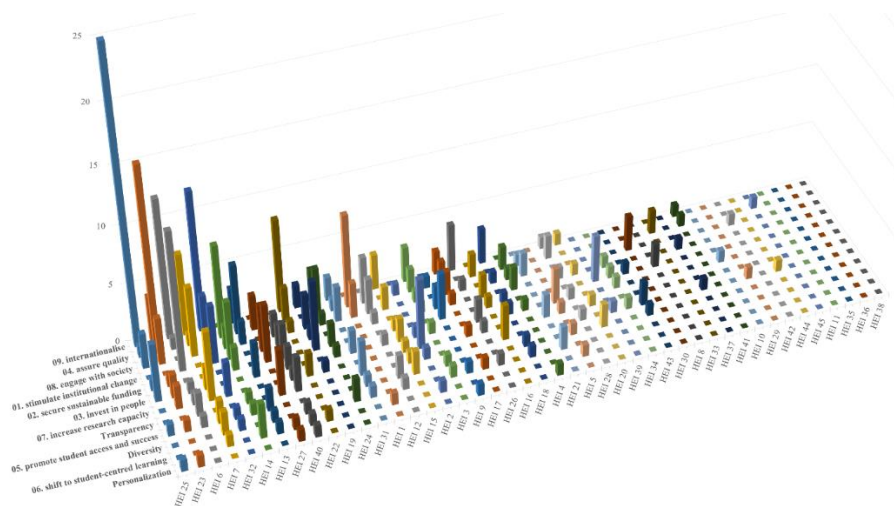

Fig. 4 Distribuția celor 12 clase semantice în planurile strategice ale instituțiilor de învățământ superior (valori agregate pe linie și coloană în ordine descrescătoare)

Figura 4 oferă ierarhia subiectelor strategice (așa cum este dat de interesul manifestat al instituțiilor de învățământ superior) și o imagine mai exactă a focalizării/ lipsei de coerență a discursului strategic dintre cele 45 de instituții de învățământ superior. În ceea ce privește statisticile agregate, se poate observa existența unui cluster de cinci Instituții de Învățământ Superior care sunt active în raport cu cadrul strategic descris în acest raport, un cluster de „mijloc” cu 13 din 20 de IIS și un cluster de 20 de IIS (în dreapta graficului de date din figura 4) care întârzie abordarea nucleului priorităților strategice și provocărilor identificate la nivel sistemic, adică intră în curba de învățare a politicilor.

Dincolo de ceea ce s-a evidențiat până acum, se poate observa că cele trei concepte promovate de viziunea strategică pentru sistemul românesc de învățământ superior în 2025 - un element cheie al gândirii strategice pe termen lung a ciclului de învățare a politicilor - au rămas în urmă sau mai degrabă au eșuat în a produce un impact substanțial asupra consolidării capacităților strategice la nivel instituțional, având în vedere perioada de timp suficientă între publicarea viziunii strategice în 2011 și revizuirile planurilor strategice ale instituțiilor de învățământ superior în 2016.

Mergând un pas mai în profunzimea analizei semantice, continuarea utilizării algoritmilor de rețea dezvăluie conexiunea conceptuală (prin semantică) între cele 12 priorități strategice, așa cum se reflectă în retorica celor 45 de strategii instituționale. Termenii cu aparițiile cele mai dese dintre cele 34 de subclase semantice (corespunzând recomandărilor efective care descriu cele nouă priorități tematice furnizate de raportul de evaluare instituțională a EUA) sunt incluși în graficul nr 5 în vederea unei mai bune înțelegeri a structurii discursului strategic al Instituțiilor de Învățământ Superior. Trebuie menționat că dimensiunea acestor componente/ subclase este deja cuprinsă în dimensiunea celor 12 clase semantice și nu se adaugă la frecvența totală înregistrată a acestora. O dovadă semnificativă - deja discutată - este aceea că accentul remarcabil al instituțiilor de învățământ superior pentru *asigurarea calității* (prioritatea nr 4) este atribuit aproape exclusiv referințelor generice de „asigurare a calității” (marcate cu albastru deschis).

Fig. 5 Reteaua semantică a corpusului textual (45 strategii instituționale)

De asemenea, putem observa ca IIS abordează “cultura cercetării” ca fiind mai degrabă în relație cu *investiția în oameni* (prioritatea nr.3) decât cu prezenta clasă semantică a *creșterii capacității cercetării* (prioritatea nr.7) (marcată cu roșu). Un alt aspect interesant este legat de “dezvoltarea regională” (marcată cu albastru deschis), chiar dacă o sub-clasă a priorității nr.8 - *implicarea cu societatea*, este mai degrabă conectată cu *asigurarea calității* (prioritatea nr.4).

Putem observa conceptele strategice promovate de Viziunea Strategică pentru anul 2025 publicată în 2011 - *diversitatea, personalizarea și transparența* - că sunt oarecum plasate în afara discursului strategic care include cele 9 priorități tematice fără nicio conexiune semantică relevantă cu ele sau din cadrul unei clase modulare distincte (prin urmare neintegrate operațional în înțelegerea celor 9 priorități furnizate de EUA) (marcate cu albastru-violet), lasând la o parte faptul ca personalizarea este tema abordată cu cea mai mare marginalizare, inclusă în figura 5, indescifrabil în consecință, în partea de jos a graficului cu roz.

Ca o concluzie generală, Figura 5 arată că discursul strategic per total, este, până la un anumit punct, inconsistent, dat fiind numărul mic și grosimea marginilor (între noduri/referinte).

Analiza ulterioară se poate concentra pe fiecare strategie instituțională în parte și pe fiecare raport extern de evaluare (European University Association (EUA - IEP), 2013) respectiv, pe dezvoltarea modului în care prioritățile EUA au fost abordate în mod particular și cum coroborează cu profilele de guvernare ale IIS. Lăsând aceste aspecte pentru cercetări viitoare, să luăm spre exemplu top 2 universități (în figura 4) după numărul total de apariții ale referințelor semantice, și să descriem cele 9 recomandări ale EUA:

- IIS nr.25 se concentrează pe *internaționalizare* (25 apariții) dar și pe investiția în oameni (5 apariții) și pe implicarea în societate (3 apariții); în același timp (mai degrabă inconsistent cu o singură apariție) sunt abordate și topicuri precum *asigurarea calității, asigurarea finanțării durabile și promovarea accesului și succesului studenților*; ierarhia provocărilor cu care IIS nr. 25 se confruntă, date cantitativ de numărul recomandărilor personale furnizate universităților de către EUA, este: internaționalizare (cinci recomandări), creșterea capacității de cercetare (patru recomandări), colaborarea cu societatea (două recomandări) și trecerea la învățarea centrată pe elev (două recomandări). Pe de altă parte nu se poate trece neobservat faptul ca această universitate se concentrează conform recomandărilor EUA pe provocarea majoră (internaționalizare) și pe alte două (implicarea cu societatea și accesul studenților și succesul) însă pe de altă parte nu reușește să abordeze a doua cea mai importantă provocare legată de cercetare. De asemenea, universitatea nr. 25 se concentrează semnificativ pe asigurarea calității, în ciuda faptului că raportul de evaluare nu a furnizat nicio recomandare pe această speță. Abordarea lucrării nu este de a critica opțiunile strategice ale acestei instituții, ci doar de a le reflecta la recomandările oferite în raportul de evaluare externă din 2014. Doar din această perspectivă, se poate constata că această universitate nu s-a angajat decât în parte provocărilor sale identificate, considerând că accentul internaționalizării provine din strategia de internaționalizare deja existentă, sau considerând concentrarea în principal pe cea mai importantă provocare (internaționalizare) că poate denota, printre altele, creșterea capacității incrementale.
- IIS nr. 23 se concentrează în principal pe asigurarea calității (16 apariții), se concentrează moderat pe *internaționalizare* și *implicarea în societate* (cu patru apariții fiecare) și abordează, de asemenea, *provocările investițiilor în oameni, creșterea capacității de cercetare* (două apariții fiecare), *asigurarea finanțării durabile, și promovarea accesului și a succesului studenților* (o singură apariție fiecare). Raportul de evaluare instituțională (extins) a oferit zece recomandări pentru *stimularea schimbării instituționale*, patru recomandări pentru *promovarea accesului și succesului studenților*, trei recomandări pentru *internaționalizare*, trei recomandări pentru *creșterea capacității de cercetare* și două recomandări pentru *implicarea în societate*. Este evident că strategia instituțională revizuită a acestei universități în particular nu este corelată cu raportul extern de evaluare când vine vorba de provocarea majoră a universității - și anume *asigurarea calității și stimularea schimbărilor instituționale*. Este o problemă evidentă de prioritizare, în timp ce există o corelație semnificativă în subiectele abordate.

Analiza a scos în evidență câteva dezavantaje și probleme majore atunci când ne uităm la modul în care inițiativele sistemice descrise au conturat dezvoltarea capacității strategice a instituțiilor de învățământ superior, sau cum actuala guvernare, concentrarea/focusul strategic IIS reflectă inițiativele precedente. Vom reaminti câteva dintre acestea aici.

Strategiile re-proiectate ale IIS din România (începând din 2016) reflectă mai degrabă un discurs strategic defectuos și eterogen cu privire la prioritățile furnizate de raportul de evaluare al EUA (Asociația Europeană a Universităților) (din 2014) precum și a conceptelor promovate de Viziunea Strategică la orizontul 2025 (din 2011): pe de o parte, există provocări și priorități strategice care sunt abordate în mod excesiv în timp ce sunt teme de interes scăzut și foarte scăzut ale IIS; pe de altă parte, cu o medie de 34% acoperire tematică, prioritățile cheie identificate prin metode sistemice sunt mai

degrabă neabordate cuprinzător de către IIS în planurile lor strategice. Din acest motiv, fiecare din cele 45 IIS incluse în analiză eșuează în abordarea măcar a 4 priorități din cele 12 (cu excepția unei IIS care reușește să abordeze dor 3 dintre acestea).

Uitându-ne la impactul relativ al celor două intervenții majore de sistem (exercițiul național de foresight pentru învățământ superior și exercițiul de evaluare instituțională externă), viziunea sistemului de IS din România publicată în 2011 este în întârziere (chiar mai mult) întârzie să trezească interesul IIS de a promova conceptele strategice.

Mai mult decât atât, se remarcă faptul că discursul de ansamblu al IIS este inconsistent în raport cu cele 12 priorități - așa cum este evidențiat de analiza de rețea a ontologiei semantice.

Analiza de rețea subliniază de asemenea câteva aspect interesante despre cum cele 12 provocări strategice sunt operaționalizate de către IIS din România.

Aceste concluzii ar putea contura ideea că intervențiile sistemice au eșuat să aibă un impact pozitiv asupra guvernantei și dezvoltării capacității IIS. De fapt, sunt schițate doar cadre ale unei imagini în mișcare. În demersul de a schița un ciclu de învățare asociat politicilor publice în sistemul de IS din România și a impactului asupra profilurilor de guvernare ale IIS, considerăm că impactul așteptat este încă de atins. Nicio concluzie definitivă nu poate fi trasă la acest moment; mai ales că analiza semantică prezentată nu poate înlocui studiile de caz (pe lângă alte limitări tehnice), iar analiza succintă a celor două strategii instituționale și a rapoartelor de evaluare aferente lor, incluse în secțiunea precedentă, indică faptul că e nevoie de mai mult pentru a înțelege dinamica guvernantei de la nivelul IIS din România, care ar trebui analizată în strânsă legătură cu finanțarea învățământului superior (Miroiu & Vlăsceanu, 2012), și, mai mult decât atât, în contextul în care procesul de construcție al capacității strategice este unul incremental.

Sperăm ca viitoarele inițiative sistemice vor fi dublate de re-evaluări și imagini de ansamblu mai coerente asupra ciclului de învățare al politicilor pentru sistemul românesc de învățământ superior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- ACETIC, CYBERLEX. (2002). *Semantic knowledge - Tropes*. (ACETIC; CYBERLEX) Preluat de pe <https://www.semantic-knowledge.com/tropes.htm>
- Blondel, V., Guillaume, J.-L., Lambiotte, R., & Lefebvre, E. (2008). Fast unfolding of communities in large networks. *Journal of Statistical Mechanics: Theory and Experiment*, 10.
- Caragea, D., & Curaj, A. (2013). *Analiza automată a discursului*. Bucharest: Romanian Academy Publishing House.
- European University Association (EUA - IEP). (2013). *70 institutional evaluation reports*. Bucharest: UEFISCDI. Preluat de pe <http://pc.forhe.ro/ro/rapoartele-de-evaluare-universitatilor/rapoartele-universitatilor-evaluate-runda-2>; <http://pe.forhe.ro/ro/rapoartele-de-evaluare-universitatilor/rapoartele-universitatilor-evaluate-runda-2-0>
- Ghiglione, R., Kekenbosch, C., & Landré, A. (1995). *L'analyse cognitivo-discursive*. Grenoble: Presses Universitaires de Grenoble.
- Holeab, C., Păunică, M., & Curaj, A. (2017). A Complex Method of Semantic Bibliometrics for Revealing Conceptual Profiles and Trends in Scientific Literature. The Case of Future-oriented Technology Analysis (FTA) Science. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 51(2), 23-38.

Kintsch, W., & Van Dijk, T. (1978). Toward a model of text comprehension and production. *Psychological Review*, 85((5)), 363-394.

Miroiu, A., & Vlăsceanu, L. (2012). Relating Quality and Funding: The Romanian Case. În A. Curaj, P. Scott, L. Vlasceanu, & L. Wilson, *European Higher Education at the Crossroads* (pg. 791-807). Dordrecht: Springer Science+Business Media. doi:https://doi.org/10.1007/978-94-007-3937-6_50

Sursock, A. (2014). *Institutional Evaluation Programme. Ten priorities for Romanian Higher Education*. Bucharest: UEFISCDI. Preluat pe September 11, 2017, de pe http://pe.forhe.ro/sites/default/files/iep_r0__system_report_en__final__2014_0.pdf

V. ASUMĂRILE ROMÂNIEI LA NIVEL INTERNAȚIONAL PRIVIND IMPLEMENTAREA PROCESULUI BOLOGNA

România se înscrie în lista statelor care au semnat Declarația de la Bologna chiar în 1999, fiind practic una dintre țările care s-au alăturat procesului omonim încă de la început. România și-a asumat, prin urmare, să își alinieze politicile din domeniul învățământului superior în acord cu obiectivele și politicile promovate în cadrul Procesului Bologna. Angajamentele României sunt luate în mod voluntar și au determinat și determină o serie de schimbări profunde în arhitectura sistemului de învățământ superior.

Comunicatele adoptate în urma întâlnirilor miniștrilor din statele membre ale Procesului Bologna reprezintă practic cel mai ușor mod de a urmări modul în care evoluează acest proces, respectiv care sunt angajamentele pe care statele și le-au asumat, pornind de la o serie de linii directoare stabilite pentru o perioadă de aproximativ un deceniu. Lista principalelor domenii de acțiune adoptate pentru perioada 2010-2020 ce se regăsesc în cadrul comunicatelor ministeriale adoptate sunt următoarele:

1. Angajabilitatea studenților;
2. Asigurarea calității;
3. Cadrul calificărilor și sistemul de trei cicluri;
4. Dimensiunea socială a educației;
5. Instrumente multidimensionale de transparență;
6. Internaționalizarea educației;
7. Învățarea pe tot parcursul vieții;
8. Învățarea și predarea centrate pe student și promovarea misiunii de predare și învățare a învățământului superior;
9. Mobilitatea;
10. Recunoașterea educației anterioare;
11. Recunoașterea studiilor;

În ultimul deceniu, România a jucat un rol esențial în procesul de dezvoltare a politicilor din Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA/SEÎS). România a găzduit secretariatul Procesului Bologna în perioada 2010-2012, organizând în 2012, la București, atât Conferința Ministerială a Miniștrilor responsabili cu Învățământul Superior, cât și Forumul Politic Bologna (Bologna Policy Forum). Totodată, începând cu 2012, România organizează Conferința Cercetătorilor Bologna (The Future of Higher Education – Bologna Process Researchers' Conference), conferințele finalizându-se cu un raport prezentat în cadrul Conferințelor Ministeriale, precum și cu volumele care au centralizat cele mai bune lucrări prezentate în cadrul conferințelor.

Având în vedere apartenența României la acest spațiu de cunoaștere și colaborare, a devenit esențială nevoia de compatibilizare a politicilor naționale în domeniul învățământului superior. În acest sens, analiza modului în care România a implementat angajamentele din cadrul Comunicatelor Ministeriale devine esențială pentru procesul de compatibilizare și de dezvoltare a învățământului superior în România. Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și

Inovării (UEFISCDI) a realizat o primă astfel de analiză, publicată în 2014, luând în considerare angajamentele făcute până la conferința ministerială din România.

Prezenta analiză, dezvoltată în cadrul proiectului „NPE - NOI PERSPECTIVE ÎN EDUCAȚIE”, finanțat prin Fondul Social European – Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) - SIPOCA 398/MYSMIS 116793, ia în considerare literatura existentă, vizând în special situația implementării angajamentelor până în 2020. Acest proces, deși nu poate fi unul exhaustiv, vizează identificarea acelor priorități tematice unde România încă are nevoie de politici naționale în vederea îndeplinirii angajamentelor internaționale, respectiv compatibilizării cu restul statelor membre EHEA.

ANGAJABILITATEA ABSOLVENȚILOR

Angajabilitatea este definită, în contextul Procesului Bologna, ca fiind „*abilitatea de a ocupa „un loc inițial de muncă, de a menține locul de muncă și de a fi mobil pe piața forței de muncă*” (Londra, 2007). De asemenea, atât Comunicatul de la București (2012), cât și Comunicatul de la Yerevan (2015), au adus o serie de completări.

La începutul acestui deceniu, discrepanțele dintre piața muncii și mediul universitar erau semnificativ mai mari. Implementarea obiectivelor asumate de România în cadrul Procesului Bologna cu privire la angajabilitate s-a realizat în strânsă legătură cu cele privitoare la învățământul centrat pe student, spre exemplu, fapt care a condus și încă conduce la o serie de modificări structurale în cadrul instituțiilor de învățământ superior (Stanciu și Banciu 2012: 826-827).

De asemenea, România, la fel ca și alte state din Spațiul European al Învățământului Superior, a traversat o puternică criză economică în perioada 2009 – 2012. Una dintre consecințele acestei perioade a rezultat în nevoia angajatorilor de forță de muncă înalt calificată, România fiind în 2014, statul membru al Uniunii Europene cu cel mai mare deficit din acest punct de vedere. Această stare de fapt a creat o presiune suplimentară asupra instituțiilor de învățământ superior pentru a îmbunătăți performanțele absolvenților, pentru a crește gradul potențial de angajabilitate al acestora (Epure și Mihăeș 2015).

Obiectivele pe care România și le-a asumat în cadrul Procesului Bologna privind angajabilitatea absolvenților sunt următoarele:

- Reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor prin intermediul educației (București 2012);
- Compatibilizarea noului sistem de cicluri cu angajarea și structura de carieră în administrația publică (Londra 2007);
- Îmbunătățirea angajabilității absolvenților cu diplomă de licență, inclusiv în posturile din serviciul public precum și dezvoltarea personală și profesională a absolvenților pentru carierele lor (Bergen 2005, București 2012, Yerevan 2015);
- Îmbunătățirea cooperării între angajatori, studenți și instituții de învățământ superior în special în dezvoltarea de programe de studiu ce duc la creșterea inovației, antreprenoriatului și potențialului de cercetare al absolvenților (București 2012);
- Includerea practicii în programele de studiu, precum și învățarea la locul de muncă (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009);
- Îmbunătățirea serviciilor de consiliere în carieră (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009)
- Îmbunătățirea procesului de colectare a datelor și asigurarea de informații de încredere și de interes referitoare la angajabilitatea și parcursul profesional al absolvenților de învățământ superior în cadrul pieței muncii (Londra 2007/ Yerevan 2015).

REDUCEREA RATEI ȘOMAJULUI ÎN RÂNDUL TINERILOR PRIN INTERMEDIUL EDUCAȚIEI

In 2018, rata șomajului în rândul tinerilor a atins nivelul minim din ultimii 10 ani. Raportat la nivelul studiilor absolvite, se poate observa că, pentru tinerii cu vârsta între 20 și 24 de ani, rata șomajului crește odată cu nivelul studiilor absolvite, contrar tendinței existente la nivelul Uniunii Europene. Totuși, comparativ cu 2008, rata șomajului pentru absolvenții de învățământ superior (20-24 ani) s-a înjumătățit.

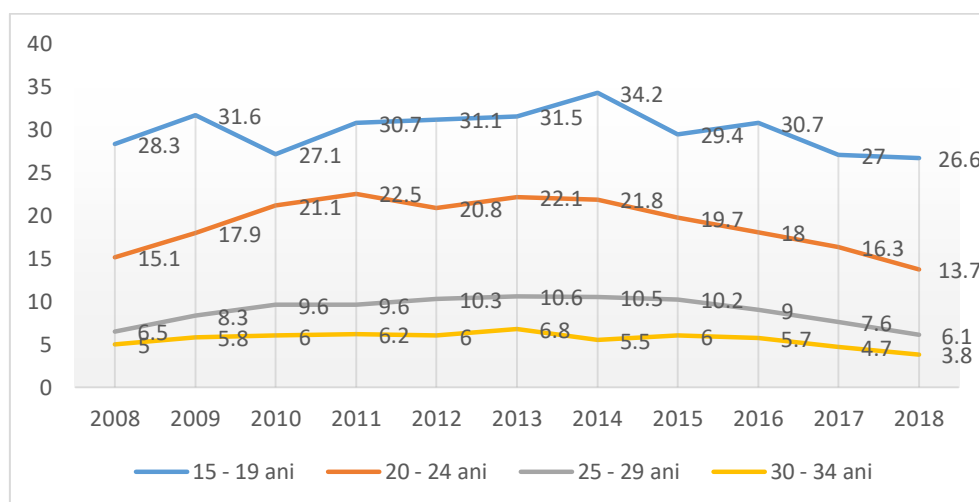
Prin Comunicatul ministerial de la București, din 2012, statul român și-a asumat reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor prin intermediul educației. În România, rata șomajului a cunoscut o evoluție oscilantă în perioada 2008 – 2018. Aceasta a crescut de la 5,6% (2008), la 7,2% (2011), ajungând la un minim de 4,2% (2018). Totuși, rata șomajului în rândul tinerilor cu vârsta între 15 și 19 ani, situația este deficitară⁹¹.

Rata șomajului, reprezentând proporția șomerilor în populația activă, în cazul nostru, raportat la diferite grupe de vârstă, a cunoscut o evoluție oscilantă în perioada 2008 – 2018. Astfel, dacă la nivel național, pentru toată populația României, rata șomajului a crescut de la 5,6% (2008) la 7,2% (2011), ajungând la un minim de 4,2% (2018), în cazul tinerilor cu vârsta între 15-19 ani, situația este deficitară.

Rata șomajului pe grupe de vârstă:

Astfel, în perioada 2008-2018, rata șomajului în rândul tinerilor cu vârsta între 15 și 19 ani a oscilat între un minim de 27,1% (2010) și un maxim de 34,2% (2014), în 2018 fiind de 26,6%. În ceea ce privește tinerii cu vârsta între 20 și 24 de ani, rata șomajului a variat între 22,5 (2011) și 13,7% (2018), fiind resimțită o scădere tot mai accentuată în ultimii ani. Rata șomajului în rândul tinerilor cu vârsta între 25 și 29 de ani a atins maximum în 2013 (10,6%), în timp ce în prezent se află la o cotă minimă pentru deceniul analizat. Nu în ultimul rând, dacă analizăm rata șomajului în rândul tinerilor cu vârsta între 30 și 34 de ani, aceasta e semnificativ mai mică decât în rândul altor categorii de tineri, fiind sub media la nivel național. În 2018, aceasta a fost de 3,8%, după ce în 2013 a atins un maxim de 6,8%.

Figură 2. Ilustrarea evoluției ratei șomajului în perioada 2008 - 2018, pe grupe de vârstă (sursa: INS).

Rata șomajului în funcție de nivelul studiilor absolvite:

Rata șomajului pentru tinerii cu vârsta între 20 și 24 de ani este comparativă între România și media la nivelul Uniunii Europene, atunci când raportăm la nivelul studiilor absolvite. În 2018, media UE-28 a fost mai mare decât cea din România. Comparativ cu Uniunea Europeană, la nivel național se

⁹¹ Rata șomajului reprezintă proporția dintre numărul de șomeri și totalul populației active.

înregistrează un fenomen îngrijorător: rata șomajului în rândul populației cu vârsta între 20 și 24 de ani crește pe măsură ce nivelul ISCED al studiilor absolvite este tot mai mare. Acest lucru poate fi explicat printr-un număr semnificativ de NEETs înregistrat în România, precum și printr-un proces de emigrare masivă în rândul tinerilor. În general, tinerii din cele două categorii mai sus menționate tind să fi absolvit un nivel inferior al educației, din punct de vedere al clasificării ISCED.

În ceea ce privește evoluția ratei șomajului în rândul tinerilor cu vârsta între 20 și 24 de ani, absolvenți de studii superioare, nivelul maxim atins în ultimul deceniu a fost în anul 2013, înregistrându-se un procent de 31,3%. În 2018, procentul a fost de 15,1%, în creștere față de anul precedent (13,5% - 2017), dar la mai puțin de jumătate în comparație cu 2013.

Comparativ, la nivelul Uniunii Europene, șomajul în rândul tinerilor absolvenți de studii superioare din categoria de vârstă mai sus menționată, a variat între un maxim de 18,9% în 2013 și un minim înregistrat în 2018, de 10,9%. Din acest punct de vedere, în general, observăm o corelare direct proporțională între rata șomajului din România în rândul celor mai tineri absolvenți de studii universitare și rata similară înregistrată la nivelul UE-28.

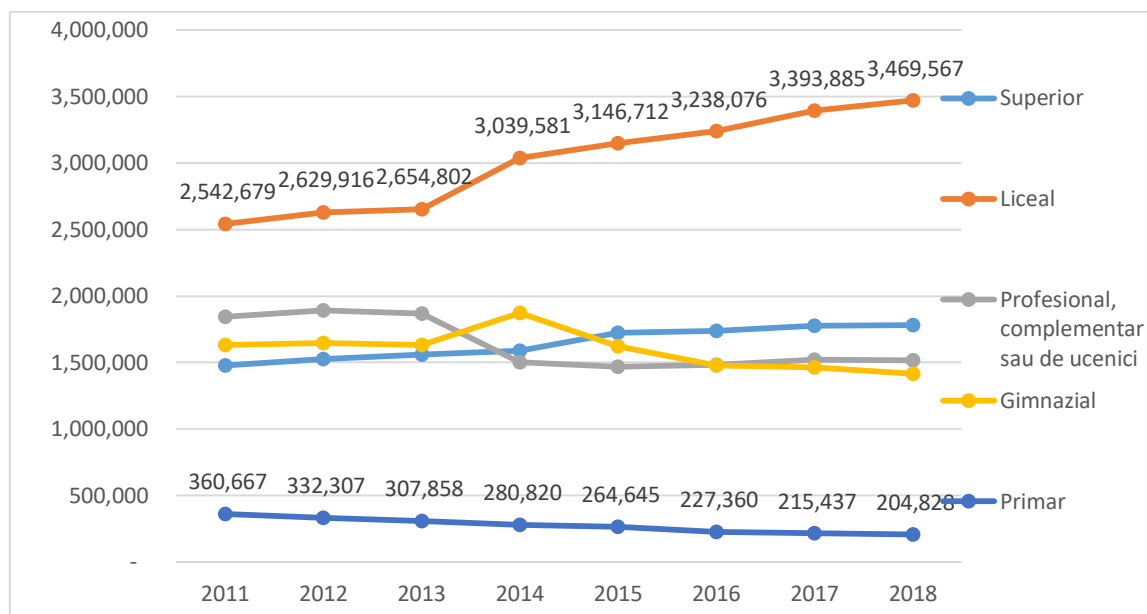
Altminteri, tinerii din România s-au confruntat de-a lungul timpului cu dificultăți majore în ceea ce privește orientarea profesională, fapt care determină și o serie de disonanțe între piața muncii și oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior (Netedu 2011: 122).

Tabel 1. Rata șomajului pentru tinerii cu vârsta între 20 și 24 de ani, comparativ, între media la nivelul Uniunii Europene și România, în funcție de nivelul studiilor absolvite. (sursa: Eurostat)

GEO/TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Toate nivelurile de educație										
UE-28	18,4	19,4	19,9	21,5	22,3	20,8	19,0	17,4	15,5	14,0
România	17,9	21,1	22,5	20,8	22,1	21,8	19,7	18,0	16,3	13,7
ISCED 3-4										
UE-28	15,9	16,8	17,1	18,5	19,4	18,3	16,8	15,3	13,6	12,2
România	17,4	22,6	22,8	21,7	22,5	21,5	20,1	19,2	17,7	14,7
ISCED 5-8										
UE-28	15,5	16,3	16,8	18,1	18,9	16,5	15,3	13,8	12,1	10,9
România	24,9	27,9	28,3	26,6	31,3	33,2	23,2	22,7	13,5	15,1

Dacă analizăm numărul de persoane ocupate raportat la nivelul de instruire, constatăm că în perioada 2011-2018, în cazul absolvenților de învățământ superior, numărul total al acestora a crescut de la 1.475.785, la 1.782.126, creșterea fiind de 306.341 persoane (20,75%). Cu excepția persoanelor ocupate, ale căror ultime studii absolvite sunt cele liceale (creștere de la 2.542.679- 2011, la 3.469.567 - 2018), celelalte categorii de persoane au înregistrat un trend negativ.

Tabel 2. Totalul populației ocupate din România, în funcție de diferite niveluri de (sursa: Institutul Național de Statistică).

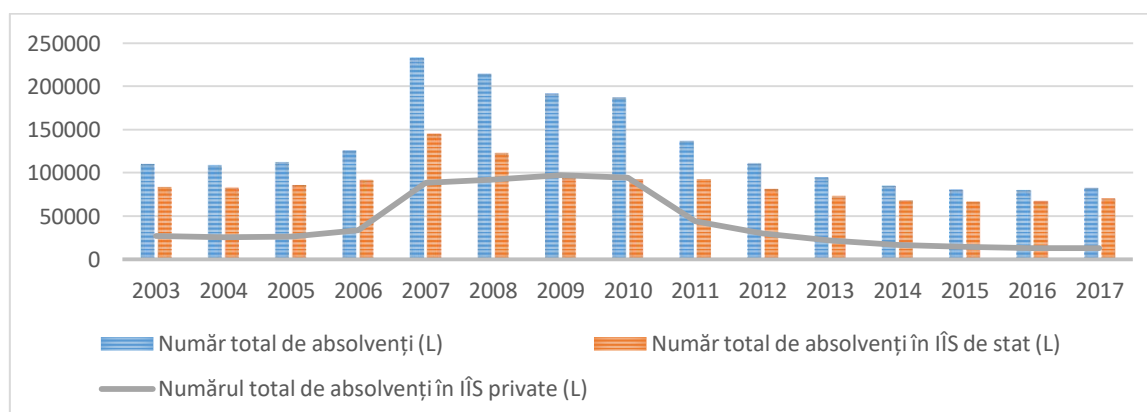

Repere privind distribuția absolvenților de învățământ superior:

Un studiu a relevat faptul că majoritatea absolvenților de învățământ superior nu apelează la prelungiri ale perioadelor de studiu. De asemenea, se înregistrează în general o distribuție unitară a absolvenților, indiferent de generație, prin prisma gradului de satisfacție cu privire la studiile finalizate și competențele dobândite (UEFISCDI 2016: 7).

Distribuția absolvenților, în funcție de diferite criterii, indică o serie de inechități existente în ceea ce privește angajarea unor categorii de absolvenți. În acest sens, studiul *Studenți, Absolvenți și Piața Muncii* a relevat faptul că un absolvent al unei instituții de învățământ superior de stat, care a beneficiat de un loc bugetat, a avut șanse mai mari în momentul angajării, prin prisma percepției angajatorilor cu privire la studiile absolvite (UEFISCDI 2016: 7).

Figură 3. Evoluția numărului de absolvenți de studii universitare de licență în perioada 2003-2017, în funcție de tipul de instituție de învățământ superior (sursa: INS Timp).

Dacă analizăm numărul de absolvenți de învățământ superior de licență în această perioadă, observăm că în 2009 și 2010, anii de maxim impact ai crizei economice, numărul total de absolvenți de învățământ superior privat este mai mare decât cel al absolvenților de învățământ superior de stat. Astfel, în 2009, înregistram 97.422 de absolvenți ai instituțiilor de învățământ privat, față de doar 93.869 ai instituțiilor de învățământ de stat. Situația este similară în 2010, când s-au înregistrat 94.456 de absolvenți ai

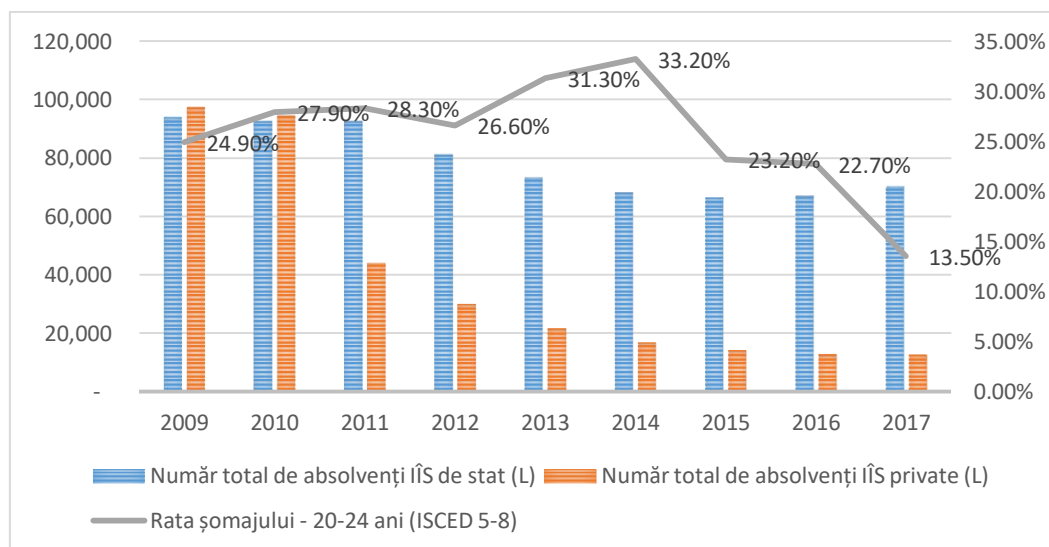
studiilor universitare de licență în instituțiile de învățământ superior privat, respectiv 92.444 ai instituțiilor de învățământ superior de stat.

În anii următori, numărul absolvenților de învățământ superior privat s-a prăbușit. Scăderea a fost una abruptă, de la 97.422 în 2009, la 44.066 în 2011, 29.947 în 2012 și doar 12.729 în 2017, trendul fiind unul de scădere în continuare. Practic, în mai puțin de un deceniu, numărul absolvenților de studii universitare de licență în cadrul universităților private a scăzut cu 86,93%.

Acest fenomen a determinat schimbări structurale în privința instituțiilor de învățământ superior private, determinând restrângerea considerabilă a activității acestora, implicit și condensarea ofertei educaționale, de regulă, la specializările care generau profit, sau, cel puțin acopereau cheltuielile de funcționare ale respectivelor programe de studii sau domenii. Prin urmare, acest lucru ar fi trebuit să conducă, cel puțin la nivel teoretic, la o creștere a calității actului educațional în respectivele universități.

Creșterea numărului de șomeri în rândul acestei categorii de populație a fost determinată, cu precădere, de criza economică. De asemenea, un studiu a relevat faptul că, în general, tinerii care urmau studiile universitare într-o instituție de învățământ superior privată, s-au angajat încă din perioada studiilor universitare. În multe cazuri, acest lucru s-a realizat chiar de la debutul acestora, existând o stabilitate în acest sens. Putem observa o legătură între creșterea ratei șomajului în rândul tinerilor absolvenți de studii universitare și scăderea numărului de studenți în cadrul instituțiilor de învățământ privat, însă, acest fenomen trebuie încadrat în contextul extrem de complex al perioadei 2009-2012, în care piața muncii din România, și nu numai, a fost puternic afectată de criză.

Figură 4. Evoluția numărului de absolvenți de studii universitare de licență în perioada 2009–2017, în funcție de tipul instituției de învățământ superior, coroborat cu rata șomajului în rândul absolvenților de învățământ superior cu vârsta între 20-24 ani (sursa: INS Tempo).

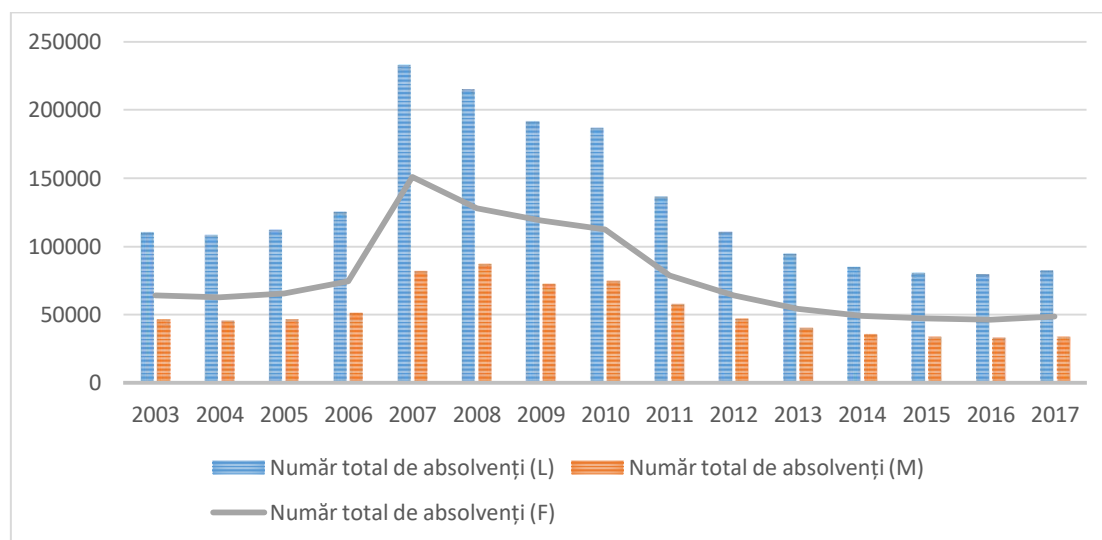

Chiar și așa, percepția angajatorilor în ceea ce privește absolvenții de studii universitare în cadrul instituțiilor de învățământ privat tinde să fie în continuare mai puțin favorabilă, în comparație cu absolvenții instituțiilor de învățământ superior de stat. Din acest punct de vedere, se impune ca Ministerul Educației și Cercetării, prin structurile abilitate, să ofere suport acestor instituții, în vederea promovării unei conexiuni mai bune între universitățile private și reprezentanții pieței muncii.

De asemenea, genul este unul dintre factorii care influențează, în parte, șansele de angajare ale absolvenților de învățământ superior. Studiul *Studenți, Absolvenți și Piața Muncii* a relevat faptul că persoanele de sex masculin au o rată mai mare de ocupare, în raport cu persoanele de sex feminin (UEFISCDI 2016: 7). Acest lucru trebuie însă corelat și cu faptul că, în mod constant, numărul de

absolvenți de studii universitare de licență de sex feminin a fost mai mare decât cel al persoanelor de sex opus, cea mai mare diferență înregistrându-se în anul 2007, de 69.299 persoane. Ultimele date, din 2017, arătau o diferențe semnificativ mai mică, de doar de 14.792 persoane. Este important totuși, ca în discuțiile purtate cu angajatorii, instituțiile de învățământ superior să ridice această problemă, pornind de la datele propriilor angajați, acolo unde este cazul.

Figură 5. Evoluția numărului de absolvenți de studii universitare de licență în perioada 2003-2017, în funcție de gen (sursa: INS Tempo).

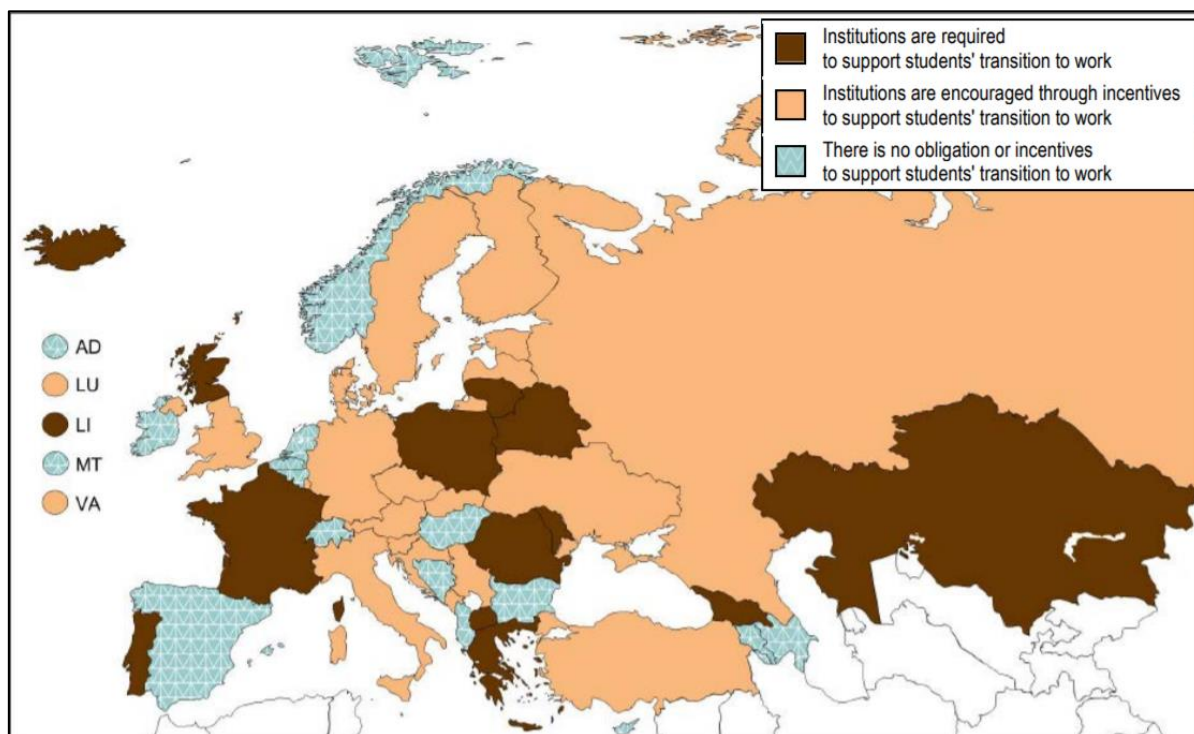
Repere legislative privind angajabilitatea absolvenților de învățământ superior:

În ceea ce privește cadrul legislativ care abordează această temă, un document fundamental este Legea nr. 76/2002 *privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă*. Aceasta prevede la art. 80 alin. (1), faptul că „angajatorii care încadrează în muncă, pe durată nedeterminată, absolvenți ai unor instituții de învățământ primesc lunar, pe o perioadă de 12 luni, pentru fiecare absolvent încadrat, o sumă în cuantum de 2.250 lei”. De asemenea, în conformitate cu art. 83 alin. (1), este prevăzut că „angajatorii care încadrează absolvenți în condițiile art. 80 sunt obligați să mențină raporturile de muncă sau de serviciu ale acestora cel puțin 18 luni de la data încheierii”.

Mai mult decât atât, art. 84 alin. (1) statuează că în perioada celor 18 luni, absolvenții pot urma o formă de pregătire profesională, organizată de către angajator, în condițiile legii, acestea putând fi suportate, la cererea angajatorilor, din bugetul asigurărilor pentru șomaj, așa cum este prevăzut la art. 84 alin. (2). Art. 80 alin. (2) prevede că „angajatorii care încadrează în muncă pe durată nedeterminată absolvenți din rândul persoanelor cu handicap primesc lunar, pentru fiecare absolvent, suma prevăzută la alin. (1) pe o perioadă de 18 luni”.

De asemenea, menționăm și Legea nr. 72/2007 *privind stimularea încadrării în muncă a elevilor și studenților*, modificată prin OUG nr. 126/2008. Legea a fost operaționalizată prin HG nr. 726/2007, care prevedea normele metodologice de aplicare ale acesteia. Legea prevede acordarea unui stimulent financiar lunar egal cu 50% din valoarea indicatorului social de referință al asigurărilor pentru șomaj și stimulării ocupării forței de muncă în vigoare pentru fiecare elev sau student încadrat în muncă pe perioada vacanțelor.

Figură 6. Sprijinirea absolvenților de învățământ superior din SEÎS, în vederea realizării tranziției către piața muncii, în anul universitar 2016/2017 (sursa: EACEA 2018: 236).

România, de altfel, se numără printre statele din Spațiul European al Învățământului Superior care oferă stimulate în vederea integrării absolvenților în piața muncii. O situație similară regăsim în state precum Portugalia, Franța, Grecia sau Polonia (EACEA 2018: 236).

COMPATIBILIZAREA NOULUI SISTEM DE CICLURI CU ANGAJAREA ȘI STRUCTURA DE CARIERĂ ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ (LONDRA 2007)

România a compatibilizat procesul de angajare și structura de carieră în cadrul administrației publice locale și naționale, cu sistemul specific de trei cicluri (UEFISCDI, 2013). În funcție de postul scos la concurs, criteriile de angajare diferă de la un post la un altul. De asemenea, în continuare, pentru marea majoritate a cazurilor, absolvirea ciclului de studii de licență reprezintă o condiție obligatorie pentru angajarea în sistemul public. Un alt aspect demn de menționat este faptul că tot mai des este solicitată absolvirea ciclului de studii de masterat pentru ocuparea unei poziții de conducere.

Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, care a înlocuit Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, stabilește la art. 7 lit. l), faptul că „gradul profesional reprezintă nivelul de ierarhizare în cadrul funcțiilor cu studii superioare, studii superioare de scurtă durată și studii medii, după caz, în condițiile legii”.

De asemenea, art. 41 prevede că „salarizarea absolvenților ciclului I și/sau II (Bologna) se face la nivelul absolvenților cu studii superioare de lungă durată (S), potrivit art. 18 alin. (1) și (3) din Legea nr. 288/2004 privind organizarea studiilor universitare, cu modificările și completările ulterioare”. Există un număr semnificativ de trimiteri la salarizare în funcție de studiile absolvite, în sensul în care există o serie de facilități pentru absolvenții de studii universitare din punct de vedere pecuniar.

Un studiu în rândul absolvenților de învățământ superior a reflectat faptul că cea mai ridicată stabilitate în ceea ce privește locul de muncă se regăsește în cadrul angajaților din administrația publică sau de la alte instituții ale statului român, fapt pentru care acesta reprezintă unul dintre angajatorii căutați de absolvenții de învățământ superior (UEFISCDI 2015:58).

ÎMBUNĂTĂȚIREA ANAGAJABILITĂȚII ABSOLVENȚILOR CU DIPLOMĂ DE LICENȚĂ (BERGEN 2005, BUCUREȘTI 2012, YEREVAN 2015)

România a formalizat relevanța diplomei de licență după tranziția la ciclurile de studii în conformitate cu Procesul Bologna. De altfel, România a implementat relativ repede această tranziție, neexistând probleme semnificative în ceea ce privește respectarea calificărilor absolvenților cu diploma de licență.

Prin HG nr. 937/2018 pentru stabilirea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată, Guvernul României a adoptat un salariu de bază minim brut diferențiat, în sensul în care începând cu 1 ianuarie 2019, personalul încadrat pe funcții pentru care se prevede nivelul de studii superioare, cu vechime în muncă de cel puțin un an în domeniul studiilor superioare, salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată, fără a include sporuri și alte adaosuri, s-a majorat de la 2.080 lei la 2.350 lei lunar, pentru un program normal de lucru de 167,333 ore în medie pe lună, reprezentând 14,044 lei/oră.

În momentul de față, România nu are un mecanism eficient de identificare a nevoilor de pe piața forței de muncă în vederea adaptării ofertei educaționale și îmbunătățirii angajabilității, procesul desfășurându-se în mod neunitar la nivelul universităților. Nu există un sistem de tracking la nivel național iar la nivelul instituțiilor de învățământ superior, acest sistem este folosit doar în câteva cazuri, cel mai des folosit mecanism fiind chestionarea absolvenților cu privire la statutul pe piața forței de muncă în momentul ridicării diplomelor de studiu. De asemenea, atât angajatorii privesc cu reticență parte semnificativă dintre absolvenții de învățământ superior, în timp ce aceștia privesc cu neîncredere către momentul primei angajări.

Perspectiva cadrelor didactice și a angajatorilor:

Barometrul calității sistemului de învățământ superior 2015 a arătat că percepția cadrelor didactice cu privire la angajabilitatea absolvenților de învățământ superior este mare parte pozitivă, studenților fiindu-le mai degrabă lesnicios acest proces (47% - în mare măsură, 14% în foarte mare măsură). Acest lucru se modifică atunci când cadrele didactice sunt chestionate despre ușurința cu care găsesc un loc de muncă în domeniul în care sunt formați (38% - în mare măsură, 12% - în foarte mare măsură). În barometru se menționează că „în ambele cazuri se remarcă pozitivismul profesorilor, care în acest fel își valorizează efortul depus în procesul educațional, deși realitatea, respectiv numărul tinerilor șomeri nu susține în totalitate viziunea cadrelor didactice universitare” (ARACIS 2015).

Chestionate cu privire la responsabilitatea actorilor sociali în vederea obținerii de competențe și abilități pentru absolvenții de învățământ superior, cea mai mare parte a cadrelor didactice consideră că universitățile au cea mai mare responsabilitate (51% - în mare măsură, 39% - în foarte mare măsură). În comparație, angajatorii consideră la rândul lor că universitățile au o mare responsabilitate în acest sens (50 - în mare măsură, 36% - în foarte mare măsură). De asemenea, un număr semnificativ de cadre didactice consideră că responsabilitatea studenților este de o manieră similară (44% - în mare măsură, 45% - în foarte mare măsură). Din perspectiva angajatorilor, 41% dintre cei chestionați consideră că absolvenții au în mare măsură această responsabilitate, în timp ce 48% consideră că în foarte mare măsură. Desigur, în opinia cadrelor didactice, și angajatorii au un rol important (50% - în mare măsură, 30% - în foarte mare măsură). Angajatorii consideră că e responsabilitatea lor într-o mai mică măsură, spre exemplu (45% - în mare măsură, 27% - în foarte mare măsură) (ARACIS 2015).

Cadrele didactice participante la realizarea barometrului, chestionate cu privire la implicare în învățare și relațiile absolvenților atunci când este vorba de obținerea unui loc de muncă, au apreciat cel mai mult următoarele variante: „cu cât înveți mai bine în timpul facultății, cu atât șansele de a obține locul de muncă dorit sunt mai mari”, „la angajare contează întotdeauna ceea ce știi și nu relațiile” sau „cei care au note mari în facultate reușesc în viață” (ARACIS 2015).

În cadrul aceluiași Barometru au fost chestionați și un număr reprezentativ de angajatori prin prisma activității desfășurate, a mediului de afaceri din care provin, dar și a numărului de angajați. În ceea ce privește criteriile care stau la baza procesului de selecție a unui angajat, aceștia au indicat nivelul pregătirii profesionale, modul în care s-a prezentat la interviu, respectiv experiența în domeniu ca fiind cele mai importante criterii. Un al patrulea criteriu a fost reputația universității sau a facultății. Date fiind criteriile menționate, este clar că angajatorii acordă o atenție importantă studiilor absolvite de către viitorii angajați (ARACIS 2015).

O întrebare interesantă prin prisma analizei noastre a fost aceea cu privire la alegerea ipotetică între doi candidați cu pregătire similară, însă unul dintre aceștia a finalizat doar studiile universitare de licență, în timp ce celălalt a finalizat și studiile universitare de master. 52% dintre angajatori au menționat că ar alege studentul care a finalizat cel de-al doilea ciclu de studii universitare de masterat, în timp ce 45% au menționat că ar angaja un absolvent doar cu studii universitare de licență. Numărul mare de angajatori care ar prefera un absolvent de studii universitare specifice primului ciclu universitar se datorează profilului acestora, care favorizează angajații care nu au neapărat o experiență de muncă mai mare. În orice caz, majoritatea angajatorilor chestionați ar prefera un absolvent al celui de-al doilea ciclu de studii Bologna, semn al aprecierii pe care o arată către calificările universitare (ARACIS 2015).

Angajatorii, chestionați dacă universitățile din România reușesc să pregătească studenții pentru a face față pe piața muncii, au răspuns într-un procent de 41% că da, în mare măsură. 14% dintre aceștia consideră chiar că în foarte mare măsură. De asemenea, 23% consideră că universitățile pregătesc doar în mică măsură, în timp ce 9% apreciază că studenții sunt pregătiți în foarte mică măsură. 6% consideră că studenții nu sunt pregătiți deloc (ARACIS 2015).

Personalizarea traseelor educaționale:

Standardele specifice ale comisiilor de specialitate ARACIS reprezintă un mecanism extrem de eficient în vederea particularizării traiectoriei educaționale a studenților, în funcție de specializarea urmată. Totuși, sunt o serie de elemente care nu au fost luate în considerare în momentul în care aceste standarde au fost adoptate. Studiul realizat de UEFISCDI, *Studenți, absolvenți și piața muncii*, a reflectat o serie de concluzii, diferențiate în funcție de domeniul de studiu al absolvenților.

- Vechimea la locul de muncă tinde să fie mai mică în cazul absolvenților de Științe umaniste, arte și sport (UEFISCDI 2016: 58). Acest lucru ar trebui să conducă la un accent mai mare pe dobândirea unor competențe transversale, care să vină în sprijinul absolvenților care se confruntă cu o piață a muncii extrem de fluidă.
- Momentul căutării unui loc de muncă diferă în funcție de ramura de știință urmată. Spre exemplu, Doar 28,9% dintre absolvenții din domeniul de Științe biologice și biomedicale caută un loc de muncă înainte de absolvire, față de 36,2% în cazul Științelor sociale (UEFISCDI 2016: 46). Desigur, sunt și aspecte care țin de contextul socio-economic al studenților însă, din nou, este necesar ca aceste traiectorii de carieră în funcție de studiile urmate să poată fi înglobate în procesul educațional.
- Totodată, absolvenții din domeniul Științelor sociale tind să contacteze mai mulți angajatori, în medie, după finalizarea studiilor în vederea obținerii primului loc de muncă (10,74 angajatori), față de absolvenții din domeniul Științelor biologice și biomedicale (6,91 angajatori) sau Știința sportului (7,10) (UEFISCDI 2016: 47). Sunt multe elemente care determină acest lucru, însă statistici de acest fel ne ajută să observăm unde este important să se accentueze competențele care sunt utilizate în procesul de angajare.

ÎMBUNĂTĂȚIREA COOPERĂRII ÎNTRE ANGAJATORI, STUDENȚI ȘI INSTITUȚII DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR

În ultimul deceniu, România a înregistrat o serie de progrese în ceea ce privește promovarea antreprenoriatului în rândul studenților. A fost reglementată înființarea societăților antreprenoriale studențești în cadrul instituțiilor de învățământ superior, fiind alocată și o finanțare guvernamentală în acest sens, prin intermediul fondului de dezvoltare instituțională. Încă nu există date publice cu privire la amplitudinea și eficiența acestui instrument, însă acesta tinde să devină tot mai vizibil. Potențialul de cercetare al absolvenților este unul crescut, însă în absența operaționalizării doctoratelor profesionale, acesta rămâne neexploatat. A fost introdusă obligativitatea includerii în planurile de învățământ ale tuturor programelor de studii de masterat și doctorat, a unor cursuri de etică și integritate academică.

România și-a asumat îmbunătățirea cooperării între angajatori, studenți și instituții de învățământ superior, în special în dezvoltarea de programe de studiu ce conduc la creșterea inovației, antreprenoriatului și potențialului de cercetare al absolvenților. Deși există o serie de elemente pozitive în acest sens, există încă probleme care necesită soluționarea. Spre exemplu, atât absolvenții, cât și angajatorii, consideră că la finalul studiilor universitare, prima categorie menționată nu a dobândit suficiente competențe transversale tehnice (IT&C), fapt care obligă absolvenții să urmeze cursuri de formare profesională continuă în acest sens (UEFISCDI 2016: 7).

Percepția studenților privind antreprenoriatul:

Barometrul educației și culturii antreprenoriale în rândul studenților 2014 a relevat faptul că 97% dintre studenții chestionați au afirmat că sunt dispuși să muncească din greu, în timp ce 86% sunt dispuși să își asume riscuri. În ceea ce privește expunerea la antreprenoriat, 82% dintre aceștia consideră că au cel puțin un antreprenor în cercul de cunoștințe din afara familiei, în timp ce 56% au un antreprenor în familie. 38% dintre respondenți au considera că cel mai greu obstacol în a deveni antreprenor îl reprezintă lipsa capitalului, în timp ce 56% dintre aceștia consideră oportun să devin antreprenori doar după acumularea de experiență (EY 2014).

Demn de menționat este faptul că 38% dintre studenții români considerau că educația și pregătirea lor antreprenorială s-a dezvoltat în ultimul an în universitatea lor, în timp ce aproape jumătate (48%) apreciau că au luat contact cu prelegerile profesioniștilor din domeniul studiat. În ceea ce privește măsurile care ar putea fi luate de o instituție de învățământ superior în vederea dezvoltării spiritului antreprenorial al studenților, cele mai vehiculate idei au fost: simulări de tipul „crează și administrează propria afacere”, internship-uri în companii antreprenoriale sau cursuri de educație antreprenorială (EY 2014).

Societățile antreprenoriale studențești:

În vederea îmbunătățirii competențelor antreprenoriale ale studenților, Ministerul Educației și Cercetării a adoptat OMEN nr. 3262/2017 privind organizarea și funcționarea de societăți antreprenoriale studențești în învățământul superior din România. Aceste societăți, abreviate ca SAS, reprezintă în conformitate cu art. 1 alin. (1) „structuri fără personalitate juridică la nivelul instituțiilor de învățământ superior acreditate, de stat sau particulare, din România, inclusiv a celor din învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională”. Art. 1 alin. (2) precizează scopul acestora, ele reprezentând „un mecanism de sprijinire, dezvoltare și încurajare a spiritului antreprenorial în mediul universitar, în special în rândul studenților și absolvenților de învățământ superior, în vederea creșterii competitivității universităților din România”.

Activitatea societăților antreprenoriale studențești se adresează atât studenților instituției de învățământ superior, indiferent de programul de studiu urmat sau de forma acestuia, fiind potențial participanți

inclusiv studenții veniți în mobilități, cât și absolvenților proprii, însă doar în primii 3 ani de la absolvire. Printre atribuțiile unei SAS se numără elaborarea de materiale destinate informării și orientării studenților în domeniul antreprenoriatului, organizarea unor activități de mentorat pentru cei care doresc să înființeze un start-up sau inițierea și finanțarea unor concursuri pentru atragerea de finanțări către cele mai bune proiecte.

Începând cu același an, prin OMEN nr. 3269/2017 *pentru modificarea și completarea Ordinului ministrului educației naționale și cercetării științifice nr. 3632/2016 privind aprobarea Metodologiei de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a instituțiilor de învățământ superior de stat*, societățile antreprenoriale studențești pot fi finanțate din bugetul de stat, pe bază de concurs, din Fondul pentru Dezvoltare Instituțională.

Cursuri de etică și integritate academică:

Prin OMEN nr. 3131/2018 au fost incluse în planurile de învățământ, pentru toate programele de studii universitare organizate în instituțiile de învățământ superior din sistemul național de învățământ, cursuri de etică și integritate academică. Acestea au o durată de minimum 14 ore pentru fiecare program de studii universitare de licență și master. În cazul studenților-doctoranzi, aceste cursuri fac parte din programul de pregătire individuală.

Cursurile de etică și integritate academică au un caracter opțional pentru ciclul de studii universitare de licență, fiind obligatorii pentru ciclurile de studii universitare de master și doctorat. ARACIS a inclus aceste cursuri în *Standardele specifice de evaluare pe domenii de studii*.

Introducerea acestor cursuri creează premisele profesionalizării suplimentare a absolvenților de învățământ superior, dezvoltându-le o serie de competențe în ceea ce privește etica. În plus, cursurile prevăd, în cea mai mare parte, o serie de aspecte cu privire la metodologia cercetării, chiar dacă elemente cu privire la acest aspect sunt înglobate și în cadrul unei discipline care îi sprijină pe studenți în procesul de elaborare a lucrărilor de finalizare a unui ciclu de studii, după caz.

Este recomandabil ca în cazul acestor cursuri de etică și integritate academică să se regăsească și o serie de elemente cu privire la aspectele deontologice particulare domeniului pe care îl studiază. Acest tip de competențe transversale este extrem de apreciat de angajatori, fiind absent până în acest moment în curriculum universitar.

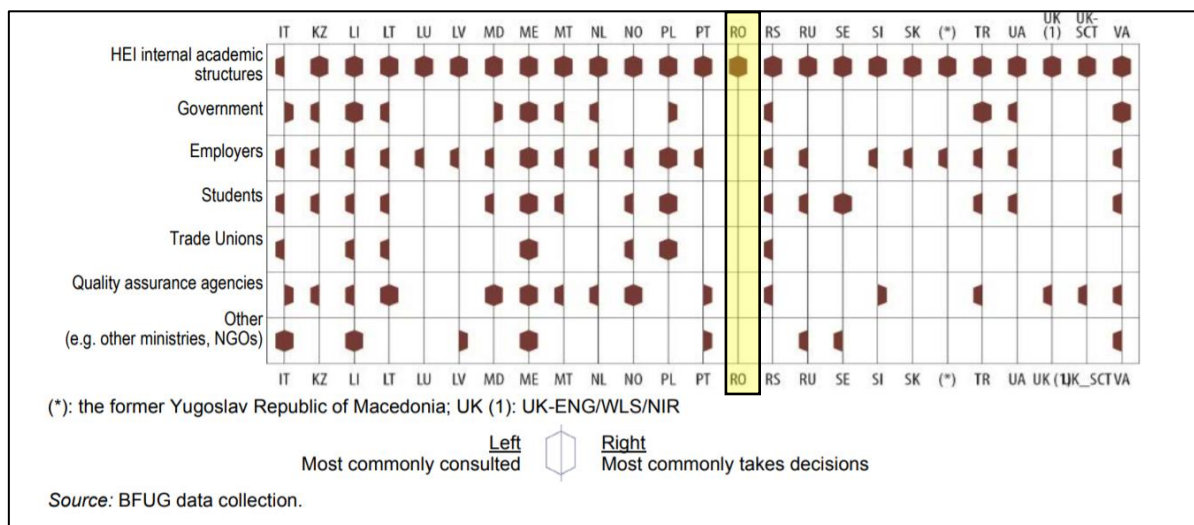
Doctorate profesionale în colaborare cu mediul privat:

În conformitate cu art. 158 alin. (6) lit. b) din Legea educației naționale nr. 1/2011, există două tipuri de doctorat, respectiv doctoratul științific și doctoratul profesional. În momentul de față, doctoratul de tip profesional este definit pentru domeniile artelor sau sportului. Având în vedere faptul că cercetarea reprezintă un domeniu subfinanțat cronic și există o legătură extrem de precară între cercetarea în mediul academic și piața muncii, cel puțin prin prisma numărului de proiecte comune, a rezultatelor, precum și a vizibilității, se impune legiferarea doctoratelor de tip profesional, care să operaționalizeze cercetarea studenților-doctoranzi, și nu numai, la nivel înalt în mediul academic, în colaborare cu mediul privat.

Comparație cu alte state membre SEÎS:

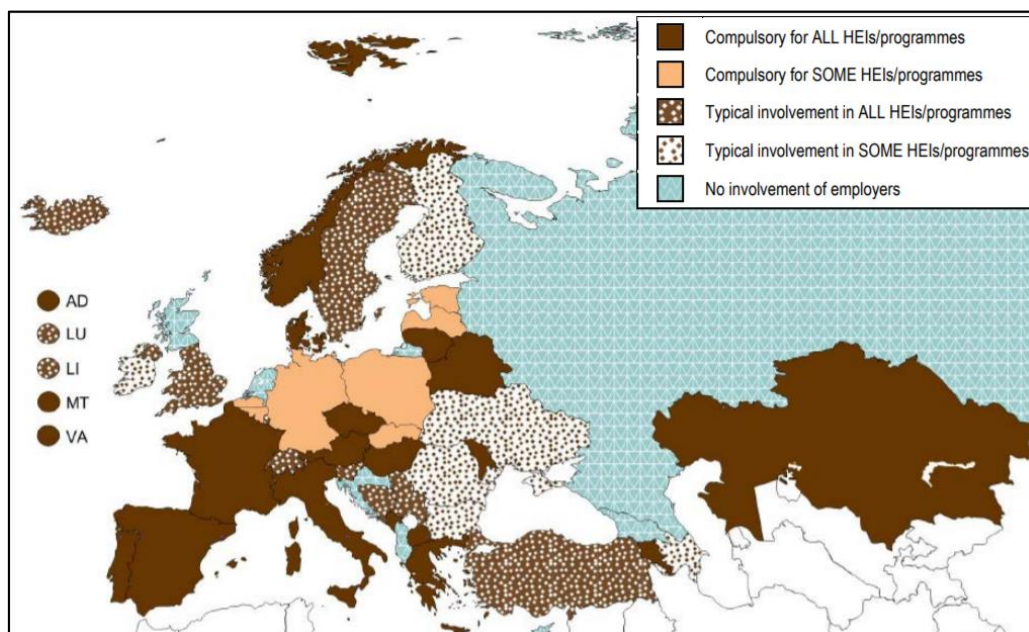
Instituțiile de învățământ superior din România trebuie să adopte o serie de schimbări în ceea ce privește managementul resurselor umane, respectiv să dezvolte o serie de *direcții strategice*, astfel încât să existe o apropiere suplimentară față de cei mai importanți actori din mediul educațional. Sunt necesare conexiuni mai bune cu reprezentanții angajatorilor, respectiv cei ai asociațiilor profesionale, aspecte care rezidă dintr-un leadership solid și orientat către societate (Stan, 2013: 106-127).

Figură 7. Participarea factorilor decizionali în dezvoltarea noilor programe de învățământ superior în 2017 (sursa: EACEA 2018: 44).

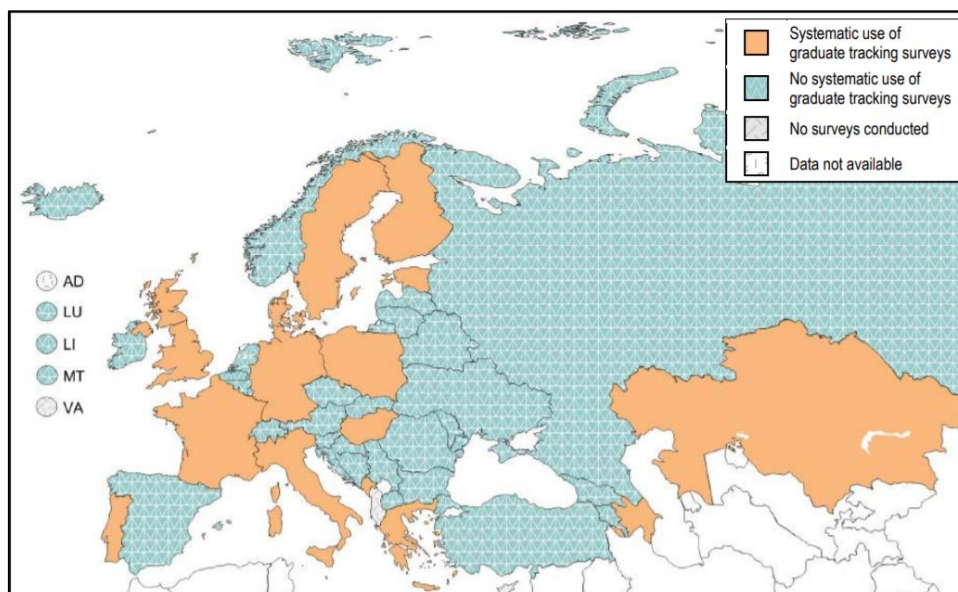
România este printre puținele state din Spațiul European al Învățământului Superior, în care inițierea unor noi programe de studii este la latitudinea strictă a structurilor academice interne dintr-o universitate. Prin urmare, aparatul guvernamental, angajatorii, studenții, sindicatele, agențiile de evaluare externă a calității sau alți actori sunt excluși din acest proces. Este recomandabil ca, fără a fi încălcată autonomia universitară, un număr mai mare de actori în domeniul educației să fie consultați în acest proces.

Figură 8. Participarea reprezentanților angajatorilor în organismele decizionale ale unei instituții de învățământ superior în anul universitar 2016/2017 (sursa: EACEA 2018: 233).

De asemenea, România este unul dintre statele parte a SEÎS în care implicarea angajatorilor în structurile decizionale ale universităților este una tipică, aceasta existând doar în anumite cazuri. În mod cert, este recomandabil ca reprezentanții angajatorilor să fie parte a tuturor structurilor de guvernare în care prezența acestora ar putea contribui pozitiv la dezvoltarea procesului educațional.

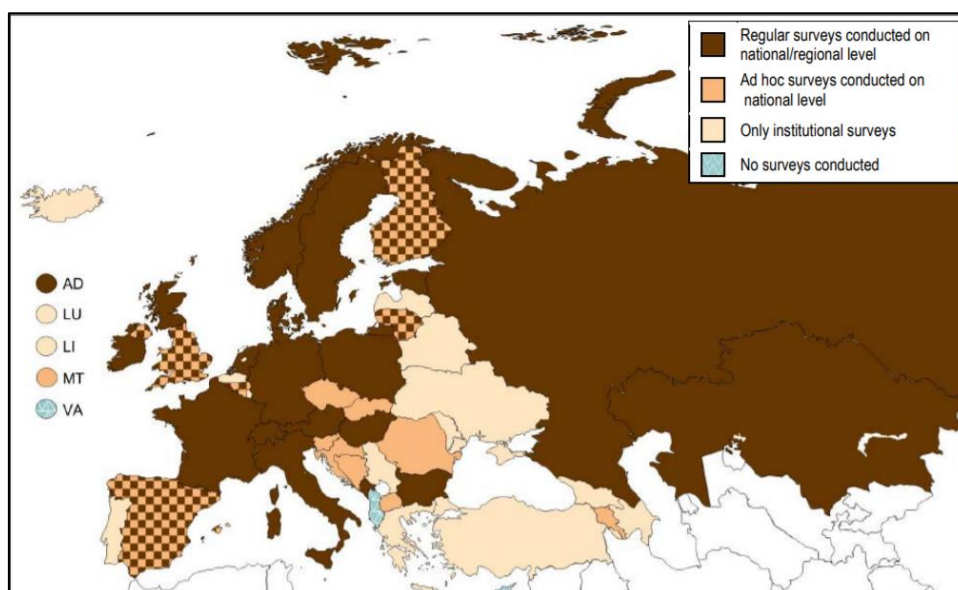
Figură 9. Centralizarea informațiilor cu privire parcursul profesional al absolvenților în vederea adoptării unor politici cu privire la angajabilitate, în anul universitar 2016/2017 (sursa: EACEA: 238).

Un alt aspect demn de menționat este faptul că România monitorizează parcursul profesional al absolvenților doar prin intermediul unor chestionare remise de către instituțiile de învățământ superior. O situație similară se înregistrează în state precum Portugalia, Serbia, Grecia, Ucraina sau Turcia. În marea majoritate a statelor din Spațiul European al Învățământului Superior este preferată implementarea unor chestionare periodice la nivel regional sau național.

Considerăm, de asemenea, că o astfel de politică ar fi cea mai avantajoasă și pentru România, în contextul penuriei de studii cu privire la parcursul absolvenților de învățământ superior. De asemenea, abordările instituțiilor de învățământ superior din România sunt extrem de diferite, ținând cont de specificul instituțional, dar și de managementul universitar aplicat. În vederea realizării unor politici la nivel național, este necesară o abordare mai centralizată a acestui proces.

Figură 10. Abordări cu privire la colectare de date cu privire la parcursul profesional al absolvenților de învățământ superior în SEIS (sursa: EACEA: 237).

INCLUDEREA PRACTICII ÎN PROGRAMELE DE STUDIU ȘI ÎNVĂȚAREA LA LOCUL DE MUNCĂ (LEUVEN/ LOUVAIN-LA-NEUVE 2009)

În România, în ultimii 10 ani, principalele schimbări privind practica studenților s-au concretizat prin adoptarea legii internshipului, care permite remunerarea studenților care participa la stagii de practică în această formă. Din punct de vedere legislativ, România are reglementată obligativitatea stagiilor de practică, în conformitate cu practicile la nivel european. Totuși, la nivelul instituțiilor, „practica” nu se realizează în mod uniform.

Atât studenții, cât și angajatorii au semnalat în mai multe rânduri faptul că absolvenților de învățământ superior le lipsesc o serie de aptitudini dobândite din activitățile de practică. Curriculum predat trebuie, fără doar și poate, să se poată transpune și în practică, pe perioada desfășurării studiilor universitare. Angajatorii își doresc eficientizarea procesului de angajare, în sensul în care absolvenții de învățământ superior să se poată integra cât mai repede la noul loc de muncă, fapt care presupune o cunoaștere mai aprofundată a mediului de lucru. Acest lucru se poate realiza, eminamente, prin îmbunătățirea activităților de practică (Butum et alii. 2015: 434-444).

Legea educației naționale nr. 1/2011 prevede, în continuare, la art. 150 alin. (4), faptul că „în cadrul studiilor universitare de licență este obligatorie efectuarea unor stagii de practică. Universitățile au obligația de a asigura un minim de 30% din locurile de practică necesare, dintre care cel puțin 50% în afara universităților”. Pentru învățământul superior artistic și sportiv, conform art. 183, faptul că practica studenților se desfășoară în universități, precum și în „centre de proiectare, ateliere artistice, studiouri muzicale, unități de producție teatrale și cinematografice, spații destinate performanței sportive, precum și în instituții din profilul artistic sau sportiv respectiv, pe bază de parteneriat instituțional”.

De asemenea, art. 205 alin. (16) prevede că „instituțiile de învățământ superior de stat asigură, în limita resurselor financiare alocate pentru efectuarea practicii comasate a studenților, pe perioada prevăzută în planurile de învățământ, cheltuielile de masă, cazare și transport, în situațiile în care practica se desfășoară în afara centrului universitar respectiv”.

În plus, la art. 239 alin. (2) și alin. (5) există câteva aspecte referitoare la modul în care se desfășoară pregătirea practică din cadrul masterului didactic. Totuși, nici până în prezent, nu există nicio instituție de învățământ superior din România care să fi operaționalizat acest tip de masterat didactic, în ciuda faptului că au fost o serie de demersuri ale Ministerului Educației și Cercetării în acest sens.

Legea nr. 335/2013 privind efectuarea stagiului pentru absolvenții de învățământ superior a fost adoptată în vederea „asigurării tranziției absolvenților de învățământ superior de la sistemul de educație la piața muncii” precum și a „consolidării competențelor și abilităților profesionale pentru adaptarea la cerințele practice și exigențele locului de muncă în vederea integrării în muncă”, după cum este prevăzut la art. 1 alin. (1) lit. a) și b). Legea definește câteva elemente importante pentru un stagiu, precum ce presupune a fi stagiar sau mentor. Legea nr. 335/2013 definește, de asemenea, și care sunt obligațiile și drepturile celor implicați în procesul de stagiu.

De asemenea, în conformitate cu Standardele specifice ale comisiilor de specialitate ale Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior din România⁹², aprobate pe 28 decembrie 2016, numărul de ore de practică, precum și modul de desfășurare al acestora diferă de la un domeniu de licență, la un altul. Astfel, dacă în cazul domeniilor de licență Asistență medicală sau Moașe, perioada de instruire clinică practică minimă (incluzând și practica de specialitate) reprezintă cel puțin

⁹² <http://www.aracis.ro/proceduri/>

½ din perioada minimă de formare, în cazul unor domenii de licență precum Arhitectură sau Urbanism, aceasta este cuprinsă între 28 și 56 de ore.

Aceste standarde specifice vin în continuarea Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, adoptată prin HG nr. 1418/2006 și modificată prin HG nr. 915/2017. Indicatorul de performanță privitor la structura programelor de studii, prevede în mod minimal, existența unor „oportunități de practică sau de plasament bine structurate, după caz”.

Plasamentul poate include stagii, activități de practică sau alte părți ale programului care nu se desfășoară în instituție, dar care permit studentului să dobândească experiență în domeniul de studii. De asemenea, indicator care presupune evaluarea centrării pe student a metodelor de învățare presupune la primul referențial, faptul că „programele de studii sunt integrate cu stagii de practică, plasament și internship și cu implicarea studenților în proiecte de cercetare”.

În schimb, un act normativ de o importanță fundamentală adoptat recent a fost Legea nr. 176/2018 privind internshipul. Aceasta definește ce reprezintă un program de internship, care drepturile și obligațiile părților implicate, dar și alte aspecte, precum cuantumul indemnizației pentru internship. Adoptarea unei legislații în acest sens a contribuit semnificativ la creșterea numărului de stagii de acest fel, practica studenților realizându-se în prezent prin remunerarea acestora într-o mult mai mare măsură decât în trecut.

ÎMBUNĂTĂȚIREA SERVICIILOR DE CONSILIERE ÎN CARIERĂ

Din punct de vedere legislativ, serviciile de consiliere sunt clar reglementate, fiind obligatorii în toate instituțiile de învățământ superior din România. Mai mult, în ultimii ani, aceste centre au putut primi finanțare suplimentare (prin concurs de proiecte) prin fondul de dezvoltare instituțională. Acest lucru a dus la diversificarea activităților desfășurate în aceste centre. Totuși, centrele de consiliere și orientare în cariera încă duc lipsă de personal calificat și dotări adecvate, raportat la numărul de studenți deservit.

România a depus eforturi în sensul îmbunătățirii serviciilor de consiliere în carieră în ultimii ani, deziderat asumat în urma Conferinței ministeriale de la Leuven, din 2009. Acestea au fost pentru prima dată menționate în OMEC nr. 3235/2005 privind organizarea ciclului de studii universitare de licență, unde la art. 11 este prevăzut faptul că „universitățile înființează centre de consiliere și orientare în carieră pentru a-i sprijini pe studenți să ia decizii adecvate în structurarea propriei traiectorii de formare”. Având în vedere că cea mai mare parte a absolvenților de învățământ superior își caută pentru prima dată un loc de muncă (UEFISCDI 2016:7), consilierea în carieră devine esențială în acest proces.

De asemenea, Legea educației naționale nr. 1/2011 definește activitățile privitoare la consilierea și orientarea în carieră, în vederea aplicării acestora, fiind statuat prin art. 352 alin. (2) faptul că „se înființează și vor funcționa, în toate instituțiile de învățământ superior, centre de consiliere și orientare în carieră pentru elevii din anii terminali, studenți și absolvenți, în cadrul cărora vor funcționa unități de analiză și gestiune previzională a solicitărilor pieței muncii”.

Cel mai important act normativ adoptat de Ministerul Educației și Cercetării în vederea îmbunătățirii serviciilor de consiliere este OMEN nr. 650/2014 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor de consiliere și orientare în carieră în sistemul de învățământ superior din România.

Ordinul de ministru conține, spre exemplu, obiectivul fundamental al acestor centre (abreviate CCOC), respectiv „oferirea de noi oportunități de angajare a tinerilor din sistemul educațional, prin activități de consiliere și orientare în carieră”. De asemenea, sunt menționate și principalele activități realizate în acest sens:

- orientarea și consilierea elevilor/studentilor astfel încât aceștia să fie capabili să își poată planifica și gestiona în mod optim propriul traseu educațional;
- reducerea abandonului universitar cauzat de motive profesionale sau de orientare în carieră, precum și de motive personale sau de adaptare la mediul universitar;
- facilitarea relației dintre studenți și piața muncii, astfel încât aceștia să cunoască nevoile și provocările reale ale pieței muncii;
- creșterea angajabilității studenților în domeniile de studiu absolvite.

De asemenea, OMEN nr. 650/2014 prevede că orice CCOC trebuie să aibă în componență psihologi cu atestat în specialitatea *Psihologie educațională*, consiliere școlară și vocațională, consilieri de carieră, sociologi sau cadre didactice cu expertiză în domeniul de specializare al studenților și absolvenților. De asemenea, art. 5 alin. (2) prevede că „*numărul angajaților din cadrul CCOC se stabilește pornind de la numărul de studenți înmatriculați în cele trei cicluri de studiu. Raportul minim acceptat este de cel puțin 1 consilier de carieră/psiholog/2.000 de studenți înmatriculați*”.

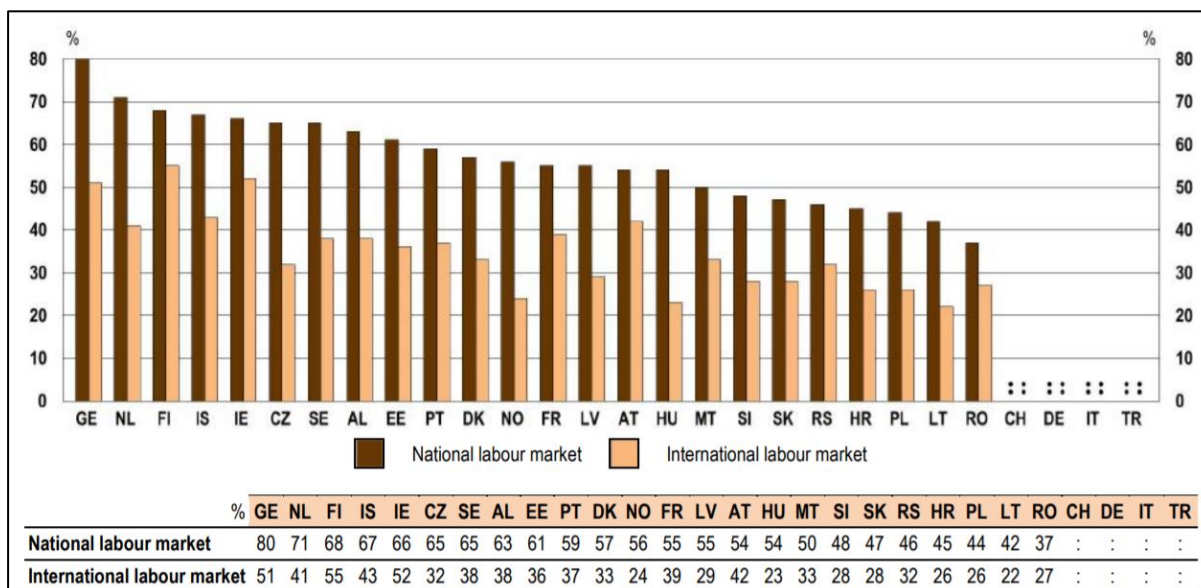
În vederea sprijinirii desfășurării activității centrelor de consiliere și orientare în carieră, Ministerul Educației și Cercetării alocă începând cu 2016, prin OMENCS nr. 3632/2016 *pentru Metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat*, anumite sume de bani, pe bază de concurs, prin Fondul de Dezvoltare Instituțională.

Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România (ANOSR) a realizat un studiu în 2016 cu privire la modul în care funcționează centrele de consiliere și orientare în carieră. 53% dintre acestea aveau între 1 și 5 angajați, în timp ce doar 25% aveau între 6 și 10 angajați. Ținând seama de instituțiile de învățământ superior respondente la adresa ANOSR, numărul de angajați este subdimensionat în comparație cu numărul de studenți din respectivele universități. De asemenea, în cele 32 de universități respondente la chestionar, dintr-un total de 289.706 studenți, au fost consiliați doar 28.773 în anul universitar 2014/2015, însemnând o medie de 899 studenți/CCOC și un total de 9,93% din numărul total de studenți (ANOSR 2016).

Referitor la rata abandonului universitar, datele colectate de ANOSR pentru programele de studii de licență cu o durată de 3 ani a fost de 34,88% în anul universitar 2014/2015. În ceea ce privește programele de studii de licență cu o durată de 4 ani, aceasta a fost de 39,34%. Rata de abandon a fost mult mai mică în cazul programelor de studii cu o durată de 5 ani, fiind doar de 7,42%. În cazul programelor de studii universitare de licență cu o durată de 6 ani, media abandonului universitar era de 29,02%. De asemenea, în cazul abandonului universitar specific programelor de studii de master cu o durată de 1 an, aceasta a fost de 17,95%. Nu în ultimul rând, media abandonului universitar aferent programelor de studii de master cu o durată de 2 ani a fost de 35,23% (ANOSR 2016).

Subiectul angajabilității absolvenților de învățământ superior din România este cu atât mai important cu cât percepția studenților cu privire la șansele de a ocupa un loc de muncă ulterior absolvirii studiilor, în raport cu competențele dezvoltate în cadrul acestora, este una extrem de negativă. Mai precis, doar 37% dintre studenții din universitățile românești consideră că sunt pregătiți pentru piața muncii, în domeniul pentru care s-au pregătit, în plan intern. De asemenea, pentru domenii similare de activitate, doar 27% dintre aceștia s-au declarat pregătiți să lucreze în plan extern.

Figură 11. Percepția studenților cu privire la șansele de angajare după finalizarea studiilor universitare, atât în piața internă, cât și la nivel internațional (sursa: EACEA 2018: 230 apud. Eurostudent VI).

Raportat la pregătirea studenților pentru a profesa, în plan intern, în domeniul de activitate aferent studiilor urmate, România este de departe la coada clasamentului european, fiind pe ultimul loc. State cu un profil similar sunt Lituania (42%), Polonia (44%) sau Croația (45%). La polul opus, Germania (80%), Olanda (71%), Finlanda (68%) sau Islanda (67%) sunt statele în care studenții se simt cel mai bine pregătiți pentru a activa în piața muncii, pe plan intern, în acord cu specializarea urmată (EACEA 2018: 230). Din acest punct de vedere, este necesar ca studenții din România să fie chestionați cu privire la motivele care îi determină să fie atât de neîncrezători în forțele proprii, existând o nevoie certă de a dezvolta servicii suport de consiliere și orientare în carieră.

ÎMBUNĂTĂȚIREA PROCESULUI DE COLECTARE A DATELOR PRIVIND ANGAJABILITATEA ABSOLVENȚILOR (LONDRA 2007, YEREVAN 2015)

România încă nu a reușit să implementeze un sistem coerent de colectare a datelor privind angajabilitatea absolvenților de învățământ superior. Având în vedere existența datelor și a platformelor necesare pentru urmărirea parcursului profesional a absolvenților de învățământ superior, România este în curs de a dezvolta/implementa acest mecanism.

România a implementat încă din 2016, Registrul Matricol Unic al Studenților, sistem dezvoltat, pilotat și îmbunătățit pe parcursul mai multor ani. În 2019, sistemul cuprindea majoritatea studenților înscriși în învățământul superior românesc. Astfel, împreună cu existența sistemelor informatice cu privire la angajații din România (ex: REVISAL, platforma ANAF), România are pregătite elementele necesare realizării unui proces de monitorizare a gradului de angajabilitate a absolvenților din învățământul superior.

La nivel general, România a implementat o serie de analize bazate pe chestionare („survey-uri”), care au urmărit analiza gradului de angajabilitate a absolvenților de învățământ superior din România. Proiectul „Absolvenții și Piața Muncii”, finanțat prin Fondul Social European și implementat în perioada 2009-2012, a vizat elaborarea de instrumente de monitorizare ale traseului socio - profesional al absolvenților de învățământ superior, pentru implementarea acestora la nivel național și instituțional, fiind elaborat și primul studiu național privind angajabilitatea⁹³. Proiectul „Politici bazate pe evidențe

⁹³ <http://www.absolvent-univ.ro/rezultate/rezultate-studiu.aspx>

și impactul asupra pieței forței de muncă (INFO-HE)”, finanțat prin Fondul Social European și implementat în perioada 2014-2015, a vizat un nou studiu privind angajabilitatea⁹⁴.

Totodată, la nivel instituțional, prevederile Legii Educației Naționale (art.130, alin. 2, lit. h) au prevăzut că anual, rectorii instituțiilor de învățământ superior să prezinte în cadrul raportului privind starea universității, situația inserției profesionale a absolvenților din promoțiile precedente. Astfel, o parte din universități prezintă periodic aceste informații. Trebuie menționat faptul că implementarea acestei obligații legale nu a fost monitorizată în vederea asigurării aplicării generalizate, iar metodologia de calcul și modul de prezentare a datelor este neomogen.

Având în vedere existența datelor și a platformelor necesare pentru urmărirea parcursului profesional al absolvenților de învățământ superior, România este în curs de dezvoltare/implementare a acestui mecanism. Existența unui mecanism eficient de urmărire a parcursului profesional al absolvenților reprezintă o condiție favorizantă (obligatorie) pentru accesarea/rambursarea fondurilor obținute de România, prin Fondul Social European în cadrul exercițiului financiar 2021-2027. Totodată, pilotarea și interconectarea bazelor de date sunt prevăzute ca activități în cadrul a două proiecte finanțate prin Fondul Social European în anul 2020.

INTERNAȚIONALIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR (EHEA ÎN CONTEXT GLOBAL/ DESCHIDERE INTERNAȚIONALĂ)

Începând cu 1998, prin Declarația de La Sorbona și în anul subsecvent, prin Declarația de la Bologna, miniștrii educației din statele membre ale Spațiului European al Învățământului Superior au subliniat rolul internaționalizării educației și mobilității în răspunderea provocărilor generate de influența globalizării și în creșterea competitivității la nivel global.

Având în vedere schimbările în domeniul educației și în câmpul muncii, diversificarea traseelor de formare profesională prin promovarea educației și formării de-a lungul vieții devine obligatorie. În acest sens, este observată nevoia de a încuraja studenții din orice ciclu de studiu să studieze cel puțin un semestru în afara țării din care provin, în timp ce profesorii și cercetătorii să aibă acces la o mobilitate internațională sporită.⁹⁵

De-a lungul timpului, miniștrii educației din SEÎS au militat pentru promovarea unei dimensiuni europene a procesului de învățământ superior, pledând pentru o dezvoltare a curriculumului, scheme de mobilitate, programe de studiu conectate dar și o colaborare interinstituțională. Dacă până la Comunicatul de la București (2012), internaționalizarea educației și conceptul de mobilitate au fost tratate separat prin setarea de obiective distincte în cadrul comunicatelor ministeriale, acestea sunt luate în considerare împreună în continuare, având în vedere includerea conceptului de mobilitate în sfera mai largă a internaționalizării educației.

Odată cu semnarea Declarației de la Bologna, cât și a tuturor comunicatelor ministeriale până în prezent, România și-a asumat la rândul ei implementarea politicilor ce vizează internaționalizarea educației. În paginile care urmează va fi analizată situația implementării angajamentelor României în domeniul internaționalizării, inclusiv a angajamentelor din cadrul Procesului Bologna în domeniul mobilității, ca parte a conceptului mai larg de internaționalizare a învățământului superior.

Obiectivele pe care România și le-a asumat în sfera internaționalizării educației, în cadrul Procesului Bologna, sunt următoarele:

- Îmbunătățirea informațiilor, promovarea atractivității și competitivității EHEA

⁹⁴ <http://infohe.forhe.ro/rezultate/indicatori/>

⁹⁵ Declarația de la Sorbona, mai 1998, Paris.

- Deschiderea în ceea ce privește dezvoltarea de programe de burse pentru studenții proveniți din țări terțe (Berlin 2003);
- Îmbunătățirea calității și a gradului de cuprindere a datelor statistice cu privire la mobilitatea studenților (Berlin 2003);
- Se adoptă strategia „EHEA în context global” și se lucrează în continuare în principalele domenii de politici: îmbunătățirea informațiilor, promovarea atractivității și competitivității EHEA (Londra 2007);
- Este responsabilitatea individuală a guvernelor de a facilita acordarea de vize de ședere și de muncă. Acolo unde aceste măsuri sunt în afara competențelor noastre ca miniștri ai educației superioare, ne asumăm că vom lucra cu guvernele responsabile pentru progresul ferm în acest domeniu (Londra 2007);
- Adoptăm strategia „Mobilitate pentru o mai bună învățare” (București 2012);
- Internaționalizarea activității și dezvoltarea de colaborări globale și regionale
- Creșterea înțelegerii privind Procesul Bologna prin împărtășirea experiențelor în procesele de reformă cu regiunile vecine (Bergen 2005);
- Miniștrii cer instituțiilor de învățământ superior din spațiul european să-și internaționalizeze activitatea și să se implice în colaborări globale pentru dezvoltare sustenabilă (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009);
- Burse pentru studenții proveniți din state terțe.
- „Deschiderea în ceea ce privește dezvoltarea de programe de burse pentru studenții proveniți din țări terțe” (Berlin 2003);
- Creșterea mobilităților
- Adoptăm strategia „Mobilitate pentru o mai bună învățare” (București 2012);
- În 2020, cel puțin 20% dintre absolvenții învățământului superior, trebuie să fi beneficiat de o perioadă de studiu sau formare în afara granițelor (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009; București 2012);
- Gradul de accesibilitate al informațiilor și îndrumărilor cu privire la mobilități;
- Îmbunătățirea ratelor de participare la mobilitate a diverselor grupuri studențești (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009)
- Portabilitatea mecanismelor de sprijin ale studenților
- Portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor naționale în EHEA (Berlin 2003; Bergen 2005; București 2012);
- Convenim să construim o rețea de experți naționali care să împărtășească informații și să ajute la identificarea și depășirea obstacolelor în privința portabilității granturilor și a împrumuturilor (Londra 2007);
- Cerințe necesare pentru mobilitate sunt: trasee flexibile de învățare, politici de informare activă, recunoașterea totală a rezultatelor învățării, suport în studiu și portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009);
- Mecanisme de sprijin ale studenților dezavantajați în accesarea mobilităților
- Este esențial un suport financiar suficient pentru studenți pentru a asigura acces egal și oportunități de mobilitate (București 2012);
- Angajamentul de a înlătura toate obstacolele în calea mișcării libere a studenților, a profesorilor și a cercetătorilor (Berlin 2003);
- Promovarea mobilității prin depășirea obstacolelor în exercițiul efectiv de mișcare liberă, cu atenție specială pentru: - studenți, acces la oportunități de studiu și formare și la serviciile aferente, - profesori, cercetători și personal administrativ, recunoașterea și valorificarea perioadelor petrecute într-un context european de cercetare, predare și formare fără prejudicierea drepturilor lor statutare (Bologna 1999, Praga 2001);

- O mai bună recunoaștere a rezultatelor învățării
- Implementarea totală la nivel național a instrumentelor și a procedurilor de recunoaștere convenite și stimularea mobilității personalului și a studenților. Aici sunt incluse încurajarea creșterii semnificative a numărului de programe în cotutelă, flexibilizarea curriculumului, apelarea la instituții pentru a se responsabiliza în domeniul mobilităților studențești și de personal, precum și o balanță echitabilă în rândul țărilor din EHEA (Londra 2007);
- Instituțiile și studenții să beneficieze de programe de mobilități și să pledeze pentru recunoașterea totală a perioadei de studiu în afara granițelor în astfel de programe (Bergen 2005);
- Adoptarea unor cerințe necesare pentru mobilitate precum: trasee flexibile de învățare, politici de informare activă, recunoașterea totală a rezultatelor învățării, suport în studiu și portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009);
- Transpunerea principiilor Convenției de la Lisabona în legislația națională și existența unei legislații deschise către recunoașterea calificărilor și creditelor obținute în alte state (București 2012);
- Sprijinirea altor inițiative privind mobilitatea studenților și absolvenților
- Sprijinirea inițiativelor privind promovarea mobilității studenților și absolvenților precum digitalizarea suplimentului la diplomă sau European student card (Paris 2018);
- Mobilitatea personalul didactic și auxiliar
- Structurile de carieră trebuie să fie adaptate astfel încât să faciliteze mobilitatea profesorilor, a tinerilor cercetători și a altor tipuri de personal (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009);
- Promovarea mobilității personalului, în acord cu recomandările Grupului de lucru privind mobilitatea și internaționalizarea (Yerevan 2015);
- Angajamentul de a înlătura toate obstacolele în calea mișcării libere a studenților, a profesorilor și a cercetătorilor (Berlin 2003);
- Promovarea mobilității prin depășirea obstacolelor în exercițiul efectiv de mișcare liberă, cu atenție specială pentru: - studenți, acces la oportunități de studiu și formare și la serviciile aferente, - profesori, cercetători și personal administrativ, recunoașterea și valorificarea perioadelor petrecute într-un context european de cercetare, predare și formare fără prejudicierea drepturilor lor statutare (Bologna 1999, Praga 2001);

INTERNAȚIONALIZARE

Îmbunătățirea informațiilor, promovarea atractivității și competitivității EHEA:

România a adoptat și face eforturi să aplice prevederile strategiei „EHEA în context global”. Au fost organizate, de-a lungul timpului, o serie de evenimente care au contribuit la creșterea vizibilității internaționale a României, atât în rândul statelor membre ale Spațiului European al Învățământului Superior, cât și rândul celor din afara Procesului Bologna. Procesul de acordare de vize și permise de muncă pentru membrii comunității academice a devenit unul mai facil.

Strategia „EHEA în context global” a fost adoptată în 2007, la Londra, și vizează direcțiile de acțiune pe care statele membre EHEA trebuie să le urmeze cu scopul deschiderii învățământului superior european către spațiul non-european. Conform conținutului strategiei, este necesar ca învățământul superior din EHEA să răspundă competitivității globale și interesului arătat de sistemele de educație non-europene. Unele recomandări din această strategie sunt preluate în cadrul documentului final adoptat în 2012, în urma Conferinței Ministeriale a Procesului Bologna de la București, și anume strategia „Mobilitate pentru o mai bună învățare”.

Statele membre ale Procesului Bologna și-au propus în cadrul Conferinței ministeriale de la Berlin, din 2003, „Îmbunătățirea calității și a gradului de cuprindere a datelor statistice cu privire la mobilitatea

studentilor”. Date cu privire la mobilități sunt colectate și publicate de către Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP), însă acestea fac referire doar la mobilitățile din cadrul programelor finanțate de către Comisia Europeană. Au fost menționate în prezentul document datele care se colectează de către ANPCDEFP și universități, însă ar fi utilă colectarea, dar mai ales publicarea, unor date legate de proveniența studenților care vin sau pleacă cu mobilități: date referitoare la apartenența unui grup dezavantajat sau nu (date cu privire la venitul studentului/familiei), domeniul de studiu etc.

Îmbunătățirea informațiilor despre EHEA, prin diseminarea acestora în spațiul non-european; Promovarea EHEA în vederea creșterii atractivității și a competitivității sale în cadru global:

În pregătirea Conferinței Ministeriale a Procesului Bologna și a Bologna Policy Forum, România a organizat, în 2011, prima ediție a Conferinței Cercetătorilor din cadrul Procesului Bologna, cu sprijinul Asociației Europene a Universităților (EUA) și a Comitetului Național Român pentru UNESCO. Conferința a reunit cercetători și experți internaționali în politici care privesc învățământul superior. Participanții la conferință au analizat Procesul Bologna din diverse perspective și au urmărit schițarea unui model „dincolo de Bologna” relevant nu doar la nivel european, dar și în contexte globale.

Conferința de la București a reunit cercetările din domeniul învățământului superior în opt mari teme: principiile EHEA, procesul didactic, asigurarea calității, guvernarea, finanțare, diferențiere, mobilitate și previziuni asupra învățământului superior. Ulterior, UEFISCDI a continuat să organizeze acest eveniment, în preajma conferințelor ministeriale. Astfel, acesta a avut loc și în 2014, în cadrul proiectului IEMU, conferința „Future of Higher Education: Bologna Process Researchers Conference – 2nd edition”⁹⁶, fiind urmat de o a treia ediție⁹⁷, în 2017. În 2020 este planificată cea de-a patra ediție.

Totodată, România a organizat în 2012 cea de-a treia ediție a Bologna Policy Forum, reunind la București reprezentanți a peste 100 de delegații ministeriale, precum și ale 30 de organizații internaționale în domeniu. Reuniunea a avut loc în paralel cu Conferința Ministerială și a contribuit la intensificarea dialogului politic și cooperării interstatale, inclusiv cu partenerii din spațiul non-EHEA. Tema forumului a fost „Dincolo de Procesul Bologna: crearea și conectarea spațiilor naționale, regionale și globale, din perspectiva învățământului superior”, discuțiile concentrându-se asupra unor subiecte precum:

- mobilitatea academică la nivel global;
- abordări globale și regionale pentru creșterea calității învățământului superior;
- responsabilitatea publică a învățământului superior la nivel național și regional și contribuția reformelor din învățământul superior la creșterea șanselor de angajare a absolvenților.

Conferința „Diaspora în cercetarea științifică și învățământul superior”, desfășurată la Timișoara, sub înaltul patronaj al Președintelui României, în perioada 25-28 aprilie 2016, a adus în dezbatere, în workshop-urile exploratorii, tematici de interes precum: relațiile internaționale în era globalizării, educația pentru inovație - cum răspund sistemele de educație noilor generații, inovația în cercetare, educație și cultură, în științe și toate domeniile vieții sociale (MEN 2017).

În 2019, deținând Președinția rotativă la Consiliul Uniunii Europene, România a organizat, la București, reuniunea Grupului de monitorizare a Procesului Bologna (Bologna Follow-up Group). Principalele teme de pe agenda reuniunii au vizat viitorul Procesului Bologna, incluzând guvernarea, prioritățile tematice și obiectivele după anul 2020, precum și stadiul activităților desfășurate de grupurile de lucru stabilite în marja Procesului Bologna, pentru perioada 2018-2020. La această reuniune au participat

⁹⁶ <http://fohe-bprc.forhe.ro/2014/>

⁹⁷ <http://fohe-bprc.forhe.ro/2017/>

peste 100 de reprezentanți ai statelor membre EHEA, ai organismelor consultative și experți din domeniul asigurării calității în învățământul superior.

Tot în același an, România a fost gazda mai multor evenimente realizate sub egida ASEM (Asia-Europe Meeting), o platformă de cooperare între Europa și Asia care datează din 1996 și care vizează consolidarea dialogului dintre cele două regiuni. În perioada 11-16 mai 2019, la București, au avut loc succesiv, Conferinței Rectorilor și Forumului Studenților ASEF (11-14 mai 2019), Reuniunea Înalților Funcționari ASEM (14 mai 2019) și Reuniunea miniștrilor educației implicați în procesul de cooperare ASEM (15-16 mai 2019). Tema reuniunii ministeriale ASEM ME7 a fost „Educația care conectează: incluziune, mobilitate și excelență în sprijinul obiectivelor de dezvoltare durabilă”. În cadrul acestei reuniuni a fost adoptată Declarația de la București, care „statuează rolul Procesului Educațional ASEM în atingerea Obiectivelor Globale de Dezvoltare Durabilă prevăzute de Agenda 2030”⁹⁸.

De asemenea, în cadrul acordurilor de cooperare bilaterală încheiate de România cu state terțe sunt incluse prevederi privind schimbul de experți din ministerele de resort pentru documentare pe probleme de reformă, de politică în domeniul educației și de management al instituțiilor de învățământ superior, fiind astfel diseminate inclusiv informații privind transpunerea obiectivelor EHEA în legislația națională.

Europa trebuie să se preocupe de creșterea atractivității sistemelor sale de învățământ superior, în rândul studenților și al profesorilor din afara spațiului european. În acest sens, fiecare stat membru ar trebui să desemneze o organizație/instituție care să aibă responsabilitatea de a promova, la nivel internațional, propriul sistem de învățământ.

În România, Direcția Generală pentru Învățământ Universitar, în colaborare cu Direcția Generală Relații Internaționale și Europene, din cadrul Ministerului Educației și Cercetării, sunt cele care au atribuții privind promovarea învățământului superior românesc. Acestea relaționează cu Consiliul Național al Rectorilor (CNR), respectiv UEFISCDI.

Conform Raportului Ministerului Educației Naționale privind starea învățământului superior din România 2017 – 2018, în această perioadă România a participat la Conferința și Expoziția Anuală a Asociației Europene pentru Educație Internațională, ocazie cu care au fost prezente 30 de universități reunite sub umbrela Study in Romania; iar în martie 2018 a avut loc prezentarea ofertei educaționale a universităților din România în Emiratele Arabe Unite și Maroc. În plus, ca urmare a colaborării cu alte instituții europene/internaționale pentru promovarea portalului Study in Romania, Educations.com a diseminat conținutul portalului pe platforma proprie (MEN 2018).

Progrese în ceea ce privește acordarea de vize și permise de muncă pentru membrii comunității academice:

În România există două tipuri de vize de lungă ședere pentru cei care vor să studieze: viza de studiu și viza științifică. Viza de studiu se poate obține pentru studii în calitate de elev, student, masterand, doctorand sau în cadrul unui program de schimb de elevi. Aceasta se acordă pentru o perioadă de 90 de zile, incluzând una sau mai multe intrări. Taxa de viză este de 120 de euro și se achită în statul în care se face solicitarea. Conform celor precizate pe site-ul oficial al Inspectoratului Român pentru Imigrări (IRI), străinii, bursieri ai statului român, nu sunt obligați să facă dovada achitării taxei de studii și dovada mijloacelor de întreținere pentru obținerea vizei, iar cei de origine română nu sunt obligați să facă dovada mijloacelor de întreținere. Pentru a prelungi perioada de ședere este necesară obținerea permisului de ședere. Acesta poate fi obținut de la formațiunile teritoriale ale Inspectoratului General pentru Imigrări din județul în care locuiește solicitantul. Pentru obținerea permisului de ședere,

⁹⁸ <https://www.edu.ro/mini%C8%99trii-%C8%99i-reprezentan%C8%99ii-ministerelor-educa%C8%99Biei-din-asia-europe-meetingasem-au-adoptat-declara%C8%99Bia>

solicitantul depune personal o serie de documente, cu cel puțin 30 de zile înainte de expirarea dreptului de ședere acordat de viză.

Dreptul de ședere temporară pentru studii se prelungește succesiv pentru perioade de 1 an. Permisele de ședere pentru bursierii statului român se acordă pe o perioadă egală cu durata totală a studiilor. După absolvirea studiilor, dreptul de ședere se poate prelungi cu cel mult 90 de zile în vederea definitivării situației universitare și a avizării documentelor de studii. În ceea ce privește angajarea în timpul studiilor, permisul de ședere pentru studii oferă dreptul la muncă numai cu program de 4 ore pe zi.

Cu scopul facilitării mobilităților, străinii titulari ai unui permis de ședere în scop de studii sau al unei vize de lungă ședere în scop de studii valabile, eliberate de un alt stat membru UE pot intra și rămâne pe teritoriul României pentru o perioadă de până la 360 de zile, denumită mobilitatea studentului, fără obligativitatea obținerii unei vize, dacă îndeplinește anumite condiții.

Conform raportului Inspectoratului General pentru Imigrări publicat în 2019, la nivelul anului 2018 erau înregistrați 69.141 străini cu ședere legală în România, provenind din țări terțe UE și SEE, dintre care 22,8% erau în scop de studii, 35,4% membri de familie și 17,8% în regim de ședere permanentă (IGI 2019).

Viza științifică este eliberată cetățenilor din țări terțe care desfășoară activități de cercetare în România, pentru o perioadă mai lungă de trei luni. Aceasta permite cetățenilor statelor terțe de a intra, rămâne și lucra în UE pentru o perioadă mai mare de trei luni, în scopul derulării unui proiect de cercetare, cu acordul prealabil de primire al unei instituții/organism de cercetare din România.

România aplică prevederile Directivei (UE) 2016/801 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2016 privind condițiile de intrare și de ședere a resortisanților țărilor terțe pentru cercetare, studii, formare profesională, servicii de voluntariat, programe de schimb de elevi sau proiecte educaționale și muncă au pair, care reprezintă unul dintre instrumentele europene menite să ducă la accelerarea admisiei și mobilității cercetătorilor din state terțe în spațiul Uniunii Europene.

Astfel, viza de lungă ședere pentru activități de cercetare științifică se acordă străinilor în baza avizului Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică și al Inspectoratului Român pentru Imigrări. Nu în ultimul rând, în baza acordului de primire din partea organizației de cercetare, autoritățile de imigrare eliberează permisul de ședere prin procedură accelerată care implică, după sine, dreptul titularului de a lucra în proiectul de cercetare respectiv. Cercetătorul este liber să se deplaseze în scopul derulării proiectului de cercetare.

Taxa de viză este de 120 de euro și se achită în statul în care este realizată solicitarea. În ceea ce privește dreptul de ședere temporară pentru activități de cercetare științifică, acesta se prelungește pentru perioada prevăzută în acordul de primire, dar nu mai mult de 5 ani consecutiv.

În plus, „dreptul de ședere temporară pentru desfășurarea de activități de cercetare științifică se poate prelungi cu 9 luni după încheierea cercetării, în vederea căutării unui loc de muncă și efectuarea formalităților de angajare în muncă sau deschiderii unei afaceri, cu prezentarea documentelor care atestă finalizarea activității de cercetare științifică. Prelungirile ulterioare ale dreptului de ședere al străinilor cărora li s-a prelungit dreptul de ședere temporară după încheierea cercetării se acordă în condițiile art. 55 sau art. 56 din OUG 194/2002 privind regimul străinilor în România, cu modificările și completările ulterioare, după caz, fără obligativitatea obținerii unei vize de lungă ședere.”⁹⁹

La fel ca în cazul vizelor de studiu, pentru promovarea mobilității cercetătorilor, titularul unui permis de ședere în scop de cercetare științifică sau al unei vize de lungă ședere în scop de cercetare științifică, valabile, eliberate de un alt stat membru al Uniunii Europene, poate intra și rămâne pe teritoriul

⁹⁹<http://igi.mai.gov.ro/ro/content/activit%C4%83%C8%9Bi-de-cercetare-%C8%99tiin%C8%9Bific%C4%83>

României pentru a desfășura activități de cercetare pentru o perioadă de până la 180 de zile în orice perioadă de 360 de zile, fără obligativitatea obținerii unei vize. Aceeași situație se aplică membrilor de familie, posesori ai unor permise de ședere în scop de reîntregire a familiei sau a unor vize de lungă ședere în scop de reîntregire a familiei, eliberate de primul stat membru. Pentru perioade mai lungi de 180 de zile, acesta poate intra și solicita prelungirea dreptului de ședere pe teritoriul României, fără obligativitatea obținerii unei vize de lungă ședere¹⁰⁰.

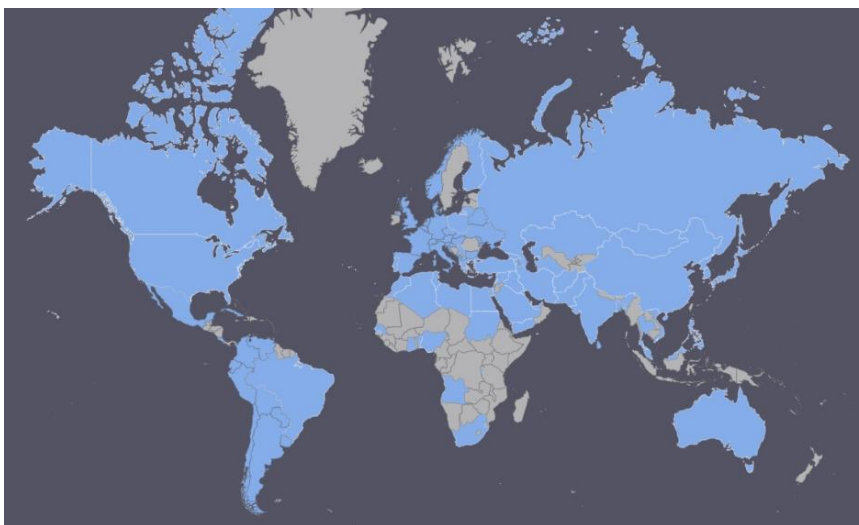
Rapoartele Inspectoratului General pentru Imigrări nu diferențiază, în categoria permiselor de muncă acordate de autoritățile române, pe cele pentru membrii comunității academice, astfel încât nu există date cu privire la numărul de vize științifice eliberate.

Intensificarea colaborărilor bazate pe parteneriate, în special cu state non-EHEA, menite să ducă la consolidarea învățământului superior și la dezvoltarea socio-economică a statelor membre EHEA, și nu numai:

Ministerul Educației încheie acorduri de cooperare bilaterală în domeniul educației și formării profesionale, cu state membre ale Uniunii Europene, ale Spațiului Economic European, precum și state terțe.

La nivelul anului 2016, conform informațiilor publicate pe site-ul Ministerului Educației și Cercetării, erau în vigoare 95 de acorduri de cooperare bilaterală¹⁰¹ alte state/teritorii, așa cum sunt prezentate mai în harta de mai jos.

Figură 122. Statele cu care Romania a semnat acorduri bilaterale (sursa: Ministerul Educației și Cercetării).

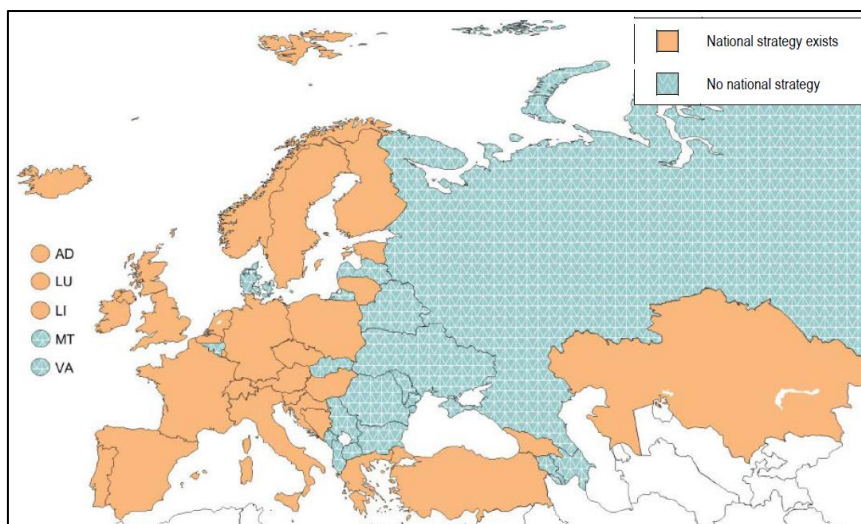
Internaționalizarea activității și dezvoltarea de colaborări globale și regionale:

România înregistrează progrese în ceea ce privește internaționalizarea sistemului de învățământ superior, existând relații tot mai strânse cu statele din regiune, precum și colaborări la nivel global. Eforturile universităților sunt îngreunate de absența unei strategii naționale privind internaționalizarea, care să fi fost adoptată. Mai mult de o cincime dintre universități beneficiază de o strategie privind internaționalizarea învățământului superior. Totodată, România a găzduit un număr semnificativ de evenimente cu impact în ceea ce privește politicile publice în domeniul internaționalizării învățământului terțiar.

¹⁰⁰ <http://igi.mai.gov.ro/ro/content/activit%C4%83%C8%9Bi-de-cercetare-%C8%99tiin%C8%9Bific%C4%83>

¹⁰¹ <https://www.edu.ro/sites/default/files/u39/Documentele%20bilaterale%20%C3%AEn%20domeniul%20educa%C8%9Biei%20%C3%AEn%20vigoare%203.03.2016.pdf>

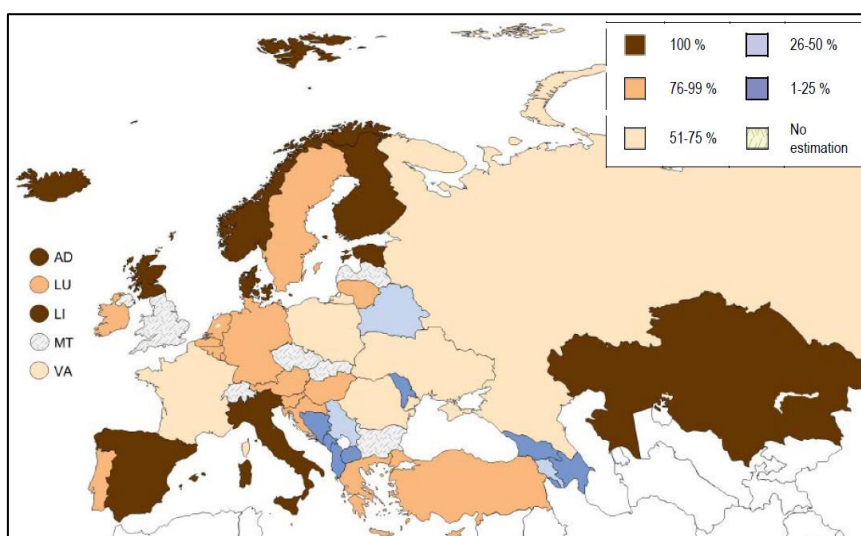
Figură 13. Statele membre în Spațiul European al Învățământului Superior care au adoptat, sau nu, o strategie națională de internaționalizare, în anul universitar 2016/2017 (sursa: EACEA 2018).

Din păcate, România este unul dintre puținele state din cadrul Spațiului European al Învățământului Superior care nu a adoptat o strategie de internaționalizare *per se*, care să coreleze eforturile instituționale și să armonizeze politicile guvernamentale cu privire la internaționalizarea învățământului superior. Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării a implementat în perioada 2014-2015, proiectul *Internaționalizare, echitate și management universitar pentru un învățământ superior de calitate (IEMU)*, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU).

Unul dintre obiectivele acestui program a fost dezvoltarea dimensiunii internaționale a educației la nivelul instituțiilor de învățământ superior și la nivel național. Activitatea a fost coordonată de UEFISCDI, în parteneriat cu Asociația Internațională a Universităților (IAU). În cadrul acestei componente a programului, s-a realizat un studiu comprehensiv, intitulat *Internaționalizarea educației în România*, care a cuprins o analiză legislativă precum și o cartografiere a contextului național privind internaționalizarea, urmată de o serie de recomandări.

Figură 14. Procentul estimativ dintre instituțiile de învățământ superior din statele membre SEIS care au adoptat o strategie de internaționalizare, în anul universitar 2016/2017 (sursa: EACEA 2018).

De asemenea, tot în cadrul proiectului a fost propusă și o strategie națională privind internaționalizarea educației, care însă nu a fost pusă în vigoare. De asemenea, au fost realizate 19 de strategii universitare privind internaționalizarea educației pentru un număr similar de instituții de învățământ superior¹⁰². Între timp, ponderea instituțiilor de învățământ superior din România care au adoptat o astfel de strategie a trecut de 50% din numărul total de universități. Totuși, țara noastră se află la mare distanță de state precum Spania, Italia, Scoția, Danemarca, Norvegia sau Finlanda, în care toate instituțiile de învățământ superior beneficiază de o astfel de strategie.

Sistemul de indicatori de referință cu privire la dimensiunea internațională a educației dezvoltat în cadrul aceluiași proiect de cercetare prevede un indicator referitor la participarea universităților în cadrul unor proiecte internaționale de cercetare, fiind propuși ca indicatori alternativi *Proporția proiectelor internaționale de cercetare* sau *Proporția finanțării internaționale pentru cercetare* (UEFISCDI 2015a).

Totodată, Ministerul Educației și Cercetării alocă instituțiilor de învățământ superior, începând cu 2016, prin Fondul de Dezvoltare Instituțională, sume în vederea dezvoltării politicilor de internaționalizare a învățământului. În plus, metodologia de finanțare aplicată în anul 2018, a inclus o categorie de indicatori privind orientarea internațională a universităților (mobilitate studenți, participare la programe 38 internaționale, atragerea de studenți străini). În programul pilot s-au menținut indicatorii privind mobilitățile profesionale, parteneriatele instituționale și doctoratele în cotutelă (MEN 2018).

Burse pentru studenții proveniți din state terțe:

România oferă un număr limitat de tipuri de burse destinate studenților străini. Acestea sunt, de regulă, oferite prin intermediul Agenției de Credite și Burse de Studii (ACBS, care funcționează în subordinea MEC. Totodată, există și alte ministere care acordă astfel de burse, precum Ministerul Afacerilor Externe. Numărul acestora este însă redus. Cele mai multe burse oferite de Guvern sunt destinate românilor de pretutindeni.

„Deschiderea în ceea ce privește dezvoltarea de programe de burse pentru studenții proveniți din țări terțe” (Berlin 2003)

România încheie anual parteneriate cu diferite state în domeniul educației și comunică prin intermediul Agenției de Credite și Burse de Studii (ACBS)¹⁰³, din subordinea Ministerului Educației și Cercetării, numărul de burse acordate de către state terțe pentru studenții români care vor să plece la studiu în străinătate. În tabelul de mai jos sunt prezentate numărul și tipul de burse acordate de către statul român unor state terțe în relație cu care există în vigoare acorduri bilaterale în domeniu.

De asemenea, prin intermediul programului de burse implementat de Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Afacerilor Externe, România oferă 85 de burse pentru cetățenii non-UE pentru programe de licență, masterat și doctorat (UEFISCDI 2015b). În ultimii ani au fost înregistrate evoluții importante în legislația națională privind metodologia de primire la studii și școlarizare a cetățenilor din state terțe.

¹⁰² Instituțiile de învățământ superior care au beneficiat de o astfel de strategie sunt: Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Academia de Studii Economice din București, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea Politehnica Timișoara, Universitatea Maritimă din Constanța, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați”, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad”, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, Universitatea Tehnică de Construcții din București, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad” din Iași, Universitatea Româno-Americană, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Universitatea din Pitești și Universitatea „Valahia” din Târgoviște.

¹⁰³ <http://www.roburse.ro/>

Cadrul general a fost aprobat prin OMEN nr. 3473/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini începând cu anul școlar/universitar 2017-2018.

Tabel 3. Statele terțe cu care guvernul român are încheiate acorduri bilaterale, numărul și tipul de burse acordate (sursa: ACBS¹⁰⁴).

Statul de destinație	Licență	Master	Doctorat	Postuniversitar	Luni bursă	Alte tipuri
Armenia	3	4	1		30	3
Azerbaidjan	3		2		30	3
China	24					5
Egipt	10					
Iordania	20	5	5		15	
Mexic					30	
Mongolia	2	2		2		
Norvegia					18	3
Palestina	6+34 în domenii precum sănătate, inginerie și apărare civilă, respectiv pompieri					
Turcia		2	2	2		10
Turkmenistan	30		2			8
Vietnam	20				9	2

De asemenea, prin OMEN nr. 3236/2017 privind aprobarea Metodologiei de primire la studii și școlarizare a cetățenilor străini pe locuri fără plata taxelor de școlarizare și cu bursă și pe locuri fără plata taxelor de școlarizare, dar fără bursă, în instituțiile de învățământ superior de stat acreditate, sunt trasate prevederile legale privind primirea la studii și școlarizarea studenților din state terțe, inclusiv a celor pe locuri fără plata taxelor de școlarizare și cu bursă. Conform prevederilor metodologiei incluse în OMEN nr. 3236/2017, beneficiarii locurilor de studii fără plata taxelor de școlarizare și cu bursă, beneficiază de următoarele facilități:

- scutirea de la plata taxelor de înscriere, de procesare a dosarului, pentru testarea competențelor lingvistice de limbă română, de susținere a concursului de admitere la doctorat și a probelor specifice de aptitudini;
- finanțarea cheltuielilor de școlarizare pentru anul pregătitor de limba română;
- finanțarea cheltuielilor de școlarizare pentru studiile propriu-zise, dar nu mai mult de durata unui ciclu universitar, corespunzătoare programului de studii urmat;
- acordarea unei burse lunare, pentru studenții înmatriculați în anul pregătitor de limba română;
- acordarea unei burse lunare, pentru studenții înmatriculați la studii de licență, master, doctorat, respectiv în învățământul postuniversitar, inclusiv în domeniul sănătate, dar nu mai mult de durata unui ciclu școlar/universitar;
- finanțarea cheltuielilor de cazare în căminele studențești, prin bugetul MEN, în limita subvenției alocate; asistență medicală în caz de urgențe medico-chirurgicale și boli cu potențial endemo-epidemic, în conformitate cu legislația internă în vigoare;
- subvenționarea transportului local în comun, de suprafață, naval și subteran, precum și transportul intern auto, feroviar și naval, în aceleași condiții ca studenților români, conform prevederilor legale.

¹⁰⁴ Sursa datelor: textul acordurilor bilaterale încheiate cu aceste state terțe, publicate pe site-ul ACBS: <https://roburse.ro/burse-de-studii/bursa-acord-bilateral/documente-de-colaborare-bilaterala/> și în funcție de acordurile bilaterale pe baza cărora sunt acordate burse pentru anul universitar 2020-2021.

Organizarea și desfășurarea anului pregătitor de limbă română obligatoriu pentru cetățenii statelor terțe beneficiari ai unor burse, care nu fac dovada cunoașterii limbii într-un alt mod specificat în cadrul excepțiilor de la această condiție, se desfășoară în conformitate cu prevederile OMENCȘ nr. 6156/2016 privind organizarea și desfășurarea anului pregătitor de limbă română pentru cetățenii străini.

Anul pregătitor de limba română pentru cetățenii străini este un program de studii universitare cu durata de minimum 28 de săptămâni de activități didactice (60 de credite ECTS), care se finalizează cu un examen de evaluare a competențelor de limba română pentru nivelul minim B1, definit conform Cadrului european comun de referință pentru învățarea limbilor. În 2017 erau înscriși în anul pregătitor de limbă română peste 513 studenți din 53 de țări.

Tabel 4. Topul țărilor în funcție de numărul de studenți înscriși în anul pregătitor de limbă română în 2017 (sursa: UEFISCDI 2018).

Țara	Studenți
Ucraina	75
Serbia	53
Israel	46
Palestina	35
Albania	31
Siria	20
Turkmenistan	26
Bulgaria	25
Iordania	20
Grecia	14
Italia	14
Turcia	11
Franța	11
China	10
Alter țări <10 studenți	146

O altă modalitate prin care România dezvoltă programe de burse pentru studenții proveniți din state terțe este sprijinirea cu burse a etnicilor români aflați în țări învecinate sau cei care au domiciliul stabil în străinătate și care vor să studieze în instituții de învățământ superior din România. Anual, Ministerul Educației și Cercetării emite Hotărârea de Guvern prin care stabilește cifra de școlarizare pentru anul universitar următor, document care menționează separat locurile alocate studenților etnici români. Alte tipuri de parteneriate constau în: cursuri de vară, stagii de perfecționare, cursuri de specializare sau stagii de limbă.

Pentru anul universitar 2019-2020 au fost aprobate 1.890 de locuri pentru studii universitare de licență, fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă; 1.000 de locuri pentru studii universitare de masterat, fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă; și 70 de locuri pentru studii universitare de doctorat, fără plata taxelor de școlarizare, dar cu bursă. În același timp, au fost aprobate pentru anul universitar 2019-2020 un număr total de 500 luni-bursă pentru românii de pretutindeni.

În plus, ca membru al Programului de schimburi pentru studii universitare în Europa Centrală, România acordă burse studenților proveniți din state terțe din Balcanii de Vest. Legislația națională prin care este operaționalizată aplicarea acestui program este HG nr. 453/2011 *privind implementarea Programului de schimburi pentru studii universitare în Europa Centrală* (CEEPUS III).

În perioada 2017-2018, România a acordat un total de 422 de luni-bursă în cadrul programului CEEPUS, în principal către studenți din Slovacia, Serbia și Ungaria (MEN 2018).

MOBILITATE

Mobilitatea studenților, a cadrelor didactice și a cercetătorilor stă la baza Procesului Bologna, fiind stabilite obiective în acest domeniu în toate comunicatele ministeriale. Prin declarațiile de la Bologna (1999) și Praga (2001), s-a militat pentru promovarea mobilității prin „*depășirea obstacolelor în exercițiul efectiv de mișcare liberă, cu atenție specială*” pentru anumite categorii.

Statele membre în Spațiul European al Învățământului Superior și-au asumat, prin comunicatul ministerial de la Berlin, din 2003, înlăturarea tuturor obstacolelor „*în calea mișcării libere a studenților, a profesorilor și cercetătorilor*”. La București, în 2012, fiind adoptată strategia *Mobilitate pentru o mai bună învățare*. Mobilitatea se distinge ca o dimensiune aparte a internaționalizării acasă, fiind cert un aspect prioritar în comparație cu alte procese precum *internaționalizarea acasă*.

Absența finanțării și a colectării sistematice și coerente a datelor erau și rămân probleme în calea elaborării de politici publice eficiente și eficace pentru a dezvolta dimensiunea internațională a educației la nivel național și instituțional (UEFISCDI 2015). Printre recomandările menționate în strategia mai sus menționată se numără:

- Adoptarea și implementarea, de către fiecare stat membru, de strategii naționale care vizează internaționalizarea și mobilitatea, cu obiective concrete și măsurabile;
- Existența de sisteme educaționale deschise către mobilitate. Se recomandă promovarea de condiții de muncă mai bune și stimulente specifice pentru absolvenții care se întorc în țara de origine.
- Adoptarea și implementarea, de către fiecare stat membru, de strategii naționale care vizează internaționalizarea și mobilitatea, cu obiective concrete și măsurabile.
- Angajamentul statelor de a utiliza instrumentele de asigurare a calității și de transparență pentru a promova calitatea mobilității în interiorul și în afara EHEA.
- Dorința de a dezvolta mobilitatea prin o mai bună informare cu privire la programele de studii. Ca atare, a fost sugerată proiectarea și punerea în aplicare a unei platforme web care să cuprindă toate programele naționale de studii și structurile de sprijin pentru studenți.
- Necesitatea ca universitățile să-și dezvolte propria strategie în domeniul internaționalizării și mobilității, respectiv să promoveze mobilitatea luând în considerare profilul lor și cu ajutorul implicării părților interesate, în special studenți, profesori, cercetători și alte categorii de personal.
- Îmbunătățirea comunicării beneficiilor individuale, instituționale și sociale ale tuturor perioadelor petrecute în străinătate. Această comunicare ar trebui să vizeze părinții, consilierii și studenții.

Principale provocări în ceea ce privește mobilitatea sunt recunoașterea studiilor, barierele financiare în calea mobilității studenților și a cadrelor didactice, portabilitatea granturilor și a împrumuturilor, respectiv flexibilitatea traseelor de învățare. Cu ocazia Conferințelor Ministeriale ale Procesului Bologna au fost trasate o serie de obiective care au abordat aceste problematice, asumate și de către România.

Aspecte generale privind mobilitatea:

România este departe de a atinge ținta de cel puțin 20% studenți mobili, asumată până în anul 2020. Unul dintre aspectele care cântăresc greu în acest sens este lipsa unei strategii la nivel național cu privire la mobilitățile educaționale, acesta fiind singurul element important din procesul de accesibilizare a informațiilor și îndrumărilor potențialilor studenți care nu a fost implementat de România.

Prin comunicatul de la Leuven se adoptă o țintă clară în Procesul Bologna, și anume: cel puțin 20% dintre cei care au absolvit învățământul superior trebuie să fi beneficiat de o perioadă de studiu sau de formare în afara granițelor, până în 2020. Strategia *Mobilitate pentru o mai bună învățare*, adoptată în cadrul Conferinței Ministeriale de la București, reiterează ținta de cel puțin 20% studenți care să fi realizat o mobilitate până în anul 2020.

Considerații generale la nivel internațional și european:

Conform ultimelor date UNESCO, în 2017 erau 5,3 milioane de studenți internaționali, cu 3,3 milioane mai mulți decât în 2000, reprezentând o creștere de 165%. Datele din aceeași sursă relevă că mai mult de 50% dintre aceștia sunt înscriși la programe educaționale în SUA, UK, Australia, Franța, Germania și Rusia, iar cele mai importante țări de origine a studenților internaționali sunt China, India, Germania, Coreea de Sud, Nigeria, Franța, Arabia Saudită și alte state din Asia Centrală¹⁰⁵.

Beneficiile și caracteristicile internaționalizării la nivel european și rolul programelor UE în promovarea și finanțarea mobilității și a cooperării au fost reliefate în documentul UEFISCDI din 2015, rezultat în cadrul proiectului IEMU, Cadrul strategic pentru internaționalizarea Învățământului Superior din România. Analiză și recomandări. În contextul creșterii concurenței în rândul economiilor emergente, recrutarea studenților și cercetătorilor internaționali, în special în domenii STEM, devine tot mai importantă. Un obstacol în calea mobilității internaționale este finanțarea pentru internaționalizare. Totuși, organizarea unor programe de studii comune, cu finanțare europeană, poate contribui la diversificarea metodelor de mobilitate internațională.

În plus, în contextul unei atenții sporite atribuite stagiilor de practică în cadrul programului Erasmus+, există o recunoaștere tot mai mare a necesității unei mai bune colaborări între învățământul superior și industrie, pentru a spori mobilitatea studenților și a personalului. Cu toate acestea, în multe țări europene sunt înregistrate dezechilibre în ce privește mobilitatea de scurtă durată (*credit mobility*) și cea pe durata unui program de studiu (*degree mobility*), precum și o discrepanță între număr de studenți *outgoing* și cei *incoming* (UEFISCDI 2015).

Considerații generale despre mobilitatea studenților din România:

În ce privește mobilitățile studenților, în 2017 au plecat în mobilități în afara țării de aproape două ori mai mulți studenți decât numărul celor care au venit într-o mobilitate în România. Cu excepția mobilităților bilaterale, România a avut mai mulți studenți plecați în mobilități decât studenți care au venit în mobilități. Mobilitățile Erasmus+ de tip plasament de practică indică cea mai mare diferență (9 *outgoing* vs. 1 *incoming*).

Tabel 5. Mobilitatea studenților în România în 2017 (sursa: UEFISCDI 2018c).

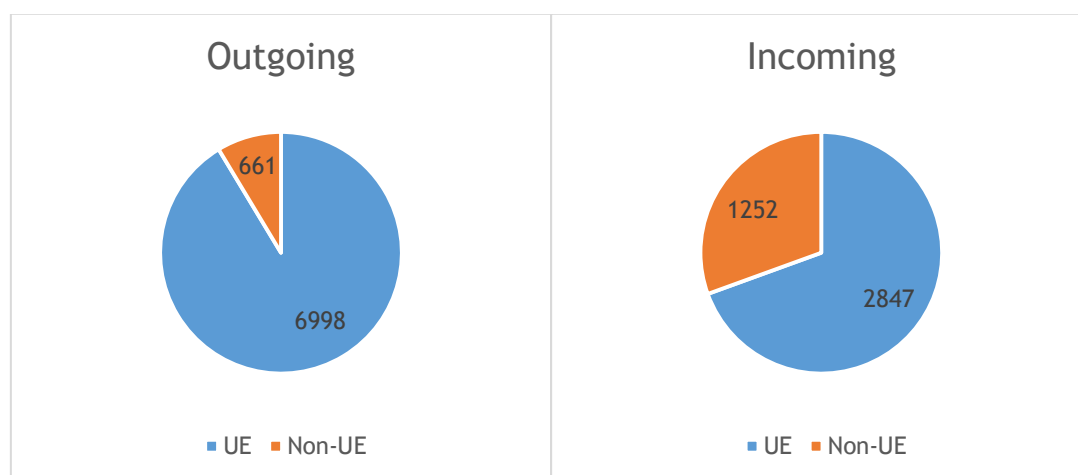
Tipul de mobilitate	Outgoing	Incoming
ERASMUS+ studiu	3.404	2.494
ERASMUS+ plasament de practică	2.308	246

¹⁰⁵ Date citate în <https://migrationdataportal.org/themes/international-students#further-reading>

Bilaterale	880	967
Alte forme	1.067	392

Majoritatea mobilităților au avut loc în interiorul UE cu un raport de 2,5:1 (mobilități *outgoing* raportat la mobilități *incoming*). În același timp, mobilitățile în afara UE indică un raport inversat de 1:1,9 (mobilități *outgoing* la mobilități *incoming*). În cele 49 de universități pentru care există date, au avut loc 4.099 mobilități *incoming* și 7.659 mobilități *outgoing* în 2017.

Figură 15. Distribuția mobilităților *ongoing/incoming* între spațiul învățământului superior al țărilor UE / non-UE (sursa: UEFISCDI 2018c).

Din numărul total de mobilități *incoming*, peste 30% au fost în domenii precum administrarea afacerilor, limbă și literatură, inginerie mecanică, medicină și limbi moderne aplicate. În mod similar, o treime dintre mobilitățile *outgoing* au fost în domeniile medicină, geografie, limbă și literatură, administrarea afacerilor, arhitectură și arte vizuale. Majoritatea studenților veniți în mobilitate în România provin din Franța, Turcia, Italia și Spania, iar cele mai importante destinații pentru studenții români au fost Franța, Germania, Italia, Spania și Polonia (UEFISCDI 2018c)

Tabel 6. Top țări mobilități *outgoing* în 2017 (sursa: UEFISCDI 2018c).

Țara	Studenți	Țara	Studenți	Țara	Studenți
Franța	12,63%	Grecia	5,10%	Marea Britanie	2,51%
Germania	11,64%	Portugalia	4,99%	Norvegia	1,76%
Italia	9,84%	Austria	4,37%	Olanda	1,76%
Spania	9,80%	Turcia	3,47%	Bulgaria	1,25%
Polonia	7,91%	Cehia	2,81%	Danemarca	1,12%
Ungaria	5,80%	Belgia	2,66%	Slovacia	1,12%

Tabel 7. Top țări mobilități *incoming* în 2017 (sursa: UEFISCDI 2018c)

Țara	Studenți	Țara	Studenți	Țara	Studenți
Franța	16,60%	Polonia	4,21%	Grecia	1,68%
Turcia	12,08%	Republica Moldova	3,25%	Belgia	1,22%

Italia	11,63%	Ucraina	2,07%	Egipt	1,03%
Spania	9,87%	Olanda	1,91%	Georgia	1,03%
Portugalia	6,62%	Bulgaria	1,84%		
Germania	5,97%	Ungaria	1,80%		

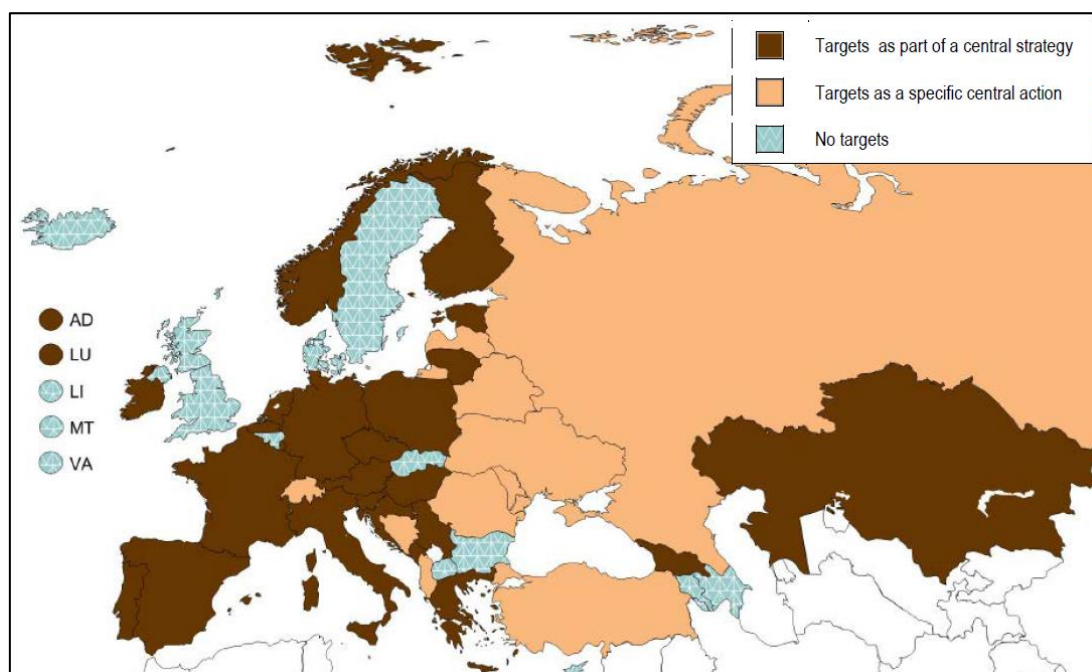
În ce privește evoluția numărului de mobilități Erasmus, respectiv Erasmus+, în perioada 2009/2010 – 2015/2016, se observă o creștere constantă a numărului de mobilități *outgoing*, de la 3.994 în anul universitar 2009/2010, până la 6.851 în anul universitar 2015/2016.

Tabel 8. Evoluția numărului de mobilități Erasmus+ în perioada 2009/2010 – 2015/2016 (sursa: Comisia Europeană 2017).

Mobilitate ERASMUS+ studiu și plasament	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Outgoing	3994	4604	4578	5011	5742	6406	6851
Incoming	1325	1563	1732	2136	2189	2583	3291

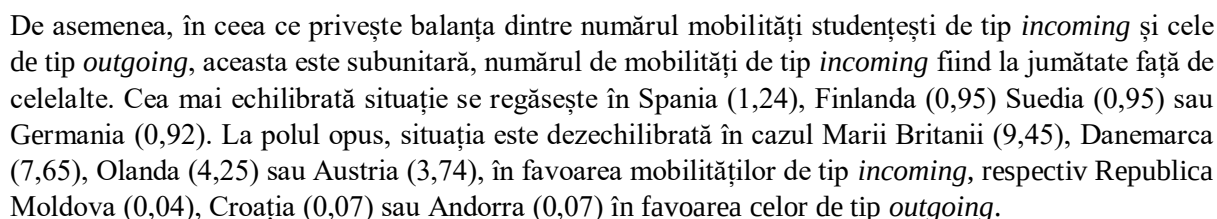
În această situație, România se numără printre puținele state care nu au o țintă națională în cadrul unei strategii centralizate în ceea ce privește mobilitățile studențești de tip *outgoing*. Introducerea unei astfel de ține într-o strategie dedicată internaționalizării învățământului superior ar putea contribui la o mai bună congruență a acțiunilor statului român cu privire la acest domeniu.

Figură 16. Țintele naționale pentru mobilitățile studențești de tip „outgoing” în anul universitar 2016/2017 (sursa: EACEA 2018).

În ceea ce privește rata mobilităților de studiu de tip *incoming*, ca procent de studenți din învățământul terțiar mobili, ca procentul din numărul total de studenți, în România înregistrăm în anul universitar 2014/2015, un procent de 2,8% (15.396 studenți) din interiorul Spațiului European al Învățământului Superior, respectiv 1,4% (7.677 studenți) din exteriorul EHEA. Media la nivelul SEÎS este de 2,8% în

Figură 17. Balanța mobilităților studentești (incoming/outgoing) din statele membre EHEA, în interiorul Spațiului European al Învățământului Superior, în anul universitar 2014/2015 (sursa: EACEA 2018).

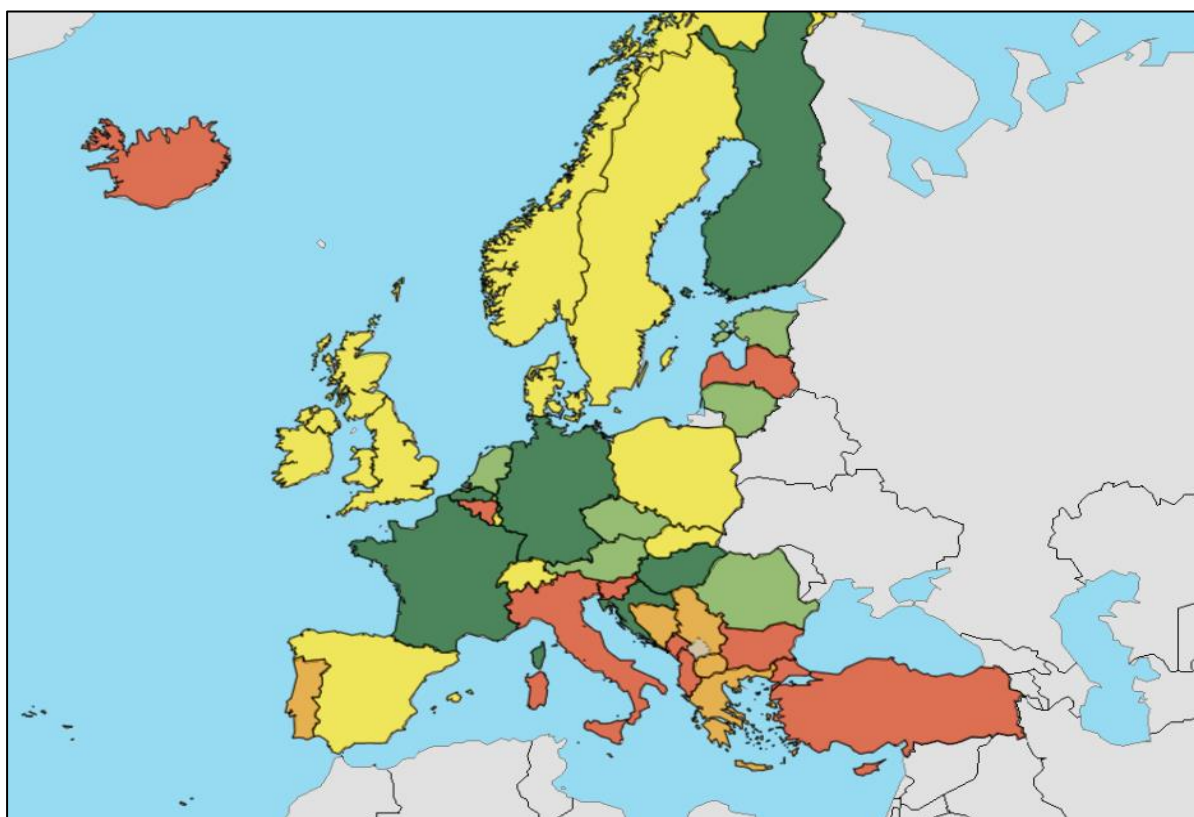
Figură 18. Balanța mobilităților studențești (incoming/outgoing) din statele membre EHEA, în afara Spațiului European al Învățământului Superior, în anul universitar 2014/2015 (sursa: EACEA 2018).

Gradul de accesibilitate al informațiilor și îndrumărilor cu privire la mobilități:

În ceea ce privește monitorizarea realizată de către Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură (EACEA), cu privire la gradul de accesibilitate al informațiilor și îndrumărilor cu privire la mobilități, România îndeplinește mai mult de 75% dintre acești indicatori, în conformitate cu datele raportate pentru anul 2019. Singurul criteriu neîndeplinit este acel al unei strategii generale la nivel național în ceea ce privește mobilitatea. Practic, situația este similară cu cea de la nivelul anului 2016. Prin urmare, se impune adoptarea unei strategii guvernamentale în ceea ce privește mobilitățile educaționale, indiferent de tipul acestora, care să ofere linii de acțiune instituțiilor de învățământ superior, precum și organismelor responsabile din partea Ministerului Educației și Cercetării de acest proces.

Figură 19. Statele membre UE în funcție de gradul de accesibilitate al informațiilor și îndrumărilor cu privire la mobilități în anul 2019 (EACEA 2019).

Legenda

Indicatorii care au fost luați în considerare:

1. Existența unei autorități la nivel central care implementează una dintre următoarele măsuri:
2. Adoptă o strategie națională cu privire la mobilități, care setează o serie de direcții generale;
3. Sprijină o inițiativă la scară largă cu privire la informarea și îndrumarea persoanelor interesate de mobilități;
4. Deleagă către un organism, mandatul de a oferi informații și îndrumări cu privire la mobilități;
5. Existența unui portal centralizat, sprijinit prin finanțare publică, care oferă informații privitoare la mobilitățile educaționale, cu accent pe cele care se permanentizează în statul gazdă.

	6. Servicii personalizate, sprijinite prin finanțare publică, care oferă consiliere, îndrumare și informații, existând mecanisme de monitorizare și evaluare a implementării acestora;
	7. Implicarea persoanelor care au beneficiat de o mobilitate în procese pe scară largă de informare și îndrumare cu privire la mobilitățile educaționale;
	0/4 indicatori implementați integral.
	1/4 indicatori implementați integral.
	2/4 indicatori implementați integral.
	3/4 indicatori implementați integral.
	4/4 indicatori implementați integral.

Portabilitatea mecanismelor de sprijin ale studenților:

Portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor naționale în EHEA:

România este unul dintre statele membre ale Uniunii Europene care are cel mai mic grad de portabilitate în ceea ce privește mecanismele de sprijin ale studenților. Este implementată mobilitatea creditelor, dar cu anumite restricții. Nu există un sistem de împrumut subvenționat de stat în vederea sprijinirii mobilității studenților.

Portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor naționale în Spațiul European al Învățământului Superior reprezintă un angajament asumat de statele membre în Procesul Bologna, luat în cadrul mai multor conferințe ministeriale (Berlin 2003; Bergen 2005; Londra 2007; Leuven/Louvain-la-Neuve 2009, București 2012).

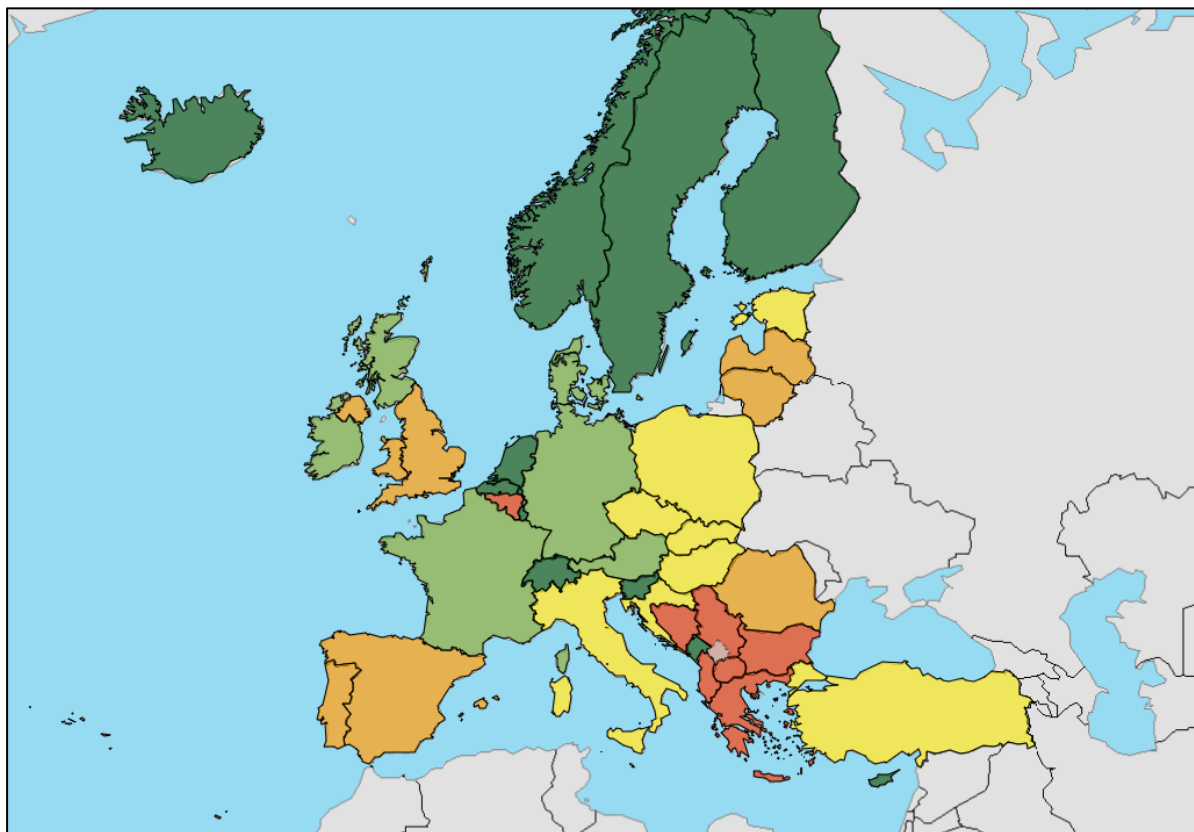
Statele membre EHEA sunt încurajate să extindă finanțarea mobilității, portabilitatea mai ridicată de subvenții, împrumuturi și burse oferite, respectiv să îmbunătățească schimbul de informații privind portabilitatea acestora. De asemenea, prin Comunicatul de la Yerevan din 2015 este agreată promovarea portabilității granturilor și împrumuturilor acordate studenților, în acord cu recomandările Grupului de lucru privind mobilitatea și internaționalizarea.

Articolul 142 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011 prevede la punctul 4 faptul că „La admiterea în învățământul superior de stat și particular, pentru fiecare ciclu și program de studii universitare, cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, ai statelor aparținând Spațiului Economic European și ai Confederației Elvețiene pot candida în aceleași condiții prevăzute de lege pentru cetățenii români, inclusiv în ceea ce privește taxele de școlarizare.”

De asemenea, conform articolului 224, statul român poate acorda, anual, burse pentru cetățenii străini în baza unor acorduri bilaterale, în baza ofertei unilaterale a statului român și la propunerea altor ministere prin hotărâre a Guvernului.

Prin Legea Educației Naționale nr. 1/2011, cadrele didactice, studenții și cercetătorii cu performanțe excepționale sunt sprijiniți prin granturi de studii sau cercetare la universități din țară și străinătate (art. 198). În cazul mobilității interinstituționale, în România, a personalului de cercetare „grantul urmează cercetătorul”. Acest lucru este garantat prin lege, fiind realizat prin metodologii elaborate de către autoritățile contractante. Conform legii, „titularul grantului răspunde public conform contractului cu autoritatea contractantă, de modul de gestionare al grantului” (art. 191 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011).

Figură 20. Statele membre UE în funcție de gradul de portabilitate a granturilor de studii și a împrumuturilor subvenționate de stat în anul 2019 (EACEA 2019).

	Nu există portabilitate. Granturile publice și/sau împrumuturile sunt acordate doar pentru studiu în statul natal sau, extern, doar în mod excepțional, în cazul în care respectiva specializare nu există.
	Există portabilitate pentru mobilitatea creditelor, dar cu anumite restricții. Acestea sunt fie de ordin geografic (limitări în ceea ce privește anumite state), în ceea ce privește anumite tipuri de programe, în ceea ce privește anumite domenii de studiu sau în timp. Nu există portabilitate pentru mobilitatea studiilor, respectiv nu toate măsurile de sprijin susțin această variantă.
	Există portabilitate pentru mobilitatea creditelor, fără restricții. Nu există portabilitate pentru mobilitatea studiilor, respectiv nu toate măsurile de sprijin susțin această variantă.
	Portabilitate parțială. Doar anumite măsuri de sprijin sunt disponibile spre a fi portate, existând anumite restricții de ordin geografic, al programelor de studiu sau domeniilor de studiu.
	Portabilitate integrală. Studenții beneficiază în Spațiul European al Învățământului Superior de toate măsurile de sprijin de care se bucură la nivel național.

România se numără printre statele care aplică portabilitate pentru mobilitatea creditelor, dar cu anumite restricții. De asemenea, se precizează că nu există un sistem de împrumut subvenționat de stat în vederea sprijinirii mobilității studenților. De altfel, sistemul de împrumuturi acordate tinerilor care provin din familii cu venituri reduse nu este funcțional, în ciuda înființării Agenției de Credite și Burse de Studii și a prevederilor legale în acest sens. Totodată, legislația în vigoare nu menționează posibilitatea de portabilitate a împrumuturilor, acestea fiind totodată eligibile doar persoanelor care provin din familii cu venituri care nu depășesc suma de 5.000 lei.

Guvernul României a adoptat, totuși, OUG nr. 50/2018 *privind implementarea Programului guvernamental „Investește în tine”*, care prevede acordarea tinerilor un credit fără dobândă, pentru a fi folosiți pentru educație, sport, sănătate și cultură. Tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 26 de ani pot accesa până la 40.000 lei, iar persoanele cu vârsta între 26 și 55 de ani pot împrumuta până la 35.000 lei. Pentru educație, sumele împrumutate pot fi utilizate, spre exemplu, la:

- Plata cărților, rechizitelor, cursurilor, revistelor de specialitate;
- Plata cursurilor de specializare/calificare;
- Plata cursurilor de pregătire profesională;
- Taxe de studii, inclusiv master, doctorat, MBA;
- Plata locurilor de cazare în căminele studențești;
- Achiziționarea de calculatoare, laptopuri, imprimante, softuri de specialitate;

Toate cheltuielile realizate însă cu ajutorul acestui credit trebuie să fie realizate pe teritoriul României, cu excepția celor care sunt prevăzute de cheltuielile de transport pentru deplasări la manifestări științifice și concursuri, respectiv taxa de participare la manifestări științifice și concursuri. Prin urmare, deși un astfel de mecanism s-ar preta pentru sprijinirea portabilității împrumuturilor acordate la nivel național, în România, în actualul cadru legislativ acest lucru nu este posibil.

Instituția financiară nebancară FINS, din România, s-a alăturat în 2019 schemei de împrumut pentru studenți a UE, *Master Loans*, adresată studenților la programele de masterat care sunt interesați de mobilitățile de studiu, sprijinind în special studenții cu oportunități reduse. Schema de împrumut este implementată de Fondul European de Investiții și prevede acordarea unui credit în valoare maximă de 12.000 euro/an sau 18.000 euro/2 ani, urmat de un an de grație după finalizarea studiilor¹⁰⁶. Precizăm, însă, că acest acord nu angajează cu nimic statul român.

Este necesară, prin urmare a introducerii treptate, fără a provoca dezechilibre financiare în Sistemul Național de Învățământ Superior, a posibilității studenților de a porta grantul acordat de stat în vederea efectuării studiilor universitare, indiferent de ciclul de studii, fără a condiționa acest tip de mobilitate. Momentan, în Spațiul European al Învățământului Superior, doar Norvegia, Suedia, Finlanda, Belgia, Olanda, Elveția, Muntenegru și Slovenia oferă studenților din aceste state o portabilitate totală.

De asemenea, la aproape un deceniu de la adoptarea Legii Educației Naționale nr. 1/2011, este necesară operaționalizarea Agenției de Credite și Burse de Studii. Pe termen scurt, o soluție în vederea sprijinirii creditării studenților care doresc să beneficieze de o mobilitate internațională și au nevoie de creditare ar fi modificarea Programului guvernamental „Investește în tine”, pentru a declara eligibile parte din cheltuieli și în afara granițelor României, referindu-ne aici la categoriile de cheltuieli aferente unei mobilități.

Mecanisme de sprijin ale studenților dezavantajați în accesarea mobilităților:

Cadrul legislativ din România, care să permită sprijinirea studenților dezavantajați în accesarea mobilităților, este în stadiu incipient. Modul în care această categorie de studenți accesează aceste mobilități, nu este monitorizat în detaliu. Puține instituții de învățământ superior alocă fonduri în vederea combaterii inechităților de acest tip.

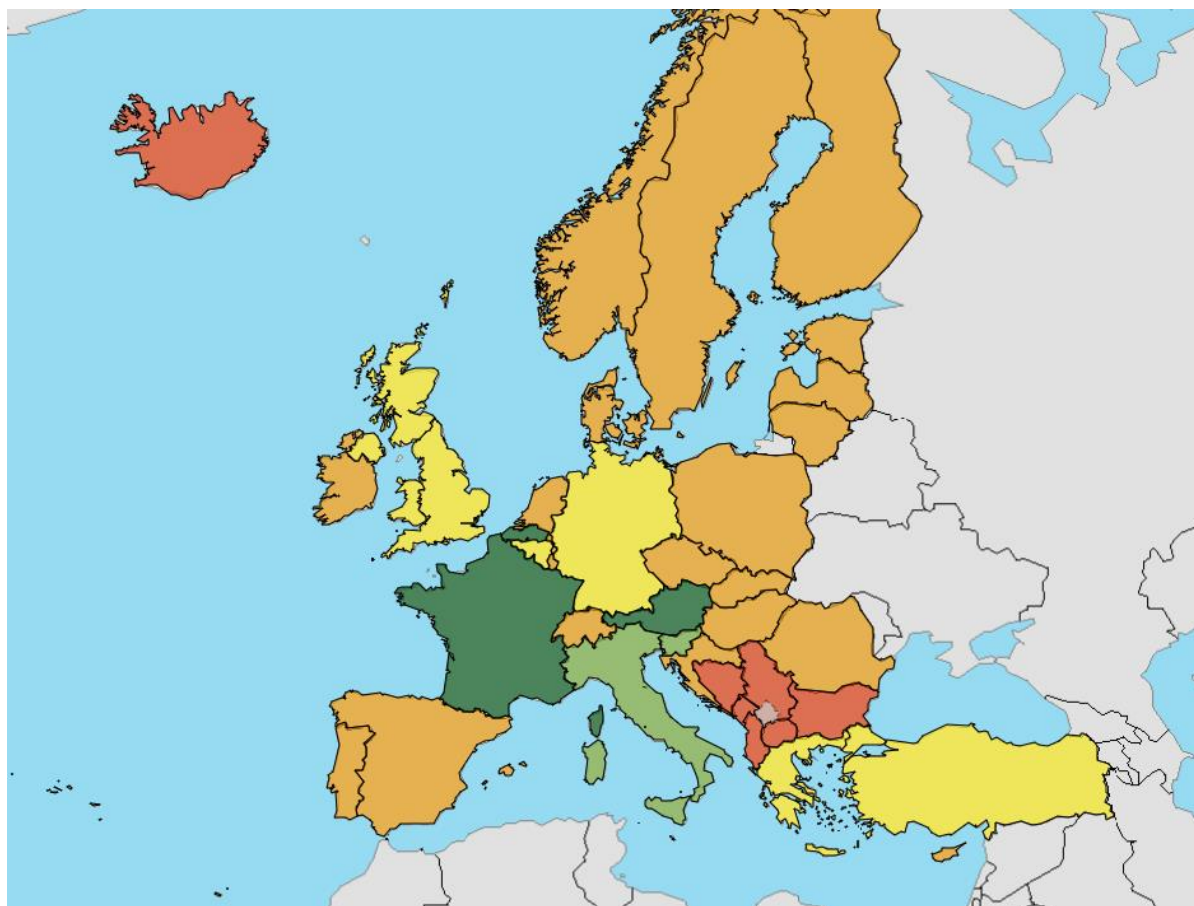
Există o serie de angajamente luate în cadrul Conferințelor Ministeriale care vizează sprijinirea studenților dezavantajați în vederea accesării programelor de mobilități. Demn de menționat este angajamentul luat la București, în 2012, care subliniază că „este esențial un suport financiar pentru studenți pentru a asigura acces egal și oportunități de mobilitate”. De asemenea, și în cadrul

¹⁰⁶https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/students/erasmus-plus-master-degree-loans_en

Comunicatului ministerial adoptat în 2009, la Leuven/Louvain-la-Neuve, a fost făcut în apel în vederea îmbunătățirii ratelor de participare la mobilitate a diverselor grupuri studențești.

În analiza realizată de Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură în anul 2019, România se situa printre statele codașe în Uniunea Europeană, prin prisma măsurilor de susținere ale studenților dezavantajați în ceea ce privește accesarea mobilităților. Astfel, România implementa doar una dintre cele patru măsuri etalon luate în considerare de către EACEA, care presupune portabilitatea unor granturi minimale (ex. bursa socială). Statele care performează la acest capitol sunt Franța. Belgia (flamandă) și Austria.

Figură 21. Susținerea studenților dezavantajați în accesarea mobilităților în anul 2019 (sursa: EACEA 2019).

Legenda

Indicatorii care au fost luați în considerare:

1. Obiective pe termen lung cuantificabile în ceea ce privește participarea studenților dezavantajați în programe de mobilități.
2. Monitorizare comprehensivă în ceea ce privește participarea studenților dezavantajați în programe de mobilități.
3. Sprijin financiar acordat într-o formă menționată mai jos:
4. Granturi pentru mobilitate care vizează în mod special acești studenți.
5. Portabilitatea granturilor acordate pentru susținerea minimală a acestor studenți.
6. Portabilitatea granturilor acordate în mod general pentru mai mult de 50% dintre studenți.

	7. Recomandări oficiale transmise de la nivel înalt către instituțiile de învățământ superior în vederea implementării unor măsuri care să vizeze participarea studenților dezavantajați în programele de mobilități, precum și monitorizarea acestor măsuri.
0/4 indicatori implementați integral.	
1/4 indicatori implementați integral.	
2/4 indicatori implementați integral.	
3/4 indicatori implementați integral.	
4/4 indicatori implementați integral.	

În cadrul mobilităților Erasmus+, studenții pot primi un grant Erasmus + menit să acopere transportul precum și costuri de subzistență pe perioada mobilității. Plata burselor naționale sau a împrumuturilor către studenții care pleacă în plasament se va menține pe toată durata stagiului în străinătate¹⁰⁷.

De asemenea, pentru a încuraja mobilitatea inclusiv în rândul studenților mai defavorizați, universitățile pot suplimenta această sumă, potrivit OMEN nr. 3392/2017 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat, învățământ cu frecvență, instituțiile de învățământ superior de stat pot acorda burse pentru stagii de studii universitare și postuniversitare în țară/străinătate și alte forme de sprijin material. ANOSR a propus în 2019, introducerea unor forme de sprijin, inclusiv financiare, pentru studenții înmatriculați în instituțiile de învățământ superior din România care beneficiază de mobilități internaționale temporare (ANOSR 2019).

Este cert faptul că România trebuie să introducă, în ceea ce privește sprijinirea studenților din categoriile dezavantajate socio-economic, o serie de măsuri pentru a atinge standardele dorite la nivelul Spațiului European al Învățământului Superior, respectiv trasarea unor obiective cuantificabile, pe termen lung, precum și monitorizarea acestora în ceea ce privește această categorie de studenți. De asemenea, România trebuie să își asume la nivel guvernamental, faptul că sprijinirea acestor studenți este o prioritate, acționând în consecință și sprijinind instituțiile de învățământ superior.

O mai bună recunoaștere a rezultatelor învățării:

România recunoaște calificările obținute în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Uniunea Europeană, precum și din cadrul unor universități de prestigiu, parte sau nu din Spațiul European al Învățământului Superior. Se impune flexibilizarea recunoașterii calificărilor obținute în toate statele membre EHEA, precum și creșterea fluidității procesului de recunoaștere a calificărilor obținute în alte state non-EHEA.

Printre angajamentele asumate de statele membre ale Spațiului European al Învățământului Superior de-a lungul timpului în ceea ce privește o mai bună recunoaștere a rezultatelor învățării, menționăm:

1. Implementarea totală la nivel național a instrumentelor și a procedurilor de recunoaștere convenite și stimularea mobilității personalului și a studenților. Aici sunt incluse încurajarea creșterii semnificative a numărului de programe în cotutelă, flexibilizarea curriculumului, apelarea la instituții pentru a se responsabiliza în domeniul mobilităților studențești și de personal, precum și o balanță echitabilă în rândul țărilor din EHEA (Londra 2007);

¹⁰⁷ <https://www.erasmusplus.ro/invatamant-universitar-mobilitati>

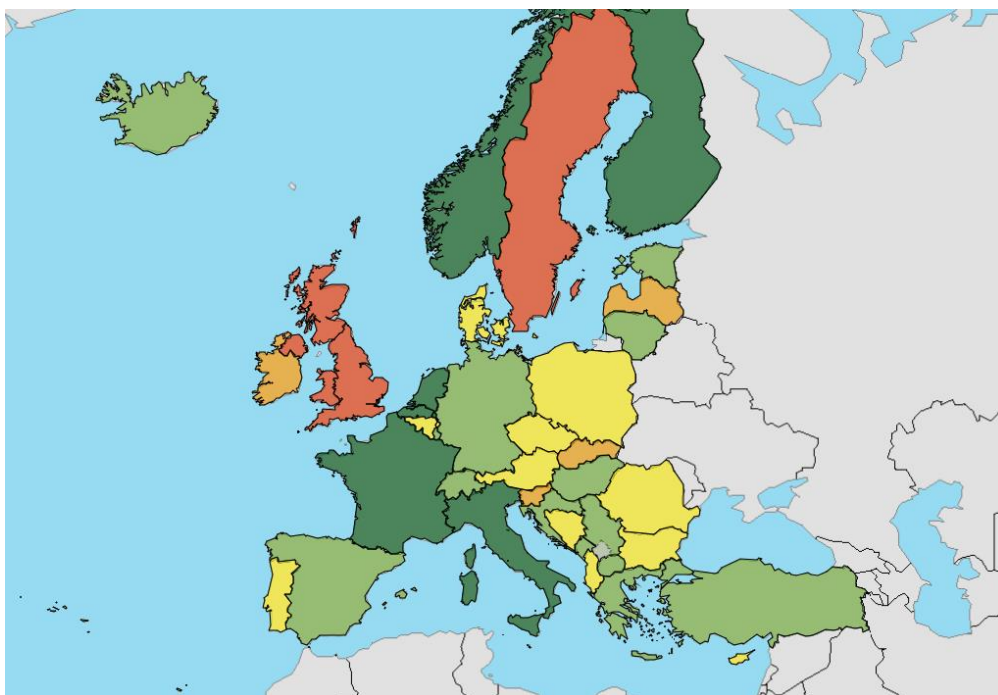
2. Instituțiile și studenții să beneficieze de programe de mobilități și să pledeze pentru recunoașterea totală a perioadei de studiu în afara granițelor în astfel de programe (Bergen 2005);
3. Adoptarea unor cerințe necesare pentru mobilitate precum: trasee flexibile de învățare, politici de informare activă, recunoașterea totală a rezultatelor învățării, suport în studiu și portabilitatea totală a granturilor și a împrumuturilor (Leuven/Louvain-la-Neuve 2009);
4. Transpunerea principiilor Convenției de la Lisabona în legislația națională și existența unei legislații deschise către recunoașterea calificărilor și creditelor obținute în alte state (București 2012);

În analiza EACEA pentru anul 2019, România se situează printre statele care stau cel mai puțin satisfăcător în privința recunoașterii rezultatelor învățării în urma unei mobilități, parte a învățământului superior, prin intermediul sistemului ECTS în anul 2019. State care stau mai rău la acest capitol sunt Irlanda de Nord, Irlanda, Anglia, Suedia, Letonia, Slovacia sau Slovenia. Totuși, un număr semnificativ de state au o situație semnificativ mai bună decât România.

România aplică principiile *Ghidului privind Sistemul european de acumulare și transfer al creditelor de studii (ECTS)* în materie de recunoaștere a rezultatelor învățării în urma unei mobilități, ca parte a sistemului de evaluare externă a calității. Totuși, singurul element monitorizat în mod curent este modul în care creditele de studii au fost alocate în baza rezultatelor învățării și a volumului de muncă desfășurat de student.

Se impune, prin urmare, o monitorizare și a altor elemente de interes cu privire la rezultatelor învățării în urma unei mobilități, parte a învățământului superior, prin intermediul sistemului ECTS, precum a distribuției notelor pe domenii de studii, a modului în care se acordă creditele studentului ulterior întoarcerii din mobilitate, respectiv a existenței unor proceduri privind contestarea de către student a procesului de echivalare a creditelor.

Figură 22. Recunoașterea rezultatelor învățării în urma unei mobilități, parte a învățământului superior, prin intermediul sistemului ECTS în anul 2019 (sursa: EACEA 2019).

Legenda

Principiile Ghidului privind Sistemul european de acumulare și transfer al creditelor de studii (ECTS) sunt respectate în mod obligatoriu de toate agențiile de evaluare externă a calității, acestea monitorizând implementarea de către instituțiile de învățământ superior. În ceea ce privește recunoașterea calificărilor obținute prin intermediul sistemului ECTS, au fost monitorizați următorii indicatori:

1. Creditele de studii au fost alocate în baza rezultatelor învățării și a volumului de muncă desfășurat de student.
2. Toate documentele specifice sistemului ECTS (Catalog – Course Catalogue, Contract de studii – Learning Agreement, Foaia matricolă – Transcript of Records și Certificatul de plasament – Work Placement Certificate) sunt utilizate în mod corespunzător.
3. Toate creditele obținute în perioada în care studentul a fost peste hotare sunt transferate fără întârziere și sunt automat transformate în notă, fără a mai fi solicitate studentului alte elemente de evaluare.
4. Instituțiile de învățământ superior au o procedură de contestație în ceea ce privește recunoașterea creditelor.
5. Distribuția notelor, pe domenii de studii, pentru fiecare instituție de învățământ superior.

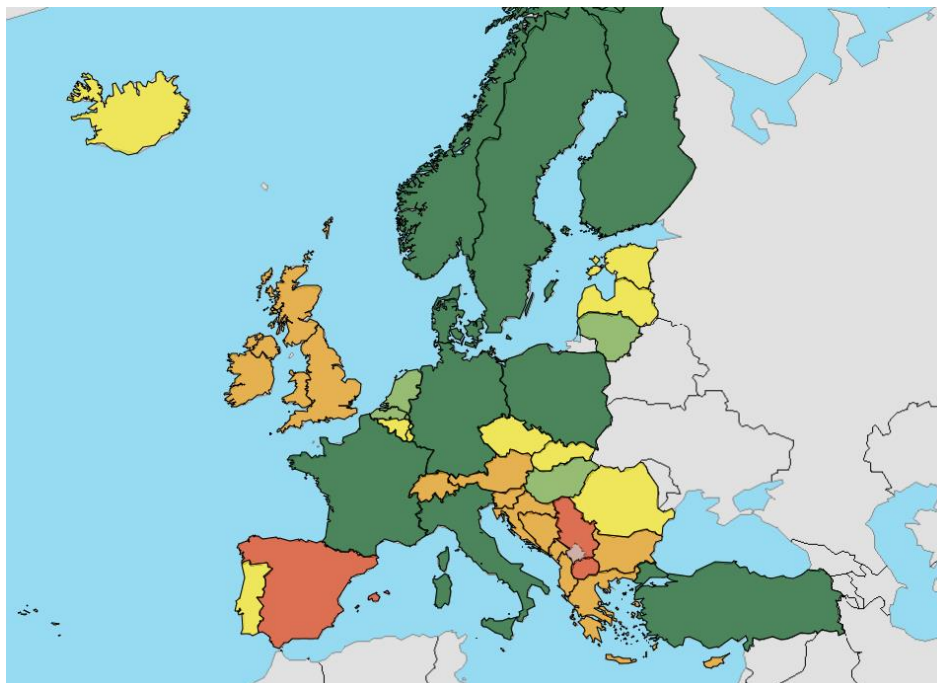
	Principiile Ghidului privind Sistemul european de acumulare și transfer al creditelor de studii (ECTS) nu sunt utilizate în procesul de evaluare externă a calității ca fiind o bază pentru implementarea acestui sistem, respectiv acestea nu sunt utilizate în practică.
	Principiile Ghidului privind Sistemul european de acumulare și transfer al creditelor de studii (ECTS) nu sunt utilizate în procesul de evaluare externă a calității ca fiind o bază pentru implementarea acestui sistem, însă acestea sunt utilizate în practică.
	Unul dintre cei cinci indicatori este monitorizat.
	Între două și patru elemente sunt monitorizate.
	Toți indicatorii sunt monitorizați.

Și în ceea ce privește recunoașterea calificărilor obținute în urma mobilităților academice, România se situează pe una dintre ultimele poziții. Majoritatea statelor din Spațiul European al Învățământului Superior au o procedură de recunoaștere automată pentru calificări obținute în toate statele membre EHEA. În țara noastră sunt recunoscute automat calificări obținute în cadrul statelor membre ale Uniunii Europene, respectiv cele oferite de o serie de universități de prestigiu din state parte, sau nu, ale Spațiului European al Învățământului Superior (SEÎS), adoptată prin OMEN nr. 5462/2018. În ceea ce privește statele sau instituțiile de învățământ superior care nu se înscriu în această categorie, sunt urmăriți acești pași:

1. Legislația națională a fost revizuită, dacă a fost cazul, pentru a respecta principiile Convenției de la Lisabona (cu privire la recunoașterea atestatelor obținute în învățământul superior în statele din regiunea Europei).
2. Instituțiile de învățământ superior sau instituțiile responsabile de procesul de echivalare a calificărilor au primit instrucțiuni clare cu privire la implementarea principiilor Convenției de la Lisabona.
3. Deciziile privind recunoașterea calificărilor se iau într-un termen de maxim 4 (patru) luni de la depunerea solicitărilor.

4. Există proceduri privind apelul deciziei, respectiv hotărârile în acest sens se iau într-o limită de timp clară și rezonabilă.

Figură 23. Recunoașterea calificărilor obținute în urma mobilităților academice în 2019 (sursa: EACEA 201).

	Nu există o recunoaștere automată. Mai puțin de două dintre condițiile pentru recunoașterea calificărilor se aplică.
	Nu există o recunoaștere automată. Cel puțin două din cele cinci condiții se aplică pentru recunoașterea calificărilor.
	Recunoaștere automată pentru calificări obținute într-un subgrup de state din UE. Pentru calificările obținute în alte state, se pot solicita condiții diferite în vederea recunoașterii calificărilor.
	Recunoaștere automată pentru calificări obținute într-un subgrup de state din EHEA. Toate calificările obținute în aceste state gazdă sunt recunoscute în țările de origine ale studenților, fiind posibilă echivalarea și continuarea studiilor pentru o treaptă superioară. În vederea recunoașterii calificărilor, se aplică următoarele condiții. 1. Legislația națională a fost revizuită, dacă a fost cazul, pentru a respecta principiile Convenției de la Lisabona (cu privire la recunoașterea atestatelor obținute în învățământul superior în statele din regiunea Europei). 2. Instituțiile de învățământ superior sau instituțiile responsabile de procesul de echivalare a calificărilor au primit instrucțiuni clare cu privire la implementarea principiilor Convenției de la Lisabona. 3. Deciziile privind recunoașterea calificărilor se iau într-un termen de maxim 4 (patru) luni de la depunerea solicitărilor. 4. Există proceduri privind apelul deciziei, respectiv hotărârile în acest sens se iau într-o limită de timp clară și rezonabilă. 5. Practicile de recunoaștere din cadrul instituțiilor de învățământ superior fac monitorizate de agențiile de evaluare externă a calității, în acord cu ESG 2015.

Recunoaștere automată pentru calificări obținute în toate statele membre EHEA. Toate calificările obținute în aceste state gazdă sunt recunoscute în țările de origine ale studenților, fiind posibilă echivalarea și continuarea studiilor pentru o treaptă superioară

Se impune, prin urmare, ca în România să fie modificată legislația națională în vederea recunoașterii automate a calificărilor obținute în toate statele membre în Spațiul European al Învățământului Superior.

Sprijinirea altor inițiative privind mobilitatea studenților și absolvenților:

România a coordonat grupul de lucru de la nivelul BFUG (Bologna Follow Up Group), mandatat cu propunerea unui nou format al Suplimentului la Diploma. Totuși, la nivel național, formatul Suplimentului la Diploma a fost diferit fata de formatul EUROPASS (o serie de câmpuri au fost inversate). Aceasta modificare, deși minoră, a dus la imposibilitatea acordării de către Comisia Europeană a unui certificat ce ar fi îmbunătățit procesul de recunoaștere a suplimentului.

Suplimentele la diplomă au constituit unul dintre punctele importante în ceea ce privește angajamentele asumate de miniștrii participanți la conferința de la Paris din 2018. Astăzi, toate statele membre ale Spațiului European al Învățământului Superior eliberează suplimentul la diplomă cu mențiuni într-o limbă de largă circulație europeană. Excepție fac doar Andorra, Azerbaidjan, Rusia, Serbia și Slovacia.

O altă inițiativă venită în vederea înlesnirii procedurilor administrative derulate în mediul online o reprezintă legitimația europeană de student (European Student Card), fiind parte a demersurilor prin care se încearcă conturarea Spațiului european al educației. Această inițiativă își propune să pună în funcțiune, prin intermediul aplicației Erasmus+, un ghiseu online unic. Acesta ar urma să le permită studenților să își gestioneze toate etapele administrative ale perioadei lor de mobilitate, atât înainte cât și după finalizarea acesteia.

Legitimația europeană de student este prevăzută a fi implementată până în 2021, pentru toate instituțiile de învățământ superior care vor participa în cadrul viitorului program Erasmus+. Prezentarea oficială a acestei inițiative, menționează printre beneficiile studenților ca fiind¹⁰⁸:

- Facilitarea accesului la materialele de curs înainte de perioada de mobilitate;
- Posibilitatea înscrierii online în procese conexe mobilității;
- Recunoașterea automată a creditelor ECTS;
- Posibilitatea accesului imediat la serviciile suport oferite de instituțiile de învățământ superior gazdă (ex. cămine, bibliotecă, transport etc.);
- Reduceri la activități și instituții culturale desfășurate în Uniunea Europeană.

De asemenea, în ceea ce privește beneficiile instituțiilor de învățământ superior, acestea sunt¹⁰⁹:

- O gestiune electronică mai facilă a procesului de mobilitate, pornind de la procesul de selecție al studenților și la recunoașterea creditelor ECTS.
- Schimburi de date simple, securizate, cu privire la studenți (implicite rezultatele lor academice), între instituțiile de învățământ superior.
- Reducerea sarcinii administrative asociate mobilității studenților.

Mobilitatea personalului didactic și auxiliar:

România a cunoscut o creștere semnificativă a mobilității personalului didactic și auxiliar. Acesta tinde să fie mult mai angrenat în activități de acest tip, din punct de vedere statistic, în comparație cu

¹⁰⁸ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-student-card-initiative_ro

¹⁰⁹ Ibidem.

studenții. Personalul didactic și auxiliar optează, în general, pentru mobilități foarte scurte, statele cele mai frecventate fiind Ungaria, Italia, Franța, Spania, Polonia, Portugalia și Grecia.

În ceea ce privește mobilitatea personalului didactic și auxiliar, există o serie de angajamente luate de-a lungul timpului de către statele participante la Conferințele ministeriale. Astfel, la Leuven/Louvain-la-Neuve, în 2009, s-a statuat faptul că „structurile de carieră trebuie să fie adaptate astfel încât să faciliteze mobilitatea profesorilor, a tinerilor cercetători și a altor tipuri de personal”. Angajamentul este reiterat și în *Strategia pentru mobilitate* adoptată la București (2012), în care se reamintește de necesitatea ca instituțiile de învățământ superior să ia în considerare mobilitatea și competențele personalului academic, oferindu-le recunoașterea formală de competențe dobândite în străinătate, cât și stimulente pentru participarea la programele de mobilitate și asigurarea unor condiții de muncă de calitate pentru cadrele didactice mobile.

De asemenea, Grupul de lucru privind mobilitatea și internaționalizarea, care a funcționat în cadrul BFUG în pregătirea Conferinței ministeriale de la Yerevan, din 2015, a elaborat o serie de propuneri în acest sens, enumerând aici următoarele:

- Asigurarea unei legislații naționale care încurajează mobilitatea personalului;
- Încurajarea și sprijinirea mobilității personalului și aprecierea valorii mobilității;
- Asigurarea unor condiții de muncă atractive și transparente, precum și a transparenței oportunităților și a procedurilor de selecție pentru personal;
- Îmbunătățirea colectării datelor privind mobilitatea personalului, pentru o mai bună evaluare cantitativă și calitativă.

În ce privește mobilitatea profesorilor, a cercetătorilor și a personalului administrativ, Legea Educației Naționale nr. 1/2011 încurajează în special cadrele didactice în aplicarea pentru mobilități pentru cercetare, predare ș.a. în străinătate, postul acestora fiind rezervat pentru perioada aferentă stagiului de mobilitate.

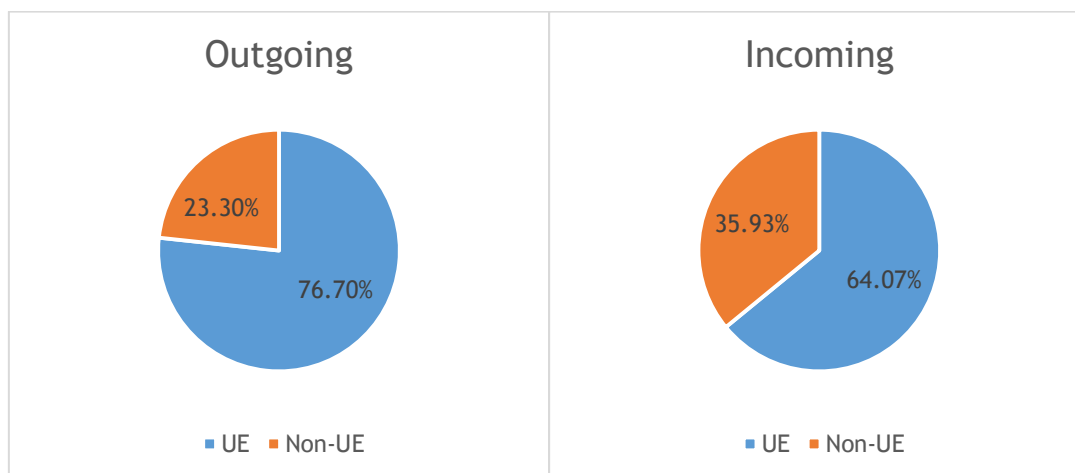
În 2017 au fost înregistrate 9.231 de mobilități *outgoing* și 4.534 mobilități *incoming* ale cadrelor didactice, raportul între cele *outgoing* și cele *incoming* fiind 2:1 (UEFISCDI 2018c). Majoritatea mobilităților *incoming* sunt pe o perioadă de sub o săptămână (74,96%), urmate de cele pe perioade scurte, de sub o lună (23,66%), în timp ce mobilitățile *outgoing* pe perioade mai lungi de o lună au fost observate doar în 1,36% din cazuri.

Tabel 9. Tipul mobilităților cadrelor didactice în 2017 (sursa: UEFISCDI 2018c).

Perioadă mobilitate	Proporție
Mobilități incoming	32,94%
Foarte scurte (<1 săptămână)	79,16%
Scurte (< 1 lună)	18,20%
Lungi (> 1 lună)	2,65%
Mobilități outgoing	67,06%
Foarte scurte (<1 săptămână)	74,96%
Scurte (<1 lună)	23,66%
Lungi (> 1 lună)	1,36%

În mod similar, în privința mobilităților *incoming*, 79,16% dintre acestea sunt pe o perioadă de sub o săptămână, urmate de cele pe o perioadă scurtă de timp (sub o lună), dar un procent mai mare decât în situația mobilităților *outgoing* îl reprezintă mobilitățile pe o perioadă mai mare de o lună.

Figură 24. Distribuția mobilităților cadrelor didactice între spațiul învățământului superior al țărilor UE / non-UE (sursa: UEFISCDI 2018c).

De asemenea, este de notat faptul că majoritatea mobilităților cadrelor didactice (55,69%) s-au desfășurat prin alte mecanisme decât cele bilaterale, Erasmus+ sau *visiting professorship* (UEFISCDI 2018c). În cazul mobilităților *outgoing* de tip Erasmus+, numărul acestora a crescut constant începând cu anul universitar 2009/2010, când au fost înregistrate 1.642 de mobilități, aproape dublându-se până în anul universitar 2015/2016, când au fost înregistrate 3.259 de mobilități *outgoing*.

Tabel 10. Evoluția numărului de mobilități ERASMUS+ (predare și formare) ale cadrelor didactice în perioada 2009/2010 – 2015/2016 (sursa: UEFISCDI 2018c).

Mobilitate ERASMUS+ studiu și plasament	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Outgoing	1642	1750	1982	2431	2963	3106	3259
Incoming	1026	1137	1209	929	1167	1547	1815

Analizând topul țărilor de destinație a mobilităților Erasmus+ pentru anul universitar 2015/2016, principalele destinații sunt: Ungaria, Italia, Franța, Spania și Polonia, reprezentând peste 50% din totalul mobilităților *outgoing*.

Tabel 11. Top țări destinație mobilități ERASMUS+ cadre didactice outgoing în anul universitar 2015/2016 (sursa: UEFISCDI 2018c).

Țară destinație	Nr. cadre didactice outgoing	% din totalul cadrelor didactice outgoing
Ungaria	542	16,68%
Italia	407	12,52%
Franța	348	10,71%
Spania	327	10,06%

Polonia	195	6%
Portugalia	188	5,78%
Grecia	177	5,45%
Germania	176	5,42%
Turcia	173	5,32%
Bulgaria	166	5,11%
Austria	68	2,09%
Slovacia	68	2,09%
Cehia	58	1,78%
Marea Britanie	58	1,78%
Belgia	49	1,51%
Norvegia	41	1,26%
Croația	36	1,11%
Olanda	25	0,77%
Cipru	22	0,68%

În același timp, topul țărilor de proveniență a mobilităților Erasmus+ incoming în anul universitar 2015/2016 relevă ponderea semnificativă a cadrelor didactice din Ungaria, urmată de Franța, Polonia, Turcia și Italia. Cele cinci țări reprezintă peste 50% din totalul mobilităților Erasmus+ incoming din anul universitar de referință.

Tabel 12. Top țări proveniență mobilități ERASMUS+ cadre didactice incoming în anul universitar 2015/2016 (sursa: UEFISCDI 2018).

Țară proveniență	Nr. cadre didactice incoming	% din totalul cadrelor didactice incoming
Ungaria	432	23,80%
Franța	219	12,07%
Polonia	196	10,80%
Turcia	147	8,10%
Italia	125	6,89%
Bulgaria	118	6,50%
Germania	103	5,67%
Spania	85	4,68%
Grecia	61	3,36%
Austria	45	2,48%
Portugalia	40	2,20%
Belgia	35	1,93%
Slovacia	31	1,71%
Marea Britanie	29	1,60%

Cehia	27	1,49%
Olanda	23	1,27%
Lituania	21	1,16%
Finlanda	16	0,88%
Norvegia	15	0,83%

DIMENSIUNEA SOCIALĂ A EDUCAȚIEI

Asumarea responsabilității pentru dezvoltarea dimensiunii sociale a educației a fost introdusă de către miniștrii responsabili cu învățământul superior încă din 2001, în cadrul Conferinței Ministeriale de la Praga. Ulterior, acest deziderat a fost dezvoltat prin concepte prin intermediul unor linii de acțiune care vizau echitatea, accesul și finalizarea studiilor în învățământul superior. Acest lucru s-a concretizat prin nevoia stabilirii de obiective cuantificabile asociate unor strategii guvernamentale specifice, respectiv prin stabilirea de ținte precise pentru lărgirea accesului și creșterea participării grupurilor subreprezentate. În Comunicatul de la Londra (2007), miniștrii și-au reafirmat angajamentul față de principiul echității: „corpul studentesc care intră, participă și finalizează învățământul superior la toate nivelurile trebuie să reflecte diversitatea populației. Reafirmăm importanța principiului ca studenții să fie capabili să-și finalizeze studiile fără a întâmpina obstacole legate de situația lor socială și economică”, această definiție stând la baza tuturor asumărilor ulterioare.

Obiectivele pe care România și le-a asumat în sfera dimensiunii sociale a educației, în cadrul Procesului Bologna, sunt următoarele:

- Accesibilitatea învățământului superior
- Stabilirea de ținte cuantificabile în vederea lărgirii participării, la nivel general, în învățământul superior (Leuven/Louvain-la-Neuve, 2009);
- Adoptarea de măsuri pentru lărgirea accesului (București, 2012);
- Creșterea ratelor de absolvire și de parcurgere în timp a studiilor în învățământul superior (București, 2012);
- Dezvoltarea de strategii naționale, planuri de acțiune și măsuri de evaluare privind dimensiunea socială
- Transmiterea către BFUG a strategiilor naționale privind dimensiunea socială; inclusiv a planurilor de acțiune și a măsurilor de evaluare a eficacității, realizate și prin consultarea părților interesate (Londra, 2007);
- Integrarea grupurilor subreprezentate și reducerea inegalităților prin servicii studentești de suport, consiliere și orientare
- Setarea de ținte cuantificabile pentru creșterea participării grupurilor subreprezentate în învățământul superior (de atins până în următoarea decadă) (Leuven/Louvain-la-Neuve, 2009);
- Statele trebuie să facă eforturi cu privire la: grupurile subreprezentate în scopul dezvoltării dimensiunii sociale a educației și reducerii inegalităților, serviciile studentești adecvate de suport, consilierea și orientarea, traseele flexibile de învățare, rutele alternative de acces, inclusiv recunoașterea educației anterioare (București, 2012);
- Încurajarea învățării colegiale (peer learning) în domeniul dimensiunii sociale și monitorizarea progresului (București, 2012);
- Înlăturarea obstacolelor în finalizarea studiilor legate de mediul de proveniență socială și economică a studenților (Londra, 2007);
- Promovarea unor sisteme de învățământ superior mai incluzive prin implementarea Strategiei EHEA privind dimensiunea socială (Yerevan 2015);

- Promovarea principiilor din cadrul Declarațiilor de la Sorbona și Bologna în vederea combaterii dificultăților cu care se confruntă societățile din EHEA (creșterea ratei șomajului, inechitate sociale generată de o abordare polarizată politic a migrațiilor, precum și radicalizării unei părți a populației împotriva acestora) (Paris, 2018);
- Dezvoltarea unor politici care vizează sprijinirea instituțiilor de învățământ superior în vederea îndeplinirii rolului social al acestora, care conduce la societăți mai coezive și incluzive, prin încurajarea înțelegerii interculturale, implicarea civică sau recunoașterea etnicității unei anumite părți a societății (Paris 2018);

3.1. ACCESIBILITATEA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

În anul școlar/universitar 2018/2019, dacă analizăm gradul de cuprindere în învățământ a populației de vârstă școlară în funcție de diferite grupe de vârstă, observăm o scădere semnificativă de la grupa de vârstă 11-14 ani, la 19-23 ani și peste în cazul populației de sex masculin (de la 89,2% la 60,1%), mai puțin resimțită în cazul populației de sex feminin (de la 88,6% la 77,0%)¹¹⁰.

Tabel 13. Gradul de cuprindere în învățământ a populației de vârstă școlară (%) în anul școlar/universitar 2018/2019
(sursa: Institutul Național de Statistică).

Grupe de vârstă	Masculin	Feminin
0 - 2 ani	8,5	9,0
3 - 5 ani	81,3	82,0
6 - 10 ani	89,2	89,0
11 - 14 ani	89,2	88,6
15 - 18 ani	75,8	77,3
19 - 23 ani și peste	60,1	77,0

Aspecte generale privind accesibilitatea învățământului superior din România:

Aproape de finalizarea perioadei pentru implementarea Strategiei Europa 2020, adoptată în 2010 de Consiliul European și prin care România și-a asumat o serie de angajamente, Sistemul Național de Învățământ Superior nu reușește să atingă țintele setate. Astfel, România și-a asumat să atingă un procent de 26,7% din populația cu vârsta între 30 și 34 de ani, care să fi finalizat studiile superioare. Ținta la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene a fost setată la 40%.

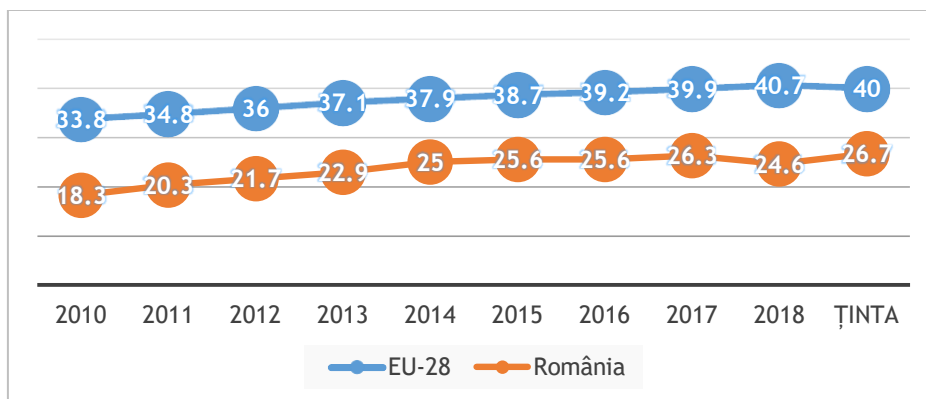
În ceea ce privește creșterea gradului de accesibilitate privitor la învățământul superior, statele membre ale Procesului Bologna și-au luat o serie de angajamente de-a lungul timpului. Menționăm câteva dintre acestea:

- Stabilirea de ținte cuantificabile în vederea largirii participării, la nivel general, în învățământul superior (Leuven/Louvain-la-Neuve, 2009).
- Setarea de ținte cuantificabile pentru creșterea participării grupurilor subreprezentate în învățământul superior (de atins până în următoarea decadă) (Leuven/Louvain-la-Neuve, 2009).
- Adoptarea de măsuri pentru largirea accesului (București, 2012).
- Creșterea ratelor de absolvire și de parcurgere în timp a studiilor în învățământul superior (București 2012).

¹¹⁰ http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/sistemul_educational_2019_r.pdf

România nu a reușit să atingă până în acest moment ținta stabilită, cel mai aproape fiind în anul 2017, când a fost atins un procent de 26,3%. Deși procentul a crescut simțitor față de anul de referință 2010, când acesta era de 18,3%, România și-a setat un nivel mic în raport cu media UE. De altfel, în medie, Uniunea Europeană a atins ținta în anul 2018, chiar depășind-o (40,7%).

Figură 25. Comparare între procentul absolvenților de învățământ superior din România și Uniunea Europeană, cu vârsta între 30 și 34 de ani, în perioada 2010-2018 (sursa: Eurostat).

Statele cele mai performante din Uniunea Europeană cu privire la atingerea țintei privind participarea la învățământ terțiar a populației cu vârsta între 30 și 34 de ani sunt Grecia (+12,3%), Cipru (+11,1%), Olanda (+9,4%), Danemarca (+9,1%) sau Lituania (+8,9%). La polul opus sunt Irlanda (-3,7%), Franța (-3,8%), Portugalia (-6,5%), Germania (-7,1%) sau Luxemburg (-9,8%). Aceste statistici s-ar putea să fie înșelătoare însă, pentru că trebuie puse în context cu ținta asumată.

Astfel, statele membre UE care și-au propus cele mai mari ținte sunt, în parte, chiar cele care se află cel mai în urmă cu atingerea acestui indicator, respectiv Luxemburg (66%), Irlanda (60%), Franța (50%), Lituania (48,7%) sau Belgia (47%). România, cu un procent asumat de 26,7% se află în coada clasamentului din acest punct de vedere, alături de Italia (26%), Cehia (32%), Grecia (32%), Malta (33%), Letonia (34%) sau Ungaria (34%). Dintre aceste state menționate, România este singura care nu a atins indicatorul stabilit.

Tabel 14. Comparare între procentul absolvenților de învățământ superior din statele membre ale Uniunii Europene, cu vârsta între 30 și 34 de ani, în perioada 2010-2018 (sursa: Eurostat).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	ȚINTA
Luxemburg	46,1	48,2	49,6	52,5	52,7	52,3	54,6	52,7	56,2	66
Irlanda	51,4	51	52,2	53,6	54,6	53,8	54,6	54,5	56,3	60
Franța	43,2	43,1	43,3	44	43,7	45	43,6	44,3	46,2	50
Lituania	43,8	45,7	48,6	51,3	53,3	57,6	58,7	58	57,6	48,7
Belgia	44,4	42,6	43,9	42,7	43,8	42,7	45,6	45,9	47,6	47
Cipru	45,3	46,2	49,9	47,8	52,5	54,5	53,4	55,9	57,1	46
Polonia	34,8	36,5	39,1	40,5	42,1	43,4	44,6	45,7	45,7	45
Suedia	45,3	46,8	47,9	48,3	49,9	50,2	51	51,3	52	45
Spania	42	41,9	41,5	42,3	42,3	40,9	40,1	41,2	42,4	44
Germania	29,7	30,6	31,8	32,9	31,4	32,3	33,2	34	34,9	42
Finlanda	45,7	46	45,8	45,1	45,3	45,5	46,1	44,6	44,2	42
EU-28	33,8	34,8	36	37,1	37,9	38,7	39,2	39,9	40,7	40

Danemarca	41,2	41,2	43	43,4	44,9	47,6	47,7	48,8	49,1	40
Estonia	40,2	40,2	39,5	42,5	43,2	45,3	45,4	48,4	47,2	40
Olanda	41,4	41,2	42,2	43,2	44,8	46,3	45,7	47,9	49,4	40
Portugalia	24	26,7	27,8	30	31,3	31,9	34,6	33,5	33,5	40
Slovenia	34,8	37,9	39,2	40,1	41	43,4	44,2	46,4	42,7	40
Slovacia	22,1	23,2	23,7	26,9	26,9	28,4	31,5	34,3	37,7	40
Austria	23,4	23,6	26,1	27,1	40	38,7	40,1	40,8	40,7	38
Bulgaria	28	27,3	26,9	29,4	30,9	32,1	33,8	32,8	33,7	36
Croația	24,5	23,9	23,1	25,6	32,1	30,8	29,3	28,7	34,1	35
Letonia	32,6	35,9	37,2	40,7	39,9	41,3	42,8	43,8	42,7	34
Ungaria	26,1	28,2	29,8	32,3	34,1	34,3	33	32,1	33,7	34
Malta	22,1	23,4	26,3	28,7	28,6	29,1	32	33,5	34,7	33
Cehia	20,4	23,7	25,6	26,7	28,2	30,1	32,8	34,2	33,7	32
Grecia	28,6	29,1	31,2	34,9	37,2	40,4	42,7	43,7	44,3	32
România	18,3	20,3	21,7	22,9	25	25,6	25,6	26,3	24,6	26,7
Italia	19,9	20,4	21,9	22,5	23,9	25,3	26,2	26,9	27,8	26

Ultima ediție a Planului Național de Reformă adoptat de Guvernul României în aprilie 2019¹¹¹, direcțiile de acțiune menționate în vederea atingerii ponderii de 26,7% din ponderea populației cu vârsta de 30-34 de ani cu nivel de educație terțiară, direcțiile de acțiune menționate au fost:

- implementarea Strategiei naționale pentru învățământ terțiar 2015–2020.
- sprijinirea studenților din mediul rural, a grupurilor dezavantajate și a studenților non-tradiționali pentru participarea în învățământul terțiar.
- dezvoltarea și integrarea sistemului informatic din educație și cercetare.
- dezvoltarea capacității instituționale și creșterea gradului de internaționalizare a învățământului superior.
- creșterea calității învățământului superior și a corelării cu piața muncii.
- promovarea educației antreprenoriale.
- crearea și dezvoltarea unui cadru de învățare pe tot parcursul vieții deschis și accesibil.

Parte din modul ineficient de reacție al României raportat la aceste dificultăți de ordin socio-economic se datorează faptului că nu există o coerență în ceea ce privește aplicarea unor strategii și planuri de acțiune la nivel național. Se impune, prin urmare, adoptarea în 2020 a unei noi strategii naționale cu privire la învățământul terțiar, care să fie operaționalizată prin planuri anuale, ținându-se cont de evoluția anumitor indicatori relevanți prin prisma politicilor publice naționale și europene. Aceasta ar trebui să fie corelată cu Cadrul financiar multianual 2021-2027, în vederea sincronizării cu liniile de finanțare nerambursabile existente la nivelul UE, respectiv cu politicile adoptate în Spațiul European al Educației și Spațiul European al învățământului Superior.

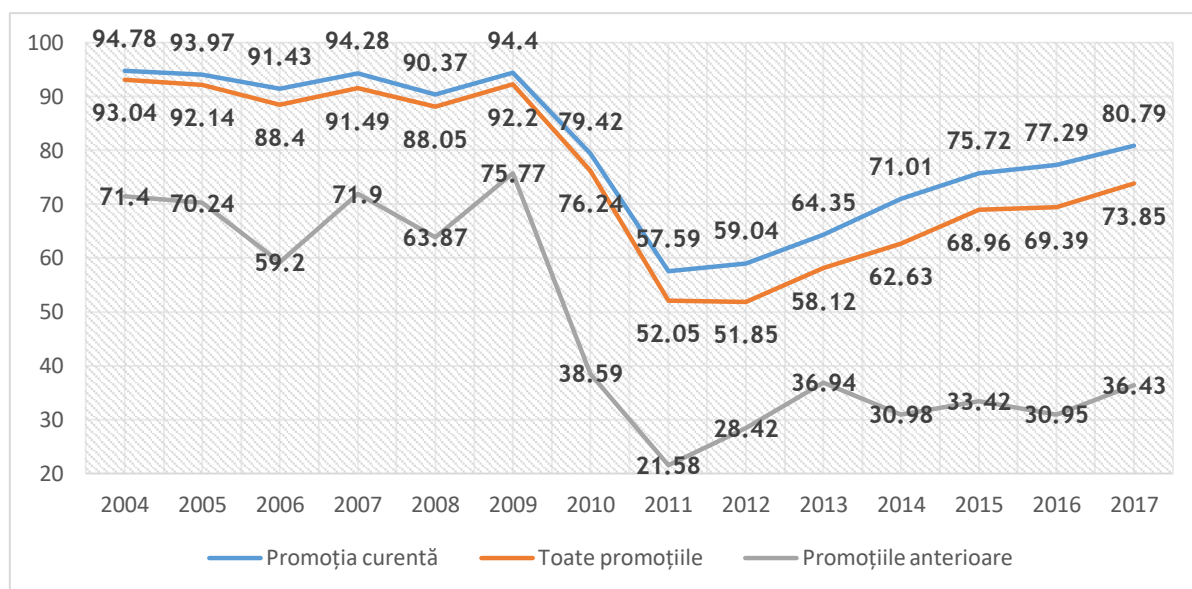
Tranziția de la învățământul preuniversitar spre învățământul superior: susținerea examenului de Bacalaureat:

¹¹¹https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-romania_ro.pdf

Majoritatea studenților care finalizează studiile liceale cu diplomă de Bacalaureat provin de la învățământul de zi. În ceea ce privește gradul de promovabilitate la acest examen, acesta a revenit la un procent de peste 80% în cadrul promoției curente, după un minim în 2012. Diferența între numărul de absolvenți de liceu eligibili pentru învățământul superior din mediul urban și cei din mediul rural a scăzut semnificativ în ultimii ani, în special prin prisma scăderii numărului elevilor din prima categorie. Diferența se menține, însă, la un nivel ridicat. Rata de promovabilitate a candidaților la examenul de bacalaureat este puternic influențată de filiera absolvită.

88% dintre candidații la examenul de bacalaureat din anul 2017 au provenit de la învățământul de zi, în timp ce doar 7,05% au studiat la frecvență redusă și 3,25% la învățământul seral. Din punct de vedere al gradului de înscriere al elevilor în funcție de filieră, trebuie să menționăm că 88% dintre elevii din filiera teoretică s-au înscris la examenul de bacalaureat, în timp ce doar 50% dintre cei de la filiera tehnologică au făcut același lucru. De menționat că 95% dintre elevii din filiera vocațională (cu excepția pedagogiei) s-au înscris, la rândul lor, pentru a susține examenul de bacalaureat (UEFISCDI 2018a).

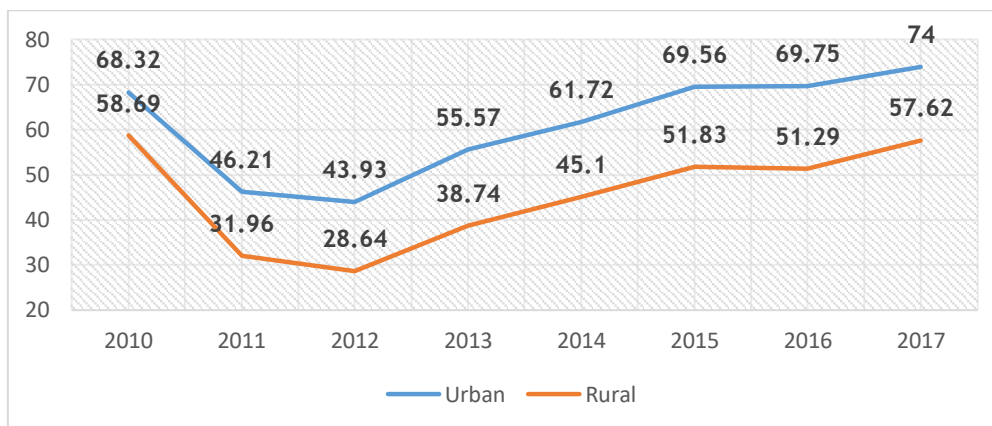
Figură 26. Evoluția ratei de promovare a examenului de bacalaureat în perioada 2004-2017(sursa: UEFISCDI 2018a).

Procentul de promovabilitate al elevilor la examenul de bacalaureat a variat în perioada 2004 - 2017 de la un maxim de 93,04% pentru toate promoțiile în 2004, la un minim de 51,85% în anul 2012, pentru a ajunge în 2017 la un procent de 73,85%. În ceea ce privește rata de promovabilitate a promoțiilor anterioare, aceasta a variat de la un maxim de 71,4% în 2004, la un minim de 21,58% în 2011, pentru a ajunge la 36,43% în 2017. Promoția curentă a avut cifre simțitor mai bune, de la un maxim de 94,78% în 2004, la un minim de 57,59% în 2011, pentru ca în 2017 să se înregistreze un procent de promovabilitate de 80,79%. De remarcat faptul că în perioada 2007-2017, 260.409 de elevii înscriși la examenul de bacalaureat nu au reușit să promoveze examenul de bacalaureat, chiar dacă au încerca de mai multe ori acest lucru (UEFISCDI 2018a).

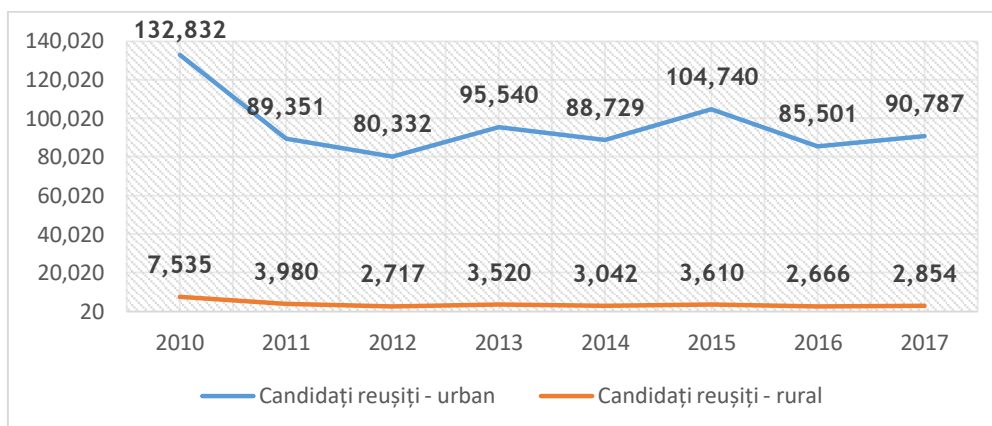
În ceea ce privește mediul de rezidență al candidaților, între mediul rural și mediul urban a existat constant o diferență, care a variat între un minim de 9,63% în 2010 și un maxim de 18,46% în 2016. Totuși, din punct de vedere al valorilor absolute, numărul de absolvenți cu mediul de rezidență în rural este în creștere din 2010, de la 19.341 absolvenți ajungându-se la 23.365 absolvenți în 2017. La polul opus, în mediul urban, de la un număr de 121.026 absolvenți în 2010 s-a ajuns la 70.276 absolvenți în 2017 (UEFISCDI 2018a).

Figură 27. Rezultatele candidaților la examenul de bacalaureat, în funcție de mediul de rezidență, la prima sesiune de bacalaureat, în perioada 2010-2017, în procente (sursa: UEFISCDI 2018a).

De asemenea, în ceea ce privește numărul de candidați reușiți în mediul urban, acesta a scăzut de la 132.832 în 2010 la un minim de 80.332 în 2012, pentru ca în 2017 să se înregistreze 90.787 candidați reușiți. Numărul candidaților care au reușit să obțină diploma de bacalaureat într-un liceu din mediul rural a scăzut aproape la jumătate începând cu 2010, de la 7.535, la 2.854, în 2017 (UEFISCDI 2018a).

Figură 28. Numărul de candidați reușiți la examenul de bacalaureat în funcție de mediul de rezidență, la prima sesiune de bacalaureat, în perioada 2010-2017 (sursa: UEFISCDI 2018a).

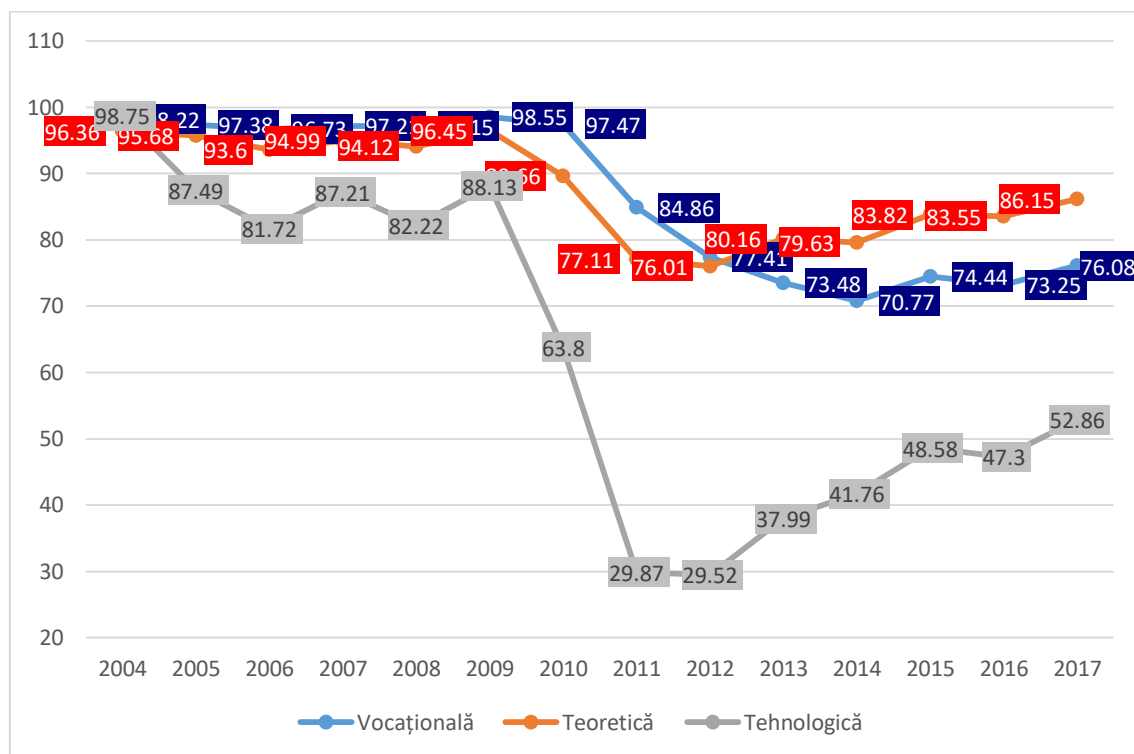
Din punct de vedere al promovabilității tinerilor în funcție de filiera de studiu, de la procente maxime în anul 2004 (98,22% - vocațională, 96,36% - teoretică, 88,75% - tehnologică) s-a ajuns la un minim în anul 2012 pentru filiera teoretică (76,01%) și filiera tehnologică (29,52%), respectiv în anul 2014 pentru filiera vocațională (70,77%). În anul 2017, procente înregistrate au fost de 86,15% în cazul filierei teoretice (care începând cu anul 2013 a devenit filiera cu cea mai mare rată de promovabilitate), 76,08% în cazul filierei vocaționale, respectiv 52,86% în cazul filierei tehnologice (UEFISCDI 2018a).

Numărul absolvenților în funcție de filiera de studii a avut o evoluție relativ diferită de la caz la caz. Astfel, numărul absolvenților examenului de bacalaureat, care au finalizat filiera teoretică, a crescut de la 82.959 în 2004, la 90.605 în 2010, pentru a scădea la 67.644 în 2017. În cazul filierei vocaționale, numărul de absolvenți cu examen de bacalaureat s-a menținut relativ constant, între un maxim de 13.898 în 2008, la un minim de 8.608 în 2016. De asemenea, în cazul absolvenților provenind de la filiera tehnologică s-a înregistrat un progres considerabil, de la 71.113 absolvenți în 2004, la 102.623 în 2009, pentru a se ajunge la un minim în 2016, de doar 24.249 absolvenți (UEFISCDI 2018a).

Scăderea numărului de tineri absolvenți de liceu se datorează, în special în zona filierei tehnologice, adoptării HG nr. 77/2009, prin care se elimină înscrierile în Școlile de Arte și Meserii, prin eliminarea

cifrei de școlarizare alocată acestora. Acest lucru a contribuit la scăderea ratei de cuprindere a populației cu vârsta între 15 și 18 ani, tinerii, fiind nevoiți să se reorienteze către cursurile unui liceu sa își finalizeze prematur studiile (UEFISCDI 2014).

Figură 29. Procentul de candidați promovați la examenul de bacalaureat în perioada 2004-2017, în funcție de filiera de studiu (sursa: UEFISCDI 2018a).

Printre concluziile desprinse din studiul realizat de Centrul de Politici Publice din cadrul UEFISCDI, s-au numărat și următoarele:

- Rata de promovabilitate a candidaților la examenul de bacalaureat este puternic influențată de filiera absolvită, cea mai mare majoritate a absolvenților de filieră teoretică promovând acest examen (89,23%), în timp ce doar unul din doi absolvenți de filieră tehnologică obțin diploma de bacalaureat (52,86%).
- Filiera absolvită de candidați influențează media la examenul de bacalaureat, dat fiind faptul că absolvenții provenind din filiera teoretică au obținut note mai mari (cu 1,09 puncte în 2017) decât cei din filiera tehnologică.
- În plus, rezultatele examenului de bacalaureat pe filiera de studiu pot fi corelate direct cu notele medii obținute de elevi în procesul de admitere în liceu.

Este evident faptul că, datorită condițiilor existente în învățământul preuniversitar, există în continuare o discrepanță între potențialii studenți, în funcție de mediul în care locuiesc, urban sau rural. Acest lucru determină necesitatea menținerii măsurilor actuale care combat această inechitate, dar și adăugarea unor măsuri în acest sens.

Profilul studenților din România, în funcție de vârstă:

Din numărul total al elevilor din clasele terminale, doar jumătate dintre aceștia promovează examenul de Bacalaureat. Creșterea plăpândă a numărului de studenți nu reprezintă, de cele mai multe ori, rezultatul unor politici coerente. Rata brută de cuprindere în învățământul universitar de licență se află pe un trend descrescător.

Relevant în acest context este un alt policy brief realizat de Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării și Dezvoltării, care a arătat faptul că din generația de elevi înscrisă în clasa I în anul școlar 2003/2004, doar 27% dintre aceștia au urmat cursurile unei instituții de învățământ superior, iar doar 20% au finalizat primul an de studii universitare. Practic, 63,69% dintre studenții de anul I din anul universitar 2015/2016 au provenit din promoția curentă a elevilor care au absolvit examenul de bacalaureat în 2015. Dintre aceștia, 93,3% au optat pentru o instituție de învățământ superior public, în timp ce restul (6,7%) au optat pentru o instituție de învățământ superior privată (UEFISCDI 2018b).

În ceea ce privește înscrierea la examenul de bacalaureat, în anul școlar 2016/2017, 71,56% dintre elevii din clasele terminale s-au înscris la acest examen, 67,95% prezentându-se la toate disciplinele. Din numărul total al elevilor din clasele terminale, doar 54,9% dintre elevi au promovat examenul de bacalaureat. 82% dintre candidații unici înscrși la examenul de bacalaureat din anul 2017 au provenit din promoția curentă (UEFISCDI 2018a).

Tabel 15. Evoluția numărului de studenți participanți la învățământul universitar de licență, pe vârste (sursa: MEC 2018, prelucrare după INS).

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
18 ani	18.882	16.730	14.858	12.218	20.880	18.218	18.533
19 ani	77.622	69.860	70.073	69.381	71.460	69.399	70.111
20 ani	88.495	80.599	76.235	75.320	73.464	71.630	74.253
21 ani	90.401	79.163	75.299	72.113	70.218	69.857	68.300
22 ani	69.593	60.986	55.458	51.440	48.986	48.647	49.463
23 ani	41.083	38.348	33.357	29.921	28.529	27.948	28.079
24 ani	28.505	25.147	23.842	20.556	19.360	20.766	19.423
25-29 ani	69.497	53.325	46.568	44.420	41.857	40.640	38.569
30-34 ani	19.350	15.808	14.192	13.803	13.425	14.201	15.182

În ceea ce privește numărul de studenți participanți la învățământul superior, primul ciclu de studii, remarcăm faptul că, cu mici excepții, trendul este negativ în ceea ce privește participarea studenților. În ultimii ani s-au înregistrat totuși, creșteri în segmentul de vârstă 18 ani (+ 315 studenți între 2016/2017 și 2017/2018), 19 ani (+ 712), 20 ani (+ 2.623), 22 ani (+ 816), 23 ani (+ 131), 30-34 ani (+ 981). Acestea sunt insignifiante, totuși, nefiind rezultatul unor politici coerente în ceea ce privește creșterea procentului din populație care să fie absolventă de studii universitare.

În ceea ce privește evoluția ratelor specifice de cuprindere pe vârste în învățământul universitar de licență, aceasta este în scădere pentru tinerii cu vârsta de 19 ani (-1,8%, comparație între 2011/2012 și 2017/2018), 20 ani (-3%), 21 ani (-1,4%), 22 ani (-0,7%), 23 ani (-0,7%), 24 ani (-0,4%), 25-29 ani (2,2%) sau 30-34 ani (-0,1%). Singura categorie de vârstă unde s-a înregistrat un progres este cea de 18 ani (+0,1%).

Tabel 16. Evoluția ratelor specifice de cuprindere pe vârste în învățământul universitar de licență (%) (sursa: MEC 2018, prelucrare după INS).

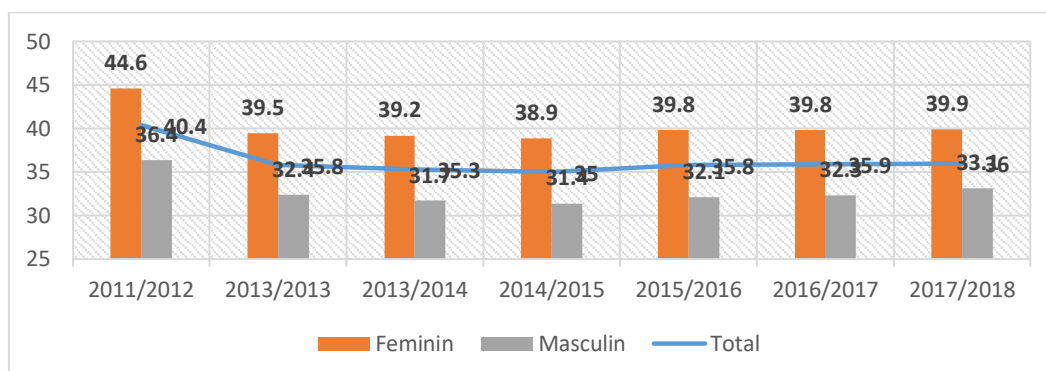
		2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
18 ani	Total	8,5	7,5	6,7	5,7	9,8	8,5	8,6
	Feminin	10,3	9,0	8,0	6,7	11,7	10,6	1,7

	Masculin	6,9	6,0	5,5	4,8	8,0	6,4	6,6
19 ani	Total	34,6	31,6	31,6	31,6	33,5	32,8	32,8
	Feminin	42,1	37,4	37,4	37,2	38,8	37,9	38,3
	Masculin	27,6	26,1	26,2	26,1	28,5	27,9	27,6
20 ani	Total	38,6	35,9	34,8	34,2	33,6	34,1	35,6
	Feminin	45,4	42,3	41,1	39,8	39,1	39,1	1,2
	Masculin	32,4	29,9	28,9	28,9	28,4	29,2	30,3
21 ani	Total	34,6	33,1	33,9	33,1	32,2	32,5	33,2
	Feminin	39,4	38,3	39,8	39,2	37,1	38,3	37,9
	Masculin	30,0	28,3	28,4	27,5	27,4	27,0	28,6
22 ani	Total	24,2	22,6	23,4	23,3	22,7	22,7	23,5
	Feminin	24,7	23,5	24,5	24,1	23,9	23,1	24,5
	Masculin	23,8	21,9	22,3	22,5	21,7	22,2	22,6
23 ani	Total	14,1	13,3	12,5	12,7	13,1	13,2	13,4
	Feminin	13,9	13,1	12,5	13,1	13,1	13,1	13,2
	Masculin	14,2	13,5	12,4	12,3	13,0	13,3	13,5
24 ani	Total	9,8	8,7	8,3	7,7	8,3	9,7	9,4
	Feminin	10,0	8,6	8,2	7,5	8,6	10,0	9,7
	Masculin	9,6	8,8	8,4	7,9	8,1	9,4	9,1
25-29 ani	Total	5,3	4,0	3,4	3,2	3,0	3,1	3,1
	Feminin	5,3	3,9	3,1	2,9	2,8	2,8	2,9
	Masculin	5,4	4,2	3,7	3,4	3,2	3,3	3,2
30-34 ani	Total	1,3	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2
	Feminin	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
	Masculin	1,3	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2

În ceea ce privește evoluția ratei brute de cuprindere în învățământul universitar de licență, procentual, raportat la populația din grupa de vârstă 19-23 de ani, în acord cu datele de mai sus, se află pe un trend descrescător, de la 40,4% în anul universitar 2011/2012, la 36,0% în anul universitar 2017/2018.

Dată fiind situația prezentată mai sus, se impune întărirea măsurilor de sprijin ale studenților, respectiv potențialilor studenți provenind din categorii dezavantajate din punct de vedere socio-economic, în vederea creșterii numărului de studenți, în contextul în care cifra totală de școlarizare a universităților din România este departe de a fi ocupată de actualii candidați. De asemenea, este necesară intervenția prin programe de tip punte între învățământul preuniversitar și cel universitar.

Figură 30. Evoluția ratei brute de cuprindere în învățământul universitar de licență (%) raportat la populația din grupa de vârstă 19-23 de ani (sursa: MEC 2018, prelucrare după INS).

Distribuția geografică a studenților din România:

O treime din numărul total de studenți este relocat în Regiunea București-Ilfov, reflectând, încă, un puternic centralism. Există discrepanțe mari între numărul de studenți din regiunile din România. Acest lucru conduce, inerent, la dificultăți în ceea ce privește accesul la învățământul universitar, în special în Regiunea Sud-Est, Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia.

În anul 2018, 32,4% din numărul total al studenților studiau în Regiunea București-Ilfov, fiind de departe regiunea în care erau înregistrați cei mai mulți studenți. Cea de-a doua regiune din acest punct de vedere era Nord-Vest (Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj) cu 12,6%, urmată de Regiunea Centru (Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu) și Regiunea Vest (Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș), ambele cu 10,5%. În continuare regăsim Regiunea Sud-Est (Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea) cu 7,3%, Regiunea Sud-Vest Oltenia (Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt și Vâlcea) cu 5,4% și Regiunea Sud-Muntenia (Argeș, Prahova, Dâmbovița, Teleorman, Giurgiu, Ialomița și Călărași) cu 3,9%. Din punct de vedere al repartizării geografice a studenților, constatăm că există discrepanțe mari între regiunile de dezvoltare ale României, din punct de vedere al numărului de studenți.

Tabel 17. Populația școlară universitară în funcție de regiuni de dezvoltare (sursa: INS Tempo)

	2014		2015		2016		2017		2018	
Total	541.653		535.218		531.586		538.871		533.749	
Regiunea Nord-Vest	90.418	16,7%	90.977	17,0%	91.370	17,2%	92.862	17,2%	93.552	17,5%
Regiunea Centru	57.619	10,6%	55.702	10,4%	55.777	10,5%	56.803	10,5%	56.284	10,5%
Regiunea Nord-Est	69.802	12,9%	69.502	13,0%	66.930	12,6%	67.772	12,6%	67.427	12,6%
Regiunea Sud-Est	40.516	7,5%	40.052	7,5%	38.755	7,3%	38.908	7,2%	38.722	7,3%
Regiunea Sud-Muntenia	24.540	4,5%	23.562	4,4%	22.372	4,2%	21.482	4,0%	20.650	3,9%
Regiunea București - Ilfov	171.224	31,6%	170.542	31,9%	172.209	32,4%	176.385	32,7%	172.709	32,4%
Regiunea Sud-Vest Oltenia	29.345	5,4%	28.204	5,3%	28.383	5,3%	28.868	5,4%	28.627	5,4%
Regiunea Vest	58.189	10,7%	56.677	10,6%	55.790	10,5%	55.791	10,4%	55.778	10,5%

Punctăm faptul că studii de învățământ superior se desfășoară, în prezent, în 36 de județe și în Municipiul București. Totuși, discrepanțele între numărul de studenți, în funcție de județ, sunt semnificative, existând o concentrare a acestora în anumite județe în care există centre universitare tradiționale.

Tabel 18. Populația universitară (studenți și cursanți înscriși în învățământul superior (licență, master, cursuri postuniversitare, doctorat și programe postdoctorale) distribuită pe județe, în funcție de gen, în anul 2018 (sursa: INS Tempo)

Județ	Total	% Masculin	% Feminin
Municipiul București	172.528	45,31%	54,69%
Cluj	69.200	44,26%	55,74%
Iași	52.971	44,72%	55,28%
Timiș	41.379	45,72%	54,28%
Dolj	22.451	46,53%	53,47%
Constanța	21.884	52,37%	47,63%
Brașov	21.256	47,93%	52,07%
Bihor	16.340	45,63%	54,37%
Sibiu	15.895	44,65%	55,35%
Galați	15.278	42,87%	57,13%
Mureș	11.917	39,16%	60,84%
Arad	9.028	45,47%	54,53%
Argeș	8.866	43,79%	56,21%
Suceava	8.387	43,67%	56,33%
Prahova	5.861	52,19%	47,81%
Bacău	5.709	44,32%	55,68%
Alba	5.611	47,64%	52,36%
Maramureș	5.281	42,32%	57,68%
Dâmbovița	4.877	52,68%	47,32%
Hunedoara	4.172	61,48%	38,52%
Gorj	2.904	44,28%	55,72%
Mehedinți	1.769	46,64%	53,36%
Bistrița-Năsăud	1.363	39,62%	60,38%
Harghita	1.231	32,09%	67,91%
Caras-Severin	1.199	49,71%	50,29%
Satu Mare	973	50,05%	49,95%
Vâlcea	900	34,56%	65,44%
Brăila	778	55,91%	44,09%
Teleorman	736	37,77%	62,23%

Olt	603	32,34%	67,66%
Buzău	506	35,57%	64,43%
Sălaj	395	51,14%	48,86%
Covasna	374	30,21%	69,79%
Neamț	360	62,22%	37,78%
Călărași	310	46,13%	53,87%
Vrancea	276	13,04%	86,96%
Ilfov	181	45,30%	54,70%

În ceea ce privește repartizarea studenților înscriși la ciclurile de studii licență, master, cursuri postuniversitare, doctorat și programe postdoctorale, Municipiul București se detașează departe cu un număr de 172.528 studenți înmatriculați. Este urmat de județele Cluj (69.200), Iași (52.971), Timiș (41.379), Dolj (22.451), Constanța (21.884) sau Brașov (21.556). La polul opus regăsim județele Teleorman (736), Olt (603), Buzău (506), Sălaj (395), Covasna (374), Neamț (360), Călărași (310), Vrancea (276) și Ilfov (181).

Distribuția geografică a instituțiilor de învățământ superior conduce la o problemă în ceea ce privește accesibilitatea învățământului superior. În acest sens, se impune menținerea și întărirea măsurilor care conduc la o mobilitate ridicată a studenților (ex. transportul feroviar intern gratuit, reducere de 50% la transportul intern auto etc.), corelată cu alte măsuri de susținere a acestora.

Distribuția studenților în funcție de tipul de instituție de învățământ superior:

Opt din zece studenți din România sunt înscriși în cadrul unei instituții de învățământ superior de stat. Majoritatea covârșitoare a studenților urmează cursuri specifice învățământului de zi. Învățământul seral a încetat să existe începând cu anul universitar 2014/2015. Creșterea procentului din populație care a absolvit studii terțiare presupune dezvoltarea unor forme de învățământ flexibile, lucru care în prezent nu se regăsește în arhitectura instituțională a universităților din România, de regulă.

De asemenea, în anul 2018, 82,67% dintre studenți urmau cursurile unei instituții de învățământ superior publice, în timp ce doar 12,33% erau înscriși într-o instituție de învățământ superior privat. În ceea ce privește numărul de studenți înscriși la forma de învățământ la zi, 91,54% din totalitatea studenților înscriși se încadrau la această formă, din care 81,26% erau înscriși într-o instituție de învățământ superior publică, iar 10,28% într-o instituție de învățământ superior privată. Numărul studenților care sunt încadrați la o formă de învățământ cu frecvență redusă (3,69%) și la învățământul deschis la distanță (4,77%) este unul foarte mic, semn al existenței unei reticențe, atât din partea instituțiilor de învățământ superior, cât și din partea potențialilor studenți, în vederea unei flexibilizări a tipurilor de învățământ diferite față de cel de zi.

Tabel 19. Numărul de studenți din România în perioada 2014-2018, în funcție de forma de învățământ și după tipul de proprietate (sursa: INS Tempo).

Tipul de proprietate	Forma de învățământ	2014	2015	2016	2017	2018
Total	Total	541.653	535.218	531.586	538.871	533.749
Proprietate publică	Total	464.149	465.012	464.642	471.376	467.931
Proprietate privată	Total	77.504	70.206	66.944	67.495	65.818
Total	Învățământ de zi	494.584	492.384	489.520	493.469	488.601

Proprietate publica	Învățământ de zi	431.506	433.875	433.118	436.747	433.727
Proprietate privata	Învățământ de zi	63.078	58.509	56.402	56.722	54.874
Total	Învățământ seral	144	26	:	:	:
Proprietate publica	Învățământ seral	144	26	:	:	:
Total	Învățământ cu frecvență redusă	19.730	18.170	18.142	18.746	19.713
Proprietate publica	Învățământ cu frecvență redusă	11.336	10.963	11.564	12.041	13.033
Proprietate privata	Învățământ cu frecvență redusă	8.394	7.207	6.578	6.705	6.680
Total	Învățământ deschis la distanță	27.195	24.638	23.924	26.656	25.435
Proprietate publica	Învățământ deschis la distanță	21.163	20.148	19.960	22.588	21.171
Proprietate privata	Învățământ deschis la distanță	6.032	4.490	3.964	4.068	4.264

Flexibilizarea ofertei educaționale a instituțiilor de învățământ superior, prin prisma formelor de studiu, în special a celor la distanță sau fără frecvență, poate conduce, alături de alte măsuri, la reintroducerea în circuitul educațional a unor categorii de populație care să urmeze cursurile unei instituții de învățământ terțiar, în special în cazul studenților maturi.

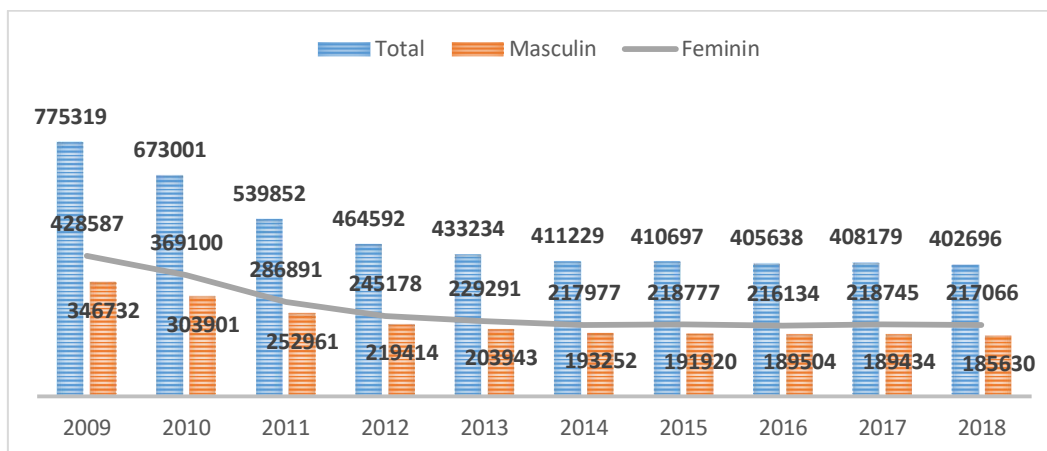
Distribuția studenților în funcție de gen:

Din punct de vedere al distribuției procentuale a numărului de studenți înscriși la studiile universitare de licență, în funcție de gen, constatăm o creștere a procentului de studenți de gen masculin, de la 44,72% în 2009, la 46,10% în 2018, cu un maxim de 47,23% în 2012. În ceea ce privește procentul de studenți de sex feminin, acesta a scăzut de la 55,28% în 2009, la 53,90% în 2018, cu un minim de 52,77%, înregistrat în 2012.

Dacă analizăm distribuția procentuală a studenților pe cicluri de studii în funcție de gen, în cazul studiilor universitare de masterat, în perioada 2014-2018, diferența procentuală între studenții de sex masculin (42,93% - 2014, 42,62% - 2018) și cei de sex feminin (57,07% - 2014, 57,38% - 2018) a crescut, această creștere fiind însă insignifiantă. De asemenea, în cazul studiilor universitare de doctorat, observăm o inversare a raportului între cele două genuri. Astfel, dacă în 2014 erau 51,91% studenți de gen masculin și 48,09% de gen feminin, în 2018, 49,49% dintre studenții doctoranzi erau bărbați, în timp ce 50,51% erau femei. Per total, în România, distribuția studenților în funcție de gen nu ridică o problemă în sensul existenței unei inechități de acest tip.

Pentru grupa de vârstă 19-23 de ani, rata brută de cuprindere în primul ciclu de studii universitare de licență este mai mare în cazul studenților de sex feminin, însă și în acest caz observăm un trend negativ, înregistrând o scădere de la 44,6%, la 39,9%. De asemenea, în cazul studenților de sex masculin, rata brută de cuprindere a scăzut de la 36,4% la 33,1%, în același interval de timp.

Figură 31. Evoluția numărului de studenți înscriși la studii universitare de licență în perioada 2009-2018, în funcție de sex (sursa: INS Tempo)

TRANSMITEREA CĂTRE BFUG A STRATEGIILOR NAȚIONALE PRIVIND DIMENSIUNEA SOCIALĂ (LONDRA, 2007)

România nu a adoptat o strategie națională privind dimensiunea socială însă a trimis un raport cu planuri de măsuri în acest sens¹¹². În cadrul strategiei naționale pentru învățământ terțiar 2015 – 2020, primul pilon vizează „îmbunătățirea participării în toate domeniile din învățământul terțiar”. Deși România a implementat și implementează o serie întreagă de politici ce vizează dimensiunea socială a educației, aplicarea acestora nu a fost realizată ca parte a unei abordări strategice unitare și comprehensive.

INTEGRAREA GRUPURILOR SUBREPREZENTATE ȘI REDUCEREA INEGALITĂȚILOR PRIN SERVICII STUDENȚEȘTI DE SUPORT, CONSILIERE ȘI ORIENTARE

Cadrul legislativ din România, este, în prezent, unul relativ exhaustiv în ceea ce privește definirea categoriilor subreprezentate. Există legislație secundară din acest punct de vedere, însă nu există o monitorizare eficientă a măsurilor implementate și nu am putut identifica, în marea majoritate a cazurilor, existența unor politici bazate pe evidențe în ceea ce privește integrarea acestor grupuri.

În cadrul Conferinței ministeriale de la București, din 2012, statele participante și-au asumat să facă eforturi cu privire la:

- grupurile subreprezentate în scopul dezvoltării dimensiunii sociale a educației și reducerii inegalităților;
- serviciile studențești adecvate de suport;
- consilierea și orientarea studenților;
- trasee flexibile de învățare;
- rute alternative de acces, inclusiv recunoașterea educației anterioare;

În continuare, principalele prevederi cu privire la creșterea accesibilității diferitelor categorii subreprezentate în învățământul superior se regăsesc în Legea educației naționale nr. 1/2011. Astfel, menționăm următoarele articole:

- **Art. 12 alin. (2)** - „Statul acordă burse sociale de studii elevilor și studenților proveniți din familii defavorizate, precum și celor instituționalizați, în condițiile legii”. Operaționalizarea

¹¹² Analiza strategiilor naționale în domeniul dimensiunii sociale; Raport pregătit de către grupul de coordonare din cadrul BFUG responsabil de dimensiunea socială, 2009

https://uluslararasi.yok.gov.tr/Documents/Uluslararasilasma/degerlendirme_raporu_leuven_2009.pdf

acestui articol s-a realizat prin OMEN nr. 3392/2017 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat, învățământ cu frecvență.

- Art. 205 alin. (2) - „În timpul anului universitar, studenții înmatriculați la forma de învățământ cu frecvență, în instituțiile de învățământ superior acreditate, în vârstă de până la 26 de ani, beneficiază de tarif redus cu minimum 50% pe mijloacele de transport local în comun, transportul intern auto, feroviar și naval. Studenții orfani sau proveniți din casele de copii beneficiază de gratuitate pentru aceste categorii de transport”.
- Art. 205 alin. (6) - „Candidații proveniți din medii cu risc socioeconomic ridicat sau marginalizate din punct de vedere social - romi, absolvenți ai liceelor din mediul rural sau din orașe cu mai puțin de 10.000 de locuitori - pot beneficia de un număr de locuri bugetate garantate, în condițiile legii.”

Referitor la prevederile cu privire la serviciile studentești de suport, consiliere și orientare, trasee flexibile de învățare sau rute de acces, enumerăm următoarele prevederi legislative:

- Art. 202 alin. (1) lit. b) - „principiul dreptului la asistență și la servicii complementare gratuite în învățământul superior de stat - exprimat prin: consilierea și informarea studentului de către cadrele didactice, în afara orelor de curs, seminar sau laboratoare; consilierea în scopul orientării profesionale; consilierea psihologică; acces la principalele cărți de specialitate și publicații științifice; acces la datele referitoare la situația școlară personală”;
- Principiul a fost operaționalizat prin OMECS nr. 650/2014 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor de consiliere și orientare în carieră în sistemul de învățământ superior din România.
- De asemenea, în Metodologia de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, adoptată prin HG nr. 1418/2006 și modificată prin HG nr. 915/2017, sunt prevăzute mai multe standarde care fac trimitere la aceste aspecte, cum ar fi IP.A.2.1.1 - ref. 2¹¹³, IP.B.2.1.5 – min¹¹⁴ sau IP.C.3.1.2 – min¹¹⁵.
- Referitor la flexibilitatea traseelor de învățare, Legea educației naționale nr. 1/2011 nu conține foarte multe prevederi. Acest concept este operaționalizat în primul și în primul rând prin existența mai multor forme de învățământ precum cel la fără frecvență sau la distanță.
- De asemenea, în cadrul planurilor de învățământ, studenții pot opta pentru diferite tipuri de cursuri, precum cele opționale sau facultative. Totuși, aceste opțiuni variază de la o universitate la alta, în funcție de domeniul de studiu, programul de studiu pentru care a optat studentul, respectiv, resursele umane și materiale ale instituției de învățământ superior.

¹¹³ Spațiile de cazare, de servire a mesei și pentru alte activități-suport și extra-curriculare studentești, de exemplu consiliere și orientare în carieră, cabinete medicale, sunt accesibile și persoanelor cu dizabilități.

¹¹⁴ Cadrele didactice au ore de permanență la dispoziția studenților și personalizează îndrumarea la cererea studentului, conform unui orar afișat pe pagina de web a instituției. Există îndrumători sau tutori de an sau alte forme de asociere între un profesor și un grup de studenți. În universitate există cel puțin un centru de orientare în carieră încadrat cu personal competent în număr suficient, stabilit în concordanță cu numărul de studenți ai instituției. Centrul beneficiază de resurse adecvate pentru desfășurarea activităților sale și publică anual un raport de activitate. Centrul de consiliere și orientare în carieră menține legătura cu angajatorii și absolvenții universității în vederea eficientizării tranziției între etapa de școlarizare și cea de angajare efectivă.

¹¹⁵ Fiecare curs este astfel proiectat încât să îmbine predarea, învățarea și examinarea. Procedeele de examinare și evaluare a studenților sunt centrate pe rezultatele învățării și anunțate studenților din timp și în detaliu. Studenților li se oferă informații după evaluare - feedback, care, dacă este necesar, sunt legate de consiliere pentru procesul de învățare ulterioară.

- În ceea ce privește existența rutelor alternative de acces, în continuare nu există o altă rută decât cea care implică absolvirea examenului de bacalaureat.

ÎNCURAJAREA ÎNVĂȚĂRII COLEGALE (PEER LEARNING) ÎN DOMENIUL DIMENSIUNII SOCIALE ȘI MONITORIZAREA PROGRESULUI (BUCUREȘTI, 2012)

În perioada 2012-2015, în cadrul Bologna Follow-Up Group a funcționat un grup de lucru cu privire la dimensiunea socială a educației, respectiv învățământul pe tot parcursul vieții. În cadrul acestui grup de lucru, care a servit ca o platformă pentru diseminarea practicilor pozitive din Spațiul European al Învățământului Superior privind peer learning-ul. De asemenea, în aceeași perioadă s-a desfășurat și programul Peer Learning Initiative for the Social Dimension (PL4SD), a cărui rezultate au fost utilizate în cadrul grupului de lucru.

Conferința ministerială de la Yerevan, din 2015, a adoptat o strategie cu privire la creșterea participării la învățământul universitar prin dezvoltarea dimensiunii sociale a educației și a învățământului pe tot parcursul vieții¹¹⁶, în care era prevăzut că statele membre ale Spațiului European al Învățământului Superior se angajează să promoveze metodele de tip peer learning în cadrul dimensiunii sociale a educației.

Prin OMFE nr. 860/2015 pentru aprobarea Ghidului solicitantului - Condiții generale aferent cererilor de propuneri de proiecte lansate în cadrul Programului operațional sectorial "Dezvoltarea resurselor umane" 2007-2013, unul dintre elementele care contribuia la creșterea valorii adăugate a proiectului era „promovarea rețelelor, mecanismelor și parteneriatelor implicând universități, instituții de cercetare și întreprinderi, inclusiv alți actori relevanți în învățământul superior, inclusiv peer learning”. Aceasta se regăseau atât la nivel general, cât și la nivel particular. Menționăm aici că încă din 2011, prin OMMFPS privind aprobarea Ghidului solicitantului - Condiții specifice pentru cererile de propuneri de proiecte de tip strategic nr. 114 Învățământ superior de calitate pentru piața muncii pentru implementarea Programului operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane 2007-2013, se prevedea un punctaj suplimentar pentru „promovarea rețelelor și parteneriatelor necesare dezvoltării învățământului superior, implicând Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, agenții, structuri aflate în subordinea/coordonarea MECTS, precum și alte organisme publice cu atribuții în domeniul învățământului superior, inclusiv în asigurarea și managementul calității și a Cadrului Național al Calificărilor în Învățământul Superior, universități, ONG-uri și întreprinderi, alți actori relevanți pentru învățământul superior, inclusiv peer learning.”

ÎNLĂTURAREA OBSTACOLELOR ÎN FINALIZAREA STUDIILOR LEGATE DE MEDIUL DE PROVENIENȚĂ SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ A STUDENȚILOR (LONDRA, 2007)

PROMOVAREA UNOR SISTEME DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR MAI INCLUZIVE PRIN IMPLEMENTAREA STRATEGIEI EHEA PRIVIND DIMENSIUNEA SOCIALĂ (YEREVAN 2015)

În ultimii ani, înlăturarea obstacolelor în finalizarea studiilor legate de mediul de proveniență a reprezentat o prioritate pentru Ministerul Educației și Cercetării. În acest sens, au fost introduse locuri bugetate bazate pe criterii sociale, respectiv, sistemul de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat a fost reformat. În plus, a fost legiferată gratuitatea la transportul feroviar intern. Nu există date cu privire la impactul acestor măsuri.

¹¹⁶

http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2015_Yerevan/71/5/Widening_Participation_for_Equity_and_Growth_A_Strategy_for_the_Development_of_the_SD_and_LLL_in_the_EHEA_to_2020_613715.pdf

De-a lungul timpului, România a luat o serie de măsuri care să contribuie la înlăturarea obstacolelor în finalizarea studiilor legate de mediul de proveniență socială și economică a studenților. Una dintre primele măsuri a fost aceea de a acorda locuri bugetate pentru candidații romi.

De asemenea, Programul de Guvernare 2018-2020 prevedea „stabilirea de măsuri pentru studenții proveniți din grupuri dezavantajate, în vederea creșterii participării în învățământul terțiar”¹¹⁷. Una dintre măsurile luate în acest sens a fost aceea de acorda locuri bugetate în învățământul superior, în baza unor criterii sociale.

Prin HG nr. 131/2018 privind aprobarea cifrelor de școlarizare pentru învățământul preuniversitar de stat și pentru învățământul superior de stat în anul școlar/universitar 2018/2019, au fost acordate, în premieră, 2.000 de locuri bugetate pentru absolvenții de licee din mediul rural, dintr-un total de 63.201 acordate cu „fără taxă”¹¹⁸.

Prin urmare, accesul celor aproximativ 3.000 de absolvenți de învățământ liceal care absolvă examenul de bacalaureat, în învățământul universitar, este semnificativ facilitat, prin existența celor 2.000 de locuri bugetate. Cele 239 de licee din mediul rural sunt răspândite în toate județele, cele mai multe licee de acest fel înregistrându-se în Constanța (17), Neamț (16), Ilfov (12), Bihor (11), Gorj (10), Bistrița-Năsăud (9), Dolj (9), Harghita (9), Olt (8) și Prahova (8). La polul opus regăsim județele Alba (3), Brașov (3), Mureș (3), Satu Mare (3), Vâlcea (3), Sibiu (2), Tulcea (2), Vrancea (2), Brăila (1), Cluj (1) și Ialomița (1).

De asemenea, un act normativ cu importanță mare din acest punct de vedere este OMEN nr. 3392/2017 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru studenții și cursanții din învățământul superior de stat, învățământ cu frecvență. Acesta reglementează, printre altele, modul în care Ministerul Educației Naționale facilitează accesul la învățământ superior al un categorii dezavantajate. Astfel, art. 1 prevede că „statul român susține învățământul și asigură implementarea unor măsuri de susținere a performanței academice, respectiv a unor măsuri privind facilitarea accesului la servicii educaționale pentru candidații proveniți din medii socioeconomice defavorizate și asigurarea unui climat de echitate în învățământul superior românesc, prin burse și alte forme de sprijin material oferite studenților din învățământul superior din România”.

De asemenea, bursele sociale sunt prevăzute cu rolul „de a asigura condiții minime de subzistență pentru studenții proveniți din medii socioeconomice defavorizate, din familii defavorizate și celor pentru care s-a dispus ca măsură de protecție plasamentul, în vederea parcurgerii programelor de studii universitare la care sunt înscriși”. Categoriile de studenți pentru care se acordă burse sociale sunt:

- studenții orfani de unul sau ambii părinți, respectiv pentru care s-a dispus ca măsură de protecție plasamentul și care nu realizează venituri peste plafonul pentru acordarea bursei sociale;
- studenții bolnavi TBC, care se află în evidența unităților medicale, celor care suferă de diabet, boli maligne, sindromuri de malabsorbție grave, insuficiență renală cronică, astm bronșic, epilepsie, cardiopatii congenitale, hepatită cronică, glaucom, miopie gravă, boli imunologice, boli rare, tulburări din spectrul autist, boli hematologice (hemofilie, talasemie etc.), surditate, fibroză chistică, cei infestați cu virusul HIV sau bolnavi de SIDA, cei cu handicap locomotor, spondilită anchilozantă sau reumatism articular și cu orice alte boli cronice pe care senatele universitare le pot lua în considerare;

¹¹⁷ <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2016/04/programguv.pdf>

¹¹⁸ <https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/HG%20131%20-%202018%20.pdf>

- studenții a căror familie nu a realizat în cele 3 luni înainte de începerea semestrului/anului universitar un venit lunar net mediu per membru de familie mai mare decât salariul de bază minim net pe economie.

Bursele sociale se acordă până la vârsta de 35 de ani. În plus, există și alte categorii de burse pentru ajutor social ocazionale, precum:

- bursa pentru ajutor social ocazional pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, care se poate acorda studenților cu unul sau ambii părinți decedați, respectiv pentru care s-a dispus ca măsură de protecție plasamentul, studenților defavorizați din punct de vedere socioeconomic, a căror familie nu a realizat în cele 3 luni dinaintea depunerii cererii pentru acordarea acestui tip de bursă, un venit lunar net mediu pe membru de familie din salariul minim net la nivel național. Această categorie de bursă se poate acorda aceluiași student de două ori în cursul unui an universitar;
- bursa pentru ajutor social ocazional de maternitate, care se acordă studentei sau studentului a cărui soție nu realizează deloc venituri sau venituri mai mari decât salariul de bază minim net la nivel național și constă într-o bursă pentru naștere și lăuzie și o bursă pentru procurarea îmbrăcăminteii copilului nou-născut, care se acordă o singură dată în cursul anului universitar pentru fiecare copil născut;
- bursa pentru ajutor social ocazional în caz de deces se poate acorda pentru decesul unui membru al familiei studentului (ei). Prin membru de familie se înțelege soț, soție, copil. În cazul decesului studentului(ei) necăsătorit(ă), căsătorit(ă) cu soție/soț care nu realizează venituri, bursa se acordă rudelor de gradul I/succesorului legal, o singură dată în cursul anului universitar.

Un aspect important este acela că art. 10 alin. (3) prevede că „din fondul de burse repartizat universităților, minimum 30% din total este alocat pentru categoria de burse sociale”, prevedere care nu apărea în legislația anterioară. Demn de menționat este și faptul că Ministerul Educației Naționale, respectiv Guvernul României, au crescut semnificativ alocarea bugetară per student bugetat, în vederea constituirii fondului de burse, de la 69 lei/student bugetat în 2015, la 201 lei/student bugetat în 2017, așa cum este prevăzut la art. 223 alin. (9¹): „cuantumul alocat pentru constituirea fondului de burse și protecție socială a studenților este de 201 de lei/lună/pe toată durata anului universitar (12 luni)/student de la învățământul cu frecvență, fără taxă de studii”.

Această prevedere a fost introdusă în Legea educației naționale nr. 1/2011 prin OUG nr. 2/2017, care prevedea și un nou alineat în lege - art. 205 alin. (2¹) - „în tot cursul anului calendaristic, studenții înmatriculați la forma de învățământ cu frecvență, în instituțiile de învățământ superior acreditate, beneficiază de gratuitate la transport intern feroviar la toate categoriile de trenuri, clasa a II-a”. Acordarea gratuității la transportul intern feroviar pentru toți studenții din România a contribuit la creșterea mobilității studenților și a avut un impact în ceea ce privește scăderea ratei abandonului universitar în baza unor considerente financiare.

ASIGURAREA CALITĂȚII

Unul dintre principalele obiective Procesului Bologna a fost dezvoltarea aspectelor ce țin de asigurarea calității, în special a unor criterii generale comune în vederea compatibilizării sistemelor naționale de asigurare a calității din cadrul EHEA. Parte din procesul de recunoaștere a calificărilor obținute în statele membre ale Spațiului European al Învățământului Superior se bazează pe încrederea dobândită în urma apariției unui sistem referențial comun cu privire la asigurarea calității.

- Obiectivele pe care România și le-a asumat în cadrul Procesului Bologna privind asigurarea calității sunt următoarele:

- Implementarea unui sistem de asigurare a calității (extern, intern, standarde)
- Până în 2005, sistemele naționale de asigurare a calității vor include: o definire a responsabilităților structurilor și instituțiilor implicate; evaluarea programelor sau instituțiilor inclusiv evaluare internă, externă, participarea studenților și publicarea rezultatelor; un sistem de acreditare, certificare sau proceduri comparabile; participări internaționale, priorități de cooperare și încurajarea de rețele prin care să se realizeze schimburile de informații și bune practici (Berlin, 2003);
- Adoptarea standardelor și direcțiilor pentru asigurare a calității în EHEA, așa cum au fost propuse de grupul E4 (ESG) (Bergen, 2005);
- Implementarea Standardelor și direcțiilor pentru asigurarea calității în EHEA, așa cum au fost propuse de grupul E4 (Yerevan 2015);
- Dezvoltarea sistemelor interne de asigurare a calității (Londra, 2007; Bergen 2005);
- Implementarea în procedurile evaluării interne a calității dobândirea rezultatelor învățării (București 2012);
- Progres legat de implicarea studenților în asigurarea calității (Bergen, 2005);
- Recunoaștere și cooperare la nivelul Spațiului European al Învățământului Superior
- Încurajarea agențiilor de asigurare a calității să aplice pentru înregistrarea în EQAR (București, 2012);
- Implementarea Abordării Europene pentru Asigurarea Calității pentru Joint Programmes (Yerevan 2015, Paris 2018);
- Participarea statelor la dezvoltarea Database of External Quality Assurance Results (DEQAR) (Paris 2018);
- Încurajarea cooperării internaționale între agențiile de asigurare a calității (Londra, 2007);
- Existența posibilității ca agențiile înregistrate în EQAR să realizeze evaluări ale asigurării calității în EHEA, respectând contextele naționale legislative ale statelor în care se efectuează evaluările respective (București 2012, Yerevan 2015);
- Existența de proceduri ale asigurării calității pentru educație transnațională (cross-border higher education), inclusiv pentru programele în co-tutelă (Londra 2007, București 2012);

Termenul de „asigurare a calității” este un termen generic în învățământul superior, fiind supus multiplelor interpretări. Prezentul document, se referă, în mare parte la acele angajamente din cadrul Procesului Bologna care fac referire la direcțiile/procedurile/instituțiile asigurării calității și nu la întreaga sferă de aspecte care au efecte asupra calității educației.

IMPLEMENTAREA UNUI SISTEM DE ASIGURARE A CALITĂȚII

România, prin eforturile conjugate ale MEC și ARACIS, respectă prevederile asumate în cadrul conferințelor ministeriale din Procesul Bologna. Din punct de vedere legislativ, au fost implementate elementele care vizează un cadrul stat performant prin prisma asigurării calității în învățământul superior.

Comunicatul ministerial de la Berlin prevedea o serie de aspecte referitoare la sistemele naționale de asigurare a calității, acestea fiind:

- Definirea responsabilității structurilor și instituțiilor implicate;
- Evaluarea programelor sau instituțiilor, inclusiv evaluare internă, externă, participarea studenților și publicarea rezultatelor;
- Un sistem de acreditare, certificare sau proceduri comparabile;
- Participări internaționale, priorități de cooperare și încurajarea de rețele prin care să se realizeze schimburile de informații și bune practici.

Din acest punct de vedere, România a adoptat OUG nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației, document fundamental din acest punct de vedere, care guvernează atât sistemul de învățământ preuniversitar, cât și cel superior. Actul normativ reglementează într-adevăr o serie de aspecte:

- Definește concepte cheie și descrie rezultatele urmărite în cadrul procesului de asigurare a calității, precizând totodată etapele din cadrul acestuia;
- Precizează domeniile și criteriile care se referă la asigurarea calității educației;
- Au fost reglementate evaluarea internă și externă a calității educației;
- A fost înființată Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), definită ca fiind o „*instituție publică autonomă, de interes național, cu personalitate juridică și cu buget propriu de venituri și cheltuieli*” (art. 16 alin. (1));
- A fost definit cadrul legal pentru procesele de autorizare și acreditare instituțională, respectiv a programelor de studii de licență/domeniilor de masterat/școlilor doctorale;
- A fost reglementată participarea studenților în diferite etape ale procesului de evaluare a calității:
- Un reprezentant al studenților, desemnat de organizația studențească, face automat parte din Comisia pentru evaluarea și asigurarea calității dintr-o instituție de învățământ superior (art. 11 alin. (5) lit. c)). De asemenea, în conformitate cu art. 11 alin. (7), din comisie mai poate face parte un reprezentant al minorităților din cadrul studenților;
- În Consiliul ARACIS sunt membri 2 (doi) studenți, reprezentanți ai federațiilor naționale studențești din România, reconfirmați la începutul fiecărui an universitar, conform art. 19¹ alin. (1) lit. b).
- Art. 19 alin. (10) prevede că în comisiile de evaluare externă pot fi prezenți și studenți;
- Procesul de evaluare și asigurare a calității are o serie de elemente care sunt făcute publice, printre altele:
- Art. 12 lit. b) – orice instituție de învățământ superior are obligația de a elabora anual un raport de evaluare internă privind calitatea educației, acesta fiind adus la cunoștința beneficiarilor prin afișare sau publicare;
- Art. 17 alin. (2) lit. h) – ARACIS publică manuale, ghiduri, lucrări de sinteză a bunelor practici de evaluare și asigurare a calității;
- Art. 17 alin. (2) lit. l) – ARACIS publică anual un raport cu privire la propria activitate;
- Publicarea rezultatelor evaluărilor instituționale realizate de ARACIS;

RESPECTAREA STANDARDELOR ȘI DIRECȚIILOR PENTRU ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN EHEA

ARACIS are un rol fundamental în domeniul acreditării, fiind responsabilă de a elabora periodic metodologia și standardele pentru diferite tipuri de programe, precum și pentru furnizorii de învățământ superior. Acestea sunt avizate de Ministerul Educației și Cercetării, fiind aprobate printr-o hotărâre de guvern. În baza rapoartelor de acreditare, MEC aprobă acte normative în vederea înființării unor structuri de învățământ superior. De asemenea, ARACIS are atribuții în vederea formulării și revizuirii periodice a standardelor naționale de referință, precum și a indicatorilor de performanță privind evaluarea și asigurarea calității în învățământul superior. Pornind de la acestea, ARACIS își formulează propriile proceduri privind evaluarea externă a calității învățământului superior. Acreditarea unei instituții de învățământ superior se acordă prin lege, în baza avizului ARACIS și al MEC.

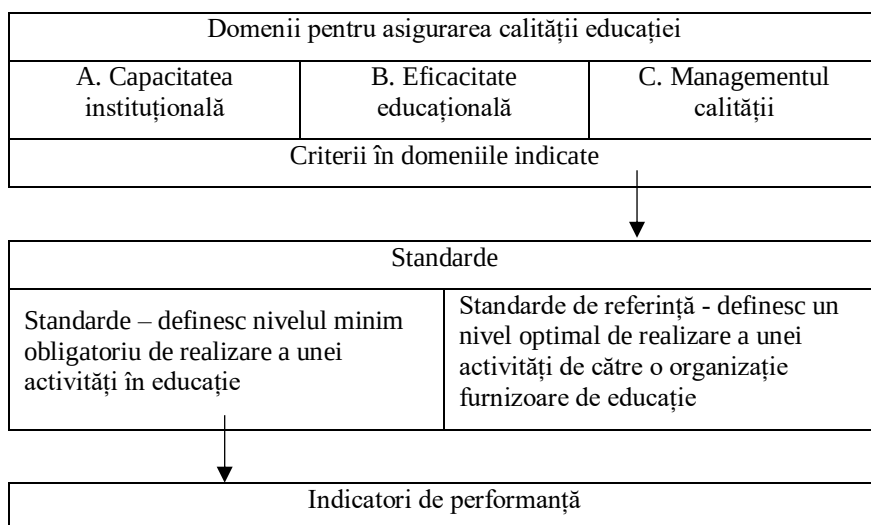
Tabel 20. Domeniile și criteriile privind asigurarea calității educației (sursa: OUG nr. 75/2005)

Domenii	Criterii
A. Capacitatea instituțională	Structurile instituționale, administrative și manageriale
	Baza materială și optimizarea utilizării bazei materiale

	Resursele umane și capacitatea instituției de atragere a resurselor umane externe instituției și din afara țării, în condițiile legii
<i>B. Eficacitatea educațională</i>	Conținutul programelor de studiu
	Rezultatele învățării
	Angajabilitate
	Activitatea financiară a organizației
<i>C. Managementul calității</i>	Strategii și proceduri pentru asigurarea calității
	Proceduri privind inițierea, monitorizarea și revizuirea periodică a programelor și activităților desfășurate
	Proceduri obiective și transparente de evaluare a rezultatelor învățării, inclusiv de către studenți
	Proceduri de evaluare periodică a calității corpului profesoral
	Accesibilitatea resurselor adecvate învățării
	Baza de date actualizată sistematic, referitoare la asigurarea internă a calității
	Transparența informațiilor de interes public, inclusiv cele privitoare la programele de studii și, după caz, certificatele, diplomele și calificările oferite
	Funcționalitatea structurilor de asigurare a calității educației, conform legii
	Acuratețea raportărilor prevăzute de legislația în vigoare

Evaluările efectuate de ARACIS se realizează în baza Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță, adoptată prin HG nr. 915/2017, care a modificat HG nr. 1418/2006. Metodologia prevede trei domenii pentru asigurarea calității educației, fiecare cuprinzând o serie de criterii. De asemenea, fiecărui criteriu îi corespund o serie de standarde. Standardul minimal este astfel definit încât prin indicatorii săi de performanță să corespundă nivelului minim acceptabil. Valorile indicatorilor de performanță pentru standardele de referință variază instituțional.

Figură 32. Relațiile ierarhice între domenii, criterii, standarde și indicatori (sursa: HG nr. 915/2017).

Evaluările externe ale instituțiilor de învățământ superior sunt de trei tipuri:

- Evaluare în vederea autorizării provizorii de funcționare – Au loc pentru înființarea unei noi instituții de învățământ superior care are cel puțin trei programe de studii de autorizare provizorie;
- Evaluare în vederea acreditării – Au loc cel târziu în anul universitar următor anului în care instituția a îndeplinit condițiile de acreditare;
- Evaluare periodică - Au loc periodic, la fiecare 5 ani, sau la solicitarea instituției, pentru instituțiile de învățământ superior acreditate.

Propunerile care pot fi făcute în urma unui proces de evaluare instituțională și care au impact legislativ sunt „Autorizare de funcționare provizorie” / „Neautorizare”, „Acreditare” / „Neacreditare” sau „Menținerea acreditării” / „Retragerea acreditării”. De asemenea, calificativele pe care le poate obține o instituție de învățământ superior în urma desfășurării procesului de evaluare externă sunt: „Lipsă de încredere”, „Grad de încredere limitat”, „Încredere” sau „Grad de încredere ridicat”.

În conformitate cu Ghidul activităților de evaluare a calității programelor de studii universitare și a instituțiilor de învățământ superior, aprobat în 2006 și modificat în 2010, evaluarea programelor de studii universitare de licență sunt la rândul lor de mai multe tipuri:

- Evaluare în vederea autorizării provizorii de funcționare - pentru înființarea unui nou program de studii universitare de licență;
- Evaluare în vederea acreditării - pentru programele de studii care sunt autorizate provizoriu să funcționeze, în termen de maximum 2 (doi) ani de la absolvirea primei promoții;
- Evaluare periodică - pentru programele de studii acreditate, la fiecare 5 ani;
- Evaluarea în vederea schimbării de calificativ - în cazul în care un program de studii a primit un calificativ negativ, încredere limitată sau neîncredere, pentru evaluării îndeplinirii recomandărilor;
- Evaluări pentru programe de formare psihopedagogică pentru certificarea competențelor pentru profesia didactică.

Propunerile care pot fi făcute în urma unui proces de evaluare a programelor de studii universitare de licență și care au impact legislativ sunt „Autorizare de funcționare provizorie” / „Neautorizare”, „Acreditare” / „Neacreditare” sau „Menținerea acreditării” / „Retragerea acreditării”. De asemenea, calificativele care se acordă sunt „Neîncredere”, „Încredere limitată” și „Încredere”.

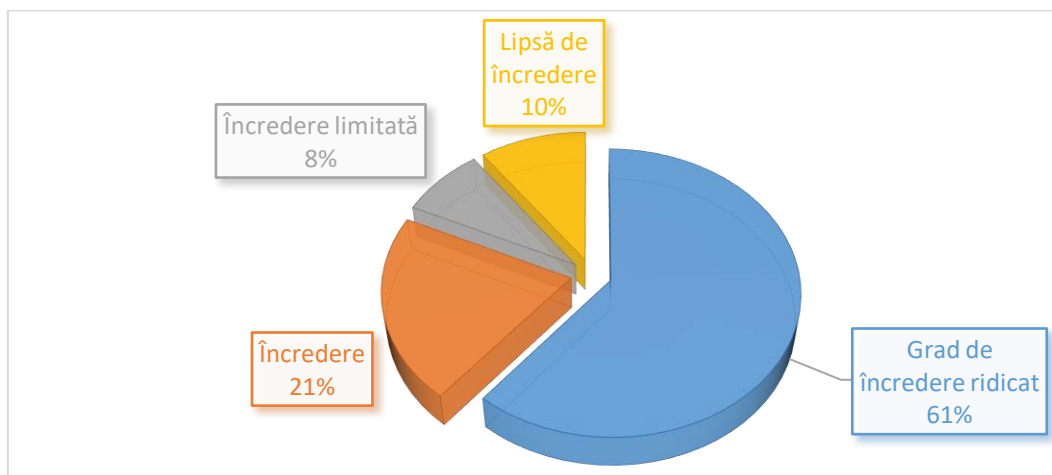
De asemenea, în conformitate cu Ghidul de evaluare externă periodică a domeniilor de studii universitare de masterat, și a Procedurii specifice de evaluare externă periodică a domeniilor universitare de masterat acreditate, adoptată prin OMEN nr. 146/2014, există mai multe tipuri de evaluări externe în ceea ce privește domeniile de studii universitare de master:

- Evaluare externă periodică - pentru programele de studii acreditate, o dată la 5 ani, în vederea menținerii acreditării.
- Evaluare externă în vederea acreditării a unui domeniu nou de studii universitare de master - la solicitarea instituțiilor de învățământ superior acreditate, care doresc să organizeze programe de studii universitare de master într-un domeniu nou.
- Evaluare externă în vederea încadrării unui program nou de studii universitare de master într-un domeniu de studii universitare de master acreditat.

În ceea ce privește rezultatele vizitelor evaluare instituțională derulate de ARACIS în perioada 2014-2018, identificăm 51 de instituții de învățământ superior care au primit grad de încredere ridicat, 18 care au primit încredere, 7 care au primit grad de încredere limitat, respectiv 8 lipsă de încredere, dintr-

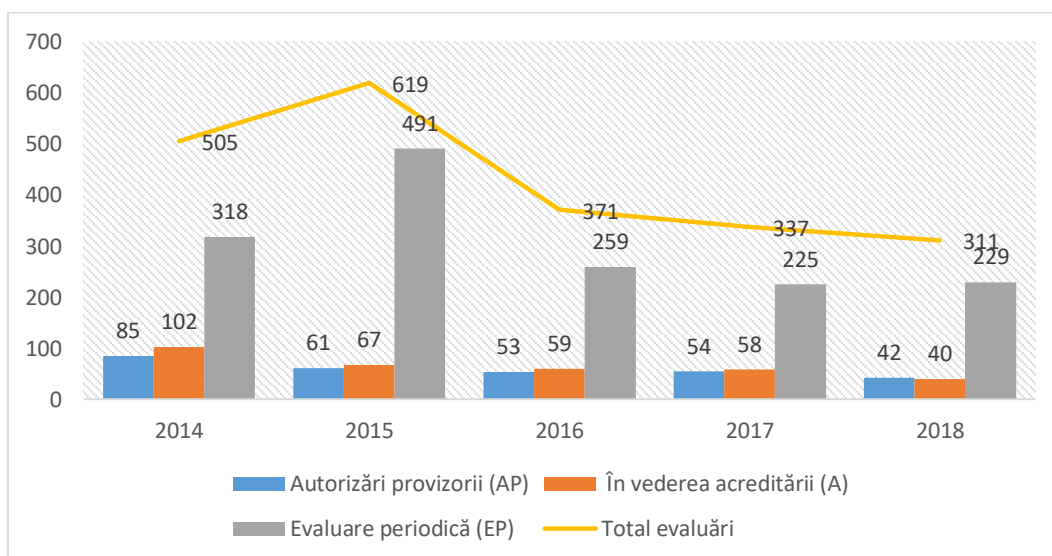
un total de 84 de astfel de vizite instituționale¹¹⁹. Astfel, 61% dintre instituțiile de învățământ superior au obținut grad de încredere ridicat, 21% au obținut încredere, 8% au obținut încredere limitată, iar doar 10% au obținut lipsă de încredere. În total, în această perioadă au fost evaluate 84 din cele 86 de instituții de învățământ superior existente.

Figură 33. Structura evaluărilor instituționale după calificativul obținut în ultimii 5 ani, perioada 2014-2018 (sursa: ARACIS).

În ceea ce privește statistica evaluărilor de programe de licență, în perioada 2014-2018 a existat o variație a numărului total de evaluări, de la 505 (2014), la 311 (2018), cu un maxim înregistrat în anul 2015 (619). În total au fost evaluate 2.143 din cele 2.552 de programe de studii existente (83,97%)¹²⁰.

Figură 34. Evoluția și distribuția evaluărilor de programe de licență după tipul de evaluare în perioada 2014-2018 (sursa: ARACIS).

Din punct de vedere al evaluării domeniilor de masterat, în perioada 2014-2018 s-a înregistrat o tendință negativă a numărului de evaluări, de la 203 (2014), la 44 (2016), totalizând 649 de evaluări din 3156

¹¹⁹ Iordan Petrescu, *Statistica evaluărilor externe a ARACIS în perioada 2014-2018*, document disponibil la adresa web

http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/Publicatii_Aracis/2019/30.Prezentare_CNR_Arad_2_febr._2019-Activitatea_ARACIS.pdf

¹²⁰ *Ibidem*.

programe existente. Acest lucru se datorează faptului că legislația a fost modificată, începând cu anul universitar 2013/2014 constituindu-se domeniile de studii universitare de masterat¹²¹.

Tabel 21. Structura calificativelor obținute în evaluarea programelor de licență în perioada 2014-2018 (sursa: ARACIS).

Tipul de evaluare a programelor de studii de licență	Calificativ	2014	2015	2016	2017	2018
În procesul autorizărilor	Încredere	77,6%	73,8%	64,2%	90,7%	95,2%
	Încredere limitată	10,6%	18,0%	22,6%	1,9%	2,4%
	Neîncredere	11,8%	8,2%	13,2%	7,4%	2,4%
În procesul acreditărilor	Încredere	0,2%	89,6%	78,0%	89,7%	100%
	Încredere limitată	6,9%	10,4%	18,6%	10,3%	0,0%
	Neîncredere	2,9%	0,0%	3,4%	0,0%	0,0%
În procesul evaluărilor periodice	Încredere	96,9%	96,3%	93,1%	97,8%	98,7%
	Încredere limitată	2,5%	2,9%	5,7%	1,8%	1,3%
	Neîncredere	0,6%	0,8%	1,2%	0,4%	0,0%

Domeniile de studii de masterat s-au stabilit în conformitate cu HG nr. 369/2013, din programele de studii universitare de masterat acreditate de către ARACIS până la data de 30 iunie 2013. Evaluarea acestora se realizează în conformitate cu Procedura specifică de evaluare externă periodică a domeniilor universitare de masterat acreditate, adoptate prin OMEN nr. 146/2014, însă ARACIS a definitivat Ghidul de evaluare externă periodică a domeniilor de studii universitare de masterat abia spre sfârșitul anului 2017, instituțiile de învățământ superior începând treptat să depună dosare în vederea menținerii acreditării sau alte cazuri, abia începând cu 2018¹²².

Tabel 22. Structura evaluărilor de programe de masterat după tipul evaluării, în perioada 2014-2018 (sursa: ARACIS).

Anul	Tip evaluare			Total evaluări
	În vederea acreditării (A)	Evaluate periodic în vederea menținerii acreditării (EP)	Evaluate în vederea încadrării într-un domeniu de master acreditat	
2014	45	40	118	203
2015	28	0	123	151
2016	15	2	95	112
2017	20	0	119	139
2018	3	0	41	44
Total	111	42	496	649

¹²¹ Idem.

¹²² Idem.

După cum se observă, marea majoritate a evaluărilor după anul 2014 au fost destinate încadrării programelor de studiu într-un domeniu de master acreditat. De asemenea, în ceea ce privește încadrarea programelor de studiu, marea majoritate a evaluărilor s-au finalizat cu calificativul *încadrare*. De asemenea, din totalul de 159 de evaluări realizate în vederea acreditării sau a evaluării periodice derulate în perioada 2014-2018, doar 1,25% dintre acestea s-au finalizat cu calificativul *încredere limitată*, respectiv 5,66% cu calificativul *neîncredere*¹²³.

Tabel 23. Evaluările programelor de masterat în perioada 2014-2018 (sursa: ARACIS).

Anul	În vederea acreditării / evaluării periodice			În vederea încadrării		Total evaluări
	Încredere	Încredere limitată	Neîncredere	Încadrare	Neîncadrare	
2014	77	2	6	98	20	203
2015	27	0	1	112	11	151
2016	16	0	1	81	14	112
2017	25	0	1	101	13	139
2018	3	0	0	40	1	44
Total 2014-2018	148	2	9	432	59	649

În ciuda unei contracții a sistemului de învățământ superior, activitatea de evaluare externă a calității rămâne una intensă. O prelucrare ARACIS din ianuarie 2019 prevede că în perioada 2019-2023 ar urma să fie 86 de evaluări instituționale, 2.552 evaluări ale programelor de studiu de licență, 895 de evaluări ale domeniilor de masterat, respectiv 210 școli doctorale și/sau 19.143 programe de studii de doctorat¹²⁴.

Tabel 24. Centralizator evaluări instituții, programe de studii de licență, domenii de masterat și doctorat în vederea evaluărilor externe în perioada 2019-2023 (sursa: ARACIS).

Tip evaluare	Tip universitate				Total
	de stat	% de stat	particulare	% particulare	
Evaluări instituționale	55	63,95%	31	36,04%	86
Evaluare programe de licență	2.128	83,38%	424	16,61%	2.552
Evaluări domenii de masterat	727	81,22%	158	18,77%	895
Evaluări domenii de doctorat	444	98,44%	7	1,55%	451
Școli doctorale	203	96,66%	7	3,33%	210
Programe de studii de doctorat	18.874	98,59%	269	1,40%	19.143

¹²³ Idem.

¹²⁴ Idem.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

CONCLUZII: ANGAJABILITATEA ABSOLVENȚILOR

1. România, la fel ca și alte state din Spațiul European al Învățământului Superior, a traversat o puternică criză economică în perioada 2009 – 2012, fapt care a determinat modificări în arhitectura pieței muncii și conexiunea acestora cu mediul universitar.
2. Rata șomajului în rândul tinerilor se află la un nivel minim pentru ultimul deceniu. În ciuda scăderii simțitoare, procentul de tineri absolvenți de învățământ superior în România este printre cele mai mari din Uniunea Europeană.
3. Angajatorii tind să facă o diferențiere simțitoare între absolvenții din învățământul superior de stat și cel privat. Există, pe alocuri, prezumția că un student „bugetat” reprezintă un potențial absolvent, ale cărui competențe sunt mai bine dezvoltate, în raport cu un student la „cu taxă”.
4. Absolvenții din învățământul superior de sex masculin au o rată mai mare de ocupare decât absolvente de sex feminin.
5. România a compatibilizat procesul de angajare și structura de carieră în cadrul administrației publice locale și naționale, cu sistemul specific de trei cicluri.
6. A fost formalizată relevanța diplomei de licență după tranziția la ciclurile de studii în conformitate cu Procesul Bologna. De altfel, România a implementat relativ repede această tranziție, neexistând probleme semnificative în ceea ce privește respectarea calificărilor absolvenților cu diploma de licență.
7. În momentul de față, România nu are un mecanism eficient de identificare a nevoilor de pe piața forței de muncă în vederea adaptării ofertei educaționale și îmbunătățirii angajabilității, procesul desfășurându-se în mod neunitar la nivelul universităților. Nu există un sistem de tracking la nivel național iar la nivelul instituțiilor de învățământ superior, acest sistem este folosit doar în câteva cazuri, cel mai des folosit mecanism fiind chestionarea absolvenților cu privire la statutul pe piața forței de muncă în momentul ridicării diplomelor de studiu. De asemenea, atât angajatorii privesc cu reticență parte semnificativă dintre absolvenții de învățământ superior, în timp ce aceștia privesc cu neîncredere către momentul primei angajări.
8. În ultimul deceniu, România a înregistrat o serie de progrese în ceea ce privește promovarea antreprenoriatului în rândul studenților. A fost reglementată înființarea societăților antreprenoriale studențești în cadrul instituțiilor de învățământ superior, fiind alocată și o finanțare guvernamentală în acest sens, prin intermediul fondului de dezvoltare instituțională. Încă nu există date publice cu privire la amplitudinea și eficiența acestui instrument, însă acesta tinde să devină tot mai vizibil. Potențial de cercetare al absolvenților este unul crescut, însă în absența operaționalizării doctoratelor profesionale, acesta rămâne neexploatat. A fost introdusă obligativitatea includerii în planurile de învățământ ale tuturor programelor de studii de masterat și doctorat, a unor cursuri de etică și integritate academică.
9. În ultimii 10 ani, principalele schimbări privind practica studenților s-au concretizat prin adoptarea legii internshipului, care permite remunerarea studenților care participa la stagii de practică în această formă. Din punct de vedere legislativ, România are reglementată obligativitatea stagiilor de practică, în conformitate cu practicile la nivel european. Totuși, la nivelul instituțiilor, „practica” nu se realizează în mod uniform.
10. Din punct de vedere legislativ, serviciile de consiliere sunt clar reglementate, fiind obligatorii în toate instituțiile de învățământ superior din România. Mai mult, în ultimii ani, aceste centre

au putut primi finanțare suplimentare (prin concurs de proiecte) prin fondul de dezvoltare instituțională. Acest lucru a dus la diversificarea activităților desfășurate în aceste centre. Totuși, centrele de consiliere și orientare în cariera încă duc lipsă de personal calificat și dotări adecvate, raportat la numărul de studenți deservit.

CONCLUZII: INTERNAȚIONALIZARE

11. România a adoptat și face eforturi să aplice prevederile strategiei *EHEA în context global*. Au fost organizate, de-a lungul timpului, o serie de evenimente care au contribuit la creșterea vizibilității internaționale a României, atât în rândul statelor membre ale Spațiului European al Învățământului Superior, cât și rândul celor din afara Procesului Bologna. Procesul de acordare de vize și permise de muncă pentru membrii comunității academice a devenit unul mai facil.
12. România înregistrează progrese în ceea ce privește internaționalizarea sistemului de învățământ superior, existând relații tot mai strânse cu statele din regiune, precum și colaborări la nivel global. Eforturile universităților sunt îngreunat de absența unei strategii naționale privind internaționalizarea, care să fi fost adoptată. Mai mult de o cincime dintre universități beneficiază de o strategie privind internaționalizarea învățământului superior. Totodată, România a găzduit un număr semnificativ de evenimente cu impact în ceea ce privește politicile publice în domeniul internaționalizării învățământului terțiar.
13. România oferă un număr limitat de tipuri de burse destinate studenților străini. Acestea sunt, de regulă, oferite prin intermediul Agenției de Credite și Burse de Studii (ACBS, care funcționează în subordinea MEC. Totodată, există și alte ministere care acordă astfel de burse, precum Ministerul Afacerilor Externe. Numărul acestora este însă redus. Cele mai multe burse oferite de Guvern sunt destinate românilor de pretutindeni.
14. România este departe de a atinge ținta de cel puțin 20% studenți mobili, asumată până în anul 2020. Unul dintre aspectele care cântăresc greu în acest sens este lipsa unei strategii la nivel național cu privire la mobilitățile educaționale, acesta fiind singurul element important din procesul de accesibilizare a informațiilor și îndrumărilor potențialilor studenți care nu a fost implementat de România.
15. România este unul dintre statele membre ale Uniunii Europene care are cel mai mic grad de portabilitate în ceea ce privește mecanismele de sprijin ale studenților. Este implementată mobilitatea creditelor, dar cu anumite restricții. Nu există un sistem de împrumut subvenționat de stat în vederea sprijinirii mobilității studenților.
16. Cadrul legislativ din România, care să permită sprijinirea studenților dezavantajați în accesarea mobilităților, este în stadiu incipient. Modul în care această categorie de studenți accesează aceste mobilități, nu este monitorizat în detaliu. Puține instituții de învățământ superior alocă fonduri în vederea combaterii inechității de acest tip.
17. România recunoaște calificările obținute în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Uniunea Europeană, precum și din cadrul unor universități de prestigiu, parte sau nu din Spațiul European al Învățământului Superior. Se impune flexibilizarea recunoașterii calificărilor obținute în toate statele membre EHEA, precum și creșterea fluidității procesului de recunoaștere a calificărilor obținute în alte state non-EHEA.
18. România a cunoscut o creștere semnificativă a mobilității personalului didactic și auxiliar. Acesta tinde să fie mult mai angrenat în activități de acest tip, din punct de vedere statistic, în comparație cu studenții. Personalul didactic și auxiliar optează, în general, pentru mobilități

foarte scurte, statele cele mai frecventate fiind Ungaria, Italia, Franța, Spania, Polonia, Portugalia și Grecia.

CONCLUZII: DIMENSIUNEA SOCIALĂ A EDUCAȚIEI

19. Aproape de finalizarea perioadei pentru implementarea Strategiei Europa 2020, adoptată în 2010 de Consiliul European și prin care România și-a asumat o serie de angajamente, Sistemul Național de Învățământ Superior nu reușește să atingă țintele setate. Astfel, România și-a asumat să atingă un procent de 26,7% din populația cu vârsta între 30 și 34 de ani, care să fi finalizat studiile superioare. Ținta la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene a fost setată la 40%.
20. Majoritatea studenților care finalizează studiile liceale cu diplomă de Bacalaureat provin de la învățământul de zi. În ceea ce privește gradul de promovabilitate la acest examen, acesta a revenit la un procent de peste 80% în cadrul promoției curente, după un minim în 2012. Diferența între numărul de absolvenți de liceu eligibili pentru învățământul superior din mediul urban și cei din mediul rural a scăzut semnificativ în ultimii ani, în special prin prisma scăderii numărului elevilor din prima categorie. Diferența se menține, însă, la un nivel ridicat. Rata de promovabilitate a candidaților la examenul de bacalaureat este puternic influențată de filiera absolvită.
21. Din numărul total al elevilor din clasele terminale, doar jumătate dintre aceștia promovează examenul de Bacalaureat. Creșterea plăpândă a numărului de studenți nu reprezintă, de cele mai multe ori, rezultatul unor politici coerente. Rata brută de cuprindere în învățământul universitar de licență se află pe un trend descrescător.
22. O treime din numărul total de studenți este relocat în Regiunea București-Ilfov, reflectând, încă, un puternic centralism. Există discrepanțe mari între numărul de studenți din regiunile din România. Acest lucru conduce, inerent, la dificultăți în ceea ce privește accesul la învățământul universitar, în special în Regiunea Sud-Est, Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia.
23. Opt din zece studenți din România sunt înscriși în cadrul unei instituții de învățământ superior de stat. Majoritatea covârșitoare a studenților urmează cursuri specifice învățământului de zi. Învățământul seral a încetat să existe începând cu anul universitar 2014/2015. Creșterea procentului din populație care a absolvit studii terțiare presupune dezvoltarea unor forme de învățământ flexibile, lucru care în prezent nu se regăsește în arhitectura instituțională a universităților din România, de regulă.
24. Cadrul legislativ din România, este, în prezent, unul relativ exhaustiv în ceea ce privește definirea categoriilor subreprezentate. Există legislație secundară din acest punct de vedere, însă nu există o monitorizare eficientă a măsurilor implementate și nu am putut identifica, în marea majoritate a cazurilor, existența unor politici bazate pe evidențe în ceea ce privește integrarea acestor grupuri.

CONCLUZII: ASIGURAREA CALITĂȚII

25. Guvernul României, prin Ministerul Educației și Cercetării, în parteneriat cu Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior au depus diligențele necesare în vederea transpunerii la nivel național a cadrului european cu privire la calitatea în învățământul superior.
26. La aproximativ 15 ani de la apariția ARACIS, instituțiile de învățământ superior din România au implementat sisteme de asigurare internă a calității în învățământul superior.

27. Cea mai mare majoritate, de departe, a vizitelor de evaluare externă a calității actului educațional se finalizează cu acordarea unui calificativ maxim de către reprezentanții ARACIS.
28. Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior este în prezent membră ENQA și înscrisă în EQAR. În ciuda dificultăților întâmpinate, acest lucru reprezintă un certificat de garanție pentru calitatea învățământului superior din România.
29. Aderarea României la principiile Procesului Bologna, devenind parte integrantă a Spațiului European al Învățământului Superior, a reprezentat debutul unei perioade de transformare instituțională masivă a universităților din țară.
30. Restructurarea Sistemului Național de Învățământ Superior în cele cicluri de studii (3 ani licență, 2 ani master, 3 ani doctorat) a contribuit la o rată a șomajului mai mică în urma crizei economice din perioada 2009-2012, printr-o flexibilizare a pregătirii absolvenților de învățământ superior.
31. Modificările profunde în ceea ce privește arhitectura sistemului universitar din România, generate de criza economică mai sus menționată, au împiedicat implementarea mai rapidă a unor aspecte care au vizat anumite linii directoare ale Procesului Bologna, precum dimensiunea socială a educației, asigurarea calității sau internaționalizarea învățământului superior.
32. Consilierea și orientarea în carieră realizată în cadrul universităților este insuficient finanțată, efectele ei fiind limitate din acest punct de vedere, în ciuda unor progrese considerabile realizate în ultimii ani.
33. Sistemul Național de Învățământ Superior nu este încă suficient de prezent în competiția globală a universităților. Măsurile de sprijin ale studenților internaționali sunt insuficiente în timp ce eforturile de realizare a proceselor de „internaționalizare acasă” sunt timide. România este prezentă astăzi la marile târguri de universități, printr-o cupolă comună (Study in Romania).
34. Instituțiile de învățământ superior din România nu sunt încă suficient de atractive pentru studenții, personalul didactic și cel auxiliar din străinătate. Ele vor deveni mai vizibile doar în urma unui proces sistematic de internaționalizare, greu de desfășurat la nivel național în lipsa unei strategii cadru, care se prevadă o serie de elemente minimale comune existente la nivelul fiecărei universități din țară.
35. România a adoptat o serie de măsuri cu un impact încă greu de estimat, în ceea ce privește combaterea inechității din mediul universitar. Efortul bugetar din perioada 2017-2020 a fost unul considerabil însă neglijarea potențialelor categorii socio-economice ani la rândul a determinat ca până în acest moment, impactul respectivelor măsuri să nu fie unul mai mare.
36. Sistemul Național de Învățământ Superior din România este, astăzi, mai competitiv și mai performant decât în urmă cu aproape decenii. Acest lucru se datorează, în principal, ralierei la principiile și liniile de acțiune ale Procesului Bologna. Chiar dacă există încă suficiente aspecte deficitare, atașamentul față de acest proces generează o stabilitate sistemică cel puțin la nivelul unor principii fundamentale privitoare la dezvoltarea sistemului de învățământ superior, în contextul unei instabilități politice accentuate și a legiferării masive în domeniul educațional.

RECOMANDĂRI: ANGAJABILITATEA ABSOLVENȚILOR

1. Ministerul Educației și Cercetării, prin structurile abilitate, ar trebui ofere suport instituțiilor de învățământ superior privat, în vederea promovării unei conexiuni mai bune între acestea și reprezentanții pieței muncii.
2. Integrarea suplimentară, în conformitate cu prevederile legislative existente, a angajatorilor în procesele interne de evaluare și asigurare a calității în învățământul superior, în cadrul universităților private.
3. Promovarea politicilor privind egalitatea de gen, în colaborare cu Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse, în vederea limitării inechităților la angajare, pe bază de sex.
4. Legiferarea unui cadru distinct pentru sprijinirea absolvenților de învățământ superior în vederea angajării, ținând cont de particularitățile ciclului de studii absolvit și a competențelor dobândite.
5. Diferențierea suplimentară a absolvenților ciclului de studii universitare de master, în momentul angajării în administrația publică.
6. Necesitatea personalizării traseelor educaționale în funcție de datele colectate privind vechimea la locul de muncă, momentul căutării acestora sau dificultatea obținerii unui loc de muncă, în funcție de specializarea/ramura de știință absolvită, cu accent pe dezvoltarea competențelor transversale care se impun în acest sens.
7. Introducerea elemente cu privire la aspectele deontologice particulare domeniului pe care îl studiază, în cadrul cursurilor de etică și integritate academică.
8. Operaționalizarea doctoratului profesional în parteneriat cu mediul privat, pentru a potența cercetarea științifică în mediul universitar.
9. Creșterea numărului de parteneri educaționali implicați în procesul de inițiere a unor noi programe de studii.
10. Invitarea în toate structurile de guvernanță academică ce supraveghează desfășurarea proceselor educaționale într-o universitate, a reprezentanților din partea mediului de afaceri.
11. Implementarea unui chestionar național, periodic, în ceea ce privește traseul profesional urmat de absolvenții de învățământ superior, pornind de la datele colectate în Registrul Matricol Unic și coroborat cu cele încărcate în REVISAL, în contextul în care cele două registre urmează a fi interconectate.
12. Creșterea finanțării acordate Centrelor de Consiliere și Orientare în Carieră, precum și a numărului de angajați în cadrul acestora.

RECOMANDĂRI: INTERNAȚIONALIZARE

13. Actualizarea propunerii de strategie națională în domeniul internaționalizării educației și adoptarea acesteia de către Guvernul României.
14. Sprijinirea prin stimulente a dezvoltării unor strategii instituționale cu privire la internaționalizarea educației. Monitorizarea implementării acestor strategii printr-un organism dedicat.
15. Creșterea numărului de burse acordate cetățenilor și diversificarea acestora, în vederea sprijinirii efortului de internaționalizare a instituțiilor de învățământ superior.

16. Adoptarea unei strategii guvernamentale în ceea ce privește mobilitățile educaționale, indiferent de tipul acestora, care să ofere linii de acțiune instituțiilor de învățământ superior, precum și organismelor responsabile din partea Ministerului Educației și Cercetării de acest proces.
17. Publicarea unor date legate de proveniența studenților care vin sau pleacă cu mobilități: date referitoare la apartenența unui grup dezavantajat sau nu (date cu privire la venitul studentului/familiei), domeniul de studiu etc.
18. Introducerea, treptată, a posibilității de a porta grantul acordat de stat în vederea efectuării studiilor universitare, indiferent de ciclul de studii, fără a condiționa acest tip de mobilitate.
19. Specificarea unor ținte concrete, pentru fiecare tip de mobilitate, ca parte a strategiei guvernamentale privind internaționalizarea educației și adoptarea unor măsuri de monitorizare.
20. Acordarea unor stimulante pentru instituțiile de învățământ superior, pentru atragerea unui număr suplimentar de studenți din afara Spațiului European al Învățământului Superior, în corelație cu granturile, bursele și alte facilități oferite de Guvernul României.
21. Operaționalizarea Agenției de Credite și Burse de Studii sau, după caz, modificarea prevederilor OUG nr. 50/2018 *privind implementarea Programului guvernamental „Investește în tine”* și a actelor legislative subsecvente, în vederea oferirii posibilității studenților din România, de a obține credite subvenționate de stat pentru a participa în cadrul unor mobilități educaționale externe.
22. Adoptarea și monitorizarea unui set de obiective pe termen lung în ceea ce privește participarea studenților dezavantajați în cadrul mobilităților.
23. Trasarea unor priorități instituționale la nivel guvernamental în ceea ce privește sprijinirea mobilității studenților dezavantajați și promovarea acestor linii de acțiune în cadrul discuțiilor purtate cu reprezentanții universităților.
24. Monitorizarea, la nivel național, a respectării diferitelor aspecte cu privire la recunoașterea învățării în urma unei mobilități academice în afara teritoriului României, de către instituțiile de învățământ superior:
25. Existența documentației specifice necesare pentru procesul de echivalare.
26. Fluiditatea procesului de echivalare a creditelor obținute.
27. Existența unei proceduri privitoare la contestarea de către student a modului în care s-a realizat echivalarea creditelor obținute.
28. Distribuția notelor, pe domenii de studii, pentru fiecare instituție de învățământ superior.
29. Modificarea legislației naționale în vederea recunoașterii automate a calificărilor obținute obținute în toate statele membre în Spațiul European al Învățământului Superior.

RECOMANDĂRI: DIMENSIUNEA SOCIALĂ A EDUCAȚIEI

30. Elaborarea unei noi strategii naționale pentru învățământ terțiar, care să fie operaționalizată prin planuri anuale, ținându-se cont de evoluția anumitor indicatori relevanți prin prisma politicilor publice naționale și europene.
31. Corelarea acestei strategii cu Cadrul financiar multianual 2021-2027, în vederea sincronizării cu liniile de finanțare nerambursabile existente la nivelul UE, respectiv cu politicile adoptate în Spațiul European al Educației și Spațiul European al învățământului Superior.

32. Alocarea unor investiții semnificative în vederea dezvoltării și integrării sistemului informatic din educație și cercetare.
33. Arhitectura sistemului de învățământ preuniversitar din România conduce la necesitatea menținerii, respectiv introducerii unor noi măsuri care să înlăture obstacolele întâlnite de potențialii studenți care domiciliază sau studiază în mediul rural.
34. Este necesară întărirea măsurilor de suport ale categoriilor dezavantajate din punct de vedere socio-economic, în vederea creșterii numărului de studenți.
35. Se impune crearea sau continuarea programelor de tip punte între mediul preuniversitar și cel universitar, prin sprijinirea elevilor în a obține consiliere și orientare în carieră. De asemenea, elevii aflați în risc de abandon trebuie susținuți suplimentar.
36. Accesibilitatea învățământului superior, din punct de vedere geografic, reprezintă o problemă care trebuie rezolvată prin menținerea și întărirea măsurilor care conduc la o mobilitate ridicată a studenților (ex. transportul feroviar intern gratuit, reducere de 50% la transportul intern auto etc.), corelată cu alte măsuri de susținere a acestora.
37. Oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior trebuie să devină mai flexibilă, prin prisma formelor de studiu, în special a celor la distanță sau fără frecvență. Măsuri care să stimuleze dezvoltarea acestor programe de studiu trebuie să fie însoțite de o serie de facilități oferite angajatorilor care au angajați fără studii terțiare și care doresc să urmeze cursurile unei instituții de învățământ superior, astfel încât să nu existe distorsiuni în ceea ce privește accesul la piața muncii al unor potențiale categorii de studenți.
38. Integrarea grupurilor subreprezentate în învățământul superior se impune a fi monitorizată, în baza unor indicatori, parte a unei strategii naționale adoptate în acest sens.
39. Adoptarea măsurilor privind integrarea grupurilor subreprezentate, precum și reducerea inegalităților între studențești este necesară a fi realizată pornind de la politici publice bazate pe evidențe.

RECOMANDĂRI: ASIGURAREA CALITĂȚII

40. Se impune o regândire a indicatorilor minimali prevăzuți în metodologiile de evaluare externă a calității în învățământul superior, dat fiind ponderea semnificativă de calitative pozitive obținute de instituțiile de învățământ superior. În contextul în care aceștia nu s-au modificat substanțial din 2005, în timp ce Sistemul Național de Învățământ Superior a evoluat, ca parte a EHEA, este de luat în considerare creșterea pragului minimal pe care instituțiile de învățământ superior trebuie să îl atingă.
41. Creșterea gradului de digitalizare a activităților care presupun atât asigurarea internă, cât și cea externă a calității în învățământul superior.
42. Îmbunătățirea relației cu angajatorii și reprezentanții pieței muncii în procesele de evaluare și asigurare a calității.
43. Este necesară adoptarea unui mecanism și a unor instrumente care să identifice mai bine nevoile de pe piața muncii, astfel încât să se coreleze oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior cu aceste necesități.
44. Spiritul antreprenorial al studenților este în continuare insuficient stimulat și susținut. Stimularea tinerilor antreprenori studenți ar conduce la o mai bună absorbție a acestora în piața muncii, ulterior absolvirii studiilor sau chiar înainte de acest moment.

45. Sunt necesare modificări suplimentare în ceea ce privește legislația națională în domeniul echivalării studiilor realizate în afara teritoriului României, în special pentru cazurile înregistrate în afara Spațiului European al învățământului Superior.
46. Mobilitatea studenților, a personalului didactic și a celui auxiliar este în creștere. Totuși, procentele de participanți sunt extrem de scăzute. Se impune necesitatea adoptării unor măsuri energice la nivel național care să stimuleze programele de mobilități, în ciuda faptului că au fost luate o serie de măsuri care sprijină considerabil această direcție în ultimii ani.
47. Integrarea grupurilor subreprezentate în învățământul superior se impune a fi monitorizată, în baza unor indicatori, parte a unei strategii naționale adoptate în acest sens. Numărul de studenți va crește doar în momentul în care tinerii din medii socio-economice defavorizate vor avea oportunități relativ egale în procesul de admitere în învățământul superior. De asemenea, având în vedere procentul scăzut din populație cu studii superioare, se impune adoptarea unor măsuri cu privire la integrarea studenților maturi, respectiv facilitarea accesului lor în cadrul învățământului terțiar.
48. Digitalizarea procesului de asigurare internă și externă a calității reprezintă una dintre prioritățile care ar trebuie asumate în cel mai scurt timp de către Ministerul Educației și Cercetării, ARACIS precum și de către universități.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- ARACIS (2015): Barometrul calității sistemului de învățământ superior, București.
- ANOSR (2016): Analiza ANOSR privind Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră (CCOC) din universitățile de stat din România (nepublicată), București.
- ANOSR (2016): Raport narativ dezbateri ANOSR Bologna în Universități Dimensiunea internațională a sistemului de învățământ superior - ce avem de făcut pentru a fi mai vizibili în Spațiul European al Învățământului Superior? 18 mai 2016, Suceava.
- ANOSR (2019): Recomandările studenților privind noul cadru legislativ din sfera învățământului superior. Perspectiva ANOSR, București
- Butum, L.C.; Stan, S. O.; Zoderu, A. (2015): „The Role of Romanian Universities in Increasing Graduates' Employability. Curriculum Management and Development of Competences Required by the Labor Market”, în *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, vol. 3, nr. 3 din 2015, p. 434-444.
- Epure, M.; Mihăeș, L.C (2015): *Adapting Teaching And Learning To The Labour Market Requirements – A Romanian Case Study*, lucrare disponibilă la adresa web <https://www.researchgate.net/publication/281592404>.
- EACEA (2018): *The European Higher Education Area in 2018. Bologna Process Implementation Report*, Bruxelles, document disponibil la adresa web https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf.
- EY România (2014): Barometrul educației și culturii antreprenoriale în rândul studenților din România, București.
- UEFISCDI (2014): *Internationalization of Higher Education in Romania*, Higher Education Policy Series No.5, București.
- UEFISCDI (2015b): *Blueprint al unei structuri pentru promovarea sistemului de învățământ superior din România*, București.

UEFISCDI (2015a): Dezvoltarea unui sistem de indicatori de referință cu privire la dimensiunea internațională a educației, București.

UEFISCDI (2015c): Cadrul strategic pentru internaționalizarea Învățământului Superior din România. Analiză și recomandări, București.

UEFISCDI (2016): Studenți, absolvenți și piața muncii. Raport final, document disponibil la adresa web http://sapm.forhe.ro/wp-content/uploads/2016/04/SAPM_raport_centralizat-final.pdf

UEFISCDI (2018a): Policy brief – Examenul de Bacalaureat 2017. Analiza datelor statistice privind accesul și rezultatele candidaților care au participat în cadrul celor două sesiuni de bacalaureat, București.

UEFISCDI (2018b): Policy brief – Accesul în învățământul superior. Analiza datelor statistice privind accesul absolvenților de bacalaureat din 2015 în învățământul superior (an universitar 2015/2016), București.

UEFISCDI (2018c): Policy brief - Internaționalizarea Învățământului Superior - Analiza datelor statistice privind internaționalizarea educației în instituțiile de învățământ superior de stat din România – 2017, București.

Netedu, A. (2011): „The Young Graduates And The Labour Market in Romania. Some Results Of The Sociological Research”, în Analele Universității „Alexandru Ioan Cuza din Iași”, Seria Sociologie și Asistență Socială, nr. 2, p. 122.

Stan, O. M. (2015): „Avantaje competitive ale practicilor de management resurse umane ale universităților europene de top. Discurs instituțional și regândirea strategiilor de MRU în universitățile românești”, în Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. 1, vol. 32, o. 106-127.

Stanciu, S; Banciu, V. (2012): „Quality of Higher Education in Romania: are Graduates Prepared for the Labour Market?”, în Procedia - Social and Behavioral Sciences, nr. 69,p. 826-827.

Inspectoratul General pentru Imigrări (2019): Evaluarea activității Inspectoratului General pentru Imigrări în anul 2018, București.

Ministerul Educației Naționale (2017): Raport privind starea învățământului superior în România 2016, București.

Ministerul Educației Naționale (2018): Raport privind starea învățământului superior din România 2017 – 2018, București.